

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ

2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ

ՈՒ Ղ Ե Ր Ձ

ԵՐԵՎԱՆ 2021թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆՅԱՆԻ ՈՒՂԵՐՁԸ 2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ..... 6

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ..... 8

ՄԱՍ Ի-Ա. ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԵՎ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ.....10

2022 թվականի սոցիալ-տնտեսական զարգացման և հարկաբյուջետային քաղաքականության հիմնական ուղղությունները10

Տնտեսական զարգացում10

Տարածքային կառավարում և տեղական ինքնակառավարում12

Ճանապարհային տնտեսություն.....13

Էներգետիկա13

Ջրային տնտեսություն14

Հանրային ծառայությունների կարգավորում.....16

Քաղաքացիական ավիացիա.....16

Պետական գույքի կառավարման ոլորտ.....16

Միգրացիա.....16

Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերություն17

Քաղաքաշինություն..... 18

Արտակարգ իրավիճակների բնագավառ 18

Արտաքին քաղաքականություն.....19

Սփյուռք..... 20

Արդարադատություն21

Կրթություն..... 25

Գիտության ոլորտ 26

Մշակույթ 27

Սպորտ 28

Երիտասարդություն..... 29

Առողջապահություն..... 29

Աշխատանքի և սոցիալական պաշտպանություն31

Շրջակա միջավայր..... 33

Բյուջեների կազմման բնագավառ..... 34

Հաշվապահական հաշվառման և աուդիտորական գործունեություն	35
Եկամուտների քաղաքականության ոլորտ	35
Պետական եկամուտների վարչարարություն	36
Կապիտալի շուկայի զարգացում.....	38
Անշարժ գույքի կադաստր	39
Հասարակական կարգի պահպանություն	39
ՄԱՍ I - Բ. ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ	43
1.1 ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ ԵՎ ՇՐՋԱՆԱԿ	43
1.2. ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ	46
1.3. ՀՀ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ	50
1.4. ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄՔՈՒՄ ԸՆԿԱԾ ԵՆԹԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	63
1.5. ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՌԻՍԿԵՐԸ	67
1.6. ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹՅՈՒՆ ՆԱԽՈՐԴ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԵՏ	70
ՄԱՍ I-Գ. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ	71
2.1. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ ԵՎ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿ	71
2.2. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ	73
2.3. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՌԻՍԿԵՐ	81
2.4. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻՆ	84
2.5. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐ	86
ՄԱՍ II-Ա ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ	90
Հարկաբյուջետային սկզբունքները և ցուցանիշները	90
ՄԱՍ II – Բ. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ	92
2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ԾԱԽՍԵՐԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	92
ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԴԵՖԻՑԻՏԻ (ՊԱԿԱՍՈՒՐԴԻ) ԵՎ ՊԱՐՏՔԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿԸ	92
Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրները	94

ՄԱՍ III. «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ	96
ՄԱՍ III-Ա. ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ	96
Հարկային եկամուտներ և պետական տուրքեր.....	97
Պաշտոնական դրամաշնորհներ.....	103
Այլ եկամուտներ.....	104
Մ Ա Ս III – Բ. Ծ Ա Խ Ս Ե Ր Ի Կ Ա Ն Խ Ա Տ Ե Ս Ո Ւ Մ	107
ԾԱԽՍԵՐՆ ԸՍՏ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ	108
ԾԱԽՍԵՐՆ ԸՍՏ ԳՈՐԾԱՌԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ.....	113
2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ԲՅՈՒՋԵԻ ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....	119
ԾԱԽՍԵՐՆ ԸՍՏ ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ԿԱՐԳԱԴՐԻՉՆԵՐԻ	121
Պետական կառավարման համակարգի մարմինների պահպանման ծախսեր.....	121
ՀՀ առողջապահության նախարարություն.....	126
ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն.....	130
ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն.....	142
ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	147
ՀՀ բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության նախարարություն	154
ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարություն.....	156
ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն	157
ՀՀ ֆինանսների նախարարություն	161
ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարություն	162
ՀՀ արդարադատության նախարարություն	164
ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն.....	167
ՀՀ պաշտպանության նախարարություն.....	168
ՀՀ Ոստիկանություն.....	170
ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայություն.....	171
ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ.....	173
ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտե	176
ՀՀ կադաստրի կոմիտե.....	177
ՀՀ վիճակագրական կոմիտե.....	177
ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտե.....	178
Բարձրագույն դատական խորհուրդ.....	178
ՀՀ դատախազություն	179

ՀՀ քննչական կոմիտե.....	180
ՀՀ պետական վերահսկողական ծառայություն	181
Հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողով.....	182
Հանրային հեռարձակողի խորհուրդ.....	182
ՀՀ մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողով.....	183
ՀՀ կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողով	183
ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ.....	185
ՀՀ հաշվեքննիչ պալատ	187
ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով.....	187
ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	189
1. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԸ	189
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՏՔԸ.....	189
2. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՎՐԱ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՎԱԾ	
ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻՑ ՇԵՂՄԱՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՔԱՆԱԿԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ198	
3. ԱՅԼ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՀՀ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԵՏ	
ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ.....	205
4. ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ԵՎ ԱՅԼ ՈԼՈՐՏՆԵՐՈՒՄ ԳՈՐԾՈՂ	
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌՆԶՎՈՂ	
ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆԸ.....	206
5. 2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ	228
ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐ	239
ԳԾԱՊԱՏԿԵՐՆԵՐ	241

**ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆՅԱՆԻ ՈՒՂԵՐՁԸ 2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ**

Այսօր Հայաստանը կանգնած է դժվարին մարտահրավերների առջև: Դեռևս հաղթահարված չեն համավարակի և արցախյան 44 օրյա պատերազմի տնտեսական, սոցիալական և անվտանգային աղետալի հետևանքները և մարտահրավերները: 2021 թվականին տեղի ունեցած ԱԺ ընտրություններով հաղթահարվեց քաղաքական ճգնաժամը և ամուր հիմքեր ստեղծվեցին համախմբման

և դեպի ապագա նայելու հայ ժողովրդի ձգտման համար:

Օգոստոսին մենք ներկայացրեցինք կառավարության 2021-2026թթ. գործունեության ծրագիրը, որը պետք է հիմքեր ստեղծի միջանժամկետ հատվածում Հայաստանի Հանրապետության խաղաղ, կայուն և ներառական զարգացման համար: Մեր նպատակադրումները հավակնոտ են և իրատեսական: Մենք գիտակցում ենք, որ դրանք կյանքի կոչելու համար անհրաժեշտ են ոչ միայն տնտեսական միջամտություններ կառավարության կողմից, այլև հասարակական և մշակութային վերափոխումներ:

Առաջին հերթին կարևորում ենք պետական կառավարման համակարգի արդյունավետության բարձրացումը և աշխատանքային մշակույթի վերափոխումը: Ամենակարևորը, թերևս, պլանավորման և իրագործման մշակույթն է, ծրագրերի իրագործման գործընթացները, որոնց անկատարությունը բերում է կապիտալ ծախսերի թերակատարումների և հետևաբար կառավարության կողմից սահմանված նպատակների իրագործման դանդաղման: Այս առումով էական դեր ունի նաև մասնավոր հատվածի կարողությունների զարգացումը և դրան ուղղված կառավարության ջանքերը սկսել են արդյունքներ տալ ի դեմս այն ընկերությունների, որոնք պետական կապիտալ շինարարության ոլորտում մրցունակ լինելու համար ներդրումներ են անում՝ այսպիսով ձգտելով ծրագրերն իրականացնել որակով և ժամանակին: Կառավարությունը մտադիր է շարունակել այս ոլորտում ներդրումները խթանող քաղաքականությունը դրա համար կիրառելով երեք հիմնական գործիք՝ պետական գնումների համակարգի թափանցիկություն, մրցույթի դրվող լուտերի ծավալների մեծացում, հուսալի ընկերությունների հետ հարաբերությունների պարզեցմանն ուղղված օրենսդրական նորամուծություններ:

Հաջորդ կարևորագույն խնդիրը վերլուծական կարողությունների զարգացումն է, ինչը թույլ կտա բարձրացնել ծախսերի, ներդրումների արդյունավետությունը, սոցիալական ծրագրերի հասցեականությունը: Արդյունքում՝ կբարձրանա նաև Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների վստահությունը, որ իրենց հարկերը ծախսվում են առավել արդյունավետ և թիրախային: Հայաստանի քաղաքացիները ամեն օր պետք է զգան կառավարության կողմից իրականացվող միջոցառումների ազդեցությունը իրենց կյանքի վրա: Սրա կարևոր բաղադրիչ է հանդիսանում հասարակության լայն շերտերի ներգրավվածությունը բյուջեի կազմման և

իրականացման տարբեր փուլերում, ինչի ուղղությամբ արդեն իսկ բավականին քայլեր են արվել նախորդ 3 տարիների ընթացքում և մեծ ուշադրություն է դարձվելու առաջիկայում:

2022 թվականի բյուջեն հենվում է 3 հիմնական առաջնահերթությունների վրա՝

1. Անվտանգության համակարգի բարեփոխում,
2. Ենթակառուցվածքների զարգացում,
3. Կրթության և գիտության արդիականացում:

Մեծ ուշադրություն ենք դարձնելու անվտանգության ապահովմանը, առանց որի հնարավոր չի լինի իրագործել երակարժամկետ զարգացման նպատակները: Այս իմաստով կարևոր է ոչ միայն բանակի պաշտպանական կարողությունների արդիականացումը այլև Հայաստանի Հանրապետության շուրջ բարենպաստ արտաքին միջավայրի ձևավորումը, Հայաստանի, Արցախի և տարածաշրջանի համար խաղաղ զարգացման դարաշրջան բացելու օրակարգի հետևողական իրագործումը:

Այս իմաստով կարևոր է նաև տարածաշրջանային տնտեսական և տրանսպորտային ենթակառուցվածքների վերաբացումը և զարգացումը, որը կարող է որակապես փոխել Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության բովանդակությունը և կառուցվածքը, լրացուցիչ խթան դառնալ ներհայաստանյան ենթակառուցվածքների զարգացման համար, ապահովել երակարժամկետ ներառական տնտեսական աճ՝ Հայաստանի քաղաքացիների համար ստեղծելով հավասար պայմաններ տնտեսական գործունեության մեջ ներգրավվելու համար, էականորեն բարձրացնել մեր երկրի գրավչությունը օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների համար:

Նաև այս համատեքստում կրթության զարգացումը առանցքային նշանակություն ունի Հայաստանի համար, ուստի կրթության հասնելիությունը, ներառական զարգացումը և բովանդակային բարեփոխումը մեր երկարաժամկետ առաջնահերթությունն է: Մեր նպատակն է՝ անձի կրթությունը և շարունակական զարգացումը դարձնել կենսակերպ՝ սա է ժամանակակից աշխարհում մրցունակ ազգ լինելու միակ ճանապարհը: Գիտության և տեխնոլոգիական ոլորտի զարգացումը այս պրոցեսի տրամաբանական շարունակությունն է և այստեղ էլ կառավարությունը արդեն իսկ ներդնում է ֆինանսավորման նոր բանաձևեր:

Իհարկե, հնարավոր չէ մեկ բյուջեով լուծել պետության առջև ծառայած բոլոր հարցերը, մենք պետք է դուրս գանք ամեն ինչ անելու և ըստ էության ոչինչ չանելու իներցիոն տեղապտույտից: 2022 թվականի բյուջեում մենք ձգտել ենք զգուշորեն բալանսավորել կառավարության առաջնահերթությունները և միաժամանակ ապահովել տարատեսակ ֆիսկալ ոչիսկերի կառավարելիությունը: Մենք սահմանում ենք մեր ռազմավարական նպատակները և նրանց իրականացման առաջնահերթությունները այնպես, որ նրանցից յուրաքանչյուրի իրականացումը հիմքեր ստեղծի մյուսների արդյունավետ իրագործման համար:

Մենք վստահ ենք, որ կառավարության ծրագիրը ունենալու է հաջող իրագործում՝ ապահովելու Հայաստանի քաղաքացիների անվտանգությունը, բարեկեցությունը և արժանապատիվ կյանքը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԶԵԿՈՒՅՑԸ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

2022 թվականի բյուջետավորման քաղաքականությունը իրականացվել է ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրի առաջնահերթությունների շուրջ:

Իրականացվելիք միջոցառումների հիմնական նպատակը լինելու է տնտեսության մրցունակության և արտադրողականության աճը: Կառավարությունը թիրախավորում է երկարատև բարձր տնտեսական աճի ապահովումը՝ առնվազն տարեկան 7%, իսկ բարենպաստ արտաքին միջավայրի դեպքում 9%: 2022թ. բյուջեն այդ նոր ժամանակաշրջանի առաջին տարվա ֆինանսական պլանն է և արտացոլում է դրան ուղղված տնտեսական և սոցիալական քաղաքականությունների բովանդակությունը:

Կառավարության տնտեսական քաղաքականության նպատակներն են.

- տնտեսական հնարավորությունների ընդլայնումը և դրանց հավասար հասանելիության ապահովումը,
- մարդու ներքին կարողությունների զարգացման և իրացման միջոցով՝ միջին խավի բարեկեցության աճն ու աղքատության կրճատումը:

Ուղղորդվելով ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրի առաջնահերթություններով՝ 2022 թվականին նախատեսվում է իրականացնել սոցիալական, կրթական, ենթակառուցվածքային բնույթի մի շարք առաջնահերթ միջոցառումներ, որոնցից առավել հատկանշական են՝

- ջրամբարաշինության նոր ծրագրերի իրականացումը: Արդյունքում՝ ունենալու ենք ջրային ռեսուրսների լրացուցիչ պաշար և ջրային հոսքերի կառավարման արդյունավետ համակարգ: Տարվա ընթացքում նախագծվելու է 15 նոր ջրամբար և սկսվելու է դրանց կառուցումը,

- միջպետական, հանրապետական և տեղական նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների ցանցի նորոգման, հիմնանորոգման և որակի շարունակական բարձրացման աշխատանքները, որոնց արդյունքում կունենանք շուրջ 500 կմ վերանորոգված ճանապարհ, որից 420 կմ հիմնանորոգում և 80 կմ միջին նորոգում,

- ծնելիությունը խթանելու նպատակով ամսական 50 հազ. դրամի չափով դրամական աջակցության սահմանումը, որը 2022 թվականի հունվարի 1-ից հետո կնշանակվի ընտանիքում 3-րդ և յուրաքանչյուր հաջորդ երեխայի ծնվելու կապակցությամբ և կշարունակվի վճարվել մինչև երեխայի 6 տարեկանը լրանալը,

- նվազագույն կենսաթոշակի և սոցիալական նպաստների ավելացումները, որոնց արդյունքում նախատեսվում է բարձրացնել ավելի քան 12200 աշխատանքային կենսաթոշակառուների, շուրջ 5200 զինվորական կենսաթոշակառուների կենսաթոշակների և 74720 նպաստառուների նպաստների չափերը՝ ապահովելով ծայրահեղ աղքատության գծից բարձր մակարդակ, իսկ շուրջ 8000 հաշմանդամ երեխաների դեպքում՝ էականորեն կբարձրանա նրանց ընտանիքներին տրամադրվող պետական աջակցության չափը,

- գիտության պետական ֆինանսավորման զգալի ավելացումը, որն ուղղվելու է ինչպես գիտաշխատողների աշխատավարձերի բարձրացմանը, այնպես էլ գիտական ենթակառուցվածքների զարգացմանը,

- դպրոցներում և մարզադպրոցներում նախագծման և շինարարական աշխատանքների իրականացումը, այդ թվում փոքրաքանակ երեխաներով համալրված հանրակրթական դպրոցների մոդուլային շենքերի կառուցումը,

- նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում նախագծման և շինարարական աշխատանքների իրականացումը,

- մանկապարտեզներում շինարարական աշխատանքների իրականացումը, այդ թվում մոդուլային տիպի մանկապարտեզների կառուցումը,

- մարզային առողջապահական կազմակերպությունների շենքային և նյութատեխնիկական պայմանների բարելավման աշխատանքները,

- հակակոռուպցիոն ռազմավարության միջոցառումների շրջանակներում՝ Հակակոռուպցիոն կոմիտեի և դատարանների շենքերի կառուցման աշխատանքները, ինչպես նաև քրեակատարողական հիմնարկների շենքերի կապիտալ վերանորոգման աշխատանքները,

- պարեկային ծառայության հաջորդիվ ներդրումը ՀՀ ամբողջ տարածքում՝ պահպանելով կադրերի ընտրության ու կրթության բարեփոխված կարգն ու մոտեցումները:

ՄԱՍ I-Ա. ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԵՎ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

2022 թվականի սոցիալ-տնտեսական զարգացման և հարկաբյուջետային քաղաքականության հիմնական ուղղությունները

Տնտեսական զարգացում

2022 թվականին տնտեսական զարգացման քաղաքականության շրջանակը կառուցվում է ՀՀ կառավարության՝ 2021 թվականի օգոստոսի 18-ի թիվ 1363-Ա որոշմամբ հաստատված ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրի առաջնահերթությունների շուրջ: Իրականացվելիք միջոցառումների հիմնական նպատակը լինելու է տնտեսության մրցունակության և արտադրողականության աճը: Կառավարությունը թիրախավորում է երկարատև բարձր տնտեսական աճի ապահովումը՝ առնվազն տարեկան 7%, իսկ բարենպաստ արտաքին միջավայրի դեպքում 9%:

Տնտեսական քաղաքականությունը թիրախավորելու է ներդրումների խրախուսումը, ձեռներեցության զարգացումը, գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավումը, զբոսաշրջության, արդյունաբերության և գյուղատնտեսության մրցունակության աճը, հանրային ներդրումների արդյունավետության բարձրացումը:

Տնտեսական զարգացման քաղաքականության շրջանակում կարևորվելու է մրցունակ՝ առավել արտադրողական և տեխնոլոգիատար արդյունաբերության զարգացումը: ՓՄՁ ոլորտի ակտիվության բարձրացման շնորհիվ հնարավոր կլինի ապահովել ներառական տնտեսական աճ: Գործարար միջավայրի շարունակական բարելավումը լինելու է ՀՀ քաղաքացիների ստեղծարար ներուժի իրացման առաջնային նախապայմանը: Չնայած առկա մարտահրավերներին՝ զբոսաշրջության զարգացման քաղաքականությունը միտված է լինելու ոլորտի երկարաժամկետ մրցունակության պահպանմանը և աճի ներուժի ավելացմանը: Գյուղատնտեսության արդյունավետության բարձրացումը և դրա շնորհիվ՝ գյուղատնտեսական ամբողջ արժեքայում ընդգրկված բոլոր սուբյեկտների եկամուտների ավելացումը լինելու է այս ոլորտում վարվող քաղաքականության հիմնական արդյունքը: Առանձնահատուկ թիրախ է հանդիսանալու պարենային և սննդամթերքի անվտանգության մակարդակի բարձրացումը:

Արդյունաբերության մրցունակության աճի առաջնային աղբյուր է դիտարկվում արտադրողականության աճը և միջազգային մրցունակության բարձրացումը՝ արտահանման կարողությունների զարգացման, լոգիստիկ խնդիրների մեղմման, ներքին և միջազգային թիրախային շուկաների մուտքի, ինչպես նաև՝ տեղեկատվության հասանելիության ապահովման միջոցով:

Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության (ՓՄՁ) զարգացումը Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների ստեղծարար ներուժի իրացման անկյունաքարն է լինելու՝ աշխատատեղերի ստեղծման ու կայուն զարգացումը խթանման նկատառումներով: Իրականացվելու են միջոցառումներ միջազգային շուկաներում տեղական ՓՄՁ-երի ներկայացվածության և ճանաչելիության աստիճանի բարձրացման ուղղությամբ: ՓՄՁ զարգացման համար հիմնական քայլերն ուղղվելու են ներառական տնտեսական, ինչպես նաև՝ համաչափ տարածքային զարգացմանը:

Զբոսաշրջության ոլորտի զարգացման քաղաքականությունն ուղղված է լինելու Հայաստանի ճանաչելիության և հայկական զբոսաշրջային արդյունքի մրցունակության բարձրացմանը, ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների իրականացմանը:

Գյուղատնտեսության ոլորտում Կառավարության կողմից իրականացվող քաղաքականությունն ուղղված է լինելու գյուղատնտեսության ինտենսիվացմանը, արտադրողականության բարձրացմանը, հողային ռեսուրսների նպատակային և ջրային ռեսուրսների խնայողաբար ու արդյունավետ օգտագործմանը, պարենային անվտանգության ապահովման մակարդակի բարձրացմանը, անասնաբուծության և բուսաբուծության զարգացմանը, արդիական տեխնոլոգիաների ներդրմանը, արտադրված արտադրանքի իրացմանն ու արտահանման խթանմանը, գյուղատնտեսական ամբողջ արժեշտի համար ընդգրկված սուբյեկտների՝ գյուղացիական տնտեսությունների, կոոպերատիվների, գյուղատնտեսական մթերք վերամշակողների եկամուտների ավելացմանը:

Ագրոպարենային համակարգի զարգացման քաղաքականության մեջ, որպես հիմնական գերակայություններ են դրված՝ գյուղատնտեսության ռեսուրսային ներուժի արդյունավետ օգտագործումը, պարենային անվտանգության մակարդակի բարձրացումը, առաջադիմական տեխնոլոգիաների ներդրումը, գյուղատնտեսության ինտենսիվացման մակարդակի բարձրացումը, բնակլիմայական ռիսկերի մեղմումն ու տնտեսավարողների եկամուտների ավելացումը:

Գործարար և ներդրումային միջավայրի միջավայրի բարելավման տեսանկյունից նախատեսվում է մի շարք շրջանակային բարեփոխումներ՝ ուղղված տնտեսության ներուժի վերականգնմանը: Իրականացվելու են այնպիսի բարեփոխումներ, որոնք նպատակ են ունենալու ընդլայնել ՀՀ քաղաքացիներին հասանելի տնտեսական հնարավորությունների դաշտը և առավելագույնս խրախուսել գիտելիք ձևավորող ներքին և օտարերկրյա մասնավոր ներդրումները, ինչպես նաև՝ բարձրացնել վերջիններիս շահութաբերությունը:

Ներդրումային քաղաքականության առաջնահերթ թիրախ է հանդիսանալու է նորարարական, նոր գիտելիք ստեղծող ծրագրերի իրագործման համար առավել արագ և ճկուն գործընթացների, ինչպես նաև մրցունակության գործոնների առավելագույն հասանելիության ապահովումը: Հիմնականում կարևորվում են կապիտալի և ֆինանսական միջոցների հասանելիության բարձրացումը, գործարար և աշխատանքային հարաբերությունների ճկունության բարձրացումը, ենթակառուցվածքների ու ռեսուրսների հասանելիության բարձրացումը, տնտեսության թվայնացման և տեղեկատվության հասանելիության մակարդակի բարձրացումը:

Հանրային ներդրումներ

Կառավարության կողմից կարևորվում է հանրային ռեսուրսների արդյունավետ տնօրինումը և հանրային կապիտալ ներդրումների արդյունավետության բարձրացումը, ինչի արդյունքում առաջնահերթ են լինելու որակյալ ենթակառուցվածքների ստեղծմանն ու զարգացմանն ուղղված հանրային ներդրումային միջոցների առավել նպատակային օգտագործումը և հանրային ներդրումային ծրագրերի արդյունավետ կառավարումը: Հանրային ներդրումների կառավարման համակարգի զարգացումը կնպաստի միջոլորտային ծրագրերում մրցակցության բարձրացմանը, ինչի արդյունքում ծրագրերի ընտրությունը իրականացավելու է սոցիալական, տնտեսական և ֆինանսական բարձր ցուցանիշների առկայության դեպքում: Բարելավվելու է հանրային ներդրումային ծրագրերի մշտադիտարկման և գնահատման համակարգը:

Եվրասիական տնտեսական միության հետ համագործակցության շրջանակներում կշարունակվեն երրորդ երկրների հետ ազատ առևտրի գոտու ստեղծման և առևտրատնտեսական համագործակցության մասին համաձայնագրերի և հուշագրերի մշակման աշխատանքները և դրանցից բխող միջոցառումների իրականացումը, ներքին շուկայի գործառնության շրջանակներում Եվրասիական տնտեսական միության խոչընդոտների, սահմանափակումների և արգելքների բացահայտմանը և վերացմանն ուղղված միջոցառումները, ինչպես նաև նավթի և նավթամթերքի միասնական շուկայի և ալկոհոլային միասնական շուկայի ձևավորման աշխատանքների իրականացումը և համակարգումը:

Տարածքային կառավարում և տեղական ինքնակառավարում

Տեղական ինքնակառավարման համակարգում նախատեսվում է՝

- տեղական ինքնակառավարման համակարգի զարգացման և լիազորությունների ապակենտրոնացման քաղաքականության առկա խնդիրների լուծում՝ վարչական (համայնքների միավորման գործընթացի ավարտից հետո՝ համայնքների ղեկավարներին նոր լիազորությունների փոխանցում) և ֆիսկալ ապակենտրոնացում, տեղական ինքնակառավարման մարմինների հզորացում ու տեղական ժողովրդավարության զարգացում,

- ՏԻՄ-երի կողմից համայնքի հնգամյա զարգացման ծրագրի և համայնքի տարեկան աշխատանքային պլանը մշակելու, հաստատելու, դրանց կատարման վերաբերյալ համայնքի ղեկավարի հաշվետվություն ներկայացնելու և հրապարակելու վերաբերյալ օրենսդրական պարտադիր պահանջների կատարմանն ուղղված գործընթացների կազմակերպում,

- տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառության առումով ՏԻՄ-երի կարողությունների զարգացմանը միտված ծրագրերի իրականացում, տեղեկատվական համակարգերի կիրառության ընդլայնման միջոցով ՏԻՄ-երի գործունեության թափանցիկության և հաշվետվողականության ապահովում, ՏԻՄ-երում կիրառվող կառավարման տեղեկատվական համակարգերի և պետական մարմինների էլեկտրոնային համակարգերի փոխգործելիության հաստատում և ընդլայնում:

Տարածքային զարգացման նպատակով նախատեսվում է՝

- մարզերի տնտեսական զարգացման անհամամասնությունների մեղմում,

- հանրապետական գործադիր մարմինների կողմից ՀՀ մարզերում իրականացվող ծրագրերի մշտադիտարկման համակարգի կատարելագործում:

Տեղական ինքնակառավարման համակարգի, տարածքային, տնտեսական, ֆինասական և քաղաքական դերի բարձրացման նպատակով նախատեսվում է՝

- համայնքային ծառայողների կարողությունների կատարելագործում,

- համայնքների միավորման արդյունքում համայնքային ծառայության ոլորտում առաջացած նոր պահանջների գույքագրում և մասնագիտական կարողությունների և հմտությունների զարգացում:

Դպրոցների սեյսմիկ անվտանգության բարելավում ծրագիր: Առավելագույն սեյսմիկ խոցելիություն ունեցող 46 դպրոցներից 2021 թվականին ավարտվել են թվով 7 դպրոցների շինարարական աշխատանքները: Միաժամանակ շինարարություն է ընթանում թվով 14 դպրոցներում, թվով 2 դպրոցների համար հայտարարված են շինարարության մրցույթներ, մինչև տարեվերջ կհայտարարվեն ևս 3 դպրոցի համար շինարարության մրցույթներ, 3 դպրոցների համար հայտարարված մրցույթները գտնվում են ամփոփման և պայմանագրերի

կնքման փուլում, 5 դպրոցների համար ընթանում են նախագծային աշխատանքներ: 2022 թվականին նախատեսվում է սկսել 4 դպրոցների շինարարական աշխատանքներ:

Կոշտ կենցաղային թափոնների կառավարման (ԿԿԹԿ) ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է՝

- «ՀՀ Կոտայքի և Գեղարքունիքի մարզերի կոշտ կենցաղային թափոնների կառավարում» ծրագրի շրջանակներում ընթանում է ՀՀ-ում առաջին սանիտարական աղբավայրի կառուցման աշխատանքները, որը նախատեսվում է ավարտել մինչև 2022 թվականի հուլիս-օգոստոս ամիսները,

- 2021 թվականին հաստատվել է ՀՀ աղբահանության համակարգի ռազմավարությունը և ռազմավարության կիրարկումն ապահովող 2021-2023 թվականների միջոցառումների ծրագիրը: Աշխատանքներ են տարվում աղբահանության տեղական պլանների կազմման մեթոդաբանության մշակման և աղբահանության սխեմաների մշակման մեթոդաբանության և կիրառելի համակարգչային մոդելի (GIS համակարգի կիրառմամբ) ներդրման ուղղությամբ:

- Նախատեսվում է փակման ենթակա աղբավայրերի փակման և շահագործվող աղբավայրերի բարեկարգման աշխատանքների իրականացում:

Ճանապարհային տնտեսություն

ՀՀ տրանսպորտային համակարգի կարևորագույն խնդիրներից է երկրի ճանապարհատրանսպորտային ենթակառուցվածքների գործունեության արդյունավետության բարձրացումը, ինչպես նաև տնտեսության և ազգաբնակչության պահանջների բավարարման որակի բարձրացման միջոցով՝ անվտանգ և արդյունավետ տրանսպորտային ծառայությունների ապահովումը:

Երթևեկության ինտենսիվության աճի, ուղևորափոխադրումների ու բեռնափոխադրումների անվտանգության և արդյունավետության ապահովման նպատակով 2022թ.-ին նախատեսվում է իրականացնել միջպետական, հանրապետական և մարզային նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների ու տրանսպորտային օբյեկտների հիմնանորոգում, միջին նորոգում, ձմեռային պահպանում, ընթացիկ պահպանում և շահագործում՝ ինչը կապահովի ճանապարհների և կառույցների պահպանվածությունն այնպիսի վիճակում, որը համապատասխանում է անվտանգ և անխափան երթևեկության ապահովման պահանջներին:

2022թ.-ին վարկային և դրամաշնորհային միջոցների հաշվին կշարունակվի Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի վերակառուցման և կենսական նշանակության ճանապարհացանցի բարելավման ծրագրերը: Ավարտին կհասցվի Մ-6, Վանաձոր-Ալավերդի-Վրաստանի սահման միջպետական նշանակության ճանապարհի վերականգնման և բարելավման աշխատանքները:

Էներգետիկա

Էներգետիկայի բնագավառում իրականացվող պետական քաղաքականությունն ուղղված է լինելու էներգետիկ անկախության ու անվտանգության մակարդակի բարձրացմանը, սպառողներին էլեկտրաէներգիայի և գազի հուսալի ու որակյալ մատակարարման ապահովմանը:

Էներգետիկայի բնագավառի կայուն զարգացման հիմնարար ուղղություններն են լինելու՝ վերականգնվող էներգետիկ ներուժի տնտեսապես հիմնավորված, արդյունավետ և

պատասխանատու օգտագործումը, ատոմային էներգետիկայի խաղաղ նպատակներով զարգացումը, արտահանման կողմնորոշում ունեցող կայուն ու հուսալի էներգահամակարգի կառուցումը, ժամանակակից տեխնոլոգիաներով հագեցած նոր արտադրող հզորությունների ստեղծումը, էլեկտրաէներգետիկական համակարգի տարածաշրջանային ինտեգրումը, էներգակիրների մատակարարման ուղիների և ձևերի տարատեսակեցումը, էներգաարդյունավետության և էներգախնայողության միջոցառումների ներդրումը, թվային էներգետիկայի վերափոխումը:

2022 թվականին գործնական կիրառության կդրվի աստիճանական ազատականացվող էլեկտրաէներգետիկական շուկայի նոր մոդելը, որը կբարձրացնի մրցակցությունը, կխթանի ներդրումների ներգրավումը և միջպետական առևտրի զարգացումը: Կշարունակվեն աշխատանքները Եվրասիական տնտեսական միության էլեկտրաէներգետիկական ընդհանուր շուկայի և գազի ընդհանուր շուկայի ձևավորմանն ուղղված աշխատանքները:

Շահագործման կհանձնվի 250 ՄՎտ հզորությամբ գազային վառելիքով կոմբինացված ցիկլով էլեկտրակայանը:

Կշարունակվեն Մասրիկ-1 55 ՄՎտ հզորությամբ արդյունաբերական մասշտաբի արևային ֆոտովոլտային կայանի կառուցման աշխատանքները: Կիրականացվեն գումարային մոտ 120 ՄՎտ հզորությամբ ևս 7 արևային ֆոտովոլտային կայանների կառուցման աշխատանքները, որոնց մրցութային փաթեթները նախապատրաստման փուլում են: «Մասդար Արմենիա ծրագիր» ներդրումային ծրագրի շրջանակներում կմեկնարկեն «Այգ-1» 200 ՄՎտ արևային ֆոտովոլտային կայանի կառուցման աշխատանքները:

Կավարտվեն Հայկական ԱԷԿ-ի երկրորդ էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարաձգման նպատակով արդիականացման աշխատանքները՝ ապահովելու Հայկական ԱԷԿ-ի անվտանգ աշխատանքը մինչև 2026 թվականը, որից հետո լրացուցիչ ներդրումներ կարվեն ատոմային էլեկտրակայանի երկրորդ էներգաբլոկի շահագործման ժամկետը ևս 10 տարով երկարաձգելու նպատակով: Միջուկային նոր էներգաբլոկի կառուցման իրականացման ուղղությամբ կմշակվի համապատասխան ծրագիր:

Կշարունակվեն էներգետիկ ենթակառուցվածքների (արտադրող կայանների, հաղորդման և բաշխիչ ցանցերի, ենթակայանների, օդային գծերի և այլն) վերազինման, արդիականացման, առաջատար տեխնոլոգիաներով հագեցման աշխատանքները: Կշարունակվեն Հայաստան-Իրան 400 կՎ լարման էլեկտրահաղորդման օդային գծի և Նորավան ենթակայանի կառուցման աշխատանքները: Կմեկնարկեն Հայաստան-Վրաստան 400 կՎ լարման էլեկտրահաղորդման օդային գծի կառուցման աշխատանքները:

Կշարունակվեն նաև ՀՀ միջուկային օրենսդրության համապատասխանեցումը Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալության (ԱԷՄԳ) անվտանգության ստանդարտներին, Եվրոպական միության անվտանգության դիրեկտիվների՝ այդ թվում Արևմտաեվրոպական երկրների կարգավորող մարմինների ասոցիացիայի (WENRA) անվտանգության պահանջներին, ինչպես նաև, հաշվի առնելով Ֆուկուշիմայի ԱԷԿ-ի վթարի և «սթրես-թեստի» ուսումնասիրության արդյունքները, զարգացած երկրների փորձը, Հայկական ԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման լիցենզավորումը:

Ջրային տնտեսություն

Ջրային տնտեսության ոլորտում էապես կարևորվում է բարեփոխումների շարունակման գործընթացի ապահովումը, նոր գաղափարների իրացումն ու ոլորտի զարգացման

քաղաքականությունից բխող հիմնախնդիրների լուծումը՝ մասնավորապես, ջրամատակարարման որակի բարձրացումը, յուրաքանչյուր սոցիալական խմբի և շահառուի համար ծառայությունների հասանելիության ապահովումը, ոռոգվող հողատարածքների ընդլայնումը:

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեում նախատեսվում է ապահովել խմելու և ոռոգման ջրի համակարգերի բարեփոխումների երկարաժամկետ ծրագրերի իրականացումը՝ հիմնականում նպատակ դնելով բարձրացնել համակարգերի շահագործման հուսալիությունը և արդյունավետությունը: Առաջնահերթ խնդիր է համակարգերի կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության բարձրացումը՝ ներառելով մասնավոր կառավարման բաղադրիչը, ինչպես նաև կրճատել ջրի կորուստները և բարելավել ջրամատակարարման ու ջրահեռացման ծառայությունների որակը:

Միաժամանակ, շարունակվելու են կարևորագույն հիդրոտեխնիկական կառուցվածքների, այդ թվում՝ ջրամբարների պատվարների ամրապնդման ու նորոգման աշխատանքները՝ երաշխավորելով դրանց անվտանգ ու անխափան շահագործումը:

Հասանելի և որակյալ ծառայությունների մատուցման ապահովման նպատակով 2022թ.-ին շարունակվելու է համապատասխան ներդրումների կատարումը ջրային ոլորտում: Ներդրումային քաղաքականությունը պետք է նպատակաուղղված լինի համակարգերի պահպանմանը և վերականգնմանը, առկա ենթակառուցվածքների արդիականացման և նորերի կառուցմամբ ծառայությունների մատուցման էներգատար կառուցվածքների փոփոխմանը, համակարգերում հաշվառելիության համակարգի բարելավմանը և արդիականացմանը:

ՀՀ ջրային տնտեսության ոլորտում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ հիմնական աշխատանքները՝

- ջրային պաշարների մակերևութային հոսքի կառավարման նպատակով նախագծվելու է 15 ջրամբար և սկսվելու է դրանց կառուցումը,

- «Արփա-Սևան» թունելի վթարային առանձին հատվածների հիմնանորոգման աշխատանքներ, որոնց շնորհիվ ապահովվելու է թունելի հուսալի և անխափան շահագործումը,

- խթանվելու է նոր տեխնոլոգիաների ներդրմամբ ջրի խնայողական ռեժիմով օգտագործման, այդ թվում՝ կաթիլային և անձրևացման եղանակով ոռոգման համակարգերի ներդրումը, ինչպես նաև ոռոգման ջրի վարձավճարների փոխհատուցման մեխանիզմների կիրառումը,

- շարունակվելու է ոռոգման համակարգերում կառավարման ավտոմատացված ու տվյալների հավաքման (SCADA) համակարգով հագեցած ջրաչափական սարքավորումների տեղադրման և շահագործման միջոցառումների գործընթացը,

- ցերեկային ժամերին առաջացած պոտենցիալ ջրերը, ինչպես նաև գիշերային ժամերին չօգտագործելու հետևանքով առաջացած ջրի ծավալները կուտակելու նպատակով նախագծվելու են օրվա կարգավորիչ ջրավազաններ,

- իրականացվելու է հակահեղեղային առաջնահերթ միջոցառումների 10 ծրագիր՝ մաքրելով գետերի և հեղեղատարների հուները, ինչպես նաև իրականացվելու են ափերի ամրացման աշխատանքներ,

- իրականացվելու են ոռոգման ջրանցքների, ջրատարների և պոմպակայանների վերականգնման և նորոգման, ինչպես նաև ինքնահոս համակարգերի կառուցման աշխատանքներ,

- շարունակվելու են ջրի և էլեկտրաէներգիայի խնայողության խրախուսման, ջրամատակարարման տևողության ավելացման և ջրի որակի բարելավման, ինչպես նաև հաշվառման համակարգի շարունակական կատարելագործման աշխատանքները:

Հանրային ծառայությունների կարգավորում

2022 թվականի փետրվարի 1-ից էլեկտրաէներգետիկական ազատականացված շուկային անցմամբ պայմանավորված՝ նախատեսվում է սակագների որոշման cost based մեխանիզմներից անցում market based մեխանիզմների, երբ մեծածախ շուկայի առանձին սեգմենտներում առևտրի կազմակերպման և պատասխանատվության սահմանման մեխանիզմների կիրառմամբ հնարավորություն կընձեռվի մրցակցային հարաբերությունների պայմաններում որոշելու էլեկտրական էներգիայի գինը: 2022 թվականի ընթացքում կշարունակեն իրականացվել էներգետիկայի բնագավառում էներգետիկ հաշվեկշիռների, կարգավորվող ընկերությունների կողմից ծախսերի ու պարտավորությունների, սակագների վրա ազդող մի շարք այլ գործոնների վերլուծություններ և, ըստ անհրաժեշտության, սակագների վերանայման աշխատանքներ, կճշգրտվեն գնման երաշխիք ունեցող վերականգնվող էներգետիկ ռեսուրսների օգտագործմամբ կայաններից առաքվող էլեկտրական էներգիայի վաճառքի սակագները:

2022 թվականի ընթացքում կշարունակվեն աշխատանքները ենթակառուցվածքների զարգացման (այդ թվում՝ լիցենզիաների և ռադիոհաճախականությունների օգտագործման թույլտվությունների տրամադրմամբ) և ՀՀ բնակավայրերում ամրակցված (լարային և անլար տեխնոլոգիաների) լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության ծառայությունների զարգացման ուղղությամբ:

Քաղաքացիական ավիացիա

Քաղաքացիական ավիացիայի ոլորտի կառավարման արդյունավետության բարձրացման նպատակով կշարունակվի թռիչքային և ավիացիոն անվտանգության մակարդակների համապատասխանեցումը եվրոպական և միջազգային ստանդարտներին:

Պետական գույքի կառավարման ոլորտ

Պետական գույքի կառավարման արդյունավետության բարձրացման շնորհիվ կբարձրացվեն պետական գույքի մասնավորեցումից, օտարումից և օգտագործումից եկամուտները, ինչպես նաև՝ տնտեսական շրջանառության մեջ ներկայումս պետական սեփականություն հանդիսացող գույքի ներգրավվածությունը:

Պետական համակարգի մարմինների և պետական կազմակերպությունների կողմից վարձակալված՝ ոչ պետական սեփականություն համարվող տարածքները կփոխարինվեն պետության սեփականությունը համարվող համապատասխան տարածքներով:

Միգրացիա

ՀՀ-ում միգրացիոն ոլորտի զարգացման նպատակով նախատեսվում է՝

- Միգրացիայի կառավարման համակարգի ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների իրականացում՝ Ներքին գործերի նախարարության կազմում Միգրացիայի և քաղաքացիության ծառայության ձևավորում,

- Միգրացիոն գործընթացների կառավարմանն ուղղված համակարգերի թվայնացում,

- Օտարերկրյա քաղաքացիներին ՀՀ-ում աշխատանքի թույլտվության և կացության տրամադրման համակարգի թվայնացում և պարզեցում՝ օտարերկրյա աշխատողների գրանցման միասնական էլեկտրոնային հարթակի գործարկում,

- ինտեգրման և վերահստեգրման խնդիրների կարգավորմանը, հարկադիր միգրանտների զանգվածային ներհոսքի ճգնաժամային կառավարմանն ուղղված գործողությունների ապահովում,

- 1988-1992 թվականներին Ադրբեջանից բռնի տեղահանված անձանց բնակարանների գնման վկայագրերի տրամադրման միջոցով բնակարանային ապահովման ծրագրի ամփոփում և ավարտ երևանում, մեկնարկ հանրապետության մարզերում,

- ՀՀ վերադարձող քաղաքացիների վերահստեգրմանն ուղղված ծրագրերի իրականացում,

- ՀՀ-ԵՄ միջև առանց թույլտվության բնակվող անձանց հետընդունման (ռեադմիսիայի) մասին համաձայնագրի շրջանակներում ստացվող հայցերի ընթացքի ապահովում:

Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերություն

Ոլորտում քաղաքականության նպատակն է Հայաստանը դարձնել բարձր տեխնոլոգիական, արդյունաբերական երկիր, որին հասնելու ուղիներից է բարձր տեխնոլոգիաների, կապի, թվայնացման և ռազմարդյունաբերական համալիրի զարգացումը՝ զինված ուժերի մարտունակության ու պաշտպանունակության բարձրացումը, տնտեսական աճը, գիտական և տեխնոլոգիական առաջընթացը:

2022 թվականին ոլորտի աշխատանքն ուղղված է լինելու հետևյալ երեք հիմնական նպատակների (ուղենիշների) կատարմանը՝

- Պաշտպանական տեխնոլոգիաների զարգացում՝ ռազմարդյունաբերություն, գիտահետազոտական ծրագրեր, տեխնոլոգիաների ներդրում,

- Տաղանդի արտահոսքի կանխում և ներհոսքի հարուցում՝ բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության զարգացում, ստարտափ և ինժեներական էկոհամակարգի զարգացում, Հայաստանը տարածաշրջանային կենտրոնի վերածում

- արտաքին շուկաներում պրոյեկտների և արտադրանքի ներկայացում, տնտեսության և կառավարման համակարգի թվայնացում և արտահանման ծավալների ավելացում:

2022թ. նախատեսվում են հետևյալ ծրագրերն ու միջոցառումները:

Ռազմարդյունաբերության ոլորտում նախատեսվում է իրականացնել «Հետազոտական և նախագծային աշխատանքներ պաշտպանության ոլորտում» ծրագրի «Գիտական և գիտատեխնիկական նպատակային ծրագրային հետազոտություններ» միջոցառումը, որի իրականացման նպատակով 2022թ. նախատեսվում է՝ նոր նմուշների մշակում, նոր և արդիականացված նմուշների փորձնական խմբաքանակների արտադրություն, ինչպես նաև՝ սպառազինության և ռազմական տեխնիկայի և ռազմատեխնիկական ունեցվածքի արդիականացում:

Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության և թվայնացման ոլորտ

2022թ նախատեսվում է իրականացնել Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության էկոհամակարգի, թվայնացման և շուկայի զարգացման ծրագիրը, որի նպատակն է՝ կադրերի թիրախավորված պատրաստում և վերապատրաստում, բարձր տեխնոլոգիական ոլորտի համար անհրաժեշտ էկոհամակարգի զարգացում, Հայկական Սփյուռքի ներգրավվածություն

ապահովելու համար հայկական ընկերությունների, կազմակերպությունների և անհատների հետ շարունակական համագործակցության հարթակ ստեղծում, թվային տեխնոլոգիաների զարգացում, ինչպես նաև կիրառական գիտության և ինտերնետ հասանելիության մակարդակի բարձրացում:

Հեռահաղորդակցության ապահովում

Ծրագրի նպատակն է ապահովել Հայաստանի Հանրապետությունում հեռահաղորդակցության և կապի ծառայությունների որակի կանոնակարգումն ու բարելավումը: Մասնավորապես, կապահովվի հեռահաղորդակցության և կապի ծառայությունների որակի կանոնակարգումն ու բարելավումը (ՀՀ հաճախականությունների բաշխումների աղյուսակի կազմում, ռադիոհեռախոսի մոնիթորինգի և ազդանշանների տեխնիկական պարամետրերի չափումների անցկացում, ռադիոէլեկտրոնային միջոցների և բարձր հաճախության սարքավորումների տեղորոշում), հանրապետական սփռման մուլտիպլեքսի արբանյակային տարածման համար արբանյակային ունակության վարձակալումը, ինչպես նաև նախատեսվում է իրականացնել ՀՀ տարածքում բազային և շարժական ռադիոմոնիտորինգի համակարգի ներդրման միջոցառումը:

Քաղաքաշինություն

Ոլորտում իրագործվող ծրագրերն ուղղվելու են հանրապետության ողջ տարածքի համակցված տարածական պլանավորման փաստաթղթերով ապահովմանը, ինչպես նաև քաղաքաշինական նորմատիվ փաստաթղթերի միջազգային և եվրոպական նորմերին ու ստանդարտներին համապատասխանեցմանը:

Արտակարգ իրավիճակների բնագավառ

Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության բնագավառում իրականացվող քաղաքականությունը նպատակաուղղված է լինելու բնական և մարդածին աղետների ռիսկի նվազեցմանը, հնարավոր հետևանքների կանխարգելմանը և վերացմանը՝ հանդիսանալով պետության անվտանգության ապահովման բաղկացուցիչ տարր:

2022 թվականի հիմնական խնդիրներն են.

- Փրկարար ծառայությունում փրկարարական համակարգի կատարելագործում և զարգացում այն աստիճանաբար համապատասխանեցնելով ընդունված ժամանակակից պահանջներին, զուգահեռաբար պետական փրկարարական կառույցի շուրջ ձևավորելով կամավորական փրկարարական ուժեր, նախարարության փրկարար ծառայողների մասնագիտական, արագ արձագանքման փրկարար ուժերի պատրաստականության բարձրացում և տեխնիկական հագեցվածության ապահովում, քաղաքացիական պաշտպանության ուժերի հավաքական կենտրոնի քաղաքացիական պաշտպանության ուժերի ու ստորաբաժանումների խնդիրների առավել արդյունավետ դերաբաշխման և կառավարելիության բարձրացում, սահմանամերձ բնակավայրերում փրկարարական և արագ արձագանքման այլ ուժերի ստեղծում և զարգացում:

- Ճգնաժամային կառավարման պետական ակադեմիայի հնարավորությունների զարգացումը՝ դարձնելով այն արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության մասնագետների պատրաստման ու վերապատրաստման կենտրոն, ինչպես նաև՝ բնակչության շրջանում անվտանգության կանոնների ուսուցանումը:

- Ճգնաժամային կառավարման ազգային կենտրոնում մարդուն հրատապ օգնության համապետական համակարգի <<911>> դիսպետչերական ծառայության զարգացում ծառայության մատուցումը հնարավորինս մոտեցնելով միջազգային չափանիշներին: Իրավիճակների վերաբերյալ օպերատիվ տեղեկատվության հավաքման, մշակման, վերլուծության և առաջարկությունների նախապատրաստման համակարգի կատարելագործում:

- ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված պետական պահուստի համակարգի զարգացման և բարեփոխումների հայեցակարգի դրույթների իրականացում, նյութական արժեքների կուտակում, թարմացում, փոխարինում և պահպանում: Այս ոլորտում նոր քաղաքականության մշակում՝ ընդգրկելով մասնավոր սեկտորի հնարավորություններն ու կարողությունները:

- Աղետների ռիսկի վերաբերյալ տվյալների հավաքագրման, վերլուծության, համայնքներում աղետների ռիսկի բացահայտման և գնահատման համակարգի փուլային ներդրում, սողանքային աղետի կառավարման միասնական համակարգի ներդրում:

Արտաքին քաղաքականություն

2020 թվականի 44-օրյա պատերազմի ծանր հետևանքները Հայաստանի և Արցախի շուրջ ձևավորել են նոր մարտահրավերներով լի այն արտաքին և անվտանգային միջավայրը, որում առաջիկայում շարունակելու է գործել ՀՀ կառավարությունը: Հայաստանի անվտանգության, ինքնիշխանության, տարածքային ամբողջականության պաշտպանությունը, Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդրի խաղաղ և արդարացի կարգավորումը, Հայաստանի շուրջ տարածաշրջանային և միջազգային բարենպաստ մթնոլորտի ձևավորումը առաջիկայում շարունակելու են հանդիսանալ ՀՀ դիվանագիտական ծառայության գերխնդիրները:

Նախաձեռնողական և արդյունավետ ներգրավման արտաքին քաղաքականություն.

Կառավարության արտաքին քաղաքականության կարևոր նպատակներից են բոլոր շահագրգիռ պետությունների և միջազգային կազմակերպությունների հետ Հայաստանի երկկողմ և բազմակողմ հարաբերությունների շարունակական զարգացումը և արդյունավետ համագործակցությունը: Կառավարության արտաքին բնագավառի գործունեության առանցքային մաս է կազմում նաև օտարերկրյա պետություններում ՀՀ քաղաքացիների և իրավաբանական անձանց իրավունքների ու շահերի պաշտպանությունը:

Դիվանագիտական ծառայության թիրախները

Հայաստանի Հանրապետության պետական շահերի պաշտպանությունը, Արցախի ժողովրդի իրավունքների և անվտանգության ապահովումը, տարածաշրջանային խաղաղության հաստատումը, տարածաշրջանի ապաշրջափակումն ու կայունության ապահովումը, ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահության ներքո միջազգային իրավունքի սկզբունքների, այդ թվում՝ ժողովուրդների ինքնորոշման և իրավահավասարության սկզբունքի հիման վրա ղարաբաղյան հիմնախնդրի խաղաղ և համապարփակ կարգավորումը, Արցախի ժողովրդի անվտանգության ապահովումը, ինչպես նաև մշակութային ու կրոնական ժառանգության պահպանումը, հումանիտար խնդիրների հաղթահարումը ՀՀ դիվանագիտական ծառայության առաջիկա գործունեության հիմնական թիրախներն են:

ՀՀ և Արցախի անվտանգությունը և զարգացումը կարող են ապահովվել միայն տարածաշրջանում խաղաղության և կայունության հաստատման պայմաններում: Ուստի ՀՀ սահմանակից բարեկամ պետությունների հետ հարաբերությունների խորացումը, ինչպես նաև

հարաբերությունների կարգավորումը սահմանակից մյուս երկրների հետ արտաքին քաղաքականության կարևորագույն ուղղություններ են հանդիսանալու:

Տարածաշրջանի ապաշրջափակմանն ուղղված գործընթացում առանցքային է 2020 թվականի նոյեմբերի 9-ի և 2021 թվականի հունվարի 11-ի Հայաստանի Հանրապետության, Ռուսաստանի Դաշնության և Ադրբեջանի Հանրապետության ղեկավարների կողմից ստորագրված եռակողմ հայտարարություններով նախատեսված քայլերի ամբողջական իրագործումը:

Արցախյան հիմնախնդիր

Հայաստանը շարունակելու է հանդիսանալ Արցախի ժողովրդի անվտանգության երաշխավորը և աշխատել Արցախի ժողովրդի իրավունքների պաշտպանության, այդ թվում՝ Արցախի մշակութային և կրոնական ժառանգության պահպանման ուղղությամբ:

Հիմնախնդրի կարգավորումը հնարավոր է ԵԱՀԿ ՄԽ համանախագահության ներքո Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի հստակեցմամբ՝ հայտնի սկզբունքների և տարրերի, այդ թվում՝ ինքնորոշման իրավունքի հիման վրա: Հայաստանը ձգտելու է ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահության ներքո բանակցային գործընթացի լիարժեք վերականգնման՝ համոզված լինելով, որ հիմնախնդրի բացառապես խաղաղ կարգավորման տեսանկյունից բովանդակային բանակցությունները չունեն այլընտրանք:

Նոր մոտեցումներ դիվանագիտական ծառայության ոլորտում

Հայաստանի դիվանագիտական ազգային համակարգը ձևավորված և ավանդույթներ ունեցող ինստիտուտ է: Միաժամանակ արդի միտումներին ու զարգացումներին համահունչ բարեփոխումներն արտաքին քաղաքականության ձևակերպման, կառավարման ու իրականացման գործընթացներում բխում են դիվանագիտական ծառայության արդյունավետության բարձրացման անհրաժեշտությունից: Այս առումով առաջիկայում շեշտադրվելու է հատկապես տնտեսական դիվանագիտության զարգացումը:

Սփյուռք

«Հ կառավարությունը կարևորում է Հայաստան-սփյուռք գործակցության զարգացումը, որը նպատակաուղղված է լինելու հայ ինքնության պահպանմանը, հայրենադարձությանն ու Հայաստանում սփյուռքահայերի ինտեգրմանը, սփյուռքի մարդկային ներուժի վերհանմանն ու քարտեզագրմանը, աշխարհասփյուռ հայության մարդկային, մտավոր, տնտեսական ներուժի՝ հայրենիքի կայուն զարգացման նպատակի շուրջ համախմբմանը:

Այսօր սփյուռքի հայության առջև ծառայած հիմնական մարտահրավերներից մեկը հայ երիտասարդների մեջ ազգային ինքնության պահպանումն է, նրանց ընդգրկմամբ համահայկական միասնական օրակարգի ձևավորումը:

Հայաստան-Սփյուռք գործակցության համատեքստում անհրաժեշտ է խթանել համայնքային կառույցների գործունեությունը, դրանցում սփյուռքահայ երիտասարդների ներգրավվածությունը:

Համահայկական օրակարգերի ստեղծման հարցում կենսական է համայնքային գործիչների պատրաստումը՝ նրանցում առաջնորդի, համայնքների ղեկավարման կարողությունների և հմտությունների զարգացումը:

Հայաստան-Սփյուռք գործակցության համատեքստում կարևորվում է սփյուռքի մասնագիտական ներուժի ներգրավումը Հայաստանի ինստիտուցիոնալ զարգացմանն ու հզորացմանը, որը կնպաստի նաև մասնագիտական հայրենադարձությանը:

Հայաստան-Սփյուռք գործակցության մեջ մեծ կարևորություն ունեն նաև հանրային կապերն ու աշխարհասփյուռ հայության իրազեկվածության ապահովումը: Այս համագործակցության հանրայնացումն ունի թիրախային երկու լսարան՝ ներքին կամ ներհայաստանյան և արտաքին կամ նպատակաուղղված Սփյուռքին՝ հայ համայնքներին և միջազգային հանրությանը:

Հայաստան-Սփյուռք գործակցության մեջ կարևոր գործոն է հանդիսանալու աջակցել սփյուռքի ներդրողներին և բարեգործներին՝ Հայաստանում իրենց ծրագրերն իրականացնելիս:

Հայաստանի Հանրապետության պետական քաղաքականության առաջնահերթություններից է հանդիսանում հայրենադարձության խթանումը:

«Հ պետական քաղաքականությունը միտված է մշակել և իրականացնել միջոցառումներ, որոնք նպատակաուղղված կլինեն Հայաստանի զարգացման գործընթացում Սփյուռքի ներգրավմանը:

Արդարադատություն

2022 թվականին ոլորտի առաջնային ռազմավարական նպատակներն են լինելու՝

Դատական և իրավական բարեփոխումների ոլորտ

«Հ կառավարությունը 2019 թվականի հոկտեմբերի 10-ին ընդունել է «ՀՀ դատական և իրավական բարեփոխումների 2019-2023 թվականների ռազմավարությունը և դրանից բխող գործողությունների ծրագրերը հաստատելու մասին» N 1441-Լ որոշումը: 2022 թվականի ընթացքում նախատեսվում է իրականացնել ռազմավարությունից բխող 2021-2023 թվականների գործողությունների ծրագրով սահմանված միջոցառումները:

Ոլորտային բարեփոխման կարևոր ուղղություններից մեկը դատարանների ծանրաբեռնվածությունը թեթևացնելու և դատարաններում գործի քննության ժամկետները կրճատելու միջոցով արդարադատության արդյունավետության բարձրացումն է: Արդարադատության արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված մյուս կարևոր քայլը դատավարական օրենսդրության արդիականացումն է, կիրառման արդյունքում ծագած խնդիրների վերահանումը և դրանց լուծումներ տալը:

Արդարադատության արդյունավետության բարձրացման համար անհրաժեշտ է նաև զարգացնել վեճերի լուծման այլընտրանքային եղանակները: Այս համատեքստում կարևորվում է հաշտարարության ոլորտի զարգացումը:

Արդարադատության պատշաճ իրականացումն ապահովելու համար կարևորվում է դատարանների շենքային պայմանների և տեխնիկական հագեցվածության կատարելագործումը՝ պայմանավորված հատկապես դատավորների թվի ավելացմամբ: Դատաիրավական բարեփոխումների շրջանակում անհրաժեշտ է իրականացնել հարկադիր կատարման ոլորտի համընդհանուր բարեփոխումներ՝ բարձրացնելու կատարողական գործողությունների արդյունավետությունը, առավելագույնս ապահովելու կատարողական վարույթի մասնակիցների օրինական շահերի պաշտպանությունը, ներդնելու նրանց խնդիրներին ու կարիքներին արագ և արդյունավետ արձագանքելու կառուցակարգեր: Նշված նպատակներին հասնելու նպատակով իրականացվելիք գործողություններն ուղղված են լինելու կատարողական վարույթի օրենսդրության համապարփակ վերանայմանը, հարկադիր

կատարման վարույթի ամբողջական թվայնացմանը, ըստ այդմ՝ քաղաքացի-հարկադիր կատարող արդյունավետ հաղորդակցության ապահովմանը:

Նախատեսվում է միջոցներ ձեռնարկել փաստաբանության ոլորտի զարգացման ուղղությամբ, այդ թվում՝ փաստաբանական դպրոցում ուսուցման և ընդունելության կառուցակարգերի վերափնտրման, Փաստաբանների պալատի կառավարման արդյունավետության և ներառականության վերափոխման շրջանակներում: Շարունակվելու են բարեփոխումները սնանկության, հարկադիր կատարման, քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման, նոտարիատի և անձնական տվյալների պաշտպանության ոլորտներում:

Էլեկտրոնային արդարադատության ոլորտ

Նախատեսվում է իրականացնել արդարադատության մարմինների համար կառավարության կողմից ներդրված էլեկտրոնային համակարգերի և հարթակների շարունակական զարգացում և նոր էլեկտրոնային համակարգերի ներդրում: Նշված շրջանակներում նախատեսվում է զարգացնել դատարանների գործերի կառավարման էլեկտրոնային համակարգը՝ ավելացնելով այն գործերի քանակը, որոնք հարուցվում և քննվում են էլեկտրոնային համակարգի օգտագործմամբ:

Հակակոռուպցիոն ոլորտ

Շարունակվելու է իրականացվել հակակոռուպցիոն քաղաքականությունը 2019 թվականի հոկտեմբերի 3-ին ընդունած Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարության և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների միջոցառումների ծրագրի շրջանակներում:

Վերոնշյալ ռազմավարության պահանջներին համապատասխան 2022 թվականի ընթացքում նախատեսվում է իրագործել հետևյալ հիմնական միջոցառումները՝

- հակակոռուպցիոն ինստիտուցիոնալ համակարգի կայացման շրջանակներում Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի և Հակակոռուպցիոն կոմիտեի բնականոն գործունեության ապահովումը և գործիքակազմի (ներառյալ մարդկային ռեսուրսների) կատարելագործումը, Հակակոռուպցիոն դատարանի ձևավորումը և վերջինիս բնականոն գործունեության ապահովումը, դատախազական համակարգում բարեվարքության ստուգման կառուցակարգերի իրագործումը.

- վարչական կոռուպցիայի հաղթահարումը՝ ոլորտային կոռուպցիոն ռիսկերի վերհանման և դրանց հիման վրա հակակոռուպցիոն ոլորտային միջոցառումների մշակման և իրականացման, էլեկտրոնային ժողովրդավարության գործիքների շարունակական կատարելագործման միջոցով.

- հակակոռուպցիոն կարգավորման ազդեցության գնահատման ինստիտուտի զարգացումը և դերի բարձրացումը.

- ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձմանն ուղղված կառուցակարգերի կատարելագործում և այդ նպատակով միջազգային համագործակցության ամրապնդումը.

- ազդարարման համակարգի կատարելագործումը.

- հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների պաշտոնական պարտականությունների իրականացման հետ կապված նվերների ինստիտուտի կատարելագործումը, նվերների ռեեստրի ստեղծումը և գործարկումը.

- հանրային կրթության և իրազեկման միջոցով կոռուպցիայի նկատմամբ ժխտողական վերաբերմունքի սերմանումը, ներառյալ՝ ազդարարման ինստիտուտի նկատմամբ վերաբերմունքի փոփոխման միջոցով, պահանջատեր քաղաքացու ձևավորումը.

- հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագրի կատարման նկատմամբ մշտադիտարկում և համակարգումը, մշտադիտարկման և գնահատման գործիքակազմի կատարելագործումը, պարբերական հաշվետվությունների կազմում:

Քրեակատարողական և պրոբացիայի ոլորտ

Կառավարությունը շարունակելու է վճռական մնալ վերականգնողական արդարադատության սկզբունքների արմատավորման, ինչպես նաև քրեակատարողական համակարգի կայուն զարգացումն ապահովելու հարցում: Այս համատեքստում հիմնական թիրախային ուղղությունները լինելու են.

- խթանել պրոբացիայի համակարգում էլեկտրոնային կառավարման գործիքների կիրառումը՝ ամբողջությամբ գործարկելով E-probation էլեկտրոնային կառավարման համակարգը և դրանով իսկ ապահովելով պրոբացիայի ծառայողների աշխատանքի թվայնացումը, փաստաթղթաշրջանառության կրճատումը, հաշվետու և թափանցիկ աշխատանքը, ինչպես նաև կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցումը.

- ազատությունից զրկելուն այլընտրանք հանդիսացող նոր պատժատեսակների և խափանման միջոցների արդյունավետ կիրառման նպատակով Պրոբացիայի ծառայությանը զինել էլեկտրոնային հսկողության համար անհրաժեշտ միջոցներով ու ենթակառուցվածքներով և, ըստ այդմ, ապահովել իրավակիրառ պրակտիկայում էլեկտրոնային հսկողության փաստացի կիրառումը.

- օպտիմալացնել քրեակատարողական հիմնարկները և դրա արդյունքներով տնտեսված միջոցներն արդյունավետ բաշխել և ուղղորդել այլ քրեակատարողական հիմնարկներում ազատությունից զրկված անձանց պահման պայմանները բարելավմանը.

- ապահովել քրեակատարողական հիմնարկներում գտնվող հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար մատչելի պայմանները.

- վերազինել քրեակատարողական հիմնարկներն արդի ինժեներատեխնիկական և անվտանգության ապահովման միջոցներով, այդ թվում՝ օպերատիվ կառավարման կենտրոնով՝ այդպիսով ապահովելով կադրերի հաշվետու և թափանցիկ գործելաճը, ճգնաժամային իրավիճակի կառավարումը քրեակատարողական հաստատություններում, ինչպես նաև նվազագույնի հասցնելով կոռուպցիոն ռիսկերը.

- ապահովել ազատությունից զրկված անձանց, այդ թվում՝ անչափահասների կրթություն ստանալու իրավունքի շարունակականությունը, մասնագիտական կրթության նոր ծրագրերի ներդնումը, ինչպես նաև ազատությունից զրկված անձանց համար հանրակրթության իրականացումը՝ անկախ տարիքից.

- ներդնել ազատազրկված անձանց համար բժշկական տվյալների գաղտնիության ապահովմամբ բնակչության շրջանում մատուցվող բժշկական խորհրդատվությունների ծավալին և որակի համապատասխանող, միջազգայնորեն ճանաչված սկզբունքներին համապատասխան հեռաբժշկության մոդելը.

- ներդնել քրեակատարողական հիմնարկներում ինքնասպանության և ինքնավնասման ռիսկի վերհանման և գնահատման, ինչպես նաև հոգեկան առողջության զննության և ռիսկի գնահատման գործիքակազմը՝ նախականիսելով ինքնասպանության և ինքնավնասման հետագա դեպքերի առաջացումը, ինչպես նաև նախապես բացահայտելով հոգեկան առողջության վիճակի հնարավոր խնդիրը.

Մարդու իրավունքների պաշտպանության ոլորտ

Արդարադատության նախարարությունը շարունակելու է իրականացնել ոլորտի բարեփոխումները Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարությունից բխող 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրին համապատասխան:

Ներառական քննարկումների արդյունքում 2021թ. հունիսին իրականացված փոփոխությամբ Ծրագրում նախատեսվել են միջոցառումներ՝ միտված 44-օրյա պատերազմից հետո մարդու իրավունքների պաշտպանության ոլորտում առկա խնդիրների վերհանմանն ու ինստիտուցիոնալ կերպով դրանց հասցեագրմանը: Բացի այդ միջոցառումներից, 2022թ. ընթացքում նախատեսվում է ապահովել խոշտանգումից տուժած անձանց հոգեբանական, սոցիալական և իրավական ծառայություններից օգտվելու իրավունքի արդյունավետ իրականացման մեխանիզմները, ապահովել հոգեկան, այդ թվում՝ մտավոր խնդիրներով հաշմանդամություն ունեցող անձանց մասնակցությունն իրենց իսկ վերաբերող բոլոր որոշումների կայացման գործընթացներում, ստեղծել երեխաների իրավունքներին առնչվող խնդիրների հաշվառման և վարման միասնական վիճակագրական համակարգ, օրենսդրորեն ամրապնդել իրավապաշտպան գործունեություն իրականացնող անձանց քրեաիրավական պաշտպանության երաշխիքները և այլն:

Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման ոլորտ

Նախատեսվում է շարունակել նվազեցնել ոլորտում առկա վարչարարությունը՝ համակարգը վերափոխելով սպասարկման կենտրոն՝ «ֆրոնտ օֆիս» և «բեք օֆիս» ձևաչափով, որը հնարավորություն կընձեռի քաղաքացիներին դիմումները ներկայացնել հանրային ծառայությունների միասնական, ինչպես նաև քաղաքացիների սպասարկման հատուկ ստեղծված գրասենյակներ: Սույն ծրագիրը նախատեսվում է տարածել Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքով, ընդգրկելով երկրի բոլոր բնակավայրերը, քաղաքացիների՝ գրասենյակներին հասանելիությունը ապահովելու նպատակով՝ խնայուել նրանց ժամանակը և նյութական ռեսուրսները: Միաժամանակ ծրագրի իրականացումը նպատակ է հետապնդում էականորեն նվազեցնել ոլորտում առկա կոռուպցիոն ռիսկերը՝ «դիմող» և «որոշում կայացնող» կողմերի շփման նվազեցմամբ: Մինչև 2023 թվականը նախատեսվում է հիմնադրել ևս 3 միասնական գրասենյակներ՝ Վանաձոր, Արմավիր, Աբովյան քաղաքներում՝ հիմք ընդունելով արդեն իսկ ձևավորված փորձը և գործող միասնական գրասենյակների կողմից մատուցվող ծառայությունների կապակցությամբ հավաքագրված դրական կարծիքները:

Իրավաբանական անձանց պետական գրանցման ռեգիստրի ոլորտ

Նախատեսվում է իրավաբանական անձանց պետական գրանցման գործընթացի արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված շարունակական աշխատանքների իրականացում, այդ թվում՝ էլեկտրոնային եղանակով մատուցվող ծառայությունների ընդլայնում (առցանց նույնականացման նոր մոտեցումների կիրառում, փաստաթղթերի վրա արագ արձագանքման (QR) կոդերի կիրառում, ինքնաշխատ ծառայությունների իրականացում), իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալության աջակցությամբ ձեռնարկատիրական գործունեություն սկսելու համար անհրաժեշտ մի շարք գործառույթների իրականացման հնարավորության ստեղծում (պետական ռեգիստրի գործակալության հետ համագործակցող կազմակերպությունների և մարմինների միջոցով՝ բանկային հաշվի բացում, անձնական գրասենյակի ակտիվացում և լիազոր անձի ընտրություն), իրական սեփականատերերի վերաբերյալ հայտարարագրերի էլեկտրոնային հարթակի գործարկում և այդ ոլորտի օրենսդրական կարգավորումների բարեփոխում, օրենսդրական բարեփոխումներ՝ ուղղված

իրավաբանական անձանց պետական գրանցման ոլորտում մատուցվող ծառայությունների մատչելիության ապահովմանը: Նախատեսվում է նաև իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալության որոշ մարզային սպասարկման գրասենյակների տեղակայումը ստեղծվելիք միասնական գրասենյակներում, ինչպես նաև իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի արխիվների թվայնացմանն ուղղված աշխատանքների իրականացում:

Անձնական տվյալների պաշտպանության ոլորտ

Նախատեսվում է ապահովել անձնական տվյալների պաշտպանության ավելի բարձր մակարդակ, մասնավորապես՝ համապատասխանեցնել անձնական տվյալների պաշտպանության լիազոր մարմնի կարգավիճակն օրենքով սահմանված և միջազգային չափանիշներին՝ ապահովելով նաև մարդկային ռեսուրսների, մասնագիտական, նյութական և տեխնիկական կարողությունների զարգացում, ներդաշնակեցնել անձնական տվյալների մշակում նախատեսող օրենսդրական դաշտը, ավելացնել անձնական տվյալների պաշտպանության իրավունքի վերաբերյալ ինչպես անձնական տվյալներ մշակողների, այնպես էլ լայն հասարակության իրազեկվածությունը:

Կրթություն

Պետական քաղաքականության մեջ կրթությունը գերակայությունների շարքում շարունակում է մնալ որպես ազգային արժեք և երկրի սոցիալ-տնտեսական առաջընթացն ապահովող հիմնարար գործոն: Մարդկային կապիտալի կայուն զարգացումը հնարավոր է ապահովել կրթության որակի, արդյունավետության և մատչելիության բարձրացման միջոցով:

2021 թվականի փետրվարի 4-ին ՀՀ կառավարության N136-Ն որոշմամբ ընդունվեց հանրակրթության նոր չափորոշիչը, իսկ ապրիլ ամսին ԿԳՄՍ նախարարի հրամանով հաստատվեցին նոր չափորոշիչներից բխող առարկայական չափորոշիչներն ու ծրագրերը: Դրանք 2021-2022 ուսումնական տարում փորձարկվում են Տավուշի մարզի բոլոր ուսումնական հաստատություններում: Արդյունքների ամփոփումից և լրամշակումից հետո առարկայական չափորոշիչներն ու ծրագրերը աստիճանական կարգով կներդրվեն հանրապետության բոլոր դպրոցներում: Ինչպես Տավուշի մարզի, այնպես էլ ՀՀ բոլոր դպրոցները հագեցվելու են անհրաժեշտ լաբորատոր սարքավորումներով:

Հանրակրթության ոլորտի բարեփոխումների կարևորագույն մաս է կազմում նախատեսված մոդուլային տիպի 300 դպրոցների և 500 մանկապարտեզների կառուցումը, հիմնանորոգումն ու վերանորոգումը, որը Կառավարության հնգամյա ծրագրի հիմնական թիրախներից է:

Նախատեսվում է հատկապես փոքր համայնքներում և բնակավայրերում, շարունակել գործարկել այլընտրանքային նախադպրոցական ծառայություններ:

Քայլեր կձեռնարկվեն՝ ապահովելու նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների վարչական, մանկավարժական և ուսումնաօժանդակ անձնակազմի վարձատրության միասնական քաղաքականություն և շարունակական աճի հնարավորություն:

Նախադպրոցական կրթության մատչելիության և համընդհանուր ներառականության ապահովման նպատակով 2022 թվականին ՀՀ պետական բյուջեից ֆինանսավորում կիրականացվի կրթության և զարգացման առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների համար:

Հանրակրթության ոլորտի գերակայությունն է որակի ապահովումը:

Մշակվել է ուսուցիչների այլընտրանքային՝ կամավոր ատեստավորման համակարգ, որը կգործի պարտադիր ատեստավորմանը զուգահեռ և ուսուցիչների աշխատավարձի բարձրացման հնարավորություն կընձեռնի: Կանխատեսումների համաձայն՝ 3 տարվա ընթացքում ուսուցիչների ավելի քան 41 տոկոսը հավելավճար կստանա, որը հնարավորություն կընձեռնի ուսուցիչների վարձատրությունը մոտեցնելու երկրի միջին աշխատավարձին:

«Դպրոցահասակ երեխաներին սննդով ապահովում» ծրագրի շրջանակում սննդով կապահովվեն ՀՀ Արարատի, Սյունիքի, Վայոց Ձորի, Տավուշի, Շիրակի, Արագածոտնի, Գեղարքունիքի, Լոռու մարզերի և 2022 թվականի սեպտեմբերից՝ Արմավիրի մարզի հանրակրթական դպրոցների տարրական դասարաններում և նախակրթարաններում ընդգրկված երեխաները:

Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին կտրամադրվի մանկավարժահոգեբանական աջակցություն:

Կշարունակվեն կրթության ոլորտում ծառայությունների թվայնացմանն ու հեռավար կրթության լիարժեք ներդրմանն ուղղված քայլերը:

Բարձրագույն մասնագիտական կրթության ոլորտում կարևորվելու են պետական ֆինանսավորման մեխանիզմների մշակումը և զուգահեռ ներդնումը՝ կախված բուհերի հավատարմագրման արդյունքներից, ստեղծվելու է ՀՀ պետական և ոչ պետական բուհերի գործունեության համար արդար մրցակցային դաշտ և հավասար հնարավորություններ:

Վերանայվելու են բարձրագույն կրթության ծրագրերը, արդիականացվելու են կրթության կազմակերպման բովանդակությունը և մեթոդաբանությունը, բարելավվելու է կրթական ծրագրերում հետազոտական բաղադրիչը:

Կիրառվելու են երիտասարդ մասնագետներին բուհերում մնալու ուղղությամբ շահագրգռելու մեխանիզմներ, նորարարական միջավայրի խրախուսում:

Կիրառական ուղղվածությամբ կրթական ծրագրերում ներգրավվելու են մասնագետներ ձեռնարկություններից, արդյունաբերական ոլորտից:

Ներդրվելու է բուհերի հաշվետվողականության մեխանիզմներ, կատարողականի հիմնական ցուցանիշների (KPI) մշակմամբ, ավելի լայն ակադեմիական ինքնավարություն ապահովելու նպատակով:

Արդիականացվելու է բարձրագույն կրթության որակավորումների ցանկը՝ համապատասխանեցնելով լայնորեն ընդունված ձևաչափին:

Գիտության ոլորտ

Հայաստանի Հանրապետության գիտության ոլորտը պետք է լինի Հայաստանի Հանրապետության կայուն զարգացման անկյունաքարային ոլորտներից մեկը, որի զարգացումը հնարավորություն է ընձեռնելու Հայաստանին դիմակայել ներկայիս և ապագայի մարտահրավերներին, դառնալ Հայաստանի Հանրապետության առաջընթացի կարևոր մաս, ի վիճակի լինել կլանելու և ադապտացնելու ժամանակակից մշակումներն ու զարգացած մարդկային ռեսուրսով ապահովելու ինչպես կրթական համակարգը, այնպես էլ բարձր տեխնոլոգիական և ռազմավարական նշանակության այլ ոլորտները:

Ոլորտի առաջնահերթ գերակա խնդիրներն են.

- մրցունակ գիտական գործունեության համար նպաստավոր ենթակառուցվածքների ստեղծում,
- գիտության ոլորտում աշխատողների որակավորման բարձրացում և երիտասարդ կադրերի ներգրավում,

- գիտության ոլորտում պետական ֆինանսավորման արդյունավետության բարձրացում: Վերոնշյալ գերակա խնդիրների լուծմանն ուղղված միջոցառումներն են.
- գիտական ենթակառուցվածքների զարգացվածության ապահովում, մասնավորապես, գիտական կենտրոնների վերանորոգում և վերազինում ժամանակակից սարքավորումներով, այդ թվում՝ համատեղ օգտագործման գիտական սարքավորումների կենտրոնների ստեղծում,
- գիտության ոլորտում աշխատողների որակավորման բարձրացում և երիտասարդ կադրերի ներգրավում, այդ թվում՝ Սփյուռքի ներուժի օգտագործմամբ,
- ասպիրանտական և հետդոկտորանտական ծրագրերի իրականացում՝ միջազգային հետազոտական ծրագրերում ներգրավվելու և միջազգային փորձի փոխանման նպատակով,
- օտարերկրյա հայազգի գիտնականների ներգրավում Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացվող հետազոտություններում՝ իրենց ղեկավարությամբ գիտական խմբեր ձևավորելու միջոցով:

Մշակույթ

Մշակույթային ժառանգության ծրագրի շրջանակներում կշարունակվեն պահպանության և հանրահոշակման աշխատանքները՝ ուղղված ՀՀ տարածքում և արտերկրում գտնվող մշակույթային արժեքների և պատմամշակույթային հուշարձանների հաշվառմանն ու գիտական ուսումնասիրությունների իրականացմանը, մշակույթային ժառանգության (նյութական և ոչ նյութական) անխաթար պահպանմանը, վերականգնմանն ու սերունդներին փոխանցմանը:

Գրահրատարակչության և գրադարանների ծրագրի շրջանակում իրականացվող ծրագրերն ուղղված կլինեն գրականության զարգացմանն ու տարածմանը, տպագիր արտադրանքի միջոցով հոգևոր-մշակույթային ժառանգության փոխանցմանը, ինչպես նաև արտերկրի գրադարանները հայ գրականությամբ համալրելու աշխատանքների իրականացմանը:

Կապահովվի ՀՀ տարածքում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների համար լույս տեսնող լրատվամիջոցների և պարբերականների գործունեության շարունակականությունը, հանրապետական գրական ծրագրերի կազմակերպումը, գրադարանների հավաքածուների համալրումն ու պահպանումը, ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ գրավոր ժառանգության (անձեռնմխելի հավաքածուներ) թվայնացումը, տեղեկատվական շտեմարանների շարունակական զարգացումը, ոլորտի մասնագետների վերապատրաստումը, միջազգային համագործակցության ընդլայնումը, մատենագիտական տվյալների կազմումն ու հրապարակումը, հանրությանը մատուցվող ծառայությունների որակի բարձրացումը:

Կինեմատոգրաֆիայի ծրագրի շրջանակներում իրականացվող գործընթացներն ուղղված կլինեն խաղարկային, մուլտիպլիկացիոն և վավերագրական կինոնկարների արտադրության աջակցմանը, կինո-ֆոտո-ֆոնո հավաքածուի պահպանմանը, վերականգնմանն ու թվայնացմանը, միջազգային համագործակցության ընդլայնմանը, մրցունակ նախագծերի ստեղծմանն ու միջազգային կինոգործընթացներին ինտեգրմանն աջակցմանը, կինոարվեստի հանրահոշակմանը, տարածմանը, մատչելիության ապահովմանը, հայկական կինոյի ավանդույթների շարունակականության ապահովմանը:

Արվեստների ծրագրի շրջանակներում իրականացվող ծրագրերը նպատակաուղղված կլինեն ազգային արժեհամակարգի հիման վրա ստեղծված հայ ժամանակակից թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, պարարվեստի և կերպարվեստի զարգացմանն ու միջազգային ասպարեզում հանրահոշակմանը, ստեղծագործական և գեղարվեստական բարձր

նշածողի պահպանմամբ և հանրության տարբեր շերտերի մշակութային պահանջարկին համապատասխան մշակութային արտադրանքի և ծառայությունների մատուցման գործընթացի ապահովմանը, մշակութային ենթակառուցվածքների արդիականացմանը, ստեղծագործական ներուժ ունեցող անհատների դրսևորմանը և նրանց գործունեության համար բարենպաստ դաշտի ստեղծմանը, նորարարական մտահղացումների խթանմանը, երիտասարդ ստեղծագործողներին միջազգային մշակութային գործընթացներին ինտեգրման աջակցմանը, ոլորտում գործող ստեղծագործական միությունների և հասարակական կազմակերպությունների հետ համագործակցության ընդլայնմանը և մրցակցային դաշտի ձևավորմանը:

Մշակութային և գեղագիտական դաստիարակության ծրագիրը նպատակաուղղված է կադրերի պատրաստման պետպատվերի համակարգի կատարելագործմանը, մշակութային կրթության որակի բարձրացմանը, մասնագետների կրթության շարունակականության և մատչելիության ապահովմանը, ՀՀ ապագա քաղաքացիների գեղագիտական դաստիարակության ձևավորմանը նպաստող ծրագրերի իրականացմանը, ներառական ծրագրերի աջակցմանը, մանկապատանեկան տարիքի երեխաների, կրթության իրականացման պայմանների մատչելիության և որակի ապահովմանը:

Մարզերի մշակութային զարգացման ծրագրի շրջանակներում իրականացվող գործընթացներն ուղղված կլինեն մարզերում մշակութային կյանքի և մշակութաստեղծ գործունեության ակտիվացմանը, համայնքներում մշակույթի հասանելիության և մշակութային կյանքին մարզային բնակչության ընդգրկվածության ընդլայնմանը, մշակութային միջոցառումների կազմակերպմանն ու իրականացմանը, մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպմանը, համայնքային ենթակառուցվածքի մշակույթի տներում և կենտրոններում ստեղծագործական ծրագրերի և նախագծերի աջակցմանը:

Ազգային արխիվի ծրագրի շրջանակներում իրականացվող գործընթացները նպատակաուղղված են ՀՀ ազգային արխիվային հավաքածուի պահպանության, համալրմանը, հաշվառմանը, արխիվային փաստաթղթերի վերանորոգմանը, փաստաթղթերի գիտատեխնիկական մշակմանը, ՀՀ արխիվային հավաքածուի թվայնացման աշխատանքների իրականացմանը, հանրության կողմից արխիվային նյութերի օգտագործման ապահովմանը:

Սպորտ

Մեծ նվաճումների սպորտի ծրագրի շրջանակում կշարունակվեն պաշտոնական մրցաշարերում բարձր նվաճումներ ցուցաբերած մարզիկների, մարզիչների ու բժիշկների դրամական խրախուսումը, հեղինակավոր խոշոր միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ֆինանսավորումը, հակադոպինգային հսկողության ծրագրերի իրականացումը, ադապտիվ սպորտով զբաղվող մարզական կազմակերպություններին պետական աջակցության գործընթացը: Մարզական ֆեդերացիաներին տրամադրվող պետական աջակցության շրջանակներում ֆեդերացիաները կանցկացնեն Հայաստանի Հանրապետության առաջնություններ, ուսումնամարզական հավաքներ, միջազգային մրցաշարեր, կմասնակցեն մեծահասակների, երիտասարդների ու պատանիների Եվրոպայի և աշխարհի առաջնություններին, միջազգային մրցաշարերի:

Մանկապատանեկան սպորտի ոլորտում կշարունակվեն մատաղ սերնդի առողջության պահպանմանն ու ամրապնդմանը, ընտրած մարզաձևում մարզական հերթափոխի պատրաստմանը, պարապողների մարզական ունակությունների կատարելագործմանը, ոլորտի իրավական դաշտի բարելավմանը, մանկապատանեկան մարզադպրոցներում աշխատող

մարզիչ-մանկավարժների վերապատրաստմանը, նյութատեխնիկական բազայի ապահովմանն ուղղված գործընթացները:

Մասսայական սպորտին ուղղված միջոցառումների շրջանակում կշարունակվեն բնակչության ֆիզիկական դաստիարակության ապահովման գործընթացները՝ հատկապես հանրակրթական դպրոցների աշակերտների և ուսանողության շրջանում ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի դերի կարևորման, առողջ ապրելակերպի արմատավորուման, ֆիզիկապես կոփված երիտասարդների դաստիարակման նպատակով ֆիզկուլտուրային-առողջարարական զանգվածային, հանրապետական և մարզային միջոցառումների կազմակերպումը և անցկացումը:

Երիտասարդություն

Երիտասարդության հարցերի ոլորտում կառավարության կողմից վարվող պետական քաղաքականությունը միտված է նրանց քաղաքացիական գիտակցության և հասարակական-քաղաքական զարգացումներին մասնակցության աստիճանի բարձրացմանը, երիտասարդների ներուժի բացահայտման, սոցիալականացման, ինքնիրացման, ներգրավման ու զարգացման անհրաժեշտ պայմանների ստեղծմանը և մեխանիզմների խթանմանը, ինտելեկտուալ ժամանցի կազմակերպման հնարավորությունների ստեղծմանը, երիտասարդության գործունեությունն ապահովող իրավական դաշտի բարելավմանը, առկա սոցիալ-տնտեսական հիմնախնդիրների ուսումնասիրմանը և երիտասարդների կենսապայմանների բարելավմանը, միջազգային երիտասարդական կառույցների հետ համագործակցության ընդլայնմանը, երիտասարդությանը լիակատար ինքնադրսևորման և անհրաժեշտ տեղեկատվությամբ ապահովմանը:

Առողջապահություն

Բնակչության առողջության պահպանման և բարելավման հիմնախնդիրները դիտարկվում են որպես պետության կայուն զարգացումը պայմանավորող հիմնական գործոններից և ազգային անվտանգության ապահովման առաջնահերթություններից մեկը: Առողջապահության ոլորտի գործունեության բարելավման և զարգացման քաղաքականության հիմքում որդեգրվել է ապահովել յուրաքանչյուր քաղաքացու առողջության պահպանման սահմանադրական իրավունքը՝ բուժօգնության տրամադրման հավասարություն, արդարություն, մատչելիություն, բժշկական օգնության որակի ապահովում:

Ոլորտում իրականացվող քաղաքականությունն ուղղված է լինելու հանրային առողջապահական ծառայությունների հզորացմանը, հիվանդությունների կանխարգելմանը, առողջ կենսակերպի համար պայմանների ստեղծմանը:

Պետական առողջապահական ծախսերի նպատակայնության հետևողական բարձրացման, հատկացվող ֆինանսական միջոցների վերահսկման և մատուցվող ծառայությունների որակի կառավարման գործուն մեխանիզմների շարունակական բարելավման շնորհիվ առողջապահական համակարգի շահառուն ստիպված չի լինի հավելյալ վճարել պետության կողմից անվճար և արտոնյալ պայմաններով մատուցվող ծառայությունների համար և կստանա որակյալ բժշկական օգնություն և ծառայություններ: Անվճար բժշկական օգնությունը պետք է տրամադրվի միայն սոցիալական արդարության սկզբունքի հիման վրա: Միաժամանակ պետությունը պետք է կանգնած լինի անհետաձգելի բժշկական օգնության կարիք ունեցող ցանկացած մարդու կողքին:

Առողջության առաջնային պահպանման, մոր և մանկան առողջապահական, վերարտադրողական առողջության պահպանման ծառայությունները լինելու են պետության առաջնահերթությունը:

Հանրային առողջապահական ծառայությունների հզորացման ոլորտում կառավարությունն ապահովելու է հանրային առողջապահության միասնական պետական քաղաքականության մշակումը և իրականացումը, օրենսդրական դաշտի բարելավումը, վարակիչ և ոչ վարակիչ հիվանդությունների առաջացման և տարածման պատճառների ուսումնասիրությունը և դրանց կանխարգելմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը: Բնակչության հիգիենիկ և հակահամաճարակային անվտանգության բնագավառում տարվող քաղաքականության հիմնական նպատակն է բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովումը, մարդու օրգանիզմի վրա շրջակա միջավայրի վնասակար ու վտանգավոր գործոնների ազդեցության նվազեցումը՝ սանիտարահամաճարակային կանոնների և նորմերի, հիգիենիկ նորմատիվների պահանջների կատարման նկատմամբ վերահսկողության միջոցով:

Շարունակվելու են աշխատանքները հանրային առողջության համար վտանգ ներկայացնող իրավիճակներին արձագանքման կատարելագործման, համընդհանուր լաբորատոր ցանցի և լաբորատոր համակարգի շարունակական զարգացման, առողջ ապրելակերպի քարոզչության, աշխատողների առողջության պահպանման հիմնական կանոնների ու նորմերի սահմանման և կիրառման ուղղություններով:

Արտահիվանդանոցային և հիվանդանոցային առողջապահական ծառայությունների որակի, մատչելիության, հասանելիության ապահովման ոլորտում բժշկական օգնության կազմակերպման որակի բարձրացման առումով՝ բժշկական ծառայությունների որակի կառավարման նպատակով փուլ առ փուլ ներդրվելու են ապացուցողական բժշկության վրա հիմնված բժշկական օգնության տրամադրման չափորոշիչները: Կառավարությունը շարունակելու է մարզային բժշկական կազմակերպությունները (առողջության առաջնային պահպանման օղակի և հիվանդանոցային) վերանորոգելու, վերակառուցելու և վերազինելու ծրագրի իրականացումը՝ հանրապետության ամբողջ տարածքում հասանելի դարձնելով ժամանակակից բժշկական ծառայությունները:

Առողջության առաջնային պահպանման ծառայություններ մատուցող բժշկի (տեղամասային թերապևտ, մանկաբույժ, ընտանեկան բժիշկ) գործառույթները առավելագույնս ուղղվելու են հիվանդությունների կանխարգելմանն ու վաղ հայտնաբերմանը:

Մոր ու մանկան առողջության պահպանման ծառայությունների բարելավման ոլորտում կառավարությունը նպաստելու է մոր և մանկան առողջության ցուցանիշների բարելավմանը՝ ուղղորդված առողջապահական ծրագրային միջոցառումների իրականացման միջոցով ապահովելու է մոր ու մանկան առողջության առաջնային պահպանման համակարգում կանխարգելիչ ծրագրային ուղղությունների ուժեղացումը:

Առողջապահական կադրային ներուժի ապահովման ոլորտում իրականացվելու են աշխատանքներ բուժաշխատողների մասնագիտական գիտելիքների և հմտությունների շարունակական բարելավման ուղղությամբ: Ներդրվելու են մեխանիզմներ առողջապահական կադրային ներուժի տարածքային օպտիմալ բաշխման, մարզային առողջապահական կազմակերպությունները որակյալ կադրերով ապահովելու և բժշկի աշխատանքը մարզում հնարավորինս խրախուսելու համար:

Դեղերի անվտանգության, արդյունավետության և որակի ապահովման ոլորտում աշխատանքներ կիրականացվեն հանրապետությունում անվտանգ, արդյունավետ, որակյալ և մատչելի դեղեր ունենալու ուղղությամբ՝ դեղային ազգային քաղաքականության մշակման, դեղերի շրջանառության բոլոր փուլերի կանոնակարգման, այս ոլորտի պետական վերահսկողության բարելավման, հայրենական արտադրության դեղերի մրցունակության ապահովման և տեղական դեղարտադրության խրախուսման միջոցով:

Շարունակվելու են լրացուցիչ միջոցներ ուղղվել պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության և սպասարկման շրջանակներում կյանք փրկող գլխուղեղի սուր և/կամ ենթասուր իշեմիկ կաթվածների թրոմբոլիտիկ բուժման և մեխանիկական թրոմբեկտոմիա ծառայության զարգացմանը:

Վարակիչ և ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելումը ռազմավարական մեկ այլ կարևոր նպատակ է, որի շրջանակներում ապահովվելու է առավել տարածված ոչ վարակիչ հիվանդությունների վաղ հայտնաբերման, ախտորոշման ու կանխարգելման ճանապարհով բնակչության առողջության հիմնական ցուցանիշների բարելավում և այդ հիվանդությունների բարդությունների, հաշմանդամության և մահացության ցուցանիշների կրճատում, ինչպես նաև վարակիչ հիվանդություններով հիվանդացության նվազեցում, կառավարելի վարակիչ հիվանդություններից մահվան դեպքերի կանխում և վարակիչ հիվանդությունների նկատմամբ բնակչության անընկալության ապահովում:

Առողջապահության նախարարության հիմնական խնդիրներից է հանրապետությունում ուռուցքաբանական ծառայությունների շարունակական բարելավումը: Ուռուցքաբանական վիրահատությունների գների վերանայման, ճառագայթային բուժման դեպքերի, քիմիաթերապիայի դեղերի ցանկի ընդլայնման և պետության կողմից երաշխավորված անվճար պալիատիվ ծառայության ներդրման միջոցով ուռուցքաբանական հիվանդություններով հիվանդ քաղաքացիներին մատուցվելու են որակյալ բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայություններ, միաժամանակ վերջիններիս «փրկելով» հիվանդության բուժման հետ կապված կործանարար ծախսեր կատարելու վտանգներից:

Նախատեսվում է նոր տեխնոլոգիաների կիրառմամբ իրականացնել մարդու օրգանների (երիկամ) և ոսկրածուծի/ցողունային բջիջների փոխպատվաստման ծառայություններ, որոնք կբարելավեն քրոնիկ երիկամային անբավարությամբ և արյան չարորակ հիվանդություններով տառապող անձանց կյանքի որակը և ապրելիության ցուցանիշը:

Իրականացվելու են կապիտալ ծախսեր՝ մարզային առողջապահական կազմակերպությունների շենքային և նյութատեխնիկական պայմանների բարելավման նպատակով:

Աշխատանքի և սոցիալական պաշտպանություն

Աշխատանքի և սոցիալական պաշտպանության ոլորտի հիմնական խնդիրներն ուղղակիորեն առնչվում և համընկում են ՀՀ կառավարության ծրագրի նպատակներին:

2022թ. Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համար գերակա վերջնական արդյունքներ են պետական միջոցների շրջանակում շահառուներին մատուցվող ծառայությունների որակի շարունակական բարձրացումը՝ միաժամանակ ապահովելով աշխատանքի և սոցիալական պաշտպանության ոլորտային առանձին խնդիրներին համակարգային և համալիր լուծումների մշակմամբ և ինստիտուտների զարգացմամբ:

Ժողովրդագրության և ընտանիքի սոցիալական երաշխիքների բնագավառում նախատեսվում է պետական նպաստների քաղաքականության մեջ շարունակել ընտանիքների անապահովության (սոցիալական) գնահատման համակարգի հասցեականության բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը, վերսկսվելու են նոր համակարգ ներդնելու աշխատանքները, ինչը սոցիալական աջակցության ծրագրերը կդարձնի ավելի հասցեական և նպատակային: Սկզբնավորված է ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի կատարելագործումը, որում կարևորվում է միջգերատեսչական սոցիալական համագործակցությունը և համագործակցությունը ոչ պետական կազմակերպությունների հետ: Միջոցներ են ձեռնարկվելու նորաստեղծ միասնական սոցիալական ծառայության աշխատողների պրոֆեսիոնալիզմի բարձրացման և ծառայության տեխնիկապես հագեցվածության, ինչպես նաև ընդհանուր կարողությունների հզորացմանն ուղղությամբ: Ներկայում շարունակվում են սոցիալական դեպքի վարման գործառնական հենքի ձևավորման, ինչպես նաև տեղեկատվական համակարգի կատարելագործման աշխատանքները: Շարունակվելու են սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերին դասված անձանց կացարանի խնդրի լուծման նպատակով սոցիալական բնակարանային ֆոնդի ձևավորման, կացարանի և այլ սոցիալական ծառայությունների տրամադրման հասցեական ծրագրերի իրականացման աշխատանքները: 2022 թվականին շարունակվելու է «Երեխա ունեցող ընտանիքների բնակարանային ապահովության 2020-2023թթ. պետական աջակցության ծրագրերի» իրականացումը, որի հիմնական նպատակն է աջակցել երեխա ունեցող ընտանիքների բնակարանային պայմանների բարելավմանը:

Ծնելիությունը խթանելու և բազմազավակ ընտանիքներին պետական աջակցություն ցուցաբերելու նպատակով 2022թ. հունվարի 1-ից հետո ընտանիքում 3-րդ և յուրաքանչյուր հաջորդ երեխայի ծնվելու կապակցությամբ նոր ծնված երեխայի ծնողին կնշանակվի և մինչև երեխայի 6 տարեկանը լրանալը կվճարվի դրամական աջակցություն՝ ամսական 50000 դրամի չափով: Միջոցառման շարունակականության հարցը կքննարկվի 2026թ.՝ նախորդ Ժամանակահատվածի արդյունավետության գնահատականի հիման վրա:

Աշխատանքի և զբաղվածության բնագավառում պետական քաղաքականության մեջ կարևորվում են զբաղվածության կարգավորման պետական ծրագրերի հասցեականության ու արդյունավետության բարձրացումը, արժանապատիվ աշխատանքի իրավունքի իրացման նպատակով՝ աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորման մեխանիզմների պարզեցումը և բարելավումը՝ համապատասխանեցվելով նաև Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած միջազգային պարտավորություններին, աշխատողների իրավունքների պաշտպանության համակարգի բարելավման նպատակով՝ պետական վերահսկողություն իրականացնող լիազոր տեսչական մարմնի կարողությունների հզորացումը, պետական հատվածի աշխատողների սոցիալական երաշխիքների ընդլայնումը:

Երեխաների հիմնահարցերի բնագավառում աշխատանքներն ուղղված են կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների և նրանց ընտանիքների սոցիալական պաշտպանությանը, հաստատություններում նրանց խնամքի, դաստիարակության, ուսման և ֆիզիկական զարգացման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծմանը, ինչպես նաև թրաֆիքինգի և սեռի հատկանիշով բռնության երևույթի կանխարգելմանը: Կշարունակվի երեխաների՝ շուրջօրյա խնամքի հաստատություններից դուրսբերումը և ընտանիքների հետ վերամիավորումը:

Մարդկանց թրաֆիքինգի և կանանց հիմնահարցերի բնագավառում պետական քաղաքականությունը ուղղված է լինելու Հանրապետությունում մարդկանց շահագործման երևույթի կանխարգելման գործընթացի շարունակականության ապահովմանը:

Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հիմնահարցերի բնագավառում շարունակվելու են աշխատանքներն ուղղված հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանությանը և հավասար հնարավորությունների ապահովմանը՝ բնագավառի օրենսդրության կատարելագործման և հաշմանդամություն ունեցող անձի գնահատված կարիքին համարժեք ծառայությունների մատուցման միջոցով: Շարունակվելու են աշխատանքները հաշմանդամություն ունեցող անձի կարիքի բազմակողմանի գնահատման և գնահատման արդյունքներով համապատասխան ծառայությունների որոշարկման նոր մոդել ներդնելու ուղղությամբ:

Տարեցների հիմնահարցերի բնագավառում շարունակվելու է շահառուներին մատուցվող խնամքի ծառայությունների տրամադրումը՝ խրախուսելով ծառայությունների պատվիրակումը հասարակական կազմակերպություններին մրցութային եղանակով, բարելավվելու է շահառուներին մատուցվող ծառայությունների որակը, ընդլայնվելու են տարեցներին մատուցվող համայնքահեն ծառայությունները՝ ներգրավելով համայնքի ներուժը, և այս ամենն իրականացվելու է զուգորդված իրավական դաշտի կատարելագործման հետ:

Կենսաթոշակային ապահովության բնագավառում 2022 թվականին նախատեսվում է բարձրացնել նվազագույն կենսաթոշակի, սոցիալական նպաստների չափերը, իսկ պետական կենսաթոշակների հաշվարկման համար կիրառվող մյուս հիմնական ցուցանիշների դեպքում՝ պահպանել 2021 թվականի համար սահմանված չափերը:

Շրջակա միջավայր

«Շրջակա միջավայրի ոլորտի նպատակները և ծախսային գերակայությունները բխում են ՀՀ կառավարության՝ 2021 թվականի օգոստոսի 18-ի թիվ 1363-Ա որոշմամբ հաստատված ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրի առաջնահերթություններից:

Հիմնական ռազմավարության նպատակները և գերակա վերջնական արդյունքներն են՝

- ✓ Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության հրապարակում,
- ✓ Ազդակիր համայնքներում բարելավված շրջակա միջավայր,
- ✓ Բնական պաշարների և կենսաբազմազանության վերարտադրության աճի ապահովում

✓ Կայուն կառավարվող անտառային տարածքների աճ,

✓ Մշտական և ժամանակավոր ցուցահանդեսների միջոցով հավաքածուները ներկայացում հանրությանը և բնապահպանական քարոզչության իրականացում:

Շրջակա միջավայրի ոլորտի զարգացման կարևորագույն նպատակների իրագործման շրջանակներում 2022 թվականին կիրականացվեն հետևյալ ծրագրերն և միջոցառումները.

ա/ «Բնապահպանական ծրագրերի իրականացում համայնքներում» ծրագրի շրջանակներում իրականացվելու է «Բնապահպանական սուբվենցիաներ համայնքներին» միջոցառումը,

բ/ «Բնական պաշարների և բնության հատուկ պահպանվող տարածքների կառավարում» ծրագրի շրջանակներում իրականացվելու է Սևանա լճի համալիր ծրագրով նախատեսված համապատասխան միջոցառումների կատարումը,

գ/ 2022 թվականին բյուջետային հատկացումները նպատակաուղղվելու են հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների («Սևան», «Դիլիջան», «Արևիկ» և «Արփի լիճ» ազգային պարկեր, «Խոսրովի անտառ» և «Շիկահող» պետարգելոցներ, «Սոսիների պուրակ», «Խուստուփ», «Ջանգեզուր» և «Ջիկատար» պետական արգելավայրեր, դենդրոպարկեր և բնության հատուկ պահպանվող այլ տարածքներ) պահպանությանը, անտառային տարածքների խնամքի և բնապահպանական այլ աշխատանքների և գիտական ուսումնասիրությունների իրականացմանը, ինչպես նաև Կովկասյան տարածաշրջանային կենտրոնի հայաստանյան մասնաճյուղի գրասենյակի վարձակալության ծառայությունների ֆինանսավորմանը:

«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում և մոնիթորինգ» ծրագրի շրջանակներում իրականացվելու են «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում և փորձաքննություն» ու «Հիդրոոդերևութաբանության, շրջակա միջավայրի մոնիթորինգ և տեղեկատվության ապահովում» միջոցառումները:

դ/ «Անտառների կառավարում» ծրագրի շրջանակներում իրականացվելու են ներքոհիշյալ միջոցառումները՝

- «Անտառապահպանական ծառայություններ»,
- «Անտառվերականգնման և անտառապատման աշխատանքներ»,
- «Անտառկառավարման պլանների կազմում»:

ե/ «Բնագիտական նմուշների պահպանություն և ցուցադրություն» ծրագրի շրջանակներում իրականացվելու են «Բնագիտական նմուշների պահպանություն և ցուցադրություն» ու «Կենդանաբանական այգու ցուցադրություններ» միջոցառումները:

2022 թվականի ընթացքում «Անտառների կառավարում» ծրագրով նախատեսվում է իրականացնել «Անտառվերականգնման և անտառապատման աշխատանքներ» ու «Անտառկառավարման պլանների կազմում» կապիտալ բնույթի միջոցառումները:

Բյուջեների կազմման բնագավառ

Պետական կառավարման համակարգում պատասխանատվության համախմբման և ռեսուրսների դիմաց առավելագույն արդյունքի ստացման նպատակով պետական բյուջեի կազմման բնագավառում իրականացվում են մի շարք քայլեր, որոնց իրագործումը թույլ կտա ապահովել հանրային կառավարման թափանցիկության, հաշվետվողականության և հսկողության բարձրացումը, ինչպես նաև պետության կողմից մատուցվող ծառայությունների որակի բարելավումը՝ հանրային բարիքի արդյունավետ, օգտավետ և խնայողաբար հասցեական օգտագործման հաշվին: Մասնավորապես՝

- Ծախսերի նպատակայնության բարձրացման առումով անցում է կատարվելու ռազմավարական պլանավորման, այդ թվում՝ վերանայվելու են առկա ռազմավարությունները, վերջիններս և մշակվելիք բոլոր ռազմավարական փաստաթղթերը համակցվելու են Կառավարության հնգամյա ծրագրերի, միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրերի և ամենամյա ծրագրային բյուջեի հետ:

- Ծրագրի արդյունավետության և օգտավետության բարձրացման նպատակով կներդրվի բյուջետային ծրագրերի գնահատման կանոնավոր գործընթաց, որի առաջին քայլը կլինի ծրագրերի գնահատման և մոնիթորինգի հայեցակարգի մշակումը:

- 2023-2025թթ. ՄԺԾԾ և 2023թ. բյուջետային հայտերի կազմման և ներկայացման մեթոդական ցուցումներում ներառելու նպատակով կմշակվի պետության պարտադիր

պարտավորություններից բխող ծրագրերի/ միջոցառումների նույնականացման և հաշվառման ռացիոնալացման նոր մեթոդաբանություն:

Հաշվապահական հաշվառման և աուդիտորական գործունեություն

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության նախաձեռնած հաշվապահական հաշվառման և աուդիտորական գործունեության ոլորտներում իրականացվող բարեփոխումների շրջանակում՝ 2022 թվականի ընթացքում շարունակվելու են «Հաշվապահական հաշվառման մասին», «Աուդիտորական գործունեության մասին», «Հաշվապահական հաշվառման և աուդիտորական գործունեության կարգավորման և հանրային վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենքներով նախատեսված կառուցակարգերի ներդրման աշխատանքները, մասնավորապես նախատեսվում է մշակել աուդիտի որակի հանրային վերահսկողության մեխանիզմները, որոնք թույլ կտան բարձրացնել մատուցվող աուդիտորական ծառայությունների որակը և հանրային վստահությունը:

Հանրային հատվածի հաշվապահական հաշվառման ոլորտում՝ 2022 թվականի ընթացքում շարունակվելու է հանրային հատվածի հաշվապահների որակավորման գործընթացը՝ հաշվապահի որակավորման քննությունների կազմակերպման միջոցով: Միաժամանակ, շարունակվելու են հանրային հատվածի կազմակերպությունների կողմից ներկայացված հաշվապահական հաշվառման գրանցամատյանների և ֆինանսական հաշվետվությունների փաթեթների մշտադիտարկման աշխատանքները, որոնց արդյունքում վեր հանված անճշտությունների և սխալների ուղղման ուղղությամբ մասնագիտական տեղեկատու պարբերականների միջոցով գործնական առաջարկներ են ներկայացվելու հանրային հատվածի կազմակերպություններին:

Եկամուտների քաղաքականության ոլորտ

Եկամուտների քաղաքականության ոլորտում իրականացվելիք միջոցառումները բխելու են ՀՀ կառավարության ծրագրից, Պետական ֆինանսների կառավարման համակարգի 2019-2023 թվականների բարեփոխումների ռազմավարությունից, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետությունում հարկային բարեփոխումների իրականացման հայեցակարգով ամրագրված հայեցակարգային դրույթներից:

Հարկային քաղաքականության ոլորտում Կառավարության առաջիկայում կատարվելիք աշխատանքներն ուղղված են լինելու՝

- ցածր արդյունավետություն ունեցող և հասցեականություն չունեցող հարկային արտոնությունների կրճատմանը և դրանց կրճատմանը զուգահեռ այս կամ այն ուղղությամբ իրականացվող պետական աջակցության ծրագրերի ավելացմանը՝ նպատակ ունենալով կրճատել բավարար հասցեականություն և արդյունավետություն չունեցող հարկային արտոնությունները,
- հարկման տարբեր համակարգերի միջև համադրելի և արդարացի հարկային բեռի սահմանմանը՝ նպատակ ունենալով ապահովել հարկման համակարգում հարկային բեռի արդարացի և հավասար բաշխում, ինչպես նաև նվազեցնել ստորին մակարդակում գտնվող հարկման համակարգերում արհեստականորեն տեղավորվելու և այդ կերպ հարկերի վճարումից խուսափելու, հարկման տարբեր համակարգերի միջև արհեստական գործարքների իրականացմամբ հարկային պլանավորման և գործարքների փաստաթղթավորման շղթայի ամբողջականության խաթարման ռիսկերը,
- գյուղատնտեսական արտադրանքի իրացման գործարքների փաստաթղթավորման հետ կապված խնդիրների կարգավորմանը՝ նպատակ ունենալով ստեղծել գյուղատնտեսական արտադ-

րանքի իրացման գործարքների փաստաթղթավորման համար նոր՝ գործնականում կիրառելի փաստաթղթավորման համակարգ, վերացնելով գյուղատնտեսության ոլորտի զարգացմանը խոչընդոտող հարկային կարգավորումները,

- միկրոձեռնարկատիրության սուբյեկտների կողմից դուրս գրվող հաշվարկային փաստաթղթերի հիման վրա շահութահարկով հարկման բազայի նվազեցման հնարավորությունների սահմանափակմանը՝ նպատակ ունենալով, մասնավորապես, նվազեցնել հարկման համակարգերի միջև արհեստական գործարքների իրականացմամբ հարկումից խուսափելու ռիսկերը,
- կրկնակի հարկումը բացառող համաձայնագրերի աշխարհագրության ընդլայնմանը՝ նպատակ ունենալով նաև գործող համաձայնագրերը համապատասխանեցնել կրկնակի հարկումը բացառող համաձայնագրերին վերաբերող միջազգայնորեն ընդունված արդի ստանդարտներին և մոտեցումներին:

Պետական եկամուտների վարչարարություն

Պետական եկամուտների վարչարարության ոլորտում իրականացվելիք միջոցառումները բխելու են ՀՀ կառավարության 2021 թվականի օգոստոսի 18-ի N 1363-Ա որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրից, ՀՀ կառավարության 2021 թվականի հուլիսի 12-ի N 1171-Ն որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության 2022-2024 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրից և ՀՀ կառավարության պարտքի բեռի նվազեցման 2022-2026 թվականների ծրագրից, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 2021 թվականի օգոստոսի 12-ի թիվ 1323-Լ որոշմամբ վերանայված Հայաստանի Հանրապետության պետական եկամուտների կոմիտեի զարգացման և վարչարարության բարելավման ռազմավարական ծրագրից:

2022 թվականի ընթացքում պետական եկամուտների վարչարարության ոլորտում նախատեսվում են հետևյալ հիմնական միջոցառումները.

Հարկ վճարողներին սպասարկման և որակյալ ծառայությունների մատուցման, ինչպես նաև տեղեկատվության փոխանակման անվտանգության ապահովման նպատակով կատարելագործել էլեկտրոնային համակարգերը և արդիականացնել ենթակառուցվածքները: Նշված ուղղությունների իրագործման նպատակով նախատեսվում է.

- ընդլայնել և ներդնել ստանդարտ վերլուծությունների ավտոմատացված եղանակով իրականացվող գործիքներ,

- գործարկել հիփոթեքային վարկի սպասարկման համար վճարվող տոկոսների գումարների վերադարձի էլեկտրոնային հարթակ,

- կատարելագործել երրորդ անձանցից ստացվող տեղեկությունների մշակման էլեկտրոնային համակարգերը,

- ընդլայնել և զարգացնել մեծ ծավալի տվյալների (Big Data) վերլուծական և մեքենայական ուսուցման (machine learning) գործիքակազմերը,

- կատարելագործել և հզորացնել էլեկտրոնային կառավարման համակարգերի հնարավորությունները՝ համակարգի անխափան աշխատանքն ապահովելու նպատակով,

- ներդնել առանց մաքսային մարմինների գտնվելու վայրեր այցելության ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների ինքնաշխատ բացթողման էլեկտրոնային համակարգը,

- ինտեգրել մաքսային և հարկային ռիսկերի կառավարման համակարգերը, ձևավորել համադրելիության մոդել,

- իրավախախտում թույլ տված տնտեսավարող սուբյեկտների թիրախավորման նպատակով ներդնել «Մաքսային իրավախախտումների միասնական շտեմարան» համակարգ.

- «Մեկ կանգառ, մեկ պատուհան» համակարգի կատարելագործման շրջանակներում ներդնել մաքսային ձևակերպումների համար անհրաժեշտ թույլատվական փաստաթղթերի տրամադրման էլեկտրոնային համակարգ: Մաքսային գործառնությունների իրականացման վրա ծախսվող ժամանակահատվածի կրճատման նպատակով ՀՀ պետական սահմանի անցման կետերում գործող այլ համակարգերն ինտեգրել «ՀՀ արտաքին առևտրի ազգային մեկ պատուհան» համակարգին, արդիականացնել «Մեկ կանգառ, մեկ պատուհան» համակարգի վերջնական ներդրման համար անհրաժեշտ հիմնական կառավարման էլեկտրոնային համակարգերը, մաքսային գործառնությունների արդյունավետության բարձրացման նպատակով բարելավել կշռման համակարգի ծրագրային ապահովումը,

Վարչարարության արդյունավետության բարձրացման և հարկային ճեղքի կրճատման նպատակով իրականացնել աշխատանքներ՝ ուղղված ինչպես կամավոր կարգապահության բարձրացմանը, այնպես էլ հարկային և մաքսային իրավախախտումների կանխարգելմանը: ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի կողմից հաստատված հարկային և մաքսային կարգապահության բարելավման ռազմավարական ծրագրին համահունչ՝ վարչարարություն ուղղել դեպի առավել ռիսկային հարկ վճարողների խմբեր կամ տնտեսական գործունեության ոլորտներ: Վարչարարության արդյունավետության բարձրացման նպատակով նախատեսվում է.

- կատարելագործել օրինապահ հարկ վճարողների համակարգը՝ հարկ վճարողների օրինապահ վարքագծի խրախուսման և հարկ վճարողների մոտ հարկային կարգապահության ընկալման փոփոխության միջոցով,

- բարձրացնել իրականացվող հարկային և մաքսային օրենսդրության վերաբերյալ հարկ վճարողների իրազեկվածության մակարդակը՝ կատարելագործելով ուսուցման և իրազեկման համակարգը,

- ապահովել հարկային մարմնի և հարկ վճարողների ամբողջությամբ էլեկտրոնային եղանակով միմյանց հետ հաղորդակցման հնարավորությունը,

- միջազգային լավագույն փորձին համահունչ կատարելագործել և վերանայել հարկային և մաքսային ռիսկերի կառավարման համակարգերը,

- ներդնել Տնտեսական համագործակցության զարգացման կազմակերպության (ՏՀՀԿ) Հարկման նպատակով թափանցիկության և տեղեկությունների փոխանակման գլոբալ ֆորումին ՀՀ անդամակցության շրջանակներում տեղեկությունների փոխանակման միջազգային ստանդարտները և աշխատանքներ իրականացնել «Հարկվող բազայի քայքայումը և շահույթի տեղաշարժ» ծրագրի՝ հարկային մարմնի գործառնություններին առնչվող ստանդարտների կիրառումն ապահովելու ուղղությամբ,

- բարելավել սուբյեկտների կողմից իրականացվող գործունեության օրինականության կամ գործարքների լիարժեք փաստաթղթավորման կարգապահությունը, կատարելագործել հսկողական գործիքակազմը,

- բարելավել Եվրասիական տնտեսական միության անդամ պետություններից ՀՀ ներմուծում իրականացնող հարկ վճարողների հարկային կարգապահությունը,

- կատարելագործել հարկային պարտավորությունների հաշվարկման մեխանիզմները՝ այդ թվում հարկերի հաշվարկման անուղղակի եղանակների և տրանսֆերտային գնագոյացման կարգավորումների կատարելագործման միջոցով:

Նոր թափով շարունակել աշխատանքները հարկային և մաքսային մարմիններում կոռուպցիոն ռիսկերի և երևույթների բացահայտման և կանխարգելման ուղղությամբ:

Կարևորելով բանիմաց, մասնագիտական և գործնական գիտելիքներով ու հմտություններով օժտված անձնակազմի դերը ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի գործառույթներն ու նախատեսվող բարեփոխումներն իրականացնելու գործում՝ միջազգային լավագույն փորձին համապատասխան ներդնել հարկային և մաքսային ծառայողների ընտրության, նշանակման, վերապատրաստման և ատեստավորման նոր ներառական համակարգ:

ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի գործունեության նկատմամբ վստահության բարձրացման նպատակով շարունակել իրականացնել հասարակության հետ երկխոսության և փոխշահավետ համագործակցության ամրապնդմանն ուղղված աշխատանքներ, ԶԼՄ-ներով և տեղեկատվական այլ հարթակներով լայնորեն լուսաբանել ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի գործունեությունը:

Վերը նշված միջոցառումների իրականացմամբ բարձրացնել հարկային վարչարարության արդյունավետությունը և ապահովել 2022 թվականի ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսված հարկային եկամուտները:

Կապիտալի շուկայի զարգացում

Հայաստանի կապիտալի շուկայի զարգացման ուղղությամբ թիրախավորված, կորորդինացված և արդյունավետ գործողություններ իրականացնելու համար 2022 թվականին նախատեսվում է.

- զարգացնել պետական պարտատոմսերի շուկայում ներդրողների հետ հարաբերությունները՝ կատարելագործելով տեղեկատվության հրապարակման համակարգերը և իրականացնելով ներդրողներին ուղղված ակտիվ միջոցառումներ,

- ստեղծել անհրաժեշտ իրավական և ինստիտուցիոնալ ենթակառուցվածքներ՝ խոշոր համայնքների (մասնավորապես՝ Երևան քաղաքի) կողմից պարտատոմսերի շուկայի միջոցով ֆինանսավորման իրականացման համար,

- խոշոր ընկերությունների կողմից կապիտալի շուկայի միջոցով ներդրումների ներգրավմանն աջակցություն,

- մշակել մեխանիզմներ, որոնցով բանկերը վարկային փաթեթները կգնահատեն ընկերության կողմից ՀՀ ՊԵԿ ներկայացված տվյալներից էապես չտարբերվող ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա,

- ակտիվներով ապահովված արժեթղթերի թողարկումների խրախուսում, այդ թվում՝ միջազգային վարկանիշի ստացմանն աջակցություն,

- հեջավորման հնարավորությունների ընդլայնման համար ածանցյալների շուկայի զարգացման ուղղությամբ աշխատանքներ,

- կապիտալի շուկայի, դրա ռիսկերի վերաբերյալ կրթական և իրազեկման աշխատանքների իրականացում,

- թափանցիկության բարձրացում՝ թողարկողների, արժեթղթերի, արժեթղթերով գործարքների վերաբերյալ առավել ամբողջական տեղեկատվության հրապարակման միջոցով.

- ինտեգրել պետական և կորպորատիվ արժեթղթերի դեպոզիտարիաները:

Անշարժ գույքի կադաստր

ՀՀ-ում արդեն ներդրվել է անշարժ գույքի միասնական գնահատման և հարկման համակարգ, որը անշարժ գույքի հարկով արդարացի հարկման մեխանիզմներ իրականացնելու հնարավորություն է տալիս՝ ապահովելով անշարժ գույքի շուկայի գնային իրավիճակի վերաբերյալ վերլուծական տեղեկատվական բազայի ստեղծմանը:

Բարեփոխումների իրականացման գործընթացում է գույքի շուկայական գնահատման ոլորտը, մասնավորապես օրենսդրական փոփոխություններով կկարգավորվեն ոչ միայն անշարժ գույքի, այլև գույքի մյուս տեսակների՝ շարժական, բիզնեսի, ոչ նյութական ակտիվների և այլն, շուկայական գնահատումները:

Բարեփոխումներ են նախատեսվում նաև անշարժ գույքի ռիեյթորական գործունեության ոլորտում, մասնավորապես ոլորտի օրենսդրական կարգավորման և զարգացման նախադրյալների, ոլորտին անհրաժեշտ գործիքակազմի ներդրում՝ ծրագրային ապահովում, անշարժ գույքի գործակալների համար տեղեկատվական բազայի ստեղծում:

Ռազմավարության պահանջներից է գեոդեզիական, քարտեզագրական և երկրատեղեկատվական համակարգերի հիման վրա ազգային տարածական տվյալների ենթակառուցվածքի ստեղծումը, որի նպատակը տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նորագույն լուծումներով ոլորտի համակարգի արդիականացումն է, որն էլ իր հերթին կնպաստի տարածական որոշումների օպերատիվության բարձրացմանը և հողային քաղաքականության պատշաճ և արդյունավետ վարմանը:

Շարունակվում են իրականացվել ՀՀ պետական մասշտաբային շարքի տպագիր քարտեզների տեղափոխումն ԱՏՀ միջավայր քարտեզագրական հիմքի ստեղծման աշխատանքների նպատակով, որոնք տնտեսության տարբեր բնագավառներում աշխատանքների արդյունավետության բարձրացման կարևոր նախադրյալ են:

Ստեղծված քարտեզագեոդեզիական հիմքով երկրատեղեկատվական համակարգը հանդիսանալու է գերատեսչական տարբեր ոլորտների համար որպես բազա:

Հասարակական կարգի պահպանություն

ՀՀ կառավարության գործունեության հիմնարար ուղենիշներին համահունչ ոստիկանության կարևորագույն հայեցակարգային խնդիրը, ոստիկանությունում մեկնարկած բարեփոխումների նպատակը ժամանակակից մարտահրավերներին դիմակայող, մասնագիտացված ու տեխնիկապես հագեցած, բարեվարք և հարգանքի արժանի ոստիկանության վերափոխումն ու ժողովրդավարական իրավակարգին բնորոշ նոր ոստիկանի կերպարի ստեղծումն է:

Նշված նպատակադրումների իրականացմանն ուղղված միջոցառումները, որոնք ներառվել են 2020 թվականի ապրիլի 23-ին ՀՀ կառավարության կողմից ընդունված «Ոստիկանության բարեփոխումների ռազմավարությունը և դրանից բխող գործողությունների ծրագիրը հաստատելու մասին» (այսուհետ՝ Ռազմավարություն) թիվ 638-Լ որոշման մեջ, հանդիսանում են ոստիկանության գործունեության ոլորտում առաջիկա տարիներին նախատեսվող բարեփոխումների հիմքը:

Ռազմավարությամբ նախատեսված առաջնահերթ ուղղություններն են.

Կառուցվածքային փոփոխություններ և գործառույթների հստակեցում.

Ժողովրդավարական խորհրդարանական պետությանը բնորոշ կառուցվածքով և գործառույթներով օժտված Ներքին գործերի նախարարության ստեղծումն է, որը կապահովի իր

համակարգման ոլորտների /ոստիկանություն, միգրացիա և քաղաքացիություն, մյուս ծառայություններ/ քաղաքականության մշակումը և կրի պատասխանատվություն ոլորտի քաղաքականության համար: Նախարարության ձևավորումը թույլ կտա ապահովել ոլորտի թե խորհրդարանական և թե քաղաքացիական վերահսկողությունը:

Պարեկային ծառայության և Օպերատիվ կառավարման կենտրոնի ստեղծում.

Պարեկային ծառայությունը, հագեցված լինելով նորագույն տեխնոլոգիաներով, քաղաքացիներին մատուցելու է նոր որակի ծառայություն, ինչը դրսևորվելու է քաղաքացիների իրավունքների և օրինական շահերի առավել արդյունավետ պաշտպանությամբ, իրավախախտումներին և հանրորեն վտանգավոր դեպքերին արագ (օպերատիվ) արձագանքմամբ, երթևեկության կազմակերպմամբ, հանցագործությունների և պատահարների վերաբերյալ հաղորդումների հավաքագրման ժամանակակից համակարգի ստեղծմամբ, ոստիկանական ուժերի ու միջոցների առավել օպերատիվ կառավարմամբ, իրավախախտումների արդյունավետ կանխարգելմամբ: Պարեկային ծառայության հիմնական խնդիրներից է հանդիսանալու նաև ցանկացած դժվարին իրավիճակում հայտնված քաղաքացուն գործնական աջակցության ցուցաբերումը:

Պարեկային ծառայությանը զուգահեռ գործարկվելու է օպերատիվ կառավարման կենտրոնը, որը հանդիսանալու է քաղաքացիներից սահազանգերի ընդունման կենտրոն և ռոպեների ընթացքում տալու է անհրաժեշտ խորհրդատվություն, իսկ անհրաժեշտության դեպքում մոտեցնելու է պարեկային կարգախումբը:

Նախաքննության արդյունավետություն.

- քրեադատավարական նոր օրենսդրության կարգավորումների լույսի ներքո քրեական դատավարության կարգով իրականացվող նախաքննության առումով ոստիկանության գործառույթների հստակեցում՝ հաշվի առնելով, որ քննչական մարմինների գործող մոդելի պարագայում ոստիկանության համակարգի ողջ ռեսուրսը դուրս է մնում քրեական գործերի նախաքննության գործառույթներից, ինչը բացի հանցավորության դեմ արդյունավետ պայքարի խնդրից, խնդրահարույց է նաև պետության տրամադրության տակ եղած ռեսուրսների արդյունավետ տնօրինման տեսանկյունից,

- երկարաժամկետ հեռանկարում քրեական ոստիկանությունում քննչական ու օպերատիվ ֆունկցիաների միավորմամբ դետեկտիվների ինստիտուտի ներդրում, որի ծառայողները լիազորված կլինեն ամբողջական քննություն իրականացնել առանձին հանցագործությունների դեպքերով:

- ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 98-րդ հոդվածի դրույթներից է բխում, որ քրեական դատավարությանը մասնակցող կամ հանցագործության մասին հաղորդում տվող յուրաքանչյուր անձ, ով կարող է հաղորդել տվյալներ, որոնք նշանակություն ունեն հանցագործությունը բացահայտելու և դրա կատարողին հայտնաբերելու համար, ինչի հետևանքով կարող են վտանգվել նրա, նրա ընտանիքի անդամի, մերձավոր ազգականի կամ մերձավորի կյանքը, առողջությունը, գույքը, իրավունքներն ու օրինական շահերը, ունի պաշտպանության իրավունք: Նշված անձանց պաշտպանության իրականացումն ապահովվելու նպատակով, արդեն իսկ ընդունված օրենսդրական համապատասխան ակտերի հիման վրա ոստիկանությունում նախատեսվում է ստեղծել քրեական դատավարությանը մասնակցող կամ հանցագործության մասին հաղորդում տվող անձի, նրա ընտանիքի անդամի, մերձավոր ազգականի կամ մերձավորի (այսուհետ՝ պաշտպանության ենթակա անձ) պաշտպանություն

իրականացնող մասնագիտացված ստորաբաժանում, ինչը կբարձրացնի օրենքով պաշտպանության ենթակա անձանց անվտանգության ապահովման մակարդակը:

Հասարակական կարգի պահպանություն.

Ոստիկանության հասարակական կարգը պահպանող ծառայությունների հատուկ կարողությունների զարգացում ու տակտիկական արդյունավետ լուծումների ներդրում, բանակցային ու հաղորդակցության կարողությունների զարգացում, իրավապահ համակարգում մարդու իրավունքների ստանդարտների վերաբերյալ վերապատրաստում, ինչպես նաև տեխնիկական հագեցվածության և սպառազինության բարելավում:

Համայնքային ոստիկանության վերաիմաստավորում.

Համայնքային ոստիկանության գործառույթների վերանայում (օրենսդրական և կառուցվածքային առումներով), որոնք շատ հաճախ կրկնվում են որոշ դեպքերում՝ պրոբացիայի ծառայության, մյուս դեպքերում սոցիալական ծառայությունների գործառույթների հետ, ինչպես նաև այլ պետական մարմինների հետ իրականացվող համագործակցության շրջանակներում գործառույթների անհստակության և ոչ որոշակիության խնդրի լուծում:

Ոստիկանության զորքերի վերակազմավորում.

Ազգային գվարդիայի ձևավորում, որի կազմակերպման և գործունեության կարգն այլևս չի կարգավորվելու ռազմական օրենսդրական ակտերով: Նման փոփոխությունը պահանջելու է կառուցվածքային և օրենսդրական շտկումներ, բայց և արդյունքում փոխելու է հանրություն-ոստիկանություն հարաբերությունների էությունը՝ ոստիկանությանն ավելի մոտեցնելով թափանցիկ ու պատասխանատու գործելակերպի և պահանջվող զգայունության՝ մարդու իրավունքների պաշտպանության հարցերի նկատմամբ:

Սեփականության դեմ ուղղված հանցագործությունների կանխարգելման համակարգի վերակազմակերպում: Տվյալ դեպքում առաջնահերթ է համարվում հետևյալ միջոցառումները.

Ոստիկանությունն իր մասնագիտացված ստորաբաժանումների միջոցով իրականացնելու է ռազմավարական և հատուկ կարևորության օբյեկտների պահպանությունը՝ բացառապես պետական բյուջեից հատկացումների հաշվին.

Սեփականության դեմ ուղղված հանցագործությունների կանխարգելումը խթանելու նպատակով նշված ստորաբաժանումները մասնավոր օբյեկտների պաշտպանությունը պետք է իրականացնեն բացառապես տեխնիկական միջոցներով՝ ոստիկանության ստորաբաժանումներին միացված ահազանգման համակարգերով:

Ըստ այդմ, օբյեկտների պահակային պահպանությունը նախատեսվում է թողնել մասնավոր պահնորդական կազմակերպություններին, այն համոզմամբ, որ ոստիկանական արագ արձագանքման ուժերի պրոֆեսիոնալիզմը մասնավոր սեփականատերերի համար առավել նախընտրելի է դարձնելու համագործակցությունը հենց ոստիկանության հետ՝ տեխնիկական միջոցներով պահպանման համակարգերի օգտագործման և «տաք հետքերով» սեփականության դեմ ոտնձգող անձանց հետապնդելու եղանակներով:

Ոստիկանությունում ծառայության գրավչություն, կադրերի պատրաստում և մասնագիտական զարգացում.

Ոստիկանության կադրերի պատրաստման, կարողությունների շարունակական զարգացման ու բարոյահոգեբանական պատրաստման, ոստիկանության ծառայողի բարեվարքության ու հակակոռուպցիոն կրթություն ստանալու գործող կառուցակարգերի վերանայում՝ նպատակ ունենալով ոստիկանությունում ներգրավել հանցագործությունների

նկատմամբ անհանդուրժողական, իրավունքների պաշտպանությանը զգայուն և հասարակության անվտանգության հարցերով մտահոգ, բարեվարք ու հարգարժան հանրային ծառայող ոստիկաններ: Այս առումով կարևոր է լինելու ոստիկանության կրթահամալիրի կրթական ծրագրերի կազմակերպման ու բովանդակային վերանայման հարցերին լրջագույն անդրադարձը՝ ապահովելով մարդու իրավունքների վրա հիմնված մոտեցում ու միջազգային չափանիշներ: Ոստիկանության կրթահամալիրում իրականացվելու են նախնական, միջին և բարձրագույն մասնագիտական կրթական ծրագրեր:

Մարդու իրավունքների պաշտպանության հարցեր.

Որպես իրավախախտների հետ շփման պետության առաջին օղակ՝ ոստիկանությունում պետք է բարելավվեն քրեաիրավական ու վարչաիրավական կարգով ներգրավվող անձանց իրավունքների պաշտպանության մեխանիզմները՝ մասնավորապես, բերման ենթարկվող անձանց իրենց հասկանալի լեզվով իրավունքների մասին գրավոր ծանուցումների, ձերբակալվածների պահման վայրերում բժշկական ծառայությունների ապահովման, ինչպես նաև ոստիկանության տարբեր ծառայությունների կողմից անձանց տվյալների պաշտպանության հարցերը:

Թափանցիկություն և հանրային հաշվետվողականություն.

Ոստիկանության աշխատանքի թափանցիկության բարելավում՝ առավել հաճախակի ու մատչելի տեղեկությունների, հաշվետվությունների և ուսումնասիրությունների վերաբերյալ տեղեկատվության տարածում, պարբերական մեդիա բրիֆինգների և հասարակայնության հետ կապերի առավել նոր ու ժամանակակից միջոցների արդյունավետ օգտագործում, ինչն առաջնային նշանակություն կունենա ոստիկանության հանդեպ հանրային դրական կարծիքի ձևավորման հարցում:

ՄԱՍ I - Բ. ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ

1.1 ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ ԵՎ ՇՐՋԱՆԱԿ

- Ներկայումս աշխարհը դեռևս շարունակում է կրել համավարակի բացասական հետևանքները, սակայն դրանց աստիճանական չեզոքացման սպասումով: Արժույթի միջազգային հիմնադրամը (այսուհետև՝ ԱՄՀ) հուլիսին վերանայել է 2022թ.-ի համաշխարհային տնտեսական աճի կանխատեսումը դեպի վերև՝ պայմանավորված շատ երկրների սպասվածից ավելի լավ զարգացումներով: Վերջիններս ամրապնդվել են ի հաշիվ պատվաստանյութերի առկայության և որոշ խոշոր երկրներում 2021թ. համար հայտարարված լրացուցիչ օժանդակության միջոցառումների: ՀՀ գործընկեր երկրների տնտեսությունների համար կանխատեսվում է իրենց պոտենցիալ աճերից բարձր տնտեսական աճեր՝ նախանշելով վերականգման գործընթացը:
- 2020թ. սկիզբ առած նոր տիպի կորոնավիրուսի համավարակի, ինչպես նաև սեպտեմբեր-նոյեմբերին սանձազերծված Արցախյան պատերազմի ազդեցություններով պայմանավորված ՀՀ տնտեսության բացասական զարգացումների հետևանքները զգացվեցին նաև 2021թ. ընթացքում, այնուամենայնիվ, 2021թ. ՀՀ տնտեսությունը թևակոխեց վերականգման փուլ: Համաշխարհային տնտեսության և ՀՀ գործընկեր երկրների սպասվածից ավելի արագ տեմպերով վերականգնման և կանխատեսված տնտեսական զարգացումների, ինչպես նաև ՀՀ ընթացիկ տնտեսական զարգացումների, Արցախյան պատերազմի գնահատվող ազդեցությունների, համավարակի և Արցախյան պատերազմի բացասական ազդեցությունների մեղմմանն ու տնտեսության վերականգնմանն ուղղված կառավարության կողմից իրականացված և իրականացվող հարկաբյուջետային միջոցառումների, ինչպես նաև համավարակի համաշխարհային ճգնաժամի աստիճանական հաղթահարման պայմաններում 2021թ. սպասվում է 6.5% տնտեսական աճ:
- Սպասվող արտաքին տնտեսական բարենպաստ միջավայրի և ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրով նախատեսված տնտեսության և տնտեսական աճի ներուժի բարձրացմանն ուղղված քաղաքականությունների և դրանցից բխող միջոցառումների պայմաններում, 2022թ. կանխատեսվում է 7.0% տնտեսական աճ, ինչը համահունչ է նպատակադրած տնտեսական աճի թիրախին: Կանխատեսված տնտեսական աճի հիմքում ընկած են ՀՀ կառավարության կողմից թիրախավորված տնտեսական աճի ներուժի բարձրացման ուղղված այնպիսի միջոցառումներ, ինչպիսիք են մեծածավալ պետական ներդրումների իրականացումը ենթակառուցվածքներում և մարդկային կապիտալի զարգացմանը միտված ոլորտներում, գործարար միջավայրի բարելավման, տեխնոլոգիական առաջընթացի ապահովման, տնտեսության արտահանելի հատվածի և արտահանման խթանմանն ուղղված քաղաքականությունները, որոնք կխթանեն ինչպես նեքին, այնպես էլ օտարերկրյա միջոցներով ֆինանսավորվող մասնավոր ներդրումների իրականացումը, կնպաստեն արտահանման ծավալների մեծացմանը, ինչպես նաև ընդհանուր արտադրողականության բարձրացմանը:
- Ներքին պահանջարկի արագ վերականգնումը կարտացոլվի ներմուծման արագացմամբ, սակայն արտահանման առաջանցիկ աճն ու դրամական փոխանցումների բարձր

մակարդակները կնպաստեն ընթացիկ հաշվի բարելավմանը: Հիմնականում դրամական փոխանցումների արագ վերականգմամբ պայմանավորված 2021թ. ընթացիկ հաշվի պակասուրդը կբարելավվի, իսկ 2022թ. առևտրային հաշվեկշռի վատթարացմամբ պայմանավորված՝ փոքր-ինչ կխորանա:

- 2021թ. ՀՀ Կառավարությունը իրականացրել է սահուն հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա՝ նպատակ ունենալով չխաթարել տնտեսության վերականգնումը և ապահովել պարտքի բեռի աճի տեմպի դանդաղում, իսկ 2022թ.՝ հարկաբյուջետային քաղաքականությունն ուղղված կլինի տնտեսական աճի խթանմանը՝ շեշտադրվելով պետական ներդրումների մասնաբաժնի էական մեծացումը և ծախսերի իրականացման արդյունավետության բարձրացումը, ինչպես նաև՝ պարտքի կայունություն պահպանմանը:
- Կարճաժամկետ հատվածում ՀՀ կենտրոնական բանկը կշարունակի իրականացնել գնաճային սպասումների արագացման ռիսկերի չեզոքացմանն ուղղված դրամավարկային քաղաքականություն՝ միևնույն ժամանակ ապահովելով հնարավորին նպաստավոր պայմաններ ամբողջական պահանջարկի վերականգնման համար, իսկ 2022թ. գնաճի նպատակային ցուցանիշին հասնելու նպատակով՝ ցանկացած ռիսկերի դրսևորման պարագայում պատրաստ է համապատասխանորեն արձագանքել:
- Հաշվի առնելով արտաքին տնտեսական միջավայրի՝ համավարակի հետագա զարգացումներով պայմանավորված որոշակի անորոշությունները, պետական կապիտալ ներդրումների իրականացման և տնտեսության կլանման հնարավորությունների սահմանափակումները, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության գործարար միջավայրի բարելավմանն ու արտահանման խթանմանն ուղղված քաղաքականությունների ազդեցությունների սպասվածից ավելի ուշ և/կամ ավելի թույլ դրսևորումները՝ 2022թ. ՀՀ տնտեսական աճի կանխատեսումների ռիսկերը գնահատվում են դեպի ներքև:

Աղյուսակ 1.1. 2022թ. պետական բյուջեի մակրոտնտեսական շրջանակ

Հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշներ	2018	2019	2020	2021	2022
	փաստ	փաստ	փաստ	սպասում	ծրագիր
Անվանական ՀՆԱ, մլրդ դրամ	6,017.0	6,543.3	6,181.7	7,031.2	7,869.4
Տնտեսական աճ, %	5.2	7.6	-7.4	6.5	7.0
ՀՆԱ դեֆլյատորի աճ, %	2.8	1.0	2.0	6.8	4.6
Գնաճ (ժամանակաշրջանի վերջ), %	1.8	0.7	3.7	7.4	5.2
Գնաճ (միջին), %	2.5	1.4	1.2	7.0	5.6
ՀՆԱ իրական աճն ըստ ճյուղերի ավելացված արժեքների, %					
Արդյունաբերություն	4.9	11.9	-1.7	4.3	8.0
Գյուղատնտեսություն	-6.9	-5.8	-4.1	5.6	3.9
Շինարարություն	0.6	6.5	-6.7	1.5	18.0
Ծառայություններ	9.1	10.0	-9.7	8.1	5.9
Զուտ հարկեր	8.0	7.1	-10.0	7.1	6.8
ՀՆԱ ծախսային բաղադրիչների իրական աճերը, %					
Վերջնական սպառում	3.8	11.7	-10.1	7.7	4.7
Պետական	-3.0	12.9	15.2	-1.4	-2.0
Մասնավոր	4.8	11.5	-13.9	9.6	6.0

Հիմնական միջոցներում ներդրումներ ¹	4.8	4.4	-8.6	3.6	22.5
<i>Պեղական</i>	3.4	13.7	7.5	15.6	46.2
<i>Մասնավոր</i>	5.1	2.6	-12.0	0.6	15.6
Արտահանում	5.0	16.0	-33.4	7.6	14.3
Ներմուծում	13.3	11.6	-31.4	8.2	15.3
Արտաքին հատված (մլն ԱՄՆ դոլար)					
Ընթացիկ հաշիվ	-875.9	-1,002.3	-478.7	-241.8	-455.6
Ապրանքների և ծառայությունների հաշվեկշիռ	-1,699.8	-1,794.8	-1,256.1	-1,334.6	-1,657.5
Արտահանում	4,941.7	5,718.1	3,762.6	4,521.2	5,270.7
Փոփոխություն, %	12.1	15.7	-34.2	20.2	16.6
Ներմուծում	6,641.5	7,512.9	5,018.7	5,855.8	6,928.2
Փոփոխություն, %	17.5	13.1	-33.2	16.7	18.3
Դրամական փոխանցումներ	1,136.2	1,143.8	1,040.2	1,398.8	1,468.7
ՀՆԱ-ի նկատմամբ %					
Ընթացիկ հաշիվ	-7.0	-7.4	-3.8	-1.7	-3.0
Ապրանքների և ծառայությունների հաշվեկշիռ	-13.6	-13.2	-9.9	-9.6	-10.9
Արտահանում	39.7	42.0	29.8	32.6	34.5
Ներմուծում	53.3	55.2	39.7	42.2	45.4
Դրամական փոխանցումներ	9.1	8.4	8.2	10.1	9.6

¹Կապիտալ ներդրումներում ներառված չէ պաշարների փոփոխությունը, ներկայացված են միայն հիմնական միջոցներում կատարված կապիտալ ներդրումները, քանի որ 2019թ.-ից ՀՀ ՎԿ կողմից պաշարների փոփոխությունը հաշվառվում է որպես հաշվեկշռող գործոն կամ այլ կերպ՝ վիճակագրական սխալները ներառվում են դրա մեջ:

1.2. ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳՈՐԾՆԿԵՐ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ

Համաշխարհային տնտեսությունը՝ կորոնավիրուսի համավարակի հետևանքով առաջացած խորը անկումից հետո, արագ վերականգնվում է: Տնտեսական ակտիվության աճի սպասումները ամրապնդվել են՝ շնորհիվ պատվաստանյութերի առկայության և որոշ խոշոր երկրներում լրացուցիչ օժանդակության միջոցառումների: Այդուհանդերձ, երկրների տնտեսական հեռանկարները զգալի տարբերվում են՝ կախված պատվաստանյութերի հասանելիության աստիճանից և կիրառման ընթացքից: ԱՄՀ-ի հուլիսի գնահատականներով 2021թ. համաշխարհային տնտեսական աճը կկազմի 6.0%, իսկ հաջորդ տարի՝ 4.9%, ընդ որում, 2022թ. ցուցանիշը ապրիլի կանխատեսումների համեմատ վերանայվել է դրական ուղղությամբ՝ պայմանավորված շատ երկրների սպասվածից ավելի լավ զարգացումներով: Համաձայն ԱՄՀ-ի հուլիսի գնահատականների 2021թ. ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրներից. ՌԴ-ում կանխատեսվում է 4.4%, Եվրոգոտում՝ 4.6, ԱՄՆ-ում՝ 7.0, իսկ Չինաստանում՝ 8.1% աճ: Այդուհանդերձ, համավարակի հետ կապված անորոշությունները և իրավիճակի վատթարացման ռիսկերը պահպանվում են:

Աղյուսակ 1.2. ԱՄՀ կանխատեսումներ

	2020	2021թ. -ի կանխատեսում			2022 թ.-ի կանխատեսում		
		Փաստ	2021 Հունվար	2021 Ապրիլ	2021 Հուլիս	2021 Հունվար	2021 Ապրիլ
Աշխարհի տնտեսական աճ, %	-3.2	5.5	6.0	6.0	4.2	4.4	4.9
ՌԴ	-3.0	3.0	3.8	4.4	3.9	3.8	3.1
Եվրոգոտի	-6.5	4.2	4.4	4.6	3.6	3.8	4.3
Չինաստան	2.3	8.1	8.4	8.1	5.6	5.6	5.7
ԱՄՆ	-3.5	5.1	6.4	7.0	2.5	3.5	4.9
Համաշխարհային առևտրի աճ, %	-8.3	8.1	8.4	9.7	6.3	6.5	7.0

Աղբյուրը՝ ԱՄՀ «World Economic Outlook»

Հումքային ապրանքների համաշխարհային գները կտրուկ աճում են: Համավարակով պայմանավորված՝ ամբողջ աշխարհում պահանջարկի անկումը, անորոշության բարձրացումը և նավթի շուկայում հիմնական խաղացողների միջև տարաձայնությունները 2020թ. հանգեցրել են նավթի միջազգային գների շուրջ 34% նվազման, մինչդեռ պղնձի միջազգային գները, պայմանավորված երկրորդ կիսամյակի զարգացումներով, աճել են 2.7%-ով:

2021թ. հունվար-օգոստոս ամիսներին նավթի միջազգային գներն աճել են 59.8%-ով, պղնձի գները՝ 60.1%-ով: Վերջին կանխատեսումներով² 2021թ. նավթի բորսային գները կաճեն 62.4%-ով, իսկ պղնձի գները՝ 52.2%-ով, ընդ որում՝ 2022թ. պղնձի գները կշարունակեն աճել, իսկ նավթի գները՝ կսկսեն նվազել, համամապատասխանաբար՝ 1.5% և -2.9%-ով:

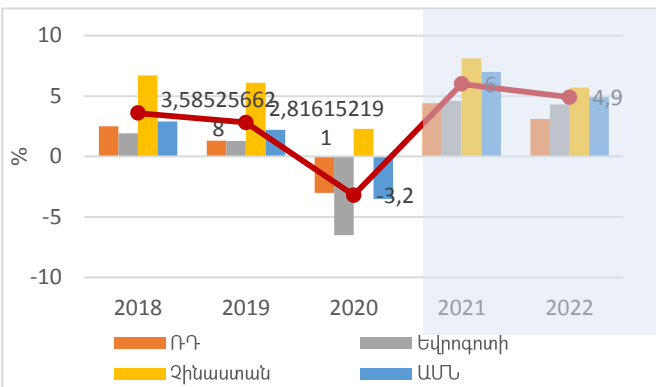
Զարգացող երկրներում ազգային արժույթները թուլացել են, իսկ երկրների ռիսկի հավելավճարները՝ որոշակի կտրուկ բարձրացումից հետո նվազել և կայունացել են:

² «Բլումբերգ» միջազգային հեղինակավոր կազմակերպության 2021թ. օգոստոսի տվյալներ:

Համավարակն իր բացասական ազդեցությունն է թողել նաև միջազգային ֆինանսական շուկաների վրա, երկրների միջև առևտրային սահմանափակումները, ներդրումային միջավայրի բարձր անորոշությունը թուլացրել են զարգացող երկրների ազգային արժույթները, երկրների ռիսկի հավելավճարներն՝ անցած տարվա կտրուկ բարձրացումից հետո նվազել են և կայունացել³:

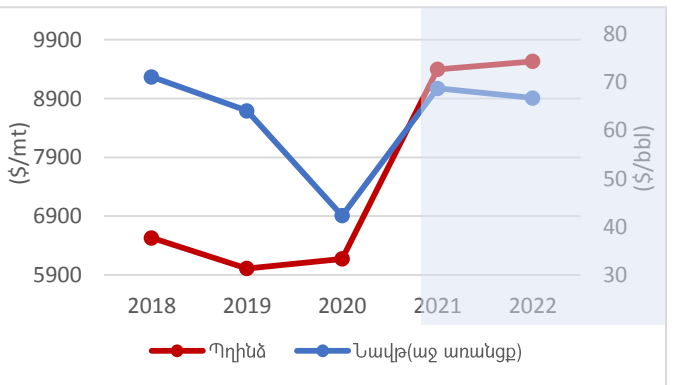
Միջազգային տնտեսական և ֆինանսական զարգացումները և կանխատեսումները

Գծապատկեր 1.1. Համաշխարհային խոր անկումից հետո փոփոխությունները վերականգնվում են (փոփոխական աճեր, %)

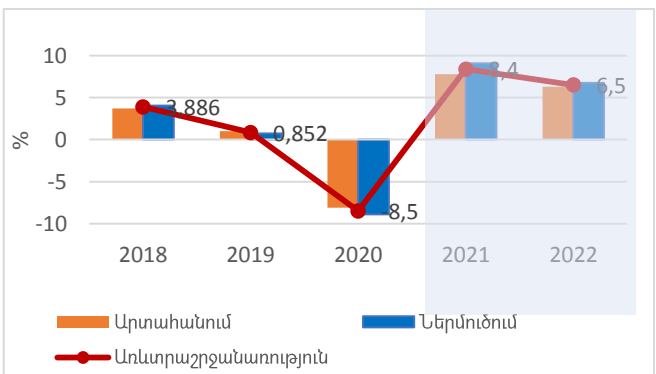
Աղբյուրը՝ ԱՄՀ

Գծապատկեր 1.2 Հումքային ապրանքների գների դինամիկան

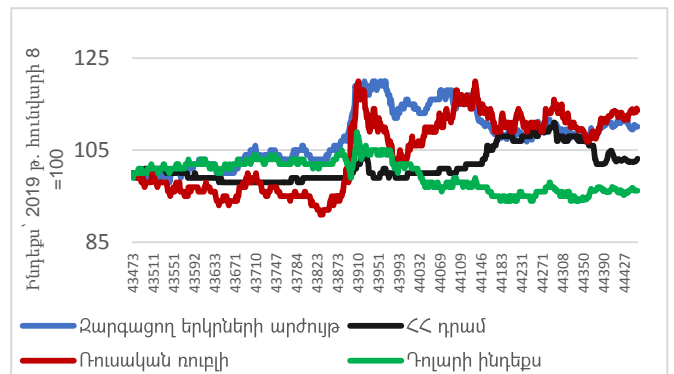
Աղբյուրը՝ կանխատեսումները ըստ Բլումբերգի

Գծապատկեր 1.3. Համաշխարհային առևտուրը վերականգնվում է

Աղբյուրը՝ ԱՄՀ

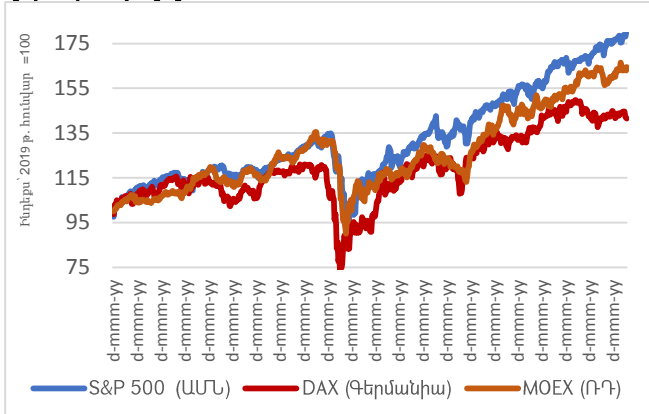
Գծապատկեր 1.4. Զարգացող երկրներում ազգային արժույթները դոլարի նկատմամբ կայունացել են

Աղբյուրը՝ Բլումբերգ, ՀՀ ԿԲ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

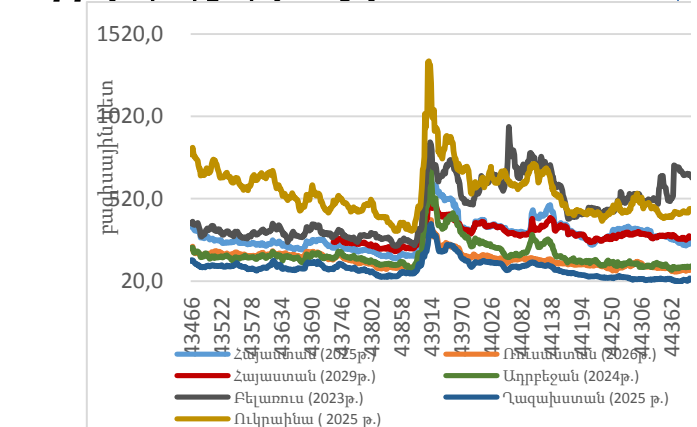
³ ՀՀ երկրի ռիսկի հավելավճարը՝ կորոնավիրուսի առաջին ալիքի ազդեցության որոշակի կայունացումից հետո, 2020թ. սեպտեմբերի 28-ից սկսել է բարձրանալ՝ պայմանավորված Արցախյան պարտերազմական գործողություններով, դեկտեմբեր ամսից սկսել է կայունանալ, սակայն ավելի բարձր մակարդակում:

Գծապարկեր 1.5. Բաժնետուժերի միջազգային շուկան վերականգնվել է

Աղբյուրը՝ Բլումբերգ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

Գծապարկեր 1.6. Զարգացող երկրներում ռիսկի հավելավճարները 4 կայունացել են:

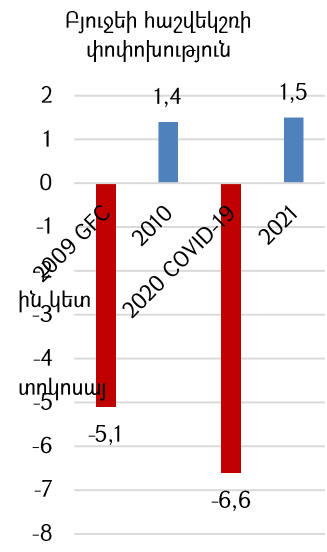
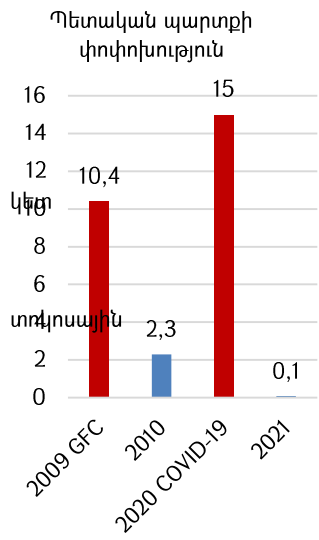
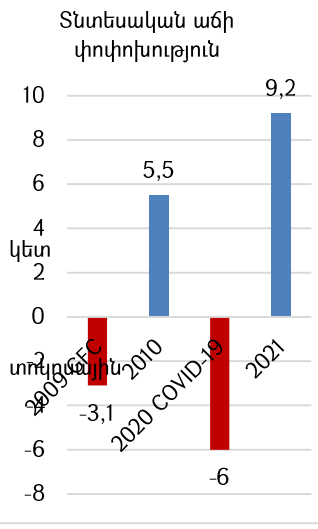
Աղբյուրը՝ Բլումբերգ

Առողջապահական և տնտեսական ճգնաժամին հակազդելու համար աշխարհում Կառավարությունները և Կենտրոնական բանկերը ավելի «ազդեցիկ» են խթանում տնտեսություններին, քան իրականացրել են համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամի ժամանակ: COVID-19 համարավարակի հետևանքները հաղթահարելու համար հարկաբյուջետային քաղաքականությունը առանցքային դերակատարում ունի: Ընդհանուր առմամբ, համավարակին հակազդելու համար մշակված հարկաբյուջետային փաթեթներն աշխարհի մակարդակով գնահատվում են 16.5 տրիլիոն դոլար (վերաբերում է ինչպես 2020, այնպես էլ 2021թ. համար նախատեսված միջոցառումներին)⁵: Վերջինից 10 տրիլիոնը վերաբերում է ծախսային և հարկային միջոցառումներին (բյուջեի վրա ուղղակի ազդեցություն ունեցող), իսկ 6 տրիլիոնը՝ պետական վարկերի, կապիտալի ներարկումների և վարկային երաշխիքների տրամադրմանը: Կենտրոնական բանկերը ևս խթանող դրամավարկային քաղաքականությամբ (տոկոսադրույքների նվազեցում և ֆինանսական շուկայից ակտիվների ձեռք բերման աննախադեպ ծրագրերի իրականացում) հակազդել են համավարակի տարածման տնտեսական ազդեցություններին:

Խթանող հարկաբյուջետային քաղաքականության պայմաններում 2020թ. աշխարհում գրանցվել է պետական բյուջեի պակասուրդի և պարտքի բեռի էական աճ: 2021թ. սպասվող վերականգնման պայմաններում Կառավարությունները սկսել են իրականացնել հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա՝ պետական պարտքի բեռի աճը մեղմելու և հետագայում կայունացնելու նպատակադրմամբ:

Գծապարկեր 1.7. Համաշխարհային տնտեսության և հարկաբյուջետային քաղաքականության արձագանքը (% ՀՆԱ-ում) ճգնաժամերի և հաջորդող տարիներին

⁴ Երկրի ռիսկի հավելավճարները հաշվարկված են որպես տվյալ երկրի եվրոպարտությունների (դոլարային արժույթով) և ԱՄՆ համապատասխան ժամկետայնությամբ գանձապետական պարտությունների եկամտաբերությունների տարբերություն (պարտությունների մարման ժամկետները նշված են երկրների անվանումների կողքը՝ փակագծերում):
⁵ 2021թ. հուլիսի դրությամբ: Աղբյուրը՝ Fiscal Monitor Database of Country Fiscal Measures in Response to the COVID-19 Pandemic.
<https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Fiscal-Policies-Database-in-Response-to-COVID-19>:

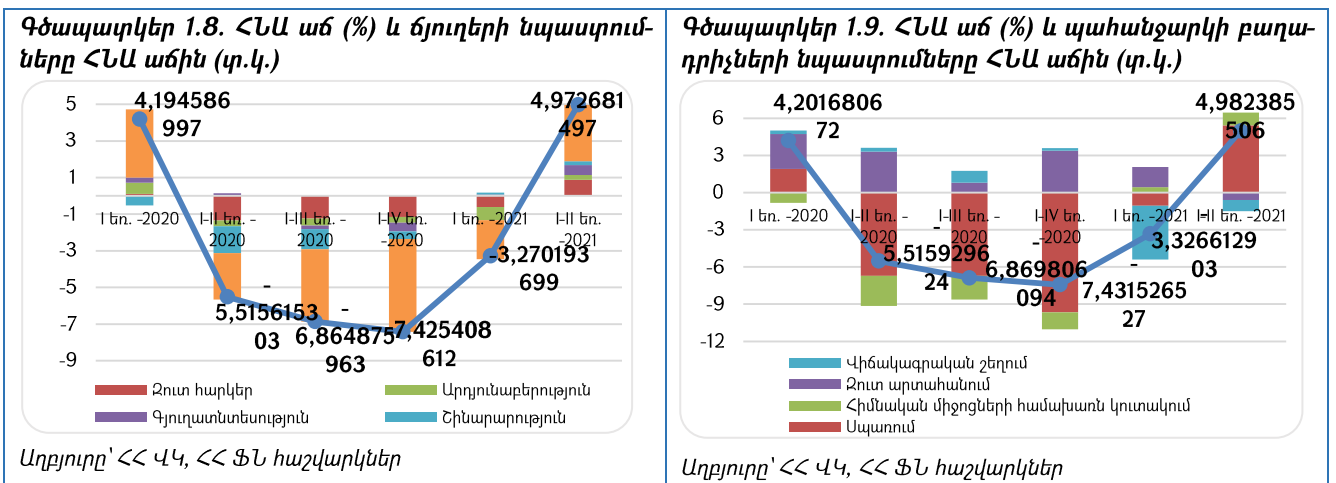
Աղբյուրը՝ ԱՄՀ, 2021թ. կանխատեսում:

1.3. ՀՀ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ

1.3.1. ՀՆԱ և տնտեսական աճ

2020թ. Համավարակի և Արցախյան պատերազմի բացասական ազդեցություններով պայմանավորված գրանցվեց 7.4% տնտեսական անկում: Նվազեցին տնտեսության բոլոր ճյուղերը, սակայն տնտեսական անկմանը հիմնականում նպաստեց ծառայությունների ճյուղը: Պահանջարկի տեսանկյունից տնտեսական անկումը պայմանավորեցին ներքին պահանջարկի (հատկապես՝ մասնավոր սպառման) և արտահանման նվազումները:

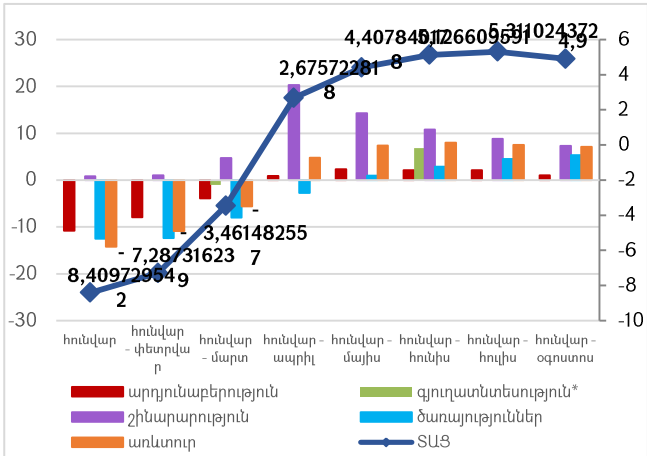
2021թ. առաջին եռամսյակում տնտեսության անկման տեմպերը դանդաղեցին, կիսամյակում տնտեսական աճի տեմպը վերականգնվեց և գրանցվեց 5.0% տնտեսական աճ: Տնտեսության բոլոր ճյուղերն աճեցին, սակայն տնտեսական աճը պայմանավորվեց հիմնականում ծառայությունների աճով (նպաստումը՝ 3.1 տոկոսային կետ):

Հուլիս-օգոստոս ամիսներին տնտեսական ակտիվության աճը շարունակվեց և արդյունքում 2021թ. հունվար-օգոստոսին արձանագրվեց տնտեսական ակտիվության (ՏԱՑ) 4.9% աճ, ինչը պայմանավորված էր հիմնականում ծառայությունների աճով (2.5 տոկոսային կետ⁶): Մյուս ճյուղերի համախառն թողարկումների իրական աճերը ևս նպաստեցին տնտեսական ակտիվությանը:

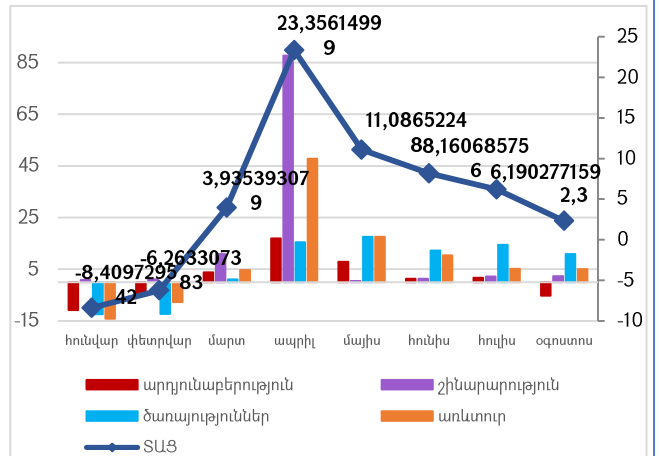
⁶ ՏԱՑ-ի աճին ճյուղերի նպաստումները ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են: Գյուղատնտեսության ցուցանիշը ոչ բոլոր տեղերում է ներառված հաշվարկներում, քանի որ հրապարակվում է եռամսյակային պարբերականությամբ՝ պայմանավորված գյուղատնտեսության սեզոնայնությամբ և բնակլիմայական ոչ կայուն պայմաններից կախված ամսական արտադրության փոփոխականության հարթեցման անհրաժեշտությամբ:

Գծապարկեր 1.10. SUՑ և տնտեսության ճյուղերի իրական աճերը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ (%)

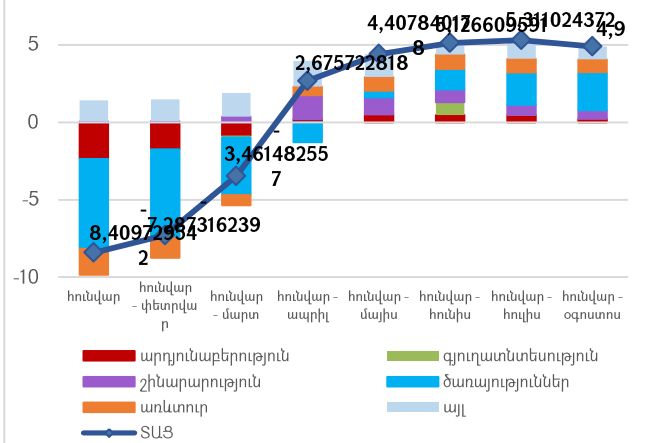
Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ

Գծապարկեր 1.11. SUՑ և տնտեսության ճյուղերի իրական աճերը նախորդ տարվա նույն ամսվա նկատմամբ (%)

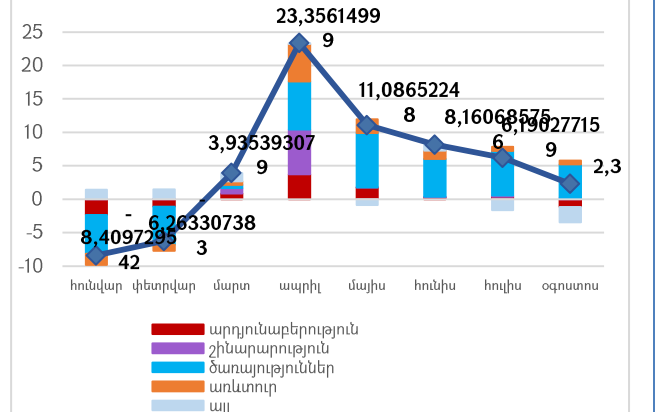
Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ

Գծապարկեր 1.12. Տնտեսության ճյուղերի նպաստումները SUՑ-ին (տ.կ.)

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

Գծապարկեր 1.13. Տնտեսության ճյուղերի նպաստումները SUՑ-ին նախորդ տարվա նույն ամսվա նկատմամբ (տ.կ.)

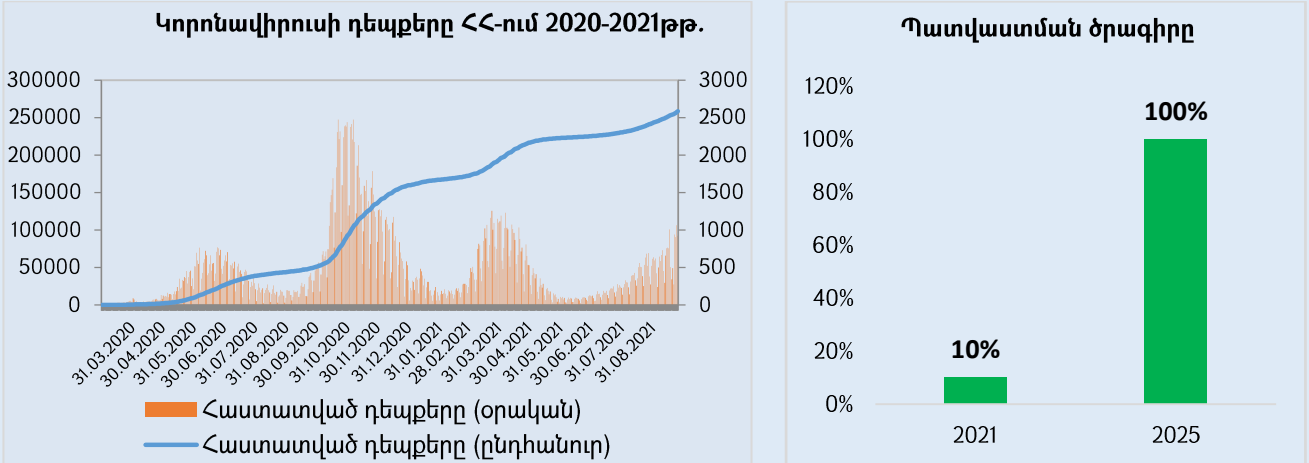

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

2021թ. առաջին կիսամյակում վերականգնվեց նաև ներքին պահանջարկի աճը: Ներքին պահանջարկի աճը պայմանավորվեց հիմնականում վերջնական սպառման աճով, որի մեջ էական դեր խաղաց մասնավոր սպառման աճը: Կապիտալ ներդրումները ևս աճեցին՝ պայմանավորված պետական ներդրումների աճով: Մինչդեռ արտահանումը և ներմուծումը նվազեցին, ընդ որում արտահանման նվազումը ներմուծման նկատմամբ առաջանցիկ էր, որի արդյունքում զուտ արտահանումը բացասաբար նպաստեց ՀՆԱ-ի իրական աճին: Տնտեսության ներքին պահանջարկի աճի միտումները շարունակվեցին նաև հուլիս-օգոստոս ամիսներին, մասնավորապես՝ սպառման աճի մասին են վկայում առևտրի և ծառայությունների աճերը, իսկ կապիտալ ներդրումների աճի մասին՝ շինարարության աճը:

Ներդիր 1. Կորոնավիրուսային համավարակի (COVID-19) զարգացման դինամիկան ՀՀ-ում

ՀՀ-ում կորոնավիրուսի համավարակի տարածումը շարունակվեց նաև 2021թ.:

Աղբյուրը՝ ՀՀ առողջապահության նախարարություն

2021-2025թթ. իմունականխարգելման ազգային ծրագրով նախատեսվում է կորոնավիրուսային հիվանդության (COVID-19) համաճարակային իրավիճակի գնահատում և բնակչության ռիսկի խմբերի շրջանում համաճարակաբանական ցուցումով զանգվածային պատվաստումների իրականացում, որն արդեն իսկ մեկնարկել է, ինչի շրջանակներում՝

- ✓ Մարտի 28-ին ՀՀ ներկրվել է «AstraZeneca» պատվաստանյութի առաջին խմբաքանակը՝ 24000 դեղաչափ: Նախատեսված է եղել 65 և բարձր տարիքի մարդկանց, բուժաշխատողների, 16-54տ. քրոնիկ հիվանդների և սոցիալական խնամքի կենտրոնի աշխատողների պատվաստման համար:

- ✓ Ապրիլի 8-ին ներկրվել է «Sputnik-V» պատվաստանյութի առաջին խմբաքանակը՝ 15000 դեղաչափ՝ 7500 անձի համար:

- ✓ Ապրիլի 26-ին ներկրվել է «Sputnik-V» պատվաստանյութի նոր խմբաքանակ՝ 14000 անձի համար, իսկ 1000 մարդու պատվաստման համար Ռուսաստանը նվիրել է լրացուցիչ 2000 միավոր դեղաչափ:

- ✓ Մայիսի 1-ին ներկրվել է ՉԺՀ կառավարության կողմից ՀՀ-ին որպես նվիրատվություն տրամադրված «Կորոնավակ» պատվաստանյութը՝ 100 հազար դեղաչափ՝ 50 հազար անձի համար: Պատվաստանյութով կարող են պատվաստվել 18-ից բարձր բոլոր քաղաքացիները՝ ըստ դիմելիության և կամավորության սկզբունքի:

- ✓ Մայիսի 12-ին ներկրվել է 14000 երկրորդ դեղաչափ «Sputnik-V» պատվաստանյութ: Դրանք նախատեսված են եղել 18-54 տարեկան բուժաշխատողների, քրոնիկ հիվանդների, սոցիալական խնամքի կենտրոնների բնակիչների և աշխատակիցների համար:

- ✓ Մայիսի 17-ին ներկրվել է «AstraZeneca» պատվաստանյութի երկրորդ խմբաքանակը՝ 50 հազար դեղաչափ: «AstraZeneca»-ով կարող են պատվաստվել ՀՀ 18 տարեկանից բարձր բոլոր քաղաքացիները, ինչպես նաև օտարերկրացիները:

- ✓ Մայիսի 22-ին «Sputnik-V» պատվաստանյութից օգտվելու հնարավորություններն ընդլայնվել են, և քրոնիկ հիվանդների համար հանվել է պատվաստումների մինչև 54 տարիքային շեմը:

- ✓ Հունիսի 28-ից սկսած ՀՀ-ում 18 տարեկանից բարձր անձիք կարող են պատվաստվել առկա պատվաստանյութերից յուրաքանչյուրով՝ ըստ նախընտրության:

- ✓ 2021թ. հուլիսի 7-ի դրությամբ ընդհանուր առմամբ ՀՀ ներմուծվել էր 294,460 դեղաչափ պատվաստանյութ, որից 120,060 դեղաչափ «Sputnik-V», 100,000 դեղաչափ CoronaVac և 74,400 դեղաչափ «AstraZeneca»: Պատվաստումներն իրականացվում են առողջության առաջնային պահպանման կազմակերպություններում, ինչպես նաև շարժական պատվաստումային խմբերի կողմից հանրային վայրերում: Կարող են պատվաստվել նաև Հայաստանում բնակվող օտարերկրյա քաղաքացիները: Պատվաստումներն անվճար են բոլորի համար և իրականացվում են միայն կամավորության սկզբունքով:

- ✓ Հուլիսի 10-ին Հայաստանի Հանրապետությունում հայտարարված կարանտինի ժամկետը երկարաձգվել է մինչև 2021 թվականի դեկտեմբերի 20-ը:

- ✓ Օգոստոսի 3-ին ՀՀ ներկրվել է կորոնավիրուսային հիվանդության դեմ «ԱստրաՉենեկա/Վաքսզևրիա»

պատվաստանյութի հերթական խմբաքանակը՝ 50400 դեղաչափ: Պատվաստանյութը ձեռք է բերվել «COVAX FACILITY» նախաձեռնության շրջանակներում: Այն նախատեսված է 18 տարեկան և բարձր տարիքի անձանց շրջանում կորոնավիրուսային հիվանդության դեմ պատվաստումներ իրականացնելու համար: Բացի այդ, Ֆրանսիայի կառավարությունը որոշում է կայացրել Հայաստանին նվիրաբերել է 200 հազար դեղաչափ պատվաստանյութ:

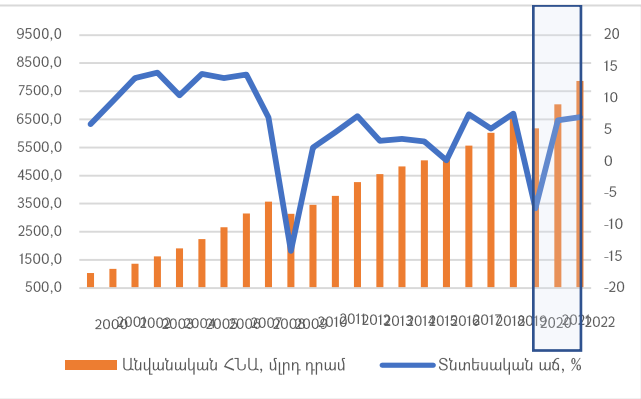
- ✓ Օգոստոսի 18-ին ձեռք է բերվել 200 հազար դեղաչափ չինական «Սինոֆարմ» պատվաստանյութի խմբաքանակ՝ 100 հազար անձի համար:
- ✓ Օգոստոսի 30-ին ձեռք է բերվել ռուսական «Սպուտնիկ-Վի» պատվաստանյութի երկրորդ դեղաչափի հերթական խմբաքանակը՝ 15000 անձի համար:
- ✓ Սեպտեմբերի 3-ին Լիտվայի Հանրապետության կողմից Հայաստանի առողջապահության նախարարությանը, որպես նվիրատվություն, տրամադրվել է 27,500 դեղաչափ «ԱստրաՋենեկա» պատվաստանյութ:
- ✓ Սեպտեմբերի 6-ին Բելգիայի Թագավորության կողմից Հայաստանի առողջապահության նախարարությանը, որպես նվիրատվություն, տրամադրվել է «ԱստրաՋենեկա/Վաքսզևերիա» պատվաստանյութի հերթական խմբաքանակը՝ 187,200 դեղաչափ:
- ✓ Սեպտեմբերի 14-ին Հայաստան է ներկրվել Ֆրանսիայի Հանրապետությունից Հայաստանի Հանրապետությանը նվիրաբերած «ԱստրաՋենեկա» պատվաստանյութի առաջին խմբաքանակը՝ 25 000 դեղաչափ:
- ✓ Սեպտեմբերի 19-ի դրությամբ կատարվել է 366,779 պատվաստում, որից առաջին դեղաչափ՝ 237,454, երկրորդ դեղաչափ՝ 129,325:
- ✓ 2021թ. նախատեսվում է պատվաստել բնակչության 10%-ին: Ներկայացված ցուցանիշը կարող է փոխվել՝ համաճարակային իրավիճակով պայմանավորված:

Կանխատեսում: ՀՀ և գործընկեր երկրների ընթացիկ և կանխատեսված տնտեսական զարգացումների, Արցախյան պատերազմի գնահատվող ազդեցությունների, Համավարակի և Արցախյան պատերազմի բացասական ազդեցությունների մեղմմանն ու տնտեսության վերականգնմանն ուղղված կառավարության կողմից իրականացված և իրականացվող հարկաբյուջետային միջոցառումների, ինչպես նաև Համավարակի համաշխարհային ճգնաժամի աստիճանական հաղթահարման պայմաններում 2021թ. տնտեսական աճը կվերականգնվի և կկազմի 6.5%: 2022թ. սպասվող արտաքին տնտեսական բարենպաստ միջավայրի և ՀՀ կառավարության նպատակադրած տնտեսության ներուժի բարձրացմանն ուղղված միջոցառումների (առավել մանրամասն տես 1.4 բաժնում) պայմաններում կանխատեսվում է 7. 0% տնտեսական աճ: 2021թ. տնտեսական աճը պայմանավորված կլինի հիմնականում ծառայությունների աճերով, իսկ 2022 թ. աճի արագացումը կապահովեն արդյունաբերության և շինարարության ճյուղերը: Տնտեսության մյուս ճյուղերը նույնպես դրական ազդեցություն կունենան տնտեսական աճի վրա: Ամբողջական պահանջարկը նույնպես կաճի՝ պայմանավորված ներքին պահանջարկի աճով:

2021թ. դեֆլյատորը կաճի՝ պայմանավորված ՍԳԻ-ի և ապրանքների միջազգային գների զարգացումներով, իսկ 2022թ.՝ ՍԳԻ-ին համահունչ կդանդաղի:

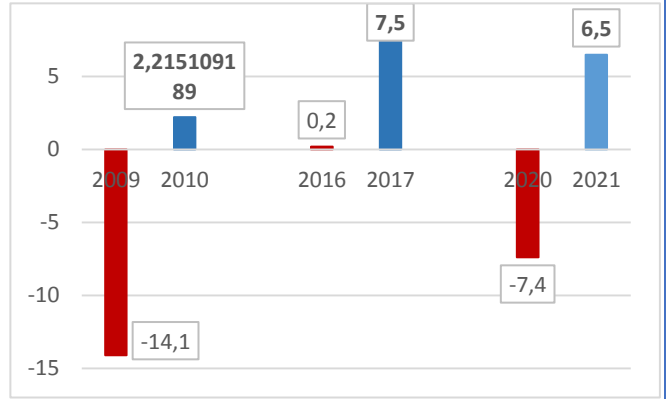
Վերոնշյալ զարգացումների պայմաններում անվանական ՀՆԱ-ն 2021թ. կկազմի 7,031.2 մլրդ դրամ՝ 635.9 մլրդ դրամով ավելին լինելով 2021թ. պետական բյուջեով ծրագրված ցուցանիշից, և 151.0 մլրդ դրամով՝ 2022-2024թթ. ՄԺԾՍ ցուցանիշից: Իսկ 2022թ. անվանական ՀՆԱ-ն կաճի՝ կազմելով 7,869.4 մլրդ դրամ:

Գծապատկեր 1.14. Անվանական ՀՆԱ և տնտեսական աճ

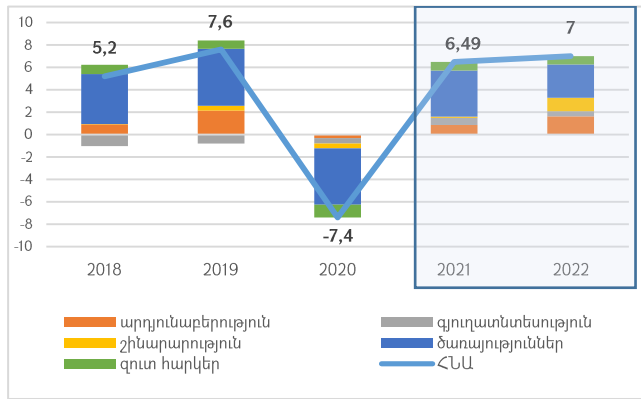
Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ և կանխատեսումներ

Գծապատկեր 1.15. Իրական ՀՆԱ անկումը/աճը տնտեսական ճգնաժամերի և հաջորդող տարիներին

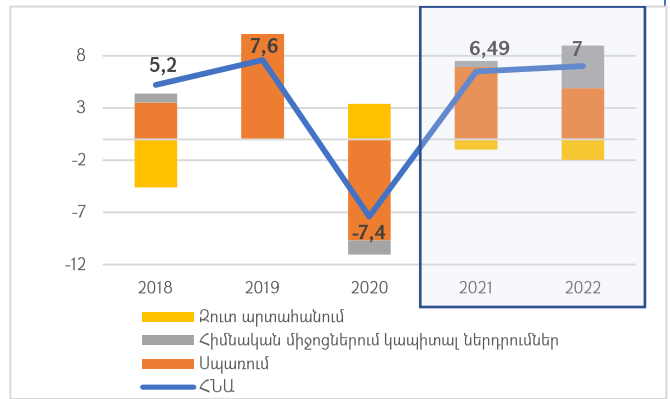
Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ կանխատեսում

Գծապատկեր 1.16. Տնտեսության առանձին ճյուղերի նպաստումները տնտեսական աճին

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ և կանխատեսումներ

Գծապատկեր 1.17. Տնտեսական աճին պահանջարկի բաղադրիչների նպաստումները

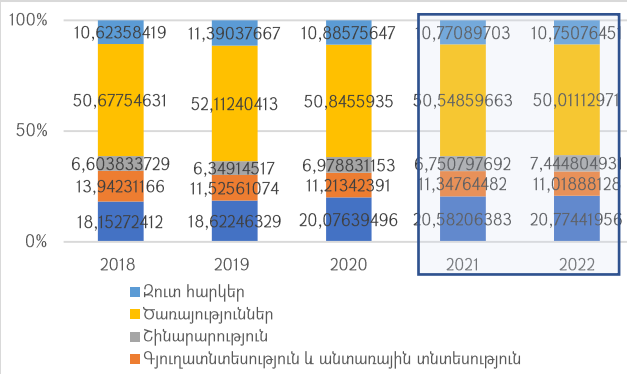

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ և կանխատեսումներ

Համախառն առաջարկի կանխատեսում. 2021թ. համավարակի և Արցախյան պատերազմի բացասական ազդեցությունների աստիճանական չեզոքացման արդյունքում՝ ներքին և արտաքին պահանջարկի վերականգնմամբ պայմանավորված սպասվում է տնտեսության աճի տեմպերի վերականգնում: Տնտեսական աճը պայմանավորված կլինի հիմնականում ծառայությունների (ներառյալ առևտուրը) առաջանցիկ աճով (8.1%): Արդյունաբերության, գյուղատնտեսության և շինարարության ճյուղերը նույնպես կաճեն (համապատասխանաբար՝ 4. 3%, 5.6% և 1.5%)՝ դրական նպաստելով տնտեսական աճին:

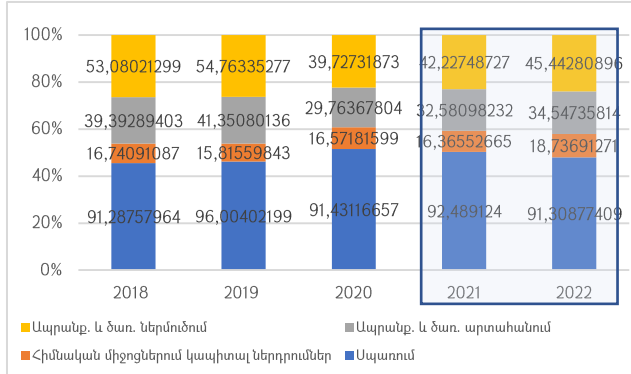
2022թ. համավարակի և Արցախյան պատերազմի բացասական ազդեցությունների չեզոքացման հետ մեկտեղ, պայմանավորված ներքին և արտաքին պահանջարկի վերականգնմամբ, պղնձի գների բարձր մակարդակով, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության կողմից նախատեսված մասնավոր ներդրումների խթանման, գործարար միջավայրի բարելավման, տեխնոլոգիական առաջընթացի ապահովման, տնտեսության արտահանելի հատվածի և արտահանման խթանմանն ուղղված քաղաքականություններով, մեծածավալ պետական ներդրումների իրականացմամբ՝ արդյունաբերությունը կաճի 8.0%-ով, շինարարության ճյուղը՝ 18.0%-ով, իսկ ծառայությունները և գյուղատնտեսությունը՝ համապատասխանաբար 5.9%-ով և 3.9%-ով:

Գծապատկեր 1.18. Ճյուղերի տեսակարար կշիռները ՀՆԱ-ի կազմում

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ և կանխատեսումներ

Գծապատկեր 1.19. Ծախսային բաղադրիչների տեսակարար կշիռները ՀՆԱ-ի կազմում

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ և կանխատեսումներ

Համախառն պահանջարկի կանխատեսում. Համավարակի և Արցախյան պատերազմի բացասական ազդեցությունների աստիճանական թուլացման պայմաններում 2021թ. վերջնական սպառումը իրական արտահայտությամբ կաճի 7.7%-ով, իսկ ներդրումները՝ 3.6%-ով: Սպառման և ներդրումների աճին կնպաստեն տնօրինվող եկամտի աճը, նախորդ տարի մասնավոր հատվածում կուտակված խնայողությունների օգտագործումը, ինչպես նաև 2020թ. իրականացված և 2021թ. շարունակվող ՀՀ կառավարության կողմից վարվող համավարակի և Արցախյան պատերազմի հետևանքների մեղմանն ու ներդրումային միջավայրի բարելավմանն ուղղված քաղաքականությունները: 2022թ. սպառումը կաճի 4.7%-ով, իսկ ներդրումները՝ 22.5%-ով: Ներդրումների աճը կապյանաձևով ՀՀ կառավարության կողմից ենթակառուցվածքներում խոշոր պետական ներդրումներով (46.2% պետական ներդրումների աճ), ինչպես նաև ՀՀ կառավարության կողմից մասնավոր ներդրումների խթանման քաղաքականության իրականացման արդյունքում ներքին և օտարերկրյա միջոցներով ֆինանսավորվող մասնավոր ներդրումներով (15.6% մասնավոր ներդրումների աճ):

2021թ. արտահանումը և ներմուծումը կաճեն համապատասխանաբար 7.6%-ով և 8.2%-ով՝ պայմանավորված ներքին և արտաքին պահանջարկի, ինչպես նաև տնտեսական ակտիվության վերականգնմամբ: ՀՀ և համաշխարհային տնտեսական աճերի, ՀՀ տնտեսության արտահանելի հատվածի զարգացումների, տնօրինվող եկամտի աճի, զբոսաշրջության վերականգնման, ինչպես նաև արտահանմանը և ներդրումների խրախուսմանն ուղղված ՀՀ կառավարության քաղաքականության պայմաններում 2022թ. արտահանումն ու ներմուծումը կաճեն համապատասխանաբար՝ 14.3%-ով և 15.3%-ով:

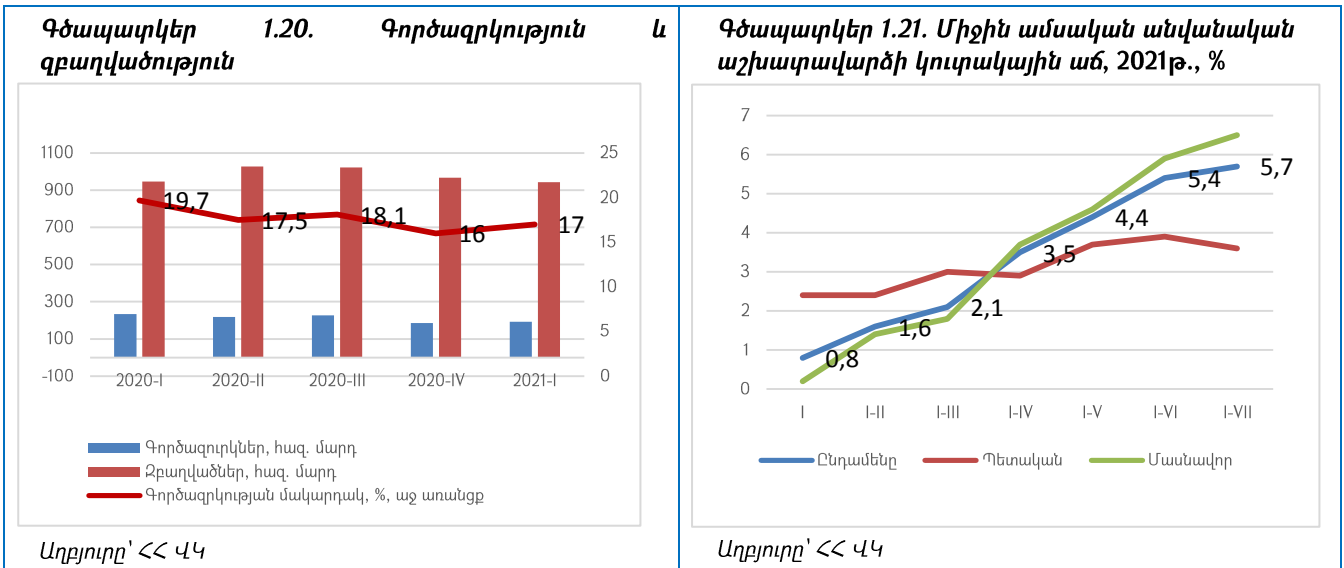
1.3.2. Աշխատանքի շուկա

Տնտեսական անկման պայմաններում 2020թ. գործազրկության մակարդակն աճել է՝ 17.9%-ից հասնելով 18.1%-ի, իսկ աշխատուժի մասնակցության մակարդակը նվազել՝ 58.9%-ից հասնելով 57.7%-ի: Նույն ժամանակաշրջանում և՛ զբաղվածների, և՛ գործազուրկների թիվը նվազել է՝ համապատասխանաբար 1.9%-ով և 0.1%-ով: Միջին ամսական աշխատավարձը 2020թ. աճել է 3.9%-ով, միաժամանակ իրական աշխատավարձը՝ 1.2% միջին գնաճի պայմաններում ավելացել է 2.7%-ով:

2021թ. I եռամսյակում գործազրկության մակարդակը նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ նվազել է 2.7 տոկոսային կետով՝ կազմելով 17.0%: Գործազուրկների

թիվը նվազել է 17.1%-ով՝ կազմելով 193.0 հազար մարդ: Նշենք, որ միաժամանակ 0.2%-ով նվազել է նաև զբաղվածների թիվը՝ կազմելով 943.8 հազ. մարդ: Աշխատուժի առաջարկը (տնտեսապես ակտիվ բնակչություն) ևս նվազել է 3.6%-ով՝ կազմելով 1136.8 հազար մարդ: Աշխատանքի շուկայի ցուցանիշների շարժընթացը հիմնականում բացատրվում է 2020թ. տեղի ունեցած ժողովրդագրական տեղաշարժով:

2021թ. տնտեսական վերականգնման պայմաններում աշխատանքի շուկայում կդրսևորվեն դրական զարգացումներ: Այս պայմաններում ակնկալվում է զբաղվածության աճ և գործազրկության նվազում:

2021թ. տարեսկզբից տնտեսության վերականգնման պայմաններում միջին ամսական անվանական աշխատավարձի աճի տեմպը (հատկապես մասնավոր հատվածում) սկսեց աստիճանաբար արագանալ: 2021թ. հունվար-հուլիսին միջին ամսական անվանական աշխատավարձն աճել է 5.7%-ով՝ կազմելով 197,881 դրամ: Միաժամանակ, սպառողական գների ինդեքսի 6.1% աճի պարագայում իրական աշխատավարձը նվազել է 0.4%-ով: Պետական հատվածում միջին ամսական անվանական աշխատավարձն աճել է 3.6%-ով՝ կազմելով 171,763 դրամ, իսկ մասնավոր հատվածում՝ 6.5%-ով՝ կազմելով 210,336 դրամ:

1.3.3. ՀՀ վճարային հաշվեկշիռ, արտահանում և ներմուծում

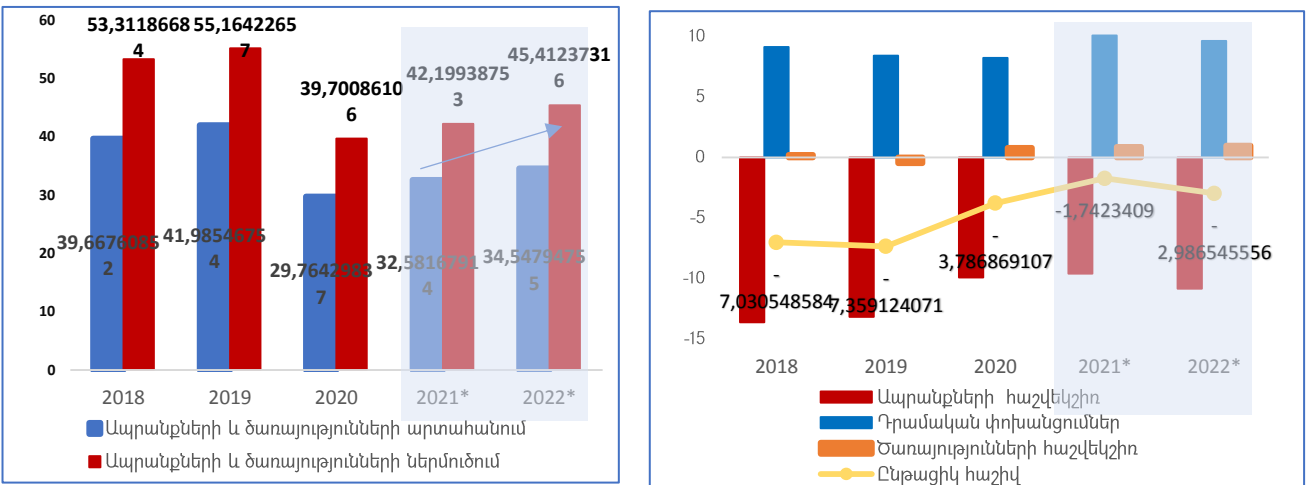
2020թ. ՀՀ վճարային հաշվեկշռի ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նախորդ տարվա համեմատ բարելավվել է՝ կազմելով ՀՆԱ-ի 3.8%-ը: Ընթացիկ հաշվի բարելավումը պայմանավորված է եղել ապրանքների և ծառայությունների բացասական հաշվեկշռի կրճատմամբ՝ հիմնականում համավարակի պատճառով գլոբալ զբոսաշրջության կրճատման և ներքին թույլ պահանջարկի հետևանքով ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման ավելի խորը անկման, ինչպես նաև անհատույց տրամադրվող դրամական փոխանցումների (երկրորդային եկամուտների) աճի արդյունքում:

2021թ. առաջին եռամսյակում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ բարելավվել է 5.5 տոկոսային կետով՝ կազմելով ՀՆԱ-ի 3.4%, որը հիմնականում պայմանավորված էր ապրանքների և ծառայությունների բացասական հաշվեկշռի կրճատմամբ և տնային տնտեսություններին անհատույց տրամադրվող դրամական

փոխանցումների աճով: Մասնավորապես՝ ընթացիկ տարվա հունվար-հուլիս ամիսներին տեղի է ունեցել արտերկրից ստացված դրամական փոխանցումների զգալի աճ (մոտ 79%-ով⁷):

Կանխատեսում: Ներքին պահանջարկի արագ վերականգնումը կարտացոլվի ներմուծման արագացմամբ, սակայն արտահանման առաջանցիկ աճն ու դրամական փոխանցումների բարձր մակարդակները կնպաստեն ընթացիկ հաշվի բարելավմանը, որը 2021թ. կմոտենա ՀՆԱ-ի 1.7% մակարդակի: 2022թ. ընթացիկ հաշվի պակասուրդը կխորանա՝ ձգտելով իր հավասարակշիռ մակարդակին: Ընթացիկ հաշվի պակասուրդի ավելացումը մեծամասամբ պայմանավորված կլինի ՀՀ կառավարության կողմից պետական ներդրումների իրականացման և մասանվոր ներդրումների խթանման արդյունքում ակնկալվող ներդրումային բնույթի ապրանքների ներմուծման աճի հաշվին առևտրային բացասական հաշվեկշռի խորացմամբ:

Գծապատկեր 1.22. Ընթացիկ հաշվի պակասուրդը և բաղադրապարտերը (ՀՆԱ-ում %)

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ և կանխատեսումներ

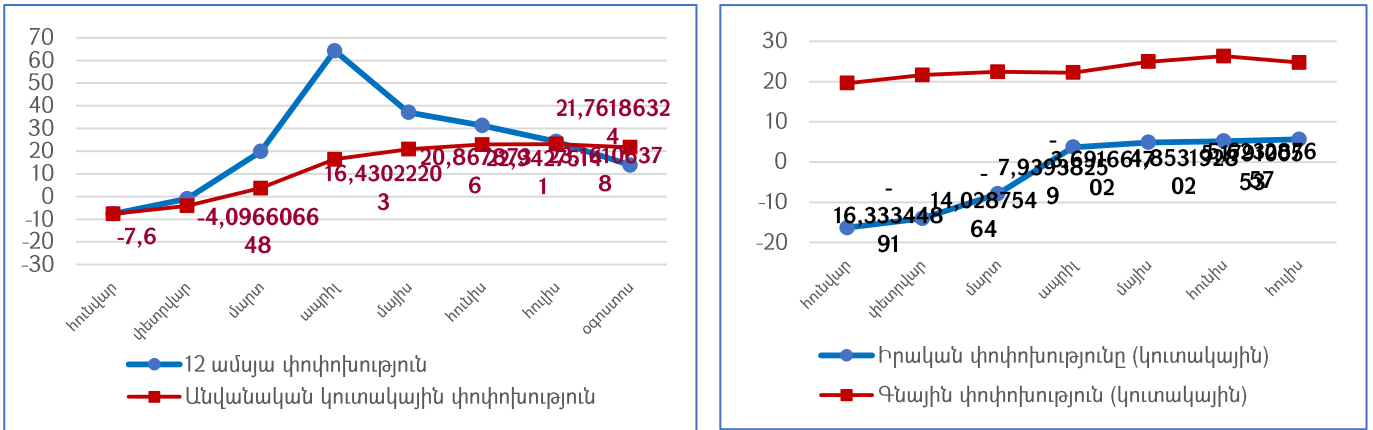
Արտահանում: 2020թ. արձանագրվել է ապրանքների և ծառայությունների դուրսային արտահանման 34.2% անկում: Հիմնականում պայմանավորված համավարակի հետևանքով տնտեսությունում արտադրության կրճատմամբ, սահմանափակումներով և արտաքին պահանջարկի նվազմամբ ապրանքների արտահանումը 2020թ. կրճատվել է 19.2%-ով: Համավարակի պայմաններում տուրիզմի կտրուկ անկման հետևանքով առավել մեծ վնասներ է կրել ծառայությունների արտահանումը՝ 2020թ. կրճատվելով 54.5%-ով:

Ծառայությունների նվազման նախորդ տարվա միտումները շարունակվում են. 2021թ. նույնպես համավարակից առավել մեծ վնասներ է կրում ծառայությունների արտահանման ոլորտը: 2021թ. առաջին կիսամյակում ծառայությունների արտահանումը կրճատվել է 14.9%-ով⁸, որին հիմնականում նպաստել է զբոսաշրջության արտահանման շուրջ 22% անկումը:

⁷ Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԲ, «ՀՀ բանկերի միջոցով ֆիզիկական անձանց անունով արտերկրից ստացված և ՀՀ-ից ֆիզիկական անձանց կողմից արտերկրի իրականացված փոխանցումներ», զուտ ներհոսք (<https://www.cba.am/am/SitePages/statexternalsector.aspx>):
⁸ ՀՀ ՖՆ գնահատական, որը տրված է ՀՀ ՎԿ-ի ՀՆԱ-ի պաշտոնական տվյալների ըստ պահանջարկի բաղադրիչներից անցում կատարելով Վճարային հաշվեկշռի բաղադրիչների, համաձայն որի երկրորդ եռամսյակում ծառայությունների արտահանման աճը գնահատվում է՝ 51.7%, իսկ կուտակային կրճատվել է -14.9%:

ՀՀ ապրանքների արտահանումը սկսել է արագ վերականգնվել. 2021թ. հունվար-օգոստոս ամիսներին աճը կազմել է 21.8%, ինչը տեղի է ունեցել տնտեսական ակտիվության վերականգման, պղնձի համաշխարհային գների աճի և արտաքին պահանջարկի վերականգնման հաշվին:

Գծապատկեր 1.23. 2021թ. ապրանքների արտահանման միտումները, %

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ և ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ:

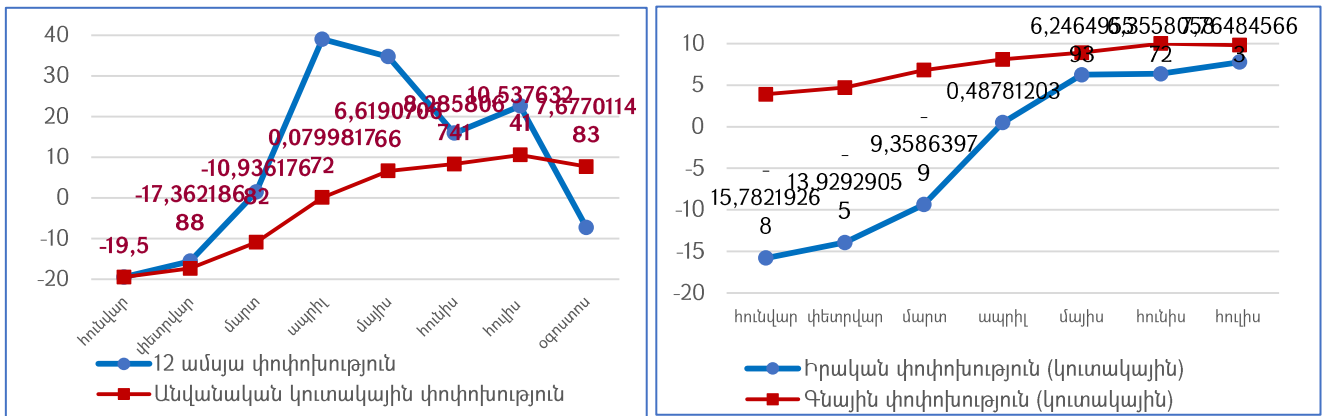
Կանխատեսում: 2021թ. սպասվում է մոտ 20.2% արտահանման աճ, ինչը պայմանավորված կլինելի արտաքին պահանջարկի վերականգմամբ, մետաղների միջազգային գների աճով և դեպի Հայաստան ժամանման սահմանափակումների որոշակի թուլացմամբ: Այդուհանդերձ՝ Սոթքի հանքավայրի շահագործման մասշտաբների կրճատումը և դեպի Արցախ արտահանման հետ կապված կորուստները ապրանքների արտահանման զսպող գործոններ կհանդիսանան, իսկ տուրիզմի հաշվին ծառայությունների արտահանման վերականգնումը կլինի համեմատաբար դանդաղ: Համաշխարհային և ՀՀ տնտեսական ակտիվության, պղնձի գների բարձր մակարդակով, զբոսաշրջության աստիճանական վերականգնմամբ և արտահանելի հատվածի ներդրումների խթանմանն ուղղված ՀՀ կառավարության քաղաքականության ջանքերին համահունչ 2022թ. սկսնակվում է ապրանքների և ծառայությունների արտահանման 16.6% աճ:

Ներմուծում: 2020թ. ապրանքների և ծառայությունների ներմուծումը նվազել է 33.2%-ով: 2020թ. արձանագրվել է ապրանքների ներմուծման 20% անկում՝ պայմանավորված հիմնականում ավտոմեքենաների ներկրման մաքսատուրքերի բարձրացման հետևանքով դրանց ծավալների կտրուկ նվազմամբ, ինչպես նաև համավարակի, Արցախյան պատերազմի և տնտեսական ակտիվության անկման պայմաններում ներքին պահանջարկի նվազմամբ: Ծառայությունների ներմուծման նվազումը 2020թ. կազմել է 59.8% և հիմնականում պայմանավորվել է սահմանափակումների հետևանքով ճանապարհորդության և դրա հետ կապված ծառայությունների կտրուկ անկմամբ (մոտ 80%):

Չնայած տարեսկզբի նվազման տեմպերին 2021թ. հունվար-օգոստոս ամիսներին արձանագրվել է ապրանքների ներմուծման 7.7% աճ՝ հիմնականում տնտեսական ակտիվության աստիճանական վերականգնման պայմաններում ներքին պահանջարկի վերականգնմամբ պայմանավորված: 2021թ. առաջին կիսամյակի տվյալներով

ծառայությունների ներմուծումը շարունակել է անկում⁹ ապրել՝ հիմնականում ճանապարհորդության խորը անկման հաշվին:

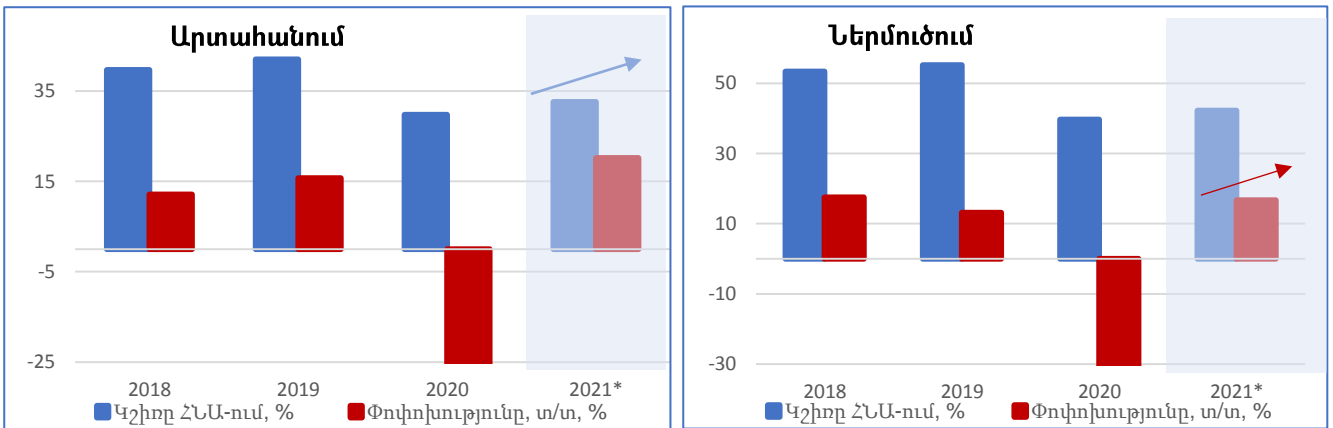
Գծապարկեր 1.24. 2021թ. ապրանքների ներմուծման միպուրմները, %

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՎԿ և ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ:

Կանխատեսում: Ապրանքների և ծառայությունների նկատմամբ ներքին պահանջարկի աստիճանական վերականգնմամբ պայմանավորված 2021թ. սպասվում է շուրջ 16.7% ներմուծման աճ: Բարձր տնտեսական աճի, երկրների միջև սահմանափակումների վերացմանը զուգընթաց զբոսաշրջության վերականգման, ինչպես նաև ներդրումների խթանմանն ուղղված ՀՀ կառավարության քաղաքականության ջանքերին համահունչ ներդրումային բնույթի ապրանքների աճի հաշվին՝ 2022թ. ներմուծման աճը կկազմի մոտ 18.3%:

Գծապարկեր 1.25. ՀՀ ապրանքների և ծառայությունների արտահանման և ներմուծման միպուրմները ՀՖՃ գարիներին և 2018-2022թթ., %

Աղբյուր՝ ՀՀ ՎԿ և ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ և կանխատեսումներ:

⁹ ՀՀ ՖՆ գնահատական, որը տրված է ՀՀ ՎԿ-ի ՀՆԱ-ի պաշտոնական տվյալների ըստ պահանջարկի բաղադրիչներից անցում կատարելով Վճարային հաշվեկշռի բաղադրիչների, համաձայն որի երկրորդ եռամսյակում ծառայությունների ներմուծման աճը գնահատվում է՝ 53.2%, իսկ կուտակային կրճատվել է -21.6%:

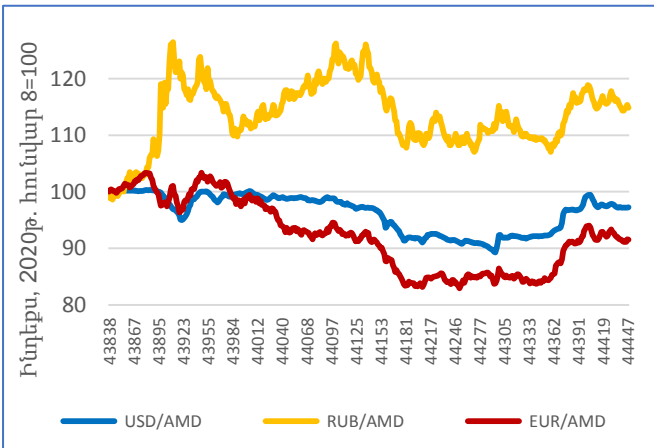
1.3.4. Փոխարժեքներ

Համավարակով պայմանավորված 2020թ. ՀՀ փոխարժեքի շուկայում նկատվել են արժեզրկման միտումներ: Նախորդ տարվա միջինի համեմատ դրամն արժեզրկվել է ԱՄՆ դոլարի և եվրոյի նկատմամբ (համապատասխանաբար՝ 1.8% և 3.6%), մինչդեռ ասեվորվել՝ ռուսական ռուբլու նկատմամբ (9.4%):

ՀՀ դրամը շարունակել է արժեզրկվել նաև 2021թ. ընթացքում՝ հիմնականում պայմանավորված համավարակի և Արցախյան պատերազմի հետևանքով ձևավորված սպասումներով: 2021թ. հունվար-օգոստոս ամիսներին ՀՀ դրամի միջին փոխարժեքը կազմել է մոտ 514.40 ՀՀ դրամ ԱՄՆ դոլարի դիմաց՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի միջինի նկատմամբ արժեզրկվելով 5.9%-ով: ՀՀ փոխարժեքի շուկայում սկսած հունիսից նկատվել են արժևորման միտումներ, որն իր առավելագույն արժեքին հասել է հուլիսի 27-ին՝ կազմելով 482.3 ՀՀ դրամ մեկ ԱՄՆ դոլարի դիմաց, որից հետո ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամը դրսևորել է հարաբերականորեն կայուն վարքագիծ: 2021թ. հունվար-օգոստոս ամիսներին ՀՀ դրամն եվրոյի նկատմամբ արժեզրկվել է շուրջ 12.3%-ով, իսկ ռուսական ռուբլու նկատմամբ՝ 0.3%-ով:

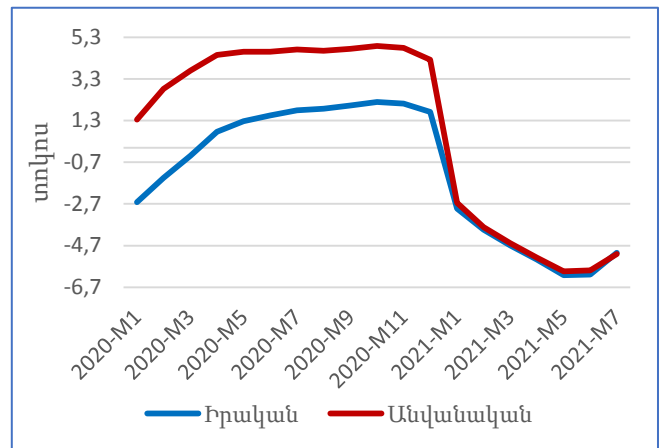
ՀՀ արտաքին առևտրի տեսանկյունից առավել կարևոր արժույթներից բաղկացած զամբյուղի նկատմամբ ՀՀ ազգային արժույթն իրական արտահայտությամբ 2020թ. արժևորվել է 1.7%-ով, իսկ անվանական արտահայտությամբ՝ 4.2%-ով: 2021թ. հունվար-հուլիս ամիսներին ՀՀ դրամի իրական արդյունավետ փոխարժեքի արժեզրկումը կազմել է 5.0%, իսկ անվանականի արժեզրկումը՝ 5.1%՝ իր դրական ազդեցությունը թողնելով տեղական ապրանքների արտաքին մրցունակության վրա:

Գծապատկեր 1.26. ՀՀ դրամի անվանական փոխարժեքի օրական դինամիկան հիմնական արժույթների նկատմամբ

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

Գծապատկեր 1.27. ՀՀ իրական և անվանական արդյունավետ փոխարժեքների կուրակային տրամադրի դինամիկան

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ

1.3.5. Գնաճ և դրամավարկային քաղաքականություն

2020 թվականին ՀՀ սպառողական շուկայում ցածր գնաճային միջավայրը պահպանվել է մինչև նոյեմբեր ամիսը, իսկ դեկտեմբերին գնաճը մոտեցել է իր նպատակային ցուցանիշին: 12-ամսյա գնաճը դեկտեմբերին կազմել է 3.7%, իսկ միջին գնաճը՝ 1.2%: 2020թ դեկտեմբերի գնաճի կտրուկ արագացումը հիմնականում պայմանավորված էր առաջարկի գործոններով՝ մեծամասամբ ՀՀ դրամի արժեզրկմամբ և միջազգային գների աճով:

2021թ. հունվար-օգոստոս ամիսներին գնաճը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արագացել է՝ կազմելով 8.8%, 1.8%-ի համեմատ: Տարվա ընթացքում բարձր գնաճային միջավայրը պայմանավորված էր հիմնականում պարենային և հումքային ապրանքների միջազգային գների բարձրացումով, ՀՀ դրամի արժեզրկմամբ և որոշ սեզոնային ապրանքների (մասնավորապես բանջարեղենի) գների աճի արագացմամբ:

2020թ. ՀՀ կենտրոնական բանկի դրամավարկային քաղաքականությունն ունեցել է խթանող ուղղվածություն: 2020 թվականին գնաճի դանդաղմանը և համավարակի տարածման բացասական ազդեցություններին հակազդելու նպատակով ՀՀ Կենտրոնական բանկն իջեցրել է վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը ընդհանուր առմամբ 1.25 տոկոսային կետով՝ իրականացնելով խթանող դրամավարկային քաղաքականություն: Սակայն 2020թ. դեկտեմբերի 15-ին, պայմանավորված գնաճի և գնաճային սպասումների արագացմամբ, ինչպես նաև արտաքին հատվածից սպասվող գնաճային զարգացումներով ՀՀ ԿԲ-ն կտրուկ բարձրացրել է վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը 1.0 տոկոսային կետով՝ սահմանելով այն 5.25%:

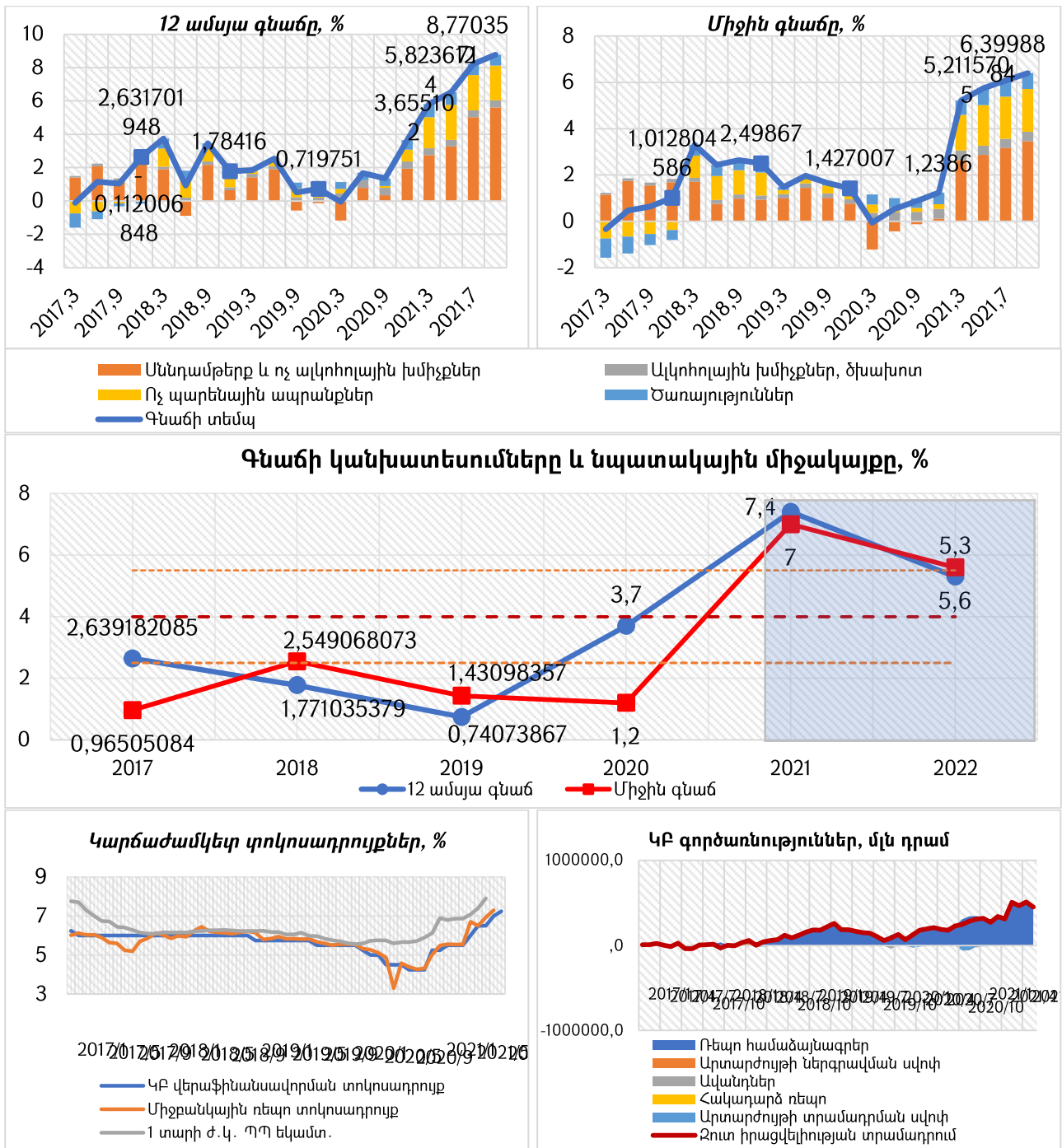
Գնաճի արագացմանը հակազդելու նպատակով 2021թ. ընթացքում ՀՀ ԿԲ-ն խստացրել է դրամավարկային պայմանները: 2021թ. հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին ՀՀ ԿԲ-ը շարունակել է բարձրացնել վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը ընդհանուր առմամբ 2 տոկոսային կետով՝ բարձր գնաճային սպասումները և հասարակության մոտ ձևավորված անորոշությունը նվազեցնելու նպատակով: Բացի դրանից ՀՀ առևտային բանկերի համար բարձրացվել է ՀՀ դրամով պարտադիր պահուստավորման նորմատիվը (որը 0 տոկոսից սահմանվել է 2 տոկոս), ինչպես նաև իրականացրել մակրոպրոդեյնցիալ քաղաքականության այլ միջոցառումներ:

Փողի շուկայի տոկոսադրույքների ձևավորումը վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի շուրջ ապահովելու համար ԿԲ-ն շարունակել է բավարարել իրացվելիության նկատմամբ բանկային համակարգի պահանջարկը՝ ռեպո գործարքների միջոցով ավելացնելով զուտ իրացվելիության ներարկման չափը:

Կանխատեսում. ԿԲ-ն կարճաժամկետ հատվածում անհրաժեշտ է համարում շարունակել որդեգրած դրամավարկային քաղաքականությունը, որն ուղղված կլինի գնաճային սպասումների արագացման ռիսկերի չեզոքացմանը՝ միևնույն ժամանակ ապահովելով հնարավորին նպաստավոր պայմաններ ամբողջական պահանջարկի վերականգնման համար, իսկ ցանկացած ռիսկերի դրսևորման պարագայում պատրաստ է համապատասխանորեն արձագանքել՝ միջնաժամկետ հատվածում գնաճի նպատակային ցուցանիշին հասնելու նպատակով¹⁰:

¹⁰ Տե՛ս Գնաճի հաշվետվություն, 2021/2, ՀՀ ԿԲ, https://www.cba.am/Storage/AM/downloads/parberakan/DVQ/Monetary%20overview_II_2021.pdf

Գծապատկեր 1.28. Սպառողական գների աճը, դրամավարկային քաղաքականության հիմնական ցուցանիշները 2017-2021թթ. և գնաճի կանխատեսումները 2020-2022թթ.

Աղբյուրը՝ ՀՀ ԿԲ, ՀՀ ՖՆ հաշվարկներ և կանխատեսումներ

1.4. ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄՔՈՒՄ ԸՆԿԱԾ ԵՆԹԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

2022թ. Բյուջեի մակրոտնտեսական շրջանակի կանխատեսումներն իրականացվել են ՀՀ ՖՆ կողմից՝ կիրառելով տնտեսաչափական մոդելներ, և առանձին շուկերի և հարկաբյուջետային միջոցառումների ազդեցությունների գնահատման համար՝ ՀՀ ՖՆ հարկաբյուջետային քաղաքականության դինամիկ ստոխաստիկ ընդհանուր հավասարակշռության (The Fiscal Strategy Model: A Structural Framework for Fiscal Policy Analysis in Armenia) մոդելը¹¹, որոնց համար տեղեկատվական հիմք են հանդիսացել նեքին և արտաքին ընթացիկ տնտեսական և ֆինանսական զարգացումները, ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրով նախատեսված բարձր տնտեսական աճի ապահովմանն ուղղված քաղաքականությունները, Արցախյան պատերազմի տնտեսական հետևանքների վերաբերյալ ՀՀ ՖՆ գնահատականները, ինչպես նաև ՀՀ գործընկեր երկրների տնտեսական զարգացումների և հումքային ապրանքների համաշխարհային գների միջազգային կառույցների կողմից արված կանխատեսումները: Մասնավորապես՝

1. Արտաքին գործոններ.

- 2021թ. համար հայտարարված խոշոր հարկաբյուջետային աջակցությունը կխթանի զարգացած երկրների տնտեսական ակտիվությունը, ինչը կստեղծի դրական երկրորդային ազդեցություններ առևտրային գործընկերների համար: Համավարակի հաղթահարման նպատակով կիրառվող պատվաստանյութերը լայնորեն մատչելի կլինեն զարգացած, ինչպես նաև որոշ զարգացող երկրներում, տնտեսական սահմանափակումներն աստիճանաբար կհանվեն: Այս պայմաններում ԱՄՀ կանխատեսումների համաձայն 2021թ. ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրների արտաքին պահանջարկը կաճի 4.9%-ով¹²:
- 2022թ. պատվաստանյութերը լայնորեն հասանելի կլինեն նաև զարգացող երկրների մեծամասնությունում, արդյունքում մինչև 2022թ. ավարտը վարակի տարածումն ամենուր կնվազի՝ հասնելով ցածր մակարդակի: Այս համատեքստում, և 2021թ.-ից փոխանցվող դրական տնտեսական և հակաբյուջետային միջոցառումների ազդեցությունների պայմաններում, 2022թ. ՀՀ գործընկեր երկրների տնտեսությունների համար կանխատեսվում է իրենց նախաճգնաժամային պոտենցիալ աճերից բարձր տնտեսական աճեր՝ նախանշելով վերականգման գործընթացը: Արդյունքում, 2022թ. վերջում տեղի կունենա ՀՀ արտաքին պահանջարկի վերականգնումը, սակայն նոր՝ նախաճգնաժամային մակարդակից ցածր ներուժային մակարդակի պայմաններում:
- 2021թ. նավթի և պղնձի բորսային գները կգրանցեն բարձր աճեր, պայմանավորված հիմնականում համաշխարհային պահանջարկի վերականգմամբ, նավթի գների բարձրացմանը կնպաստի նաև OPEC+ անդամների միջև առաջարկի շուրջ պայմանավորվածությունները: Ըստ «Բլումբերգ» միջազգային հեղինակավոր

¹¹ՀՀ ֆինանսների նախարարության հարկաբյուջետային քաղաքականության դինամիկ ստոխաստիկ ընդհանուր հավասարակշռության մոդելը մշակվել է 2018-2020թթ. ընթացքում՝ ԱՄՀ կողմից տրամադրված տեխնիկական աջակցության շրջանակներում, Առավել մանրամասն տե՛ս ՀՀ կառավարության 2021թ. բյուջետային ուղերձ, Երևան 2020, էջ՝ 84, ներդիր 2:

¹² ՀՀ գործընկեր երկրների արտաքին պահանջարկի ցուցանիշը ՀՀ ՖՆ գնահատականն է, որը հաշվարկվել է որպես Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի, Չինաստանի և Եվրոգոտու տնտեսական աճերի կշռված միջին՝ ՀՀ արտահանման կառուցվածքին համապատասխան: ՀՀ գործընկեր երկրների տնտեսական աճերի 2021 և 2022 թթ. ԱՄՀ կողմից հրապարակված կանխատեսումները ներկայացված են Աղյուսակ 1.2.-ում

կազմակերպության օգոստոսի դրությամբ ամփոփած կանխատեսումների 2021թ. նավթի միջազգային գները կաճեն 62.3%-ով, իսկ պղնձի գները՝ 52.2%: 2022թ. նավթի և պղնձի գների փոփոխությունը կլինեն ոչ նշանակալի:

- Աշխարհում տուրիզմի վերականգնումը տեղի կունենա թույլ տեմպերով, պայմանավորված համավարակի հաղթահարման անորոշություններով: Ըստ տուրիզմի համաշխարհային կազմակերպության (UNWTO) հարցումների վրա հիմնված գնահատականների¹³ համաշխարհային զբոսաշրջությունը 2019թ. մակարդակին կհասնի միայն 2024թ. -ին: ՀՀ համար՝ հաշվի առնելով հետպատերազմյան ազդեցությունների և այլ երկրների զգուշավոր քաղաքականությունների արդյունքում համաշխարհային տնտեսության նկատմամբ ավելի դանդաղ վերականգնումը, ենթադրվել է, որ ծառայությունների արտահանումը 2019թ. մակարդակին կհասնի 2024թ.-ին, իսկ ներմուծումը հետ կմնա՝ վերականգնվելով միայն 2025թ. -ին:
- Դրամական փոխանցումների ԱՄՆ-ից դեպի Հայաստան 2020թ. հունիս ամսից սկսված աննախադեպ բարձր աճը, ենթադրվում է, որ կրելու է ժամանակավոր բնույթ և 2021թ. ընթացքում տեղի է ունենալու աստիճանական վերադարձ նախորդ զարգացումներին. 2021թ. գնահատվում է ԱՄՆ-ից դրամական փոխանցումների աճի տեմպի դանդաղում, իսկ ՌԴ-ից դրամական փոխանցումների բարձր աճ՝ պայմանավորված սահմանափակումների վերացման հետևանքով դեպի ՌԴ սեզոնային արտագնա աշխատանքի մեկնողների թվի աճով և ՌԴ տնտեսական դրական զարգացումներով:

2. COVID-19 համավարակային իրավիճակ: Իմունականխարգելման 2021-2025թթ. ազգային ծրագրով նախատեսվում է կորոնավիրուսային հիվանդության բնակչության ռիսկային խմբերի շրջանում զանգվածային պատվաստումների իրականացում, 2021թ. համավարակի աստիճանական չեզոքացում, իսկ միջնաժամկետում՝ կայուն համաճարակային իրավիճակ (լաբորատոր հաստատված եզակի դեպքեր): Ընդ որում՝ զանգվածային պատվաստումների իրականացումն արդեն իսկ մեկնարկել է, ինչի շրջանակներում՝ մարտ ամսից սկսած Հայաստան է ներկրվել «AstraZeneca», «Sputnik-V», «Կորոնավակ» պատվաստանյութերը: 2021թ. նախատեսվում է պատվաստել բնակչության 10%-ին, ինչի արդյունքում 2021թ. համավարակի բացասական ազդեցությունները աստիճանաբար կթուլանան, իսկ միջնաժամկետում լրացուցիչ բացասական ազդեցություններ չեն սպասվում:

3. Արցախյան պատերազմի հիմնական տնտեսական հետևանքներ: Արցախյան պատերազմի հետևանքով տնտեսություն փոխանցվող բացասական հետևանքները գնահատվել են հաշվի առնելով հետևյալ հանգամանքները՝

- ՀՀ գյուղատնտեսական նշանակություն ունեցող հողատարածքների Ադրբեջանի վերահսկողության տակ անցնելու և Ադրբեջանի հետ սահմանամերձ դառնալու արդյունքում ՀՀ Սյունիքի, Գեղարքունիքի և Վայոց ձորի մարզերում գյուղատնտեսության ոլորտի, ինչպես նաև Սոթքի հանքավայրի շահագործման

¹³ UNWTO, 21 հուլիսի 2021թ. (<https://www.unwto.org/international-travel-largely-on-hold-despite-uptick-in-may>)

մասշտաբների կրճատման հետևանքով արտահանման, զբաղվածության, հարկային եկամուտների նվազման հետևանքով կրած և առաջացող վնասները:

- Արցախյան պատերազմի հետևանքով առաջացած նոր իրողությունների պայմաններում Արցախում ներքին պահանջարկի նվազման արդյունքում ՀՀ-ից դեպի Արցախ արտահանման ծավալների կրճատումը:

4. Կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրից բխող թիրախներ և գործողություններ: ՀՀ կառավարության ծրագրում նպատակարարված թիրախներին համահունչ 2022թ. տնտեսական աճի կանխատեսումների հիմքում դրվել է հետևյալ ենթադրությունները.

- Գործարար միջավայրի բարելավման արդյունքում մասնավոր ներդրումների, այդ թվում օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների մակարդակի բարձրացում,
- Ենթակառուցվածքներում, տնտեսության արտադրողական ոլորտներում մեծածավալ պետական կապիտալ ներդրումների թիրախավորված իրականացում,
- Տնտեսության արտահանելի հատվածի և արտահանման խթանմանն ուղղված քաղաքականության արդյունքում արտահանման ծավալների մեծացում,
- Բարձր տեխնոլոգիական առաջընթացի ապահովմանն ուղղված քաղաքականության իրականացման արդյունքում մրցակցության և արտադրողականության բարձրացում:

5. Տնտեսության ներուժ և պաբերաշրջաններ: 2020թ. համավարակի և Արցախյան պատերազմի հետևանքով առաջացած տնտեսական անկման պայմաններում ՀՀ տնտեսությունը կրել է ոչ միայն ցիկլային բացասական զարգացումներ, այլ նաև նվազել է տնտեսության ներուժը և ներուժային աճը, պայմանավորված ինչպես արտադրողականության անկմամբ, այնպես էլ արտադրական գործոնների՝ աշխատուժի և կապիտալի, ներուժային մակարդակների նվազմամբ: 2022 թ. պետական կապիտալ ծախսերի մակարդակի թիրախային բարձրացման, ներդրումային միջավայրի բարելավման և արտահանման առաջանցիկ աճի պայմաններում ներուժային աճն աստիճանաբար կվերականգնվի: Իսկ ներքին պահանջարկի վերականգնման արդյունքում տնտեսությունում կփակվի ՀՆԱ բացասական ճեղքը:

6. Հարկաբյուջետային քաղաքականություն.

- 2021թ. կշարունակվեն կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումները՝ ուղղված COVID-19 համավարակի և Արցախյան պատերազմի հետևանքների մեղմանը: Միաժամանակ, նպատակ ունենալով ապահովել հարկաբյուջետային կայունությունը և աջակցել տնտեսական վերականգնմանը՝ հարկաբյուջետային քաղաքականությունը 2021թ. կլինի զսպող, այնուհետև, 2022 թվականին հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունն ամբողջական պահանջարկի վրա կլինի չեզոք:
- 2022թ. -ին ՀՀ Կառավարությունը թիրախավորում է պարտքի կայունության պահպանման պայմաններում նպաստել բարձր տնտեսական աճի ապահովմանը, միաժամանակ վերադարձ կատարելով ՀՀ օրենսդրությամբ բնականոն իրավիճակների

համար սահմանված ծախսային կանոնների, այդ թվում՝ պետական ֆինանսների «ոսկե կանոնների» և ընթացիկ առաջնային ծախսերի աճի տեմպի՝ երկարաժամկետ տնտեսական աճի միջին տեմպով սահմանափակման կանոնի ամբողջական պահպանմանը՝:

7. Գնաճ և դրամավարկային քաղաքականություն.

- 2020թ. դեկտեմբերից արձանագրված գնաճի արագացումը կշարունակի նաև 2021թ-ին պայմանավորված՝ միջազգային պարենային ապրանքների գների աճով, փոխարժեքի արժեզրկմամբ, Արցախյան պատերազմի բացասական հետևանքներով, մաքսատուրքերի և ակցիզային հարկերի բարձրացմամբ, ինչպես նաև էլեկտրաէներգիայի սակագների փոփոխության հետևանքներով:
- 2021թ. դրամավարկային քաղաքականությունը միտված կլինի գնաճային սպասումների արագացման ռիսկերի չեզոքացմանը՝ միևնույն ժամանակ ապահովելով հնարավորին նպաստավոր պայմաններ ամբողջական պահանջարկի վերականգնման համար, իսկ 2022թ.-ին ԿԲ քաղաքականությունը ուղղված է լինելու գնաճի կայունացմանը թիրախի շուրջ:

1.5. ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՌԻՍԿԵՐԸ

Կանխատեսման առկա ռիսկերը պայմանավորվում են ինչպես արտաքին, այնպես էլ ներքին տնտեսական գործոններով, որոնք կարող են հանգեցնել ինչպես տնտեսական աճի տեմպերի ավելացմանը, այնպես էլ նվազմանը՝ ներկայացված կենտրոնական կանխատեսումների համեմատ: Ռիսկերի տեղի ունենալու դեպքում շեղումներ կարձանագրվեն սույն փաստաթղթի 1.4 բաժնում ներկայացված ենթադրություններից՝ հանգեցնելով մակրոտնտեսական կանխատեսումներից շեղումների և դրա հետևանքով էլ հարկաբյուջետային շրջանակի ցուցանիշների շեղման այս ՄԺԾԾ շրջանակից:

Հաշվի առնելով արտաքին տնտեսական միջավայրի՝ Համավարակի հետագա զարգացումներով պայմանավորված որոշակի անորոշությունները, պետական կապիտալ ներդրումների իրականացման և տնտեսության կլանման հնարավորությունների սահմանափակումները, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության գործարար միջավայրի բարելավմանն ու արտահանման խթանմանն ուղղված քաղաքականությունների ազդեցությունների սպասվածից ավելի ուշ և/կամ ավելի թույլ դրսևորումները բյուջեի շրջանակում 2022թ. ՀՀ տնտեսական աճի կանխատեսումների ռիսկերը գնահատվում են դեպի ներքև:

1.5.1. ՀՀ տնտեսական աճի դեպի ներքև ուղղությամբ ռիսկեր

Արտաքին միջավայրից բխող դեպի ներքև ռիսկերը պայմանավորված են՝

- Համաշխարհային տնտեսության, մասնավորապես ՀՀ գործընկեր երկրների տնտեսությունների սպասվածից ավելի դանդաղ վերականգմամբ,
- Համավարակի դեմ պատվաստանյութերի տարածման սպասվածից ավելի դանդաղ ընթացքով, պատվաստումներ կատարելու նկատմամբ բնակչության թույլ պատրաստակամությամբ, երկրների սահմանների բացման և փոխադրումների սահմանափակումների վերացման սպասվածից ավելի դանդաղ ընթացքով, ինչպես նաև համավարակի դեմ պատվաստումների սպասվածից վատ արդյունքներով:

Ներքին միջավայրից բխող դեպի ներքև ռիսկերը պայմանավորված են՝

- ՀՀ-ում կորոնավիրուսի համավարակի տարածման անորոշություններով, այդ թվում բնակչության պատվաստումների ավելի ցածր ցուցանիշով, ինչպես նաև նոր շտամերի տարածման հետևանքով հետագա տնտեսական կորուստներով,
- ՀՀ կառավարության աջակցության փաթեթների ազդեցությունների ավելի դանդաղ դրսևորումներով,
- Պետական կապիտալ ներդրումների իրականացման և տնտեսության կլանման հնարավորությունների սահմանափակումներով,
- ՀՀ կառավարության գործարար միջավայրի բարելավմանն ու արտահանման խթանմանն ուղղված քաղաքականությունների ազդեցությունների սպասվածից ավելի ուշ և/կամ ավելի թույլ դրսևորումներով,

- ՀՀ կառավարության այլ կառուցվածքային բարեփոխումների ակնկալվող արդյունքների սպասվածից ավելի ուշ արտահայտմամբ:

1.5.2. Տնտեսական աճի դեպի վերև ուղղությամբ ռիսկեր

Արտաքին գործոններից բխող դեպի վերև ռիսկերը պայմանավորված են՝

- ՀՀ գործընկեր երկրների, մասնավորապես՝ Ռուսաստանի, Եվրոգոտու, ԱՄՆ-ի և Չինաստանի արտաքին պահանջարկի վերականգման, ինչպես նաև հանքահումքային ապրանքների, մասնավորապես՝ պղնձի միջազգային գների սպասվածից ավելի դրական զարգացումներով:
- Աշխարհի մասշտաբով, պատվաստանյութերի առավել ընդգրկուն և մասսայական կիրառման արդյունքում երկրների միջև սահմանափակումների նախատեսվածից արագ վերացման պայմաններում համաշխարհային տուրիզմի սպասվածից ավելի շուտ վերականգմամբ:
- ԱՄՆ-ից դեպի Հայաստան դրամական փոխանցումների բարձր մակարդակի պահպանմամբ:
- ԵՄ աջակցության շրջանակներում 2022թ. նախատեսվող ներդրումների սպասվածից ավելի իրականացմամբ:

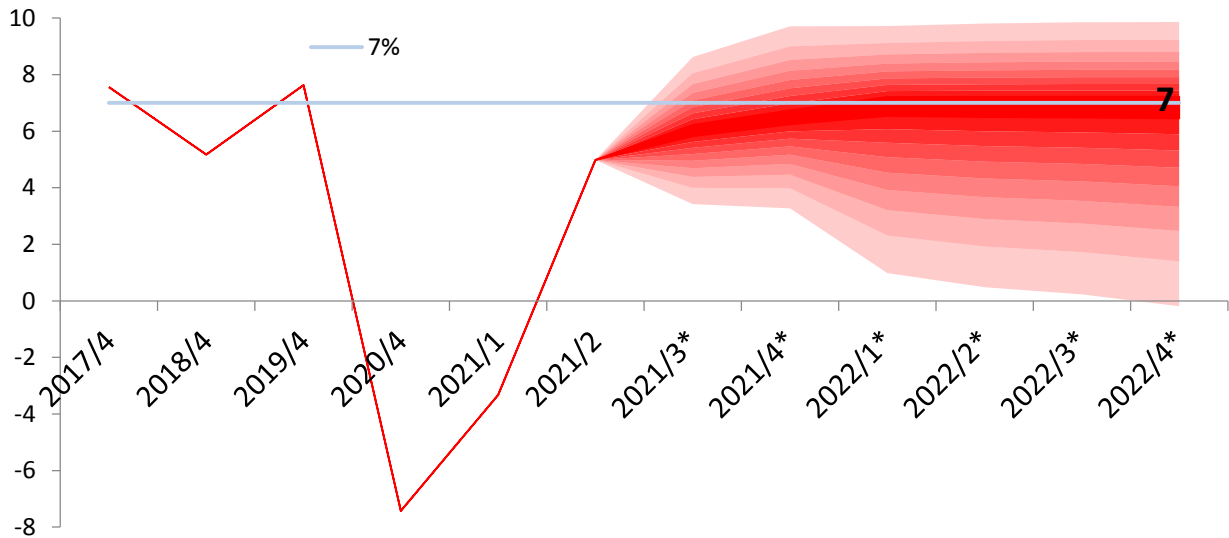
Ներքին միջավայրից բխող դեպի վերև ռիսկերը պայմանավորված են՝

- ՀՀ կառավարության Տնտեսական արձագանքման ծրագրով¹⁴ նախատեսված խոշոր մասնավոր ներդրումային ծրագրերի իրականացմամբ,
- ՀՀ կառավարության ծրագրում նպատակադրված թիրախների ավելի շուտ ապահովմամբ և արդյունավետ իրականացմամբ:
- Մասնավոր ներդրումների խթանմանն ուղղված ծրագրի (ANIF) իրականացման՝ տնտեսական ակտիվության վրա հնարավոր լրացուցիչ դրական ազդեցությամբ,
- Անույսարի շահագործումից բխող տնտեսական ակտիվությամբ:

Տնտեսական աճի ռիսկերը ներկայացված են ներքոնշյալ Գծապատկեր 1.32-ում և Աղյուսակ 1.4-ում:

¹⁴ Տե՛ս «Տնտեսական արձագանքման ծրագիրը և գործողությունների պլանը հաստատվելու մասին» ՀՀ կառավարության 2021թ. փետրվարի 4-ի թիվ 142-Լ որոշում, հավելված 1:

Գծապատկեր 1.32. Իրական ՀՆԱ աճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխումը (Fan Chart)

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՖՆ գնահատումներ և կանխատեսումներ

Աղյուսակ 1.4. Իրական ՀՆԱ-ի աճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխումը, (կուրակային)¹⁵

Տնտեսական աճի միջակայքը, %	Տնտեսական աճի՝ տվյալ միջակայքում ձևավորվելու հավանականությունը, %			
	2022 I եռ.	2022 II եռ.	2022 III եռ.	2022 IV եռ.
1-3	11.9	12.8	13.1	13.6
3-5	21.4	21.0	20.8	20.5
5-7	28.6	27.0	26.2	25.2
7-9	24.1	22.8	22.3	21.3

Ինչպես երևում է Գծապատկեր 1.32-ից, 2022թ. տնտեսական աճի ձևավորման ամենաբարձր հավանականությունը գտնվում է 5-7% միջակայքում (Աղյուսակ 1.4-ում այն հոծ նշումով է), իսկ իրական ՀՆԱ-ի տարեկան աճի կենտրոնական կանխատեսումներից շեղման ռիսկերը ուղղված են դեպի ներքև:

¹⁵ Աղյուսակի 1-ին սյունը իրենից ներկայացնում է տնտեսական աճի հնարավոր միջակայքերը, իսկ 2-ից 5-րդ սյուները՝ համապատասխան միջակայքերում տնտեսական աճի գտնվելու հավանականությունները: Աղյուսակում ներկայացվել են տնտեսական աճի ամենահավանական միջակայքերը, որոնք միասին ծածկում են բաշխման ընդհանուր հավանականության շուրջ 83%-ը, այսինքն՝ հավանականությունը, որ տնտեսական աճը կգտնվի 1%-ից 9% միջակայքում, կազմում է մոտ 83%:

1.6. ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹՅՈՒՆ ՆԱԽՈՐԴ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԵՏ

Աղյուսակ 1.5. ՀՆԱ-ի կանխադրեցումները 2022-2024 թթ. ՄԺԾԾ-ով և 2021թ. և 2022թ. պետական բյուջեներով

Ցուցանիշներ	Ծրագիր	2020	2021	2022
		փաստ*/կանխ.	կանխ.	կանխ.
Անվանական ՀՆԱ, մլրդ դրամ	2022 Պետական բյուջե	6,181.7	7,031.2	7,869.4
	2022-2024 ՄԺԾԾ	6,181.7	6,880.2	7,570.8
	2021 Պետական բյուջե	6,075.9	6,395.3	-
Տնտեսական (իրական ՀՆԱ-ի) աճ, %	2022 Պետական բյուջե	-7.4	6.5	7.0
	2022-2024 ՄԺԾԾ	-7.4	6.0	5.2
	2021 Պետական բյուջե	-7.9	3.2	-
ՀՆԱ-ի դեֆլյատորի աճ, %	2022 Պետական բյուջե	2.0	6.8	4.6
	2022-2024 ՄԺԾԾ	2.0	5.0	4.6
	2021 Պետական բյուջե	0.4	2.0	-

* 2022-2024 ՄԺԾԾ և 2022 պետական բյուջեի համար 2020թ. ցուցանիշները փաստացի են Աղբյուրը՝ ՀՀ ՖՆ կանխադրեցումներ

Աղյուսակ 1.6. Ընթացիկ հաշվի կանխադրեցումները 2022-2024թթ. ՄԺԾԾ-ով, 2021թ. և 2022թ. պետական բյուջեներով

Ցուցանիշներ	Ծրագիր	2020	2021	2022
		փաստ*/կանխ.	կանխ.	կանխ.
Ընթացիկ հաշիվ, մլն ԱՄՆ դոլար	2022 Պետական բյուջե	-478.7	-241.8	-455.6
	2022-2024 ՄԺԾԾ	-478.7	-281.3	-421.6
	2021 Պետական բյուջե	-731.7	-772.3	-
Ընթացիկ հաշիվ, %-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	2022 պետական բյուջե	-3.8	-1.7	-3.0
	2022-2024 ՄԺԾԾ	-3.8	-2.1	-2.9
	2021 Պետական բյուջե	-5.9	-6.1	-

* 2022-2024 ՄԺԾԾ և 2022 պետական բյուջեի համար 2020թ. ցուցանիշները փաստացի են Աղբյուրը՝ ՀՀ ՖՆ կանխադրեցումներ

ՄԱՍ I-Գ. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ

2.1. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ ԵՎ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿ

- 2020 թվականի ընթացքում տեղի ունեցած և իրենց բնույթով աննախադեպ բացասական ցնցումներ պարունակող զարգացումների (կորոնավիրուսի համավարակ և Արցախյան պատերազմ) արդյունքում տեղի ունեցած տնտեսական անկման պայմաններում կառավարությունն իրականացրել է հակապարբերաշրջանային հարկաբյուջետային քաղաքականություն, ինչի արդյունքում արձանագրվել է պետական բյուջեի ծախսերի զգալի աճ՝ պայմանավորված պետական բյուջեով նախատեսված, ինչպես նաև հակաճգնաժամային միջոցառումների և ռազմական գործողությունների հետևանքով ծագած լրացուցիչ ծախսերի կարիքով, ինչը հանգեցրել է պետական բյուջեի պակասուրդի և կառավարության պարտքի աճին:
- COVID-19 համավարակի հետևանքներով առաջացած իրավիճակը և Արցախյան պատերազմը հարկաբյուջետային կանոններով սահմանված կարգով համարվել են «բացառիկ դեպքեր», որի հիման վրա 2020 թվականին կիրառել է պարտքի և ծախսերի բնականոն իրավիճակի համար գործող կանոններից տարբերվող մոտեցումներ: Հաշվի առնելով 2020թ. տեղի ունեցած բացասական երևույթների երկարատև ազդեցությունները՝ «բացառիկ դեպքի» կարգավորումները շարունակվել են նաև 2021 թվականին:
- 2021 թվականին տնտեսության վերականգնման պայմաններում հարկաբյուջետային քաղաքականության նպատակն է ապահովել հարկաբյուջետային կայունությունը՝ միաժամանակ աջակցելով տնտեսական վերականգնմանը և պայմաններ ստեղծելով ՀՀ կառավարության պարտքի նվազման համար: Այդ նպատակով, 2021թ. սկզբում հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունն ամբողջական պահանջարկի վրա եղել է խթանող, ինչն աստիճանաբար կթուլանա՝ տարեկան կտրվածքով դառնալով զսպող:
- Կառավարությունը 2021 թվականին շարունակում է իրականացնել հակաճգնաժամային միջոցառումներ ուղղված ինչպես կորոնավիրուսի, այնպես էլ Արցախյան պատերազմի բացասական հետևանքների մեղմմանը:
- 2022թ. հարկաբյուջետային քաղաքականությունը ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրին համահունչ ուղղված կլինի տնտեսական աճի խթանմանը՝ շեշտադրելով պետական ներդրումների մասնաբաժնի էական մեծացումը և ծախսերի իրականացման արդյունավետության բարձրացումը, ինչպես նաև՝ պարտքի կայունության պահպանմանը: 2022-2026 թվականների ՀՀ կառավարության պարտքի բեռի նվազեցման ծրագրի նպատակադրումների համահունչ, 2022թ. -ին կշարունակվի սահուն հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիան՝ պետական բյուջեի պակասուրդ/ՀՆԱ և կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշների նվազմամբ, հիմքեր ստեղծելով մինչև 2026 թվականը 60% սահմանային շեմից ցածր կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի ապահովման համար և ստեղծելով «հարկաբյուջետային տարածք» հնարավոր շոկերին արձագանքելու նպատակով:

- 2022 թվականին բարձր տնտեսական աճի պայմաններում, կառավարությունը նախատեսում է իրականացնել հարկային վարչարարության բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ, ինչպես նաև հարկային օրենսդրության բարեփոխումներ: Վերջիններիս արդյունքում ակնկալվում է ապահովել հարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցության շուրջ 0.9 տոկոսային կետով բարելավում:
- Տնտեսական աճի բարձր տեմպի ապահովման ռիսկերի առարկայացման, ինչպես նաև հարկային վարչարարության կամ օրենսդրական բարեփոխումների սպասվածից ավելի փոքր արդյունքի պարագայում, կառաջանան պետական բյուջեի հարկային եկամուտների՝ կանխատեսված մակարդակից դեպի ներքև շեղման ռիսկեր, ինչի պայմաններում անհրաժեշտ կլինի նաև համապատասխան չափով նվազեցնել պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերը՝ հարկաբյուջետային կանոններին համապատասխանությունն ապահովելու նպատակով:

Աղյուսակ 2.1. 2022թ. պետական բյուջեի հարկաբյուջետային շրջանակ

	2018	2019	2020	2021	2022
մլրդ դրամ	Փաստացի			Սպասում	Բյուջե
Պետական բյուջեի եկամուտներ և պաշտոնական տրանսֆերտներ	1341.7	1565.5	1,560.7	1,656.9	1,946.2
Հարկային եկամուտներ և տուրքեր	1258.1	1464.3	1,385.2	1,581.0	1,843.8
Պետական բյուջեի ծախսեր	1447.1	1629.4	1,894.6	1,986.0	2,189.2
Ընթացիկ ծախսեր	1299	1437.1	1,668.5	1,762.2	1,842.7
Ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ	148.1	192.3	226.2	223.8	346.5
Պետական բյուջեի դեֆիցիտ (-) / պրոֆիցիտ (+)	-105.4	-64.0	-334.0	-329.1	-243.0
Կառավարության պարտք	3082.9	3277.3	3,923.9	4,273.9	4,740.2
կշիռը ՀՆԱ-ում, %					
Պետական բյուջեի եկամուտներ և պաշտոնական տրանսֆերտներ	22.3	23.9	25.2	23.6	24.7
Հարկային եկամուտներ և տուրքեր	20.9	22.4	22.4	22.5	23.4
Պետական բյուջեի ծախսեր	24.0	24.9	30.6	28.2	27.8
Ընթացիկ ծախսեր	21.6	22.0	27.0	25.1	23.4
Ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ	2.5	2.9	3.7	3.2	4.4
Պետական բյուջեի դեֆիցիտ (-) / պրոֆիցիտ (+)	-1.8	-1.0	-5.4	-4.7	-3.1
Կառավարության պարտք	51.2	50.1	63.5	60.8	60.2

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՖՆ կանխապեսումներ

2.2. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ

2020 թվականի զարգացումները

2020 թվականին COVID-19 համավարակի տարածման հետևանքով տնտեսական անկման պայմաններում հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը տնտեսության վրա եղել է էական խթանող:

2020 թվականին ՀՀ պետական բյուջեի ընդհանուր եկամուտները կազմել են ՀՆԱ-ի 25.2%-ը՝ նախորդ տարվա 23.9%-ի դիմաց, իսկ հարկեր և տուրքերը՝ ՀՆԱ-ի 22.4%-ը՝ նախորդ տարվա նկատմամբ լինելով անփոփոխ: 2020 թվականին նախորդ տարվա համեմատ այլ եկամուտները ՀՆԱ-ի նկատմամբ բարելավվել են 0.6 տոկոսային կետով, որը հիմնականում պայմանավորված է «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամից պետական բյուջե մուտքագրված միջոցներով, իսկ պաշտոնական դրամաշնորհները նախորդ տարվա համեմատ բարելավվել են 0.7 տոկոսային կետով՝ պայմանավորված համավարակի պայմաններում դոնորներից ստացված դրամաշնորհներով: Արդյունքում 2020 թվականին ՀՀ պետական բյուջեի ընդհանուր եկամուտները նախորդ տարվա համեմատ նվազել են 0.3%-ով և կազմել 1560.7 մլրդ դրամ, իսկ հարկեր և տուրքերը նախորդ տարվա համեմատ նվազել են 5.4%-ով և կազմել 1385.2 մլրդ դրամ:

2020 թվականին արձանագրվել է պետական բյուջեի ծախսերի աճ՝ պայմանավորված պետական բյուջեով նախատեսված, ինչպես նաև հակաճգնաժամային միջոցառումների և ռազմական գործողությունների հետևանքով ծագած լրացուցիչ ծախսերի կարիքով: Պետական բյուջեի ծախսերի կշիռը ՀՆԱ-ում 2020 թվականին աճել է 5.7 տոկոսային կետով՝ կազմելով 30.6%, որում ընթացիկ ծախսերի կշիռն աճել է 5.0 տոկոսային կետով՝ կազմելով 27.0%, որն իր մեջ ներառում է կորոնավիրուսի տարածմամբ պայմանավորված հակաճգնաժամային ծրագրերի սոցիալական և տնտեսական միջոցառումների իրականացումը, առողջապահական ծախսերի աճը, պատերազմական իրավիճակով պայմանավորված ծախսերը: Ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունների կշիռն ՀՆԱ-ի նկատմամբ 2020թ. աճել է 0.7 տոկոսային կետով՝ կազմելով 3.7% (որից 0.9 տոկոսային կետը Արցախյան պատերազմով պայմանավորված ռազմական լրացուցիչ ծախսերն են):

2020 թվականին վերոնշյալ զարգացումների արդյունքում տեղի է ունեցել պետական բյուջեի պակասուրդի աճ, որը կազմել է շուրջ 334.0 մլրդ դրամ, կամ ՀՆԱ-ի 5.4%-ը՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 4.4 տոկոսային կետով: ՀՆԱ անկումը, պետական բյուջեի պակասուրդի ավելացումը, ինչպես նաև ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի արժեզրկումը հանգեցրել են ՀՀ կառավարության պարտքի բեռի ավելացմանը, որը կազմել է ՀՆԱ-ի 63.5%՝ նախորդ տարվա նկատմամբ աճելով 13.4 տոկոսային կետով և հատելով հարկաբյուջետային կանոններով սահմանված 60% սահմանային շեմը: Կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի աճին ամենաշատը հավասարապես նպաստել են տնտեսական անկումը և փոխարժեքի արժեզրկումը՝ 3.9-ական տոկոսային կետ: Առաջնային հաշվեկշռի նպաստումը կազմել է 2.7%-ային կետ, իսկ իրական տոկոսադրույքի դրական նպաստումը կազմել է 1.7%-ային կետ (տես՝ Գծապատկեր 2.5):

Արդյունքում, 2020 թվականի ընթացքում COVID-19 համավարակի տարածման հետևանքով տնտեսական անկման պայմաններում հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունն ամբողջական պահանջարկի վրա գնահատվում է էական խթանող: Համախառն պահանջարկի վրա հարկաբյուջետային քաղաքականությունը 2020 թվականին նախորդ տարվա նկատմամբ ունեցել է 5.0 ընդլայնող ազդեցություն՝ պայմանավորված եկամուտների (0.5) և ծախսերի ընդլայնող (4.5) ազդեցություններով: Ընդ որում,

հարկաբյուջետային ազդակն էապես մեծ է ինչպես նախորդ տարվա չեզոք, այնպես էլ պետական բյուջեով ծրագրված 2.2 խթանող ազդակի համեմատ:

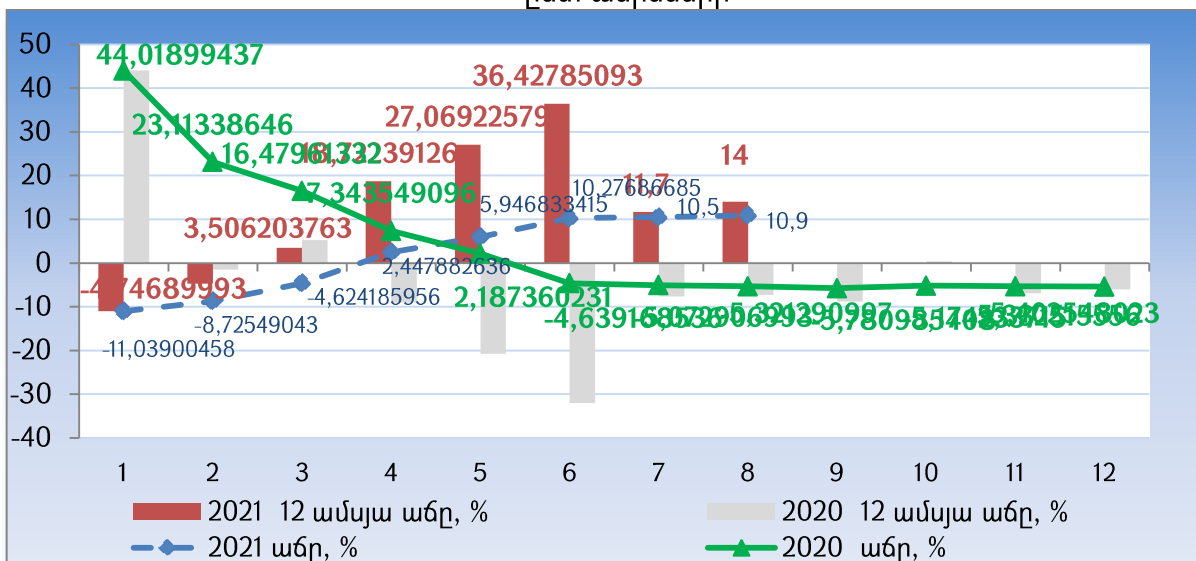
Հարկաբյուջետային կանոններ: Համավարակի հետևանքով առաջացած իրավիճակը և Արցախյան պատերազմը համարելով բացառիկ դեպք (ինչն արտացոլվել է «Հայաստանի Հանրապետության 2020 թվականի պետական բյուջեի մասին օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքների նախագծերին հավանություն տալու վերաբերյալ կառավարության՝ 2020թ. ապրիլի 23-ի (587-Ա) և սեպտեմբերի 29-ի (N 1600-Ա) որոշումներում), հարկաբյուջետային կանոնների համակարգին համահունչ («Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 21-րդ հոդվածի 8.3 կետին համապատասխան) 2020 թվականին հնարավոր է եղել շեղվել պարտքի և ծախսերի բնականոն իրավիճակի համար գործող տրամաբանությունից. բյուջեի պակասուրդը եղել է ավելի մեծ, քան կապիտալ ծախսերն են, իսկ ընթացիկ առաջնային ծախսերի աճը գերազանցել է նախորդ 7 տարիների անվանական ՀՆԱ-ի աճի միջին տեմպը:

2021թ. ընթացիկ զարգացումներ

2021 թվականի առաջին ութ ամիսներին հարկաբյուջետային քաղաքականության նպատակն է եղել ապահովել հարկաբյուջետային կայունությունը՝ միաժամանակ աջակցելով տնտեսական վերականգնմանը և աճի տիրույթ վերադարձին: Այս նպատակների իրականացման համար հարկաբյուջետային քաղաքականությունն առաջին եռամսյակում եղել է խթանող, այնուհետև աստիճանաբար թուլացել է խթանման չափը՝ առաջին կիսամյակի արդյունքներով լինելով զսպող՝ պայմանավորված ծախսերի թերակատարմամբ:

Պետական բյուջեի եկամուտները: Համավարակի և Արցախյան պատերազմի հետևանքով առաջացած տնտեսական ճգնաժամն իր բացասական ազդեցությունը շարունակել է ունենալ առաջին եռամսյակի պետական բյուջեի եկամուտների վրա, սակայն երկրորդ եռամսյակից սկսած տնտեսության վերականգնմանը զուգահեռ հարկային եկամուտներն ունեցել են աճի արագացման միտում: 2021 թվականի առաջին ութ ամիսների արդյունքներով ՀՀ պետական բյուջեի ընդհանուր եկամուտները կազմել են 1040.6 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 11.0%-ով, իսկ հարկերը և տուրքերը կազմել են 983.9 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 10.9%-ով:

Գծապատկեր 2.1 Պետական բյուջեի հարկային եկամուտները 2020-2021 թվականներին ըստ ամիսների

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՖՆ

Պետական բյուջեի ծախսերը: 2021 թվականի հունվար-օգոստոս ամիսներին արձանագրվել է պետական բյուջեի ծախսերի աճ՝ պայմանավորված պետական բյուջեով նախատեսված, ինչպես նաև կորոնավիրուսի սոցիալ-տնտեսական հետևանքների չեզոքացմանն ուղղված հակաճգնաժամային միջոցառումների և Արցախյան պատերազմի հետևանքով ծագած լրացուցիչ ծախսերի իրականացմամբ: Պետական բյուջեի ծախսերը նշված ժամանակահատվածում կազմել են 1184.1 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 10.4%-ով: Ընդ որում, ընթացիկ ծախսերը կազմել են 1080.5 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 8.8%-ով, որն իր մեջ ներառում է Արցախյան պատերազմի հետևանքների մեղմմանն ուղղված ծախսերը, կորոնավիրուսի տարածմամբ պայմանավորված հակաճգնաժամային ծրագրերի տնտեսական միջոցառումների իրականացումը և առողջապահությանն ուղղված լրացուցիչ ծախսերը:

Ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները 2021 թվականի հունվար-օգոստոս ամիսներին կազմել են 103.6 մլրդ դրամ, որում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը (կապիտալ ծախսեր) կազմել են 104.5 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ աճելով 29.8%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է պաշտպանությանն ուղղված ծախսերի աճով, որն էլ իր հերթին եռամսյակային վերաբաշխման արդյունք է:

Պետական բյուջեի պակասուրդը: Վերոնշյալ զարգացումների արդյունքում պետական բյուջեն եղել է պակասուրդային: 2021 թվականի առաջին ութ ամիսների ընթացքում ձևավորվել է պետական բյուջեի 143.5 մլրդ դրամ պակասուրդ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 135.3 մլրդ դրամի դիմաց:

Հարկաբյուջետային ազդակը: 2021 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում տնտեսության վերականգնման և թույլ պահանջարկի պայմաններում հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունն ամբողջական պահանջարկի վրա գնահատվում է զսպող:

Կարճաժամկետ կանխատեսումներ

Հարկաբյուջետային և պարտքային կայուն միջավայր ձևավորելու անհրաժեշտությունից ելնելով՝ 2021 թվականին մեկնարկել է հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիան, ինչի պայմաններում հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը կլինի զսպող: 2021թ.-ին, հաշվի առնելով նախորդ տարվա բացասական իրադարձությունների հետևանքները, ևս մեկ տարի օգտագործվել են հարկաբյուջետային կանոնների համակարգով նախատեսված բացառիկ դեպքի կարգավորումները¹⁶: իսկ պետական ֆինանսների «ոսկե կանոնները» տրամաբանությանը և հարկաբյուջետային կանոնների ամբողջական պահպանմանը վերադարձ կկատարվի 2022 թվականից: Այդ համատեքստում, պետական բյուջեի կապիտալ ծախսերը 2021թ. կլինեն ավելի փոքր, քան բյուջեի պակասուրդը: Միևնույն ժամանակ, տնտեսության վերականգնումը չխաթարելու և մակրոտնտեսական կայունությանը նպաստելու նպատակով, նախատեսվում է իրականացնել հարկաբյուջետային սահուն կոնսոլիդացիա, ինչի արդյունքում կապահովվի կառավարության պարտքի բեռի նվազող միտման պահպանումը:

2021թ.-ին սպասվում է հարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցության 0.1 տոկոսային կետով բարելավում՝ պայմանավորված հիմնականում օրենսդրական փոփոխություններով (մասնավորապես՝ դրոշմանիշային վճարների աճով և արտահանման տուրքի կիրառմամբ):

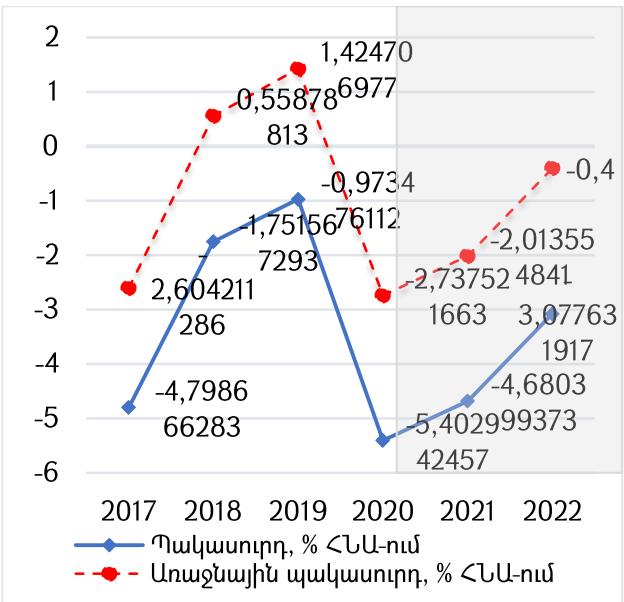
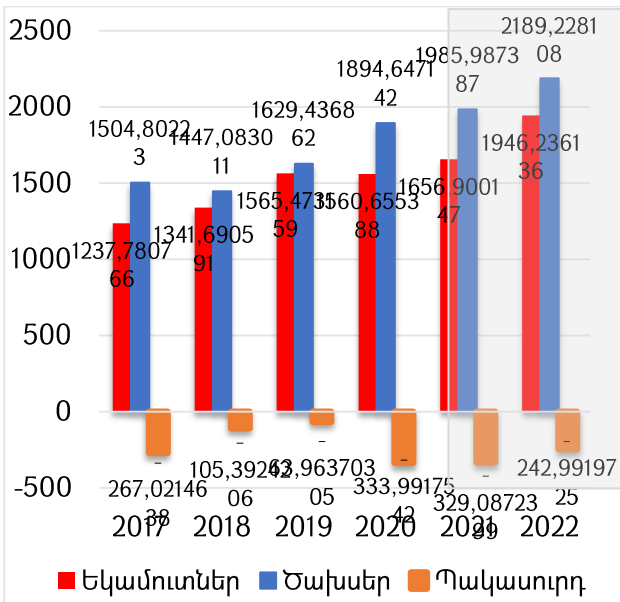
¹⁶ Առավել մանրամասն ներկայացված է «2.5. Հարկաբյուջետային քաղաքականության համապատասխանությունը հարկաբյուջետային կանոններին» հատվածում

2021թ. հարկային եկամուտները կկազմեն 1581.0 մլրդ դրամ, կամ ՀՆԱ-ի 22.5%-ը: Պետական բյուջեի ընդհանուր ծախսերը նախորդ տարվա համեմատ կաճեն շուրջ 4.8%-ով՝ ներառելով COVID-19 համավարակի և Արցախյան պատերազմի հետևանքների մեղմանն ուղղված ծախսերը և կազմելով 1986.0 մլրդ դրամ, կամ ՀՆԱ-ի 28.2%-ը: Վերջինս, նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշից փոքր է 2.4 տոկոսային կետով: Արդյունքում, պետական բյուջեի պակասուրդը 2020 թվականի նկատմամբ կնվազի՝ կազմելով շուրջ 329.1 մլրդ դրամ, կամ ՀՆԱ-ի շուրջ 4.7 տոկոսը, իսկ հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը ամբողջական պահանջարկի վրա կլինի 1.9% զսպող (եկամուտների չեզոք(0.2%) և ծախսերի 2.2% զսպող ազդեցություններով): Վերջինս այլ գործոնների հետ կնպաստի կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցության նվազմանը, որը կկազմի շուրջ 60.8 տոկոս՝ նախորդ տարվա համեմատ նվազելով 2.7 տոկոսային կետով:

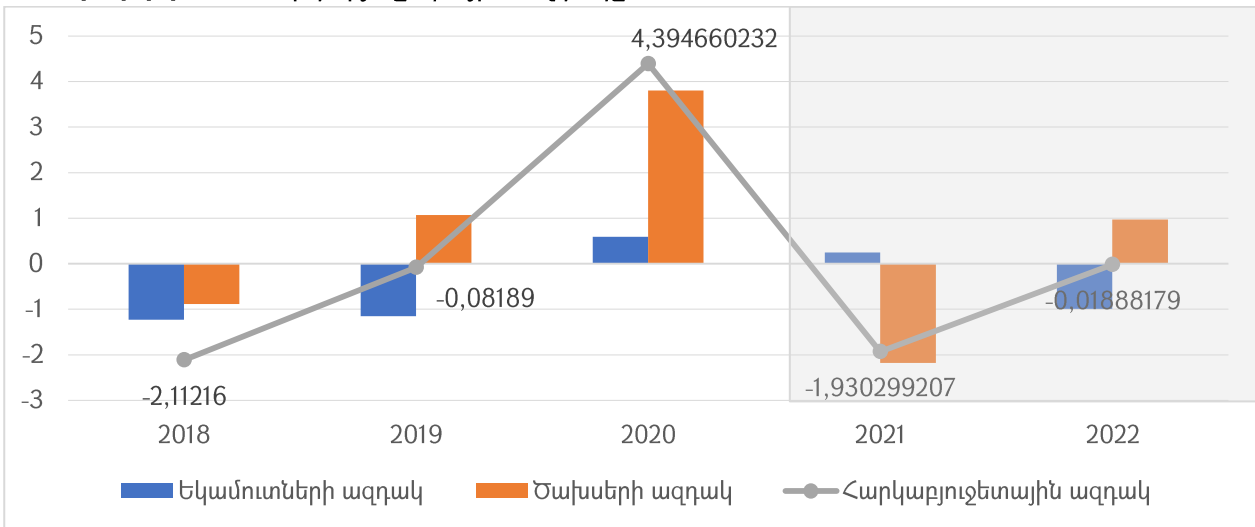
Նպատակ ունենալով նպաստել տնտեսական աճի ներուժի բարձրացմանը և միաժամանակ ապահովել հարկաբյուջետային կայունություն՝ հարկաբյուջետային քաղաքականությամբ թիրախավորվել է էապես բարձրացնել պետական ներդրումների մակարդակը և միաժամանակ ապահովել ՀՀ կառավարության պարտքի բեռի նվազող միտումը: Բարձր տնտեսական աճի պայմաններում, հարկային վարչարարության լրացուցիչ ջանքի և օրենսդրական բարեփոխումների արդյունքում, ակնկալվում է, որ հարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 2022թ.-ին կբարելավվի շուրջ 0.9 տոկոսային կետով՝ կազմելով շուրջ 1843.8 մլրդ դրամ, կամ ՀՆԱ-ի 23.4%-ը: Պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերը կկազմեն 1,842.7 մլրդ դրամ, որոնց կազմում ընթացիկ առաջնային ծախսերը սահմանափակված կլինեն նախորդ 7 տարիների ՀՆԱ-ների փաստացի անվանական միջին աճի չափով, իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունների դերը զգալիորեն կբարելավվի՝ հասնելով ՀՆԱ-ի 4.4%-ին՝ 2021թ. սպասվող 3.2%-ի համեմատ աճելով 1.2 տոկոսային կետով, որում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը կհասնեն ՀՆԱ-ի 4.5%-ի:

2022 թվականին, պետական բյուջեի դեֆիցիտը կնվազի՝ կազմելով ՀՆԱ-ի 3.1%-ի չափ, իսկ հարկաբյուջետային քաղաքականությունը կլինի չեզոք՝ չխաթարելով տնտեսական աճը և ապահովելով պարտքի բեռի նվազումը:

Գծապատկեր 2.2. Պետական բյուջեի եկամուտները, ծախսերը և պակասուրդը, մլրդ դրամ

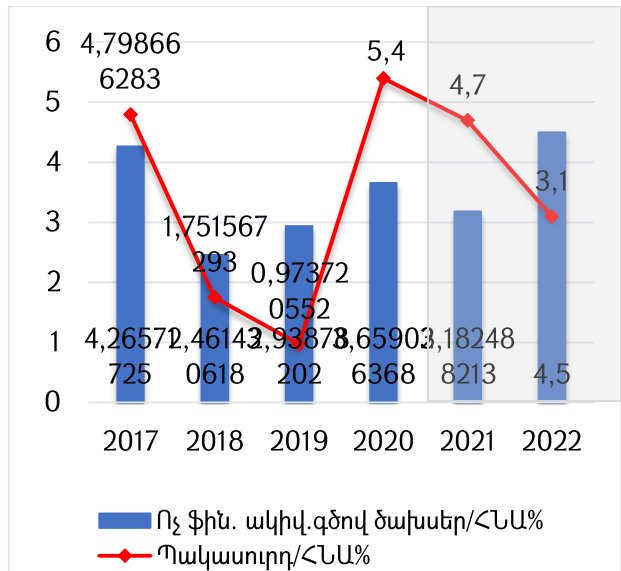
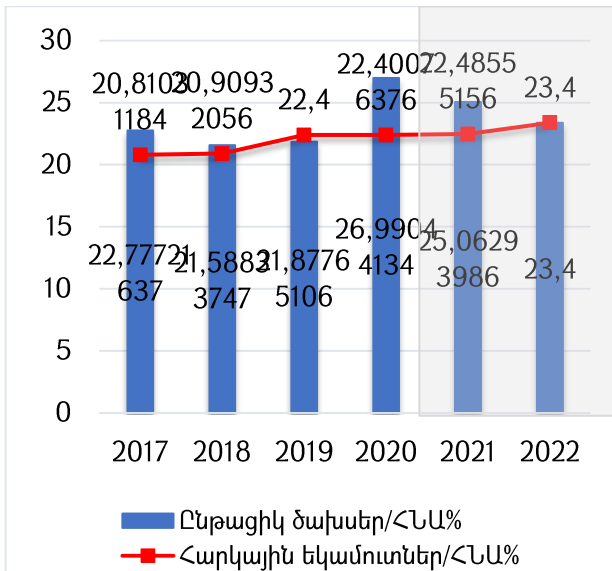
Գծապատկեր 2.3. Հարկաբյուջետային ազդակը

Աղբյուր՝ ՀՀ ՖՆ գնահատականներ

2022 թվականից վերադարձ կատարվի հարկաբյուջետային կանոններով սահմանված պետական ֆինանսների «ոսկե կանոնների» տրամաբանությանը՝ կայուն հիմքեր ստեղծելով երկարաժամկետ բարձր տնտեսական աճի ապահովման համար, ապահովելով պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցության նվազող հետագիծը և ծախսերի կառուցվածքի բարելավումը: Մասնավորապես նախատեսվել է ընդհանուր ծախսերում կապիտալ ծախսերի մասնաբաժնի մեծացում, ինչի արդյունքում կապիտալ ծախսերի ծավալը կգերազանցի պետական բյուջեի պակասուրդի մեծությունը: Բացի այդ, հարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցության բարելավման և ընթացիկ ծախսերի՝ հարկաբյուջետային կանոններին համապատասխան սահմանափակ աճի պայմաններում, կանխատեսվող հորիզոնում ընթացիկ ծախսերի մակարդակը կհավասարվի հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ հարաբերակցությանը:

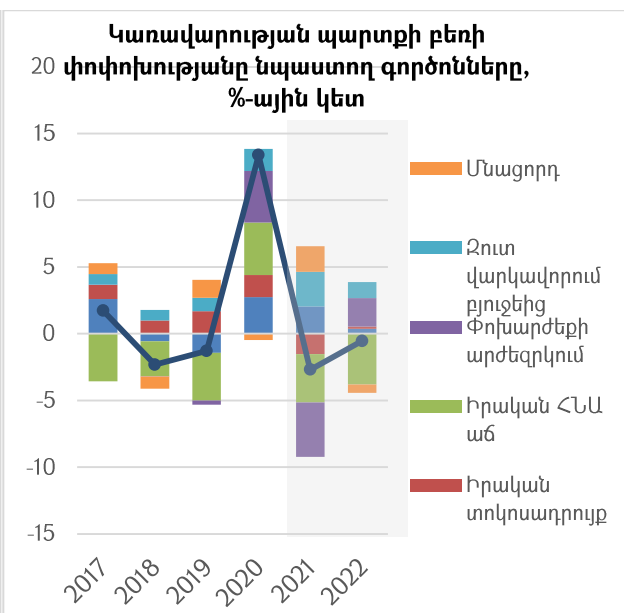
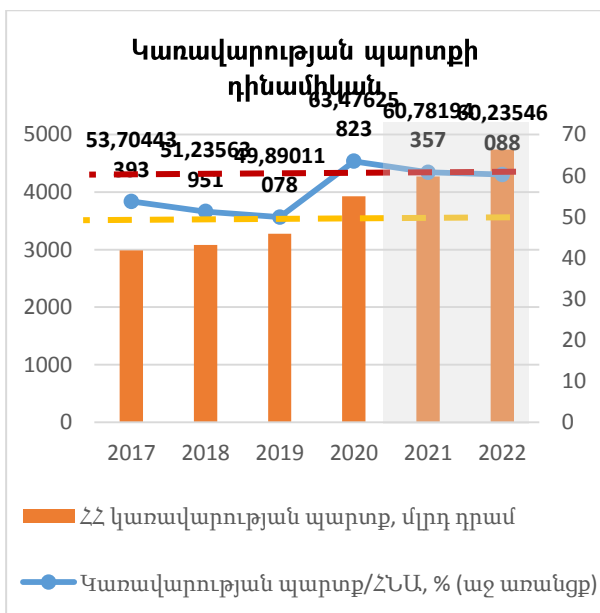
Գծապատկեր 2.4. 2022 թվականին վերադարձը «Ոսկե կանոնների» պահպանմանը

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՖՆ

2021թ. -ից մեկնարկել է ՀՀ հարկաբյուջետային կանոններով պահանջվող հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիան, որը կշարունակվի 2022թ. -ին՝ ինչպես նախատեսված է 2022-2026 թթ. ՀՀ կառավարության պարտքի բեռի նվազեցման ծրագրով, որով թիրախավորվել է միջնաժամկետ հորիզոնում կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը նվազեցնել 60% սահմանային շեմից: 2022թ. -ին նախատեսված պետական բյուջեի պակասուրդ/ՀՆԱ-ի պայմաններում կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը ավելի կմոտենա 60% շեմին՝ հնարավորություն տալով հաջորդ տարիներին ապահովելով պարտքի նվազեցման միջնաժամկետ թիրախը: ՀՀ կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի 0.5 տոկոսային կետով նվազմանը նպաստող հիմնական գործոնը կլինի տնտեսական աճը և հարկաբյուջետային քաղաքականության հետևանքով պետական բյուջեի առաջնային հաշվեկշռի բարելավումը:

Գծապատկեր 2.5. ՀՀ կառավարության պարտքի դինամիկան և այն պայմանավորող գործոնները

Աղբյուրը՝ ՀՀ ՖՆ

Ներդիր 4: Կորոնավիրուսի ճգնաժամի հաղթահարմանն ուղղված հարկաբյուջետային քաղաքականության միջոցառումները

COVID-19 համավարակի տարածման բացասական ազդեցությունները ՀՀ տնտեսության վրա արտացոլվել են ինչպես արտաքին աշխարհից փոխանցվող շուկերի այնպես էլ ներքին տնտեսական սահմանափակումների տեսքով: Տնտեսական խորը անկումը կանխելու, ինչպես նաև հետագա վերականգնումը խթանելու համար, կառավարությունը 2020 թվականին նախատեսել էր իրականացնել 150 մլրդ դրամ (<ՆԱ-ի 2.4%-ի չափով) ընդհանուր գումարի չափով սոցիալ-տնտեսական աջակցության միջոցառումների ծրագիր:

2020 թվականին փաստացի ծախսվել է 39.0 մլրդ դրամ, իսկ բյուջեից վարկավորումը կազմել է 19.4 մլրդ դրամ, որոնք միասին կազմում են ՀՆԱ-ի 0.95 տոկոսը: Մասնավորապես, սոցիալական աջակցության ծրագրերի գծով հատկացվել է 26.0 մլրդ դրամ, իսկ տնտեսական հետևանքների չեզոքացման նպատակով տրամադրվել է 32.4 մլրդ դրամ (որից 13.0 մլրդ դրամը բյուջեի ծախսերի աճի միջոցով, իսկ 19.4 մլրդ դրամը՝ դեֆիցիտի ֆինանսավորման գործառնությունների (ներքին վարկավորման) միջոցով): Երկարաժամկետ տնտեսական զարգացմանն ուղղված, 80.0 մլրդ դրամ նախապես ծրագրավորված ծավալով միջոցառումները 2020 թվականի ընթացքում չեն իրականացվել: COVID-19 համավարակի տարածման կանխարգելման առողջապահական ազդեցությունների մեղմման նպատակով կառավարությունն իրականացրել է նաև լրացուցիչ առողջապահական ծախսեր, որոնց ծավալը դեկտեմբերի վերջի դրությամբ կազմել է մոտ 36.4 մլրդ դրամ (ներառյալ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերը): Առավել մանրամասն ներկայացված է պետական բյուջեի 2020թ.-ի հաշվետվությունում:

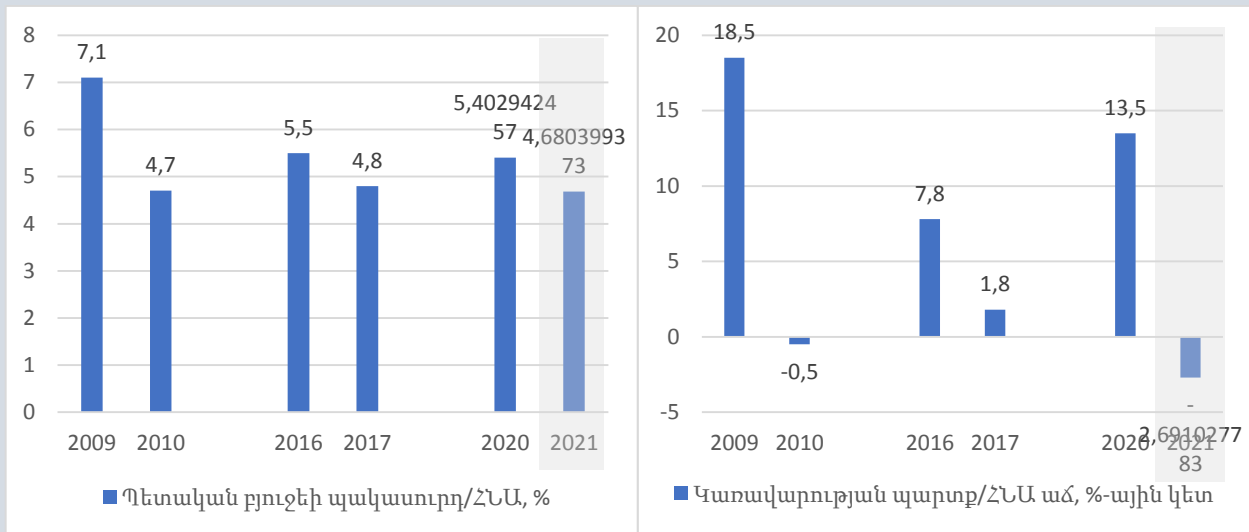
Բացի վերոնշյալ ծրագրերից, կառավարության հակաճգնաժամային արձագանքը ներառել է նաև շահութահարկի կանխավճարի գծով հիմնարար փոփոխությունները, որոնց միջոցով աջակցություն է ցուցաբերվել շահութահարկ վճարող տնտեսավարող սուբյեկտներին շրջանառու ֆինանսական միջոցների հետ կապված խնդիրների լուծման նպատակով, որի ընդհանուր ծավալը սկզբնական շրջանում գնահատված 65 մլրդ դրամի փոխարեն ներկայումս գնահատվում է շուրջ 70 մլրդ դրամի չափ (որից տնտեսության մեջ թողնված շահութահարկի կանխավճարները 2020 թվականին կազմել են մոտ 52.0 մլրդ դրամ):

Արդյունքում հակաճգնաժամային հարկաբյուջետային միջոցառումների չափը 2020 թվականին կազմել է 164.8 մլրդ դրամ կամ ՀՆԱ-ի 2.7%-ը:

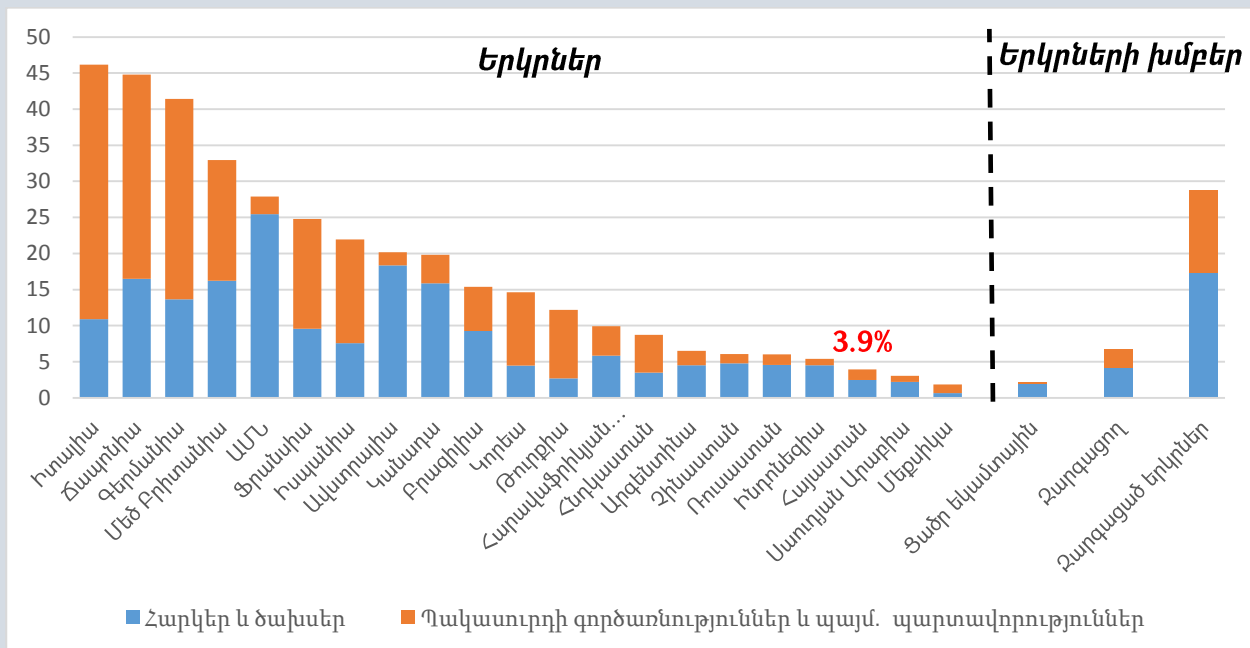
Հակաճգնաժամային հարկաբյուջետային միջոցառումները շարունակել են իրականացվել նաև 2021 թվականին: Կորոնավիրուսի տարածմամբ պայմանավորված՝ սոցիալ-տնտեսական բացասական հետևանքների մեղմման ուղղությամբ ընթացիկ տարվա հունվար-հունիս ամիսներին իրականացվել են շուրջ 19.8 մլրդ դրամի չափով ծրագրեր, որոնց կազմում առողջապահական ծրագրերին ուղղված ծախսերը կազմել են 13.1 մլրդ դրամ, տնտեսական աջակցության ծրագրերը՝ 5.9 մլրդ դրամ, 725.9 մլն դրամ ուղղվել է ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններին, 1 մլն դրամ՝ սոցիալական պաշտպանությանը:

Արցախյան պատերազմի հետևանքների հակազդման ուղղությամբ իրականացված ծախսերը կազմել են շուրջ 41.1 մլրդ դրամ, որից սոցիալական պաշտպանության ոլորտի ծախսերը կազմել են շուրջ 39.0 մլրդ դրամ:

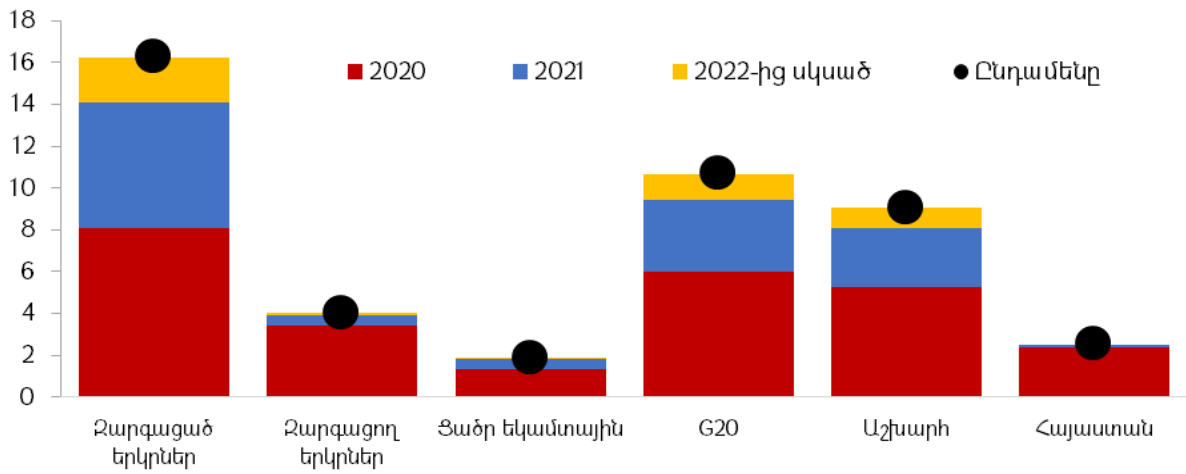
Գծապատկեր 2.6. Հարկաբյուջեդրային քաղաքականությունների արձագանքը տնտեսական ճգնաժամերին

Գծապատկեր 2.7. Հարկաբյուջեդրային քաղաքականության արձագանքը համավարակի տնտեսական հեղանջներին առանձին երկրներում

Գծապատկեր 2.8. Հարկաբյուջեդրային քաղաքականության արձագանքը համավարակի տնտեսական հեղանջներին առանձին երկրների խմբերում (միայն ծախսային և եկամտային միջոցառումներ)

Ընդհանուր առմամբ, համավարակին հակազդելու համար մշակված հարկաբյուջետային փաթեթներն աշխարհի մակարդակով գնահատվում են 16.5 տրիլիոն դոլար (2020, 2021 թվականի և հաջորդ տարիների համար նախատեսված միջոցառումներ)¹⁷: Վերջինից 10 տրիլիոնը վերաբերում է ծախսային և հարկային միջոցառումներին, իսկ 6 տրիլիոնը՝ պետական վարկերին, կապիտալի ներարկումներին և վարկային երաշխիքներին: Առավել խոշոր հակազդման փաթեթներով առանձնանում են Իտալիան, Ճապոնիան և Գերմանիան, որոնք իրականացում են ՀՆԱ-ի ավելի քան 40%-ի չափով միջոցառումներ: Հատկանշական է, որ երկրների մեծ մասը կիրառում է պետական վարկավորումը կամ երաշխիքները՝ որպես աջակցության հիմնական գործիքներ:

Սակայն պետք է նշել, որ հակազդման միջոցառումների ծավալները շեշտակիորեն տարբեր են ըստ զարգացող և զարգացած երկրների: Այսպես, զարգացած երկրների գումարային փաթեթները մոտ են ՀՆԱ 30%-ին, մինչդեռ զարգացող երկրներում՝ 7%-ին, իսկ ցածր եկամտային երկրներում՝ 2%-ին: Հայաստանի փաթեթը, որը հանրագումարային առումով գնահատվում է 2020թ. -ի ՀՆԱ 3.9%-ի¹⁸ շրջանակներում, համադրելի է զարգացող երկրների փաթեթների հետ:

2.3. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՌԻՍԿԵՐ

Հարկաբյուջետային կանխատեսումները հիմնված են մի շարք ենթադրությունների և հիմնական դատողությունների վրա, որոնց համար օգտագործվել է տվյալ պահի դրությամբ առկա և հասանելի ամբողջ տեղեկատվությունը¹⁹: Ինչպես ցանկացած կանխատեսում, հարկաբյուջետային կանխատեսումները նույնպես պարունակում են ռիսկեր առ այն, որ փաստացի իրադարձությունները կարող են տարբերվել սպասումներից: 2021 թվականի

¹⁷ 2021 թվականի հուլիսի դրությամբ: Աղբյուրը՝ IMF, Fiscal Monitor Database of Country Fiscal Measures in Response to the COVID-19 Pandemic. <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Fiscal-Policies-Database-in-Response-to-COVID-19>:

¹⁸ Այս ցուցանիշը իր մեջ ներառում է համավարակի սոցիալ-տնտեսական հետևանքների չեզոքացմանն ուղղված միջոցառումների ամբողջական 150 մլրդ դրամ փաթեթը, քանի որ միջազգային համադրումների համար ԱՄՀ տվյալների բազան վերաբերում է պլանավորված ցուցանիշներին:

¹⁹ Հարկաբյուջետային կանխատեսումների համար հիմք է հանդիսացել 2021թ.-ի օգոստոսի վերջի դրությամբ առկա տեղեկատվությունը՝ համավարակի տարածման արագության, դրա տնտեսական ազդեցությունների, միջազգային կազմակերպությունների կանխատեսումների, ինչպես նաև հարկաբյուջետային քաղաքականության հակաճգնաժամային միջոցառումների վերաբերյալ:

պետական բյուջեի հիմքում ընկած հիմնական մակրոտնտեսական հարկաբյուջետային ռիսկերը հետևյալն են՝

- **COVID-19 համավարակի անորոշություններ:** 2020թ. տնտեսական ճգնաժամով պայմանավորված տնտեսական աճի անորոշությունները դեռևս պահպանվում են և առկա են տնտեսական աճի երկկողմանի ռիսկեր: Տնտեսական աճի բացասական ռիսկերի ի հայտ գալու պարագայում հարկային եկամուտները 2022թ. բյուջեի հարկաբյուջետային շրջանակից ավելի ցածր կլինեն: Հաշվի առնելով նաև այն, որ ընթացիկ ծախսերը, համաձայն հարկաբյուջետային կանոնների, 2022թ.-ին սահմանափակված են հարկային եկամուտներով և նախորդ 7 տարիների անվանական ՀՆԱ-ի աճի տեմպով, ապա կառավարության հնարավորությունները ընթացիկ ծախսերի իրականացման գծով տնտեսական աճի՝ կանխատեսումներից ավելի ցածր լինելու պարագայում նույնպես կկրճատվեն: Այդ ռիսկերի առարկայանալու պարագայում պետք է վերանայվեն համապատասխան ծախսային ծրագրերը:
- **Համավարակի և Արցախյան պատերազմի հետևանքների մեղմանն և տնտեսության հետագա վերականգնմանն ուղղված ՀՀ կառավարության միջոցառումների ընթացքը:** ՀՀ կառավարության կողմից իրականացվող COVID 19-ի հետևանքների չեզոքացման, ինչպես նաև Արցախյան պատերազմի հետևանքների մեղմանն ուղղված միջոցառումների գծով հնարավոր է նախատեսվեն աջակցության նոր ծրագրեր, որոնց արդյունքում հարկաբյուջետային շրջանակի ցուցանիշները վերանայման կարիք կունենան:
- **Հարկային քաղաքականության լրացուցիչ միջոցառումներ:** Հարկային օրենսդրության փոփոխությունների գծով 2022թ. համար հաշվի են առնվել արդեն իսկ հարկային օրենսգրքով հաստատված փոփոխությունները: Սակայն, հարկային ճեղքի նվազեցման միջոցառումների շրջանակներում քննարկվում են նաև հավելյալ բարեփոխումների իրականացման նպատակահարմարության հարցերը. շրջանառության հարկի շեմի փոփոխություն և դրույքաչափի ճշգրտում, բնապահպանական հարկի ներդրում, գործող բնապահպանական հարկերի դրույքաչափի բարձրացում, ԱԱՀ արտոնությունների վերացում և այլն՝ ուղղված հարկային քաղաքականության ճեղքի կրճատմանը և հարկային եկամուտների՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ մակարդակի բարձրացմանը: Իրականացման ժամկետների անորոշություններով պայմանավորված դրանք 2022թ. պետական բյուջեի հիմքում դրվող կանխատեսումներում ներառվել են որպես ռիսկեր, որոնք կարող հանգեցնել հարկային եկամուտների կանխատեսումների դեպի վերև շեղմանը:
- **Կապիտալ ծախսերի թերակատարում:** 2022թ. պետական բյուջեի սցենարում նախատեսվել է կապիտալ ծախսերի զգալի աճ՝ հասցնելով դրանց մակարդակը ՀՆԱ-ի 5.1%-ին: Սակայն հաշվի առնելով նախորդ տարիների փաստացի ցածր կատարողականները (չնայած այն հանգամանքին, որ առկա է եղել կատարողականների բարելավման միտում), առկա է ծրագրավորված ցուցանիշների թերակատարման ռիսկ, ինչը կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ տնտեսական աճի վրա՝ հետևաբար նաև հարկաբյուջետային շրջանակի ցուցանիշների վրա:

Հարկաբյուջետային շրջանակի հնարավոր փոփոխությունները մակրոտնտեսական կանխատեսումների շեղումների դեպքում և սթրես թեստերի ներքո²⁰.

- **Հարկային եկամուտներ:** Կանխատեսվող հորիզոնում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների վրա գնահատված է մակրոտնտեսական ցուցանիշների՝ իրական ՀՆԱ-ի աճի, գնաճի, փոխարժեքի տատանողականության և ներմուծման ռիսկերի շեղման ամփոփ գնահատականը: Հարկային եկամուտների վրա ազդող վերոնշյալ ռիսկերի միաժամանակյա ի հայտ գալու պարագայում հարկային եկամուտների ծրագրված մակարդակից շեղումը 2022 թվականին կկազմի շուրջ 27.0 մլրդ ՀՀ դրամ:
- **Պետական բյուջեի ծախսեր:** Կանխատեսումներում մեծ ուշադրություն է դարձվում նաև պետական բյուջեի ծախսերի պլանավորված մակարդակների ապահովումը խաթարող ռիսկերին, որոնք կարող են հանգեցնել լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջի առաջացման: ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի վրա գնահատված է մակրոտնտեսական ցուցանիշների՝ իրական ՀՆԱ-ի աճի, գնաճի, փոխարժեքի տատանողականության և ներմուծման ռիսկերի շեղման ամփոփ գնահատականը, որոնց միաժամանակյա ի հայտ գալու պարագայում 2022 թվականին ՀՀ պետական բյուջեի դեֆիցիտի լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջը կկազմի շուրջ 22.4 մլրդ ՀՀ դրամ կամ ՀՆԱ-ի 0.3%-ը: Ընդ որում ՀՀ կառավարության տնտեսական քաղաքականության հիմնական նպատակադրումը լինելու է սոցիալական բնույթի ծախսերի կրճատման բացառումը, իսկ հնարավորության դեպքում՝ բյուջեի ծախսերի ամբողջական իրականացումը:
- **ՀՀ կառավարության պարտք:** ՀՀ կառավարության պարտքը շարունակում է գնահատվել կայուն և կառավարելի, սակայն բավականին շոշափելի են պարտքի բեռի ներկա մակարդակից բխող ռիսկերը: Մասնավորապես, չնայած՝ պարտքն ըստ ԱՄՀ և ՀԲ մեթոդաբանության գնահատվում է ցածր ռիսկային (բայց միևնույն ժամանակ խիստ մոտ միջին ռիսկայնության սահմանագծին), սակայն տնտեսական աճի և փոխարժեքի շոկերի դեպքում պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը բարձր է մնում ՀՀ հարկաբյուջետային կանոններով սահմանված 60% սահմանային շեմից: Բացի այդ, ՀՀ կառավարության պարտքի պորտֆելը շարունակում է մնալ խոցելի՝ պայմանավորված արտարժույթային և ոչ ռեզիդենտների նկատմամբ պարտքի բարձր մասնաբաժիններով: Պարտքի կայունության ապահովման համար հրամայական է հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիայի իրականացումը և պարտքի բեռի նվազեցումը պարտք/ՀՆԱ սահմանային 60%-ի շեմից:

Ամփոփելով հարկաբյուջետային ռիսկերի նկարագրությունը կարող ենք նշել, որ 2020թ. ճգնաժամային իրավիճակով և դրա դրսևորումների շարունակությամբ պայմանավորված ռիսկերն առավելապես վերաբերում են առկա անորոշություններին: Մասնավորապես, անորոշություններ են առկա ինչպես տնտեսության վերականգնման ընթացքի և տևողության հետ կապված, այնպես էլ հարկաբյուջետային քաղաքականության միջոցառումների չափի և ժամկետների, ինչպես նաև վերջիններիս արդյունավետության գծով: Նշված ռիսկերի ի հայտ գալու կամ անորոշությունների վերաբերյալ նոր տեղեկատվության առկայության պայմաններում, առաջիկա տարիների հարկաբյուջետային շրջանակը կարող է վերանայվել:

²⁰ Այս հատվածում նկարագրված ռիսկերի առավել մանրամասն վերլուծությունը ներկայացված է այս փաստաթղթի ՄԱՍ IV-ի «Պետական բյուջեի վրա մակրոտնտեսական կանխատեսված ցուցանիշներից շեղման ռիսկերի ազդեցության քանակական գնահատում» և «ՀՀ կառավարության պարտքի կայունության վերլուծություն» բաժիններում:

ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻՆ

ՀՀ հարկաբյուջետային կանոնների ներկա համակարգը գործարկվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2017 թվականի դեկտեմբերի 20-ին «ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին» և «Պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարող օրենքների, ինչպես նաև են ՀՀ Կառավարության՝ 2018 թվականի օգոստոսի 23-ի N 942-Ն որոշման ընդունմամբ: Կանոնների համակարգը ներառում է ծախսային կանոններ, որոնք ուժի մեջ են մտնում պարտքի սահմանված շեմերը գերազանցելիս: Մասնավորապես.

- Երբ կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը գերազանցում է 40%-ը, պետական բյուջեի կապիտալ ծախսերը չպետք է փոքր լինեն բյուջեի պակասուրդից:
- Կառավարության պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցության՝ 50-60% միջակայքում գտնվելու դեպքում, ընթացիկ առաջնային ծախսերի աճի տեմպը սահմանափակվում է նախորդ 7 տարիների ՀՆԱ-ների միջին աճով, ինչպես նաև հաջորդ տարում կազմվող պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրում կառավարությունը ներկայացնում է միջոցառումների ծրագիր՝ համախառն ներքին արդյունքի նկատմամբ կառավարության պարտքի մակարդակի կանխատեսվող հետագիծը 5 տարիների ընթացքում 50 տոկոսից նվազեցնելու համար:
- Երբ Կառավարության պարտքը գերազանցում է ՀՆԱ 60%-ը, ընթացիկ առաջնային ծախսերի աճի տեմպը սահմանափակվում է նախորդ 7 տարիների ՀՆԱ-ների միջին աճից 0.5 տոկոսային կետով նվազեցված ցուցանիշով, ընթացիկ ծախսերը սահմանափակվում են հարկերի և տուրքերի մեծությամբ, ինչպես նաև Կառավարությունը Ազգային ժողովի ֆինանսավարկային և բյուջետային ու տնտեսական հարցերի մշտական հանձնաժողովների քննարկմանը ներկայացնում է միջոցառումների ծրագիր՝ ՀՆԱ նկատմամբ կառավարության պարտքի մակարդակի կանխատեսվող հետագիծը 5 տարիների ընթացքում 60 տոկոսից նվազեցնելու համար:
- Ներկայացված սահմանափակումները չեն գործում կառավարության որոշմամբ սահմանված բացառիկ դեպքերում՝ ելնելով խոշորածավալ տարերային և տեխնաժին աղետների, պատերազմական գործողությունների, տնտեսությունը խաղաղ ժամանակաշրջանից պատերազմական ժամանակաշրջանի փոխադրման, տնտեսական ցնցման հանգամանքներով պայմանավորված բացասական տնտեսական զարգացումների պարագայում:

2020թ.-ի պետական բյուջեի ինչպես վերանայված ծրագրային ցուցանիշները, այնպես էլ փաստացի ցուցանիշները շեղվել են ծախսային կանոններով բնականոն իրավիճակի համար սահմանված պահանջներից՝ մնալով օրենսդրության շրջանակում, քանի որ տնտեսական ցնցումներով պայմանավորված՝ իրավիճակը ճանաչվել է բացառիկ: Վերջինիս իրավական հիմքերը ձևավորված են «ՀՀ բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 21-րդ հոդվածի 8.3 կետով և ՀՀ կառավարության N 942-Ն որոշման 3-րդ կետով նախատեսված դրույթներով, իսկ իրավիճակը բացառիկ է ճանաչվել ՀՀ կառավարության 2020թ. -ի ապրիլի 23-ի 587-Ա և սեպտեմբերի 29-ի 1600-Ա որոշումներով: Այս հանգամանքը հանգեցրել է 2020թ. -ին իրականացված հարկաբյուջետային խթանող քաղաքականության արդյունքում ՀՀ կառավարության պարտքի բեռի շեղմանը 60% սահմանային շեմից, որի

պայմաններում կառավարությունը պետք է ծրագրի հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա՝ պարտքի բեռը այդ շեմային ցուցանիշից նվազեցնելու նպատակադրմամբ:

2021թ. -ի սկսել է իրականացվել սահուն հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիա՝ համահունչ 2022-2026 թվականների ՀՀ կառավարության պարտքի բեռի նվազեցման ծրագրի նպատակադրումներին: Մասնավորապես, բյուջեի պակասուրդը կրճատվում է աստիճանական եղանակով՝ նպատակ դնելով չխաթարել վերականգնման փուլում տնտեսական ակտիվությունը և կառուցվածքային բարեփոխումների ընթացքը: Արդյունքում կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը կնվազի 2.7 տոկոսային կետով՝ հիմք կհանդիսանա միջնաժամկետ հատվածում հարկաբյուջետային կանոններին համահունչ «առավել անվտանգ մակարդակներ» պարտքի բեռի նվազեցման ճանապարհով պետական պարտքի կայունության ամրապնդման համար: Միևնույն ժամանակ սպասվում է, որ 2021թ. -ին պետական բյուջեի կատարումը շարունակելու է շեղվել հարկաբյուջետային կանոններից, քանի որ 2020թ. -ի տնտեսական ցնցման հետևանքների պահպանմամբ պայմանավորված, ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխան կարգով, 2021թ. -ին ևս կպահպանվեն բացառիկ իրավիճակի կարգավորումները (որն ամրագրված է նաև 2021թ. -ի պետական բյուջեի ուղերձում): Սակայն նախատեսվում է 2021թ. -ին որոշակիորեն կրճատել կանոններից շեղման չափը, ինչը հնարավորություն կտա 2022թ. -ից վերադառնալ հարկաբյուջետային կանոնների ամբողջական պահպանմանը:

2022թ. -ին ՀՀ կառավարությունը վերադարձ կկատարի ՀՀ օրենսդրությամբ բնականոն իրավիճակների համար սահմանված ծախսային կանոնների, այդ թվում՝ պետական ֆինանսների «ոսկե կանոնների» և ընթացիկ առաջնային ծախսերի աճի տեմպի՝ երկարաժամկետ տնտեսական աճի միջին տեմպով սահմանափակման կանոնի ամբողջական պահպանմանը, միաժամանակ ապահովելով պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցության նվազող հետագիծը և ծախսերի կառուցվածքի բարելավում: Ծախսային կանոնների պահպանումը հնարավորություն է տալիս զսպել եկամուտ գեներացնելու կարողություններին պարտավորությունների (ընթացիկ ծախսերի գծով ստանձնվող օրենսդրական պարտավորությունների և պարտքային պարտավորությունների ձևով) առաջանցիկ ավելացումը: Ավելին, պլանավորված կապիտալ ծախսերը գերազանցում են բյուջեի պակասուրդը շուրջ 113.6 մլրդ դրամով՝ ապահովելով պարտքի զուտ ներգրավմանն առաջանցիկ պետական ակտիվներ ավելացում և կառավարելի պահելով երկրի իրական պարտքային դիրքը և հետևաբար՝ երկարաժամկետ հարկաբյուջետային ռիսկերը: Միաժամանակ կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը կկազմի 60.2%՝ ցածր լինելով 2020թ. -ի ցուցանիշից 3.2 տոկոսային կետով: 2022 թվականի համար ծրագրված հարկաբյուջետային զարգացումները հնարավորություն կտան շարունակել հարկաբյուջետային կոնսոլիդացիան ՀՀ կառավարության պարտքի նվազեցման ծրագրի ամբողջ հորիզոնում՝ մինչև 2026 թվականը, և ապահովել կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի 60%-ից ցածր մակարդակ Ծրագրով նախատեսվող ժամանակահատվածում: (առավել մանրամասն տես՝ «Հարկաբյուջետային քաղաքականության հիմնական ուղղությունները և կանխատեսումները հատվածում»):

Աղյուսակ 2.4. Փաստացի և ծրագրավորված հարկաբյուջետային քաղաքականության համապատասխանությունը հարկաբյուջետային կանոններին

Կանոնի	Ուղենիշային	2019	2020	2021	2022
--------	-------------	------	------	------	------

ցուցանիշ	ցուցանիշ	Սահմ.	Փաստ.	Սահմ.	Փաստ.	Սահմ.	Պլան	Սահմ.	Պլան
Պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսեր	>/= պետական բյուջեի պակասուրդ, մլրդ դրամ	64	193	334.0	227.7	329.1	223.8	243.0	356.6
Պետական բյուջեի ընթացիկ առաջնային ծախսերի աճի տեմպ	</= նախորդ 7 տարիների անվանական ՀՆԱ աճի միջին տեմպ, %	6.1	5.9	5.9	14.8	6.4	11.6	4.1	4.1
Պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսեր	</= հարկային եկամուտների և տուրքերի ծավալ, մլրդ դրամ**	-*	1437.1	-	1668.5	-	1762.2	1843.8	1842.7
Կառավարության պարտք/ՀՆԱ, %		50.1		63.5		60.8		60.2	

* Հաշվարկված է որպես երկու տարի առաջ (t-2) արձանագրված ցուցանիշի նկատմամբ համապատասխան տարվա (t) հավելածի տեմպի կես

** Պետական պարտքի առկա չափի դեպքում կիրառելի չէ

2.5. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐ

Աղյուսակ 2.5.1. Պետական բյուջեի եկամուտների կանխատեսումների համեմատական աղյուսակը (մլրդ դրամ)

Ընդունման տարին	Ծրագիր	2020	2021	2022
-	Փաստացի	1,560.7		

	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	25.2%		
2019	ՄԺԾԾ 2020-2022	1,710.6	1,858.8	2,051.1
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	24.5%	24.4%	24.7%
	2020թ. Պետական բյուջե	1,695.0		
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	23.9%		
2020	ՄԺԾԾ 2021-2023	1,488.7	1,669.9	1,885.9
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	22.9%	23.4%	24.0%
	2021թ. Պետական բյուջե	1,477.7	1,509.5	
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	24.3%	23.6%	
2021	ՄԺԾԾ 2022-2024		1,617.3	1,819.2
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		23.5%	24.0%
	2022թ. Պետական բյուջե		1,656.9	1,946.2
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		23.6%	24.7%

Աղյուսակ 2.5.2. Պետական բյուջեի հարկային եկամուտների կանխապետումների համեմատական աղյուսակը (մլրդ դրամ)

Ընդունման տարին	Ծրագիր	2020	2021	2022
-	Փաստացի	1,385.2		
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	22.4%		
2019	ՄԺԾԾ 2020-2022	1,621.2	1,787.5	1,988.8
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	23.2%	23.5%	23.9%
	2020թ. Պետական բյուջե	1,602.3		
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	22.6%		
2020	ՄԺԾԾ 2021-2023	1,395.9	1,600.3	1,819.7
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	21.5%	22.4%	23.2%
	2021թ. Պետական բյուջե	1,349.8	1,440.1	
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	22.2%	22.5%	
2021	ՄԺԾԾ 2022-2024		1,540.5	1,733.5
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		22.4%	22.9%
	2022թ. Պետական բյուջե		1,581.0	1,843.8
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		22.5%	23.4%

Աղյուսակ 2.5.3. Պետական բյուջեի ծախսերի կանխապետումների համեմատական աղյուսակը (մլրդ դրամ)

Ընդունման տարին	Ծրագիր	2020	2021	2022
-	Փաստացի	1,894.6		
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	30.6%		
2019	ՄԺԾԾ 2020-2022	1,868.2	2,027.7	2,235.5
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	26.8%	26.6%	26.9%
	2020թ. Պետական բյուջե	1,855.7		
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	26.2%		

2020	ՄԺԾԾ 2021-2023	1,850.2	1,879.0	2,026.1
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	28.4%	26.3%	25.8%
	2021թ. Պետական բյուջե	1,907.4	1,850.9	
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	31.4%	28.9%	
2021	ՄԺԾԾ 2022-2024		1,936.0	2,000.9
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		28.1%	26.4%
	2022թ. Պետական բյուջե		1,986.0	2,189.2
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		28.2%	27.8%

Աղյուսակ 2.5.4. Պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի կանխատեսումների համեմատական աղյուսակը (մլրդ դրամ)

Ընդունման տարին	Ծրագիր	2020	2021	2022
-	Փաստացի	1,668.5		
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	27.0%		
2019	ՄԺԾԾ 2020-2022	1,479.9	1,568.3	1,680.0
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	21.2%	20.6%	20.2%
	2020թ. Պետական բյուջե	1,568.0		
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	22.1%		
2020	ՄԺԾԾ 2021-2023	1,628.0	1,629.0	1,699.9
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	25.0%	22.8%	21.6%
	2021թ. Պետական բյուջե	1,622.7	1,634.6	
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	26.7%	25.6%	
2021	ՄԺԾԾ 2022-2024		1,738.9	1,708.3
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		25.3%	22.6%
	2022թ. Պետական բյուջե		1,762.2	1,842.7
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		25.1%	23.4%

Աղյուսակ 2.5.5. Պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով զուտ ծախսերի կանխատեսումների համեմատական աղյուսակը (մլրդ դրամ)

Ընդունման տարին	Ծրագիր	2020	2021	2022
-	Փաստացի	226.2		
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	3.7%		
2019	ՄԺԾԾ 2020-2022	388.3	459.4	555.5
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	5.6%	6.0%	6.7%
	2020թ. Պետական բյուջե	287.7		

	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	4.1%		
2020	ՄԺԾԾ 2021-2023	222.2	250.0	326.2
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	3.4%	3.5%	4.2%
	2021թ. Պետական բյուջե	284.7	216.3	
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	4.7%	3.4%	
2021	ՄԺԾԾ 2022-2024		197.2	292.6
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		2.9%	3.9%
	2022թ. Պետական բյուջե		223.8	346.5
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		3.2%	4.4%

Աղյուսակ 2.5.6. Պետական բյուջեի պակասուրդի ֆինանսավորման կանխատեսումների համեմատական աղյուսակը (մլրդ դրամ)

Ընդունման տարին	Ծրագիր	2020	2021	2022
-	Փաստացի	334.0		
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	5.4%		
2019	ՄԺԾԾ 2020-2022	157.6	169.0	184.4
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	2.3%	2.2%	2.2%
	2020թ. Պետական բյուջե	160.7		
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	2.3%		
2020	ՄԺԾԾ 2021-2023	361.5	209.1	140.2
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	5.6%	2.9%	1.8%
	2021թ. Պետական բյուջե	429.7	341.4	
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	7.1%	5.3%	
2021	ՄԺԾԾ 2022-2024		318.8	181.7
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		4.6%	2.4%
	2022թ. Պետական բյուջե		329.1	243.0
	%-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ		4.7%	3.1%

ՄԱՍ II-Ա ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐ

Հարկաբյուջետային սկզբունքները և ցուցանիշները

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծի մշակման ընթացքում ՀՀ կառավարությունն առաջնորդվել է ՀՀ 2022-2024թթ. Պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրով ամրագրված հիմնական սկզբունքներով: Ստորև բերված Աղյուսակ 1-ում ներկայացված են 2018-2022թթ պետական բյուջեների ցուցանիշներն արտացոլող ամփոփ ցուցանիշները:

Աղյուսակ 1. 2018-2022թթ պետական բյուջեի ամփոփ ցուցանիշները (մլրդ դրամով)

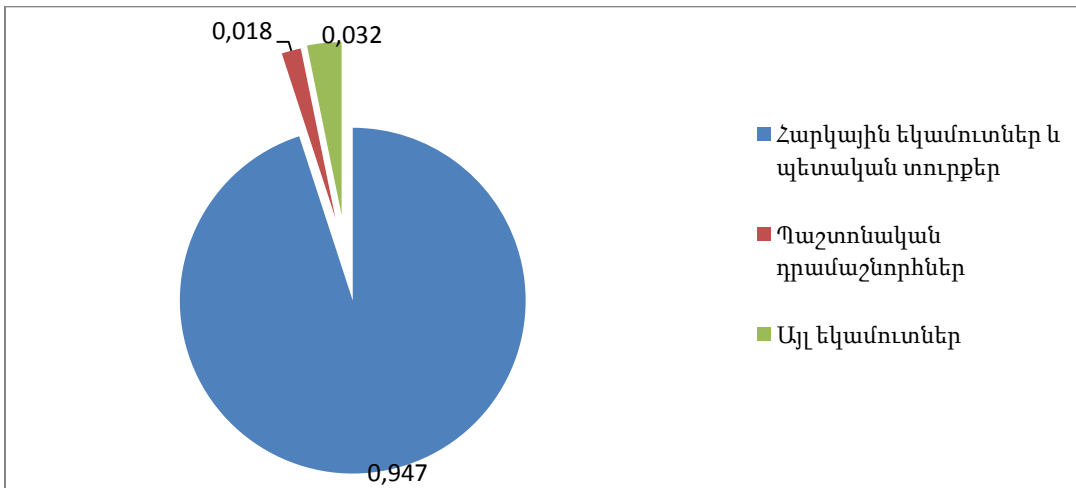
Ցուցանիշներ	2018թ փաստ	2019թ փաստ	2020թ փաստ	2021թ բյուջե	2022թ կանխատեսում
1. Ընդամենը եկամուտներ	1,341.7	1,565.5	1,560.7	1,509.5	1,946.4
այդ թվում՝					
- ներքին եկամուտներ	1,330.5	1,553.1	1,507.5	1,485.2	1,906.1
որից՝					
- հարկեր և պետական տուրքեր	1,258.1	1,464.3	1,385.2	1,440.1	1,843.8
2. Ընդամենը ծախսեր	1,447.1	1,629.4	1,894.6	1,850.9	2,189.2
այդ թվում՝					
- ընթացիկ ծախսեր	1,299.0	1,437.1	1,668.5	1,634.6	1,842.7
- ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ	148.1	192.3	226.2	216.3	346.5
3. Դեֆիցիտ (պակասուրդ)	105.4	63.9	160.7	341.4	243.0
Բ. Արտահայտված ՀՆԱ-ի նկատմամբ %-ով					
1. Ընդամենը եկամուտներ	22.3%	23.8%	25.2%	23.6%	24.7%
որից՝					
- ներքին եկամուտներ	22.1%	23.6%	24.4%	23.2%	24.2%
որից՝					
- հարկեր և պետական տուրքեր	20.9%	22.3%	22.4%	22.5%	23.4%
2. Ընդամենը ծախսեր	24.0%	24.8%	30.6%	28.9%	27.8%
այդ թվում՝					
- ընթացիկ ծախսեր	21.6%	21.9%	27.0%	25.6%	23.4%
- ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ	2.5%	2.9%	3.7%	3.4%	4.4%
3. Դեֆիցիտ (պակասուրդ)	1.8%	1.0%	2.6%	5.3%	3.1%
Անվանական ՀՆԱ (մլրդ դրամ)	6,017.0	6,569.0	6,181.7	6,395.3	7,869.4

Հիմք ընդունելով ՀՆԱ-ի 24.7 %-ի չափով կանխատեսված ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի եկամուտների մակարդակը և ելնելով ՀՆԱ-ի 3.1 %-ի չափով դեֆիցիտի ֆինանսավորման հնարավորություններից, ՀՀ կառավարությունը ծրագրում է 2022 թվականին ապահովել ծախսերը ՀՆԱ-ի 27.8 %-ի կամ 2,189.2 մլրդ դրամի չափով:

ՄԱՍ II – Բ. ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսված բյուջետային եկամուտների կազմում, ինչպես և նախորդ տարիներին, գերակշիռ մաս են կազմում հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի գծով ակնկալվող մուտքերը, ինչը ներկայացված է գծապատկերում:

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսված բյուջետային եկամուտների կառուցվածքը (%-ով ընդհանուրի նկատմամբ)

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվել է 1,946.4 մլրդ դրամ եկամուտներ, որից հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի գծով՝ 1,843.8 մլրդ դրամ: Բյուջետային եկամուտների՝ ըստ առանձին եկամտատեսակների կանխատեսումների մանրամասները ներկայացված են «Հայաստանի Հանրապետության 2022 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի բացատրագրի՝ եկամուտների կանխատեսմանը վերաբերվող մասում (սույն ուղերձի մաս 3):

2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ԾԱԽՍԵՐԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿԸ ԵՎ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հաշվի առնելով ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի եկամուտների կանխատեսվող մակարդակը և դեֆիցիտի ու պետական պարտքի նպատակային ցուցանիշները, որոնք ներկայացվում են հաջորդ բաժնում, ՀՀ կառավարությունը ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի ծախսերի ծավալը առաջարկում է սահմանել 2,189.2 մլրդ դրամի չափով:

ՀՀ կառավարության 2022 թվականի ծախսային գերակայությունները բխում են ՀՀ կառավարության 2021 թվականի օգոստոսի 18-ի թիվ 1363-Ա որոշմամբ հաստատված ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրի առաջնահերթություններից:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԴԵՖԻՑԻՏԻ (ՊԱԿԱՍՈՒՐԴԻ) ԵՎ ՊԱՐՏՔԻ ՄԱԿԱՐԴԱԿԸ

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի դեֆիցիտը ծրագրավորվել է ՀՆԱ-ի 3.1 %-ի չափով և կազմում է 243.0 մլրդ դրամ: Դեֆիցիտի ֆինանսավորման ներքին աղբյուրների հիմնական մասը ՀՀ 2022 թվականին ձևավորվելու է պետական արժեթղթերի տեղաբաշխումից գոյացող մուտքերից, կայունացման դեպոզիտային հաշվի միջոցներից, ինչպես նաև տնտեսվարող

սուբյեկտներին տրամադրված բյուջետային վարկերի զուտ մուտքերից (տրամադրվածից հանած մարումները): Դեռևս զգալի են արտաքին աղբյուրներից՝ միջազգային կազմակերպություններից և օտարերկրյա պետություններից ստացվելիք վարկերի հաշվին պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորմանն ուղղվող միջոցները:

Համաձայն կանխատեսումների ծրագրային ժամանակահատվածում արտաքին օժանդակության կառուցվածքում գերակշռելու են նպատակային ծրագրերի ֆինանսավորման համար նախատեսված բյուջետային աջակցության պաշտոնական դրամաշնորհներն ու վարկերը (98.3%):

Աղյուսակ 2. 2022թ ակնկալվող արտաքին օժանդակությունն ըստ բնույթի

Ցուցանիշներ	Գումարը (մլրդ դրամներով)	Տեսակարար կշիռը արտաքին օժանդակության ընդհանուր գումարում (%)
1. Ընդհանուր բնույթի բյուջետային օժանդակություն	5.3	0.2
1.1 Պաշտոնական դրամաշնորհներ	5.3	X
2. Ծրագրային (նպատակային) օժանդակություն	264.1	98.0
2.1 Պաշտոնական դրամաշնորհներ	35.0	X
2.2 Վարկեր	229.1	X
Ընդամենը արտաքին օժանդակություն	269.4	

Բյուջետային փաթեթում ընդհանուր բնույթի բյուջետային օժանդակության թերստացման պայմաններում ծախսերի վերանայման անհրաժեշտության առաջացման դեպքում այդ վերանայումն իրականացվելու է՝ ելնելով ծախսերի գերակայության աստիճանից: Ծրագրային (նպատակային) պաշտոնական դրամաշնորհների և վարկերի թերստացումը հանգեցնելու է այն ծրագրերի գծով ծախսերի կրճատմանը, որոնք անմիջականորեն կապակցված են ֆինանսավորման այդ աղբյուրներին:

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծի հաշվարկներում «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 21-րդ հոդվածի 8.1-րդ մասի պահանջի համաձայն կիրառվել են ս.թ. սեպտեմբերի 1-ի դրությամբ ՀՀ արտարժույթային շուկայում ձևավորված տարադրամի փոխարժեքները ՀՀ դրամով:

Աղյուսակ 3. ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծի հաշվարկներում կիրառված տարադրամների փոխարժեքները ՀՀ դրամով

Տարադրամի տեսակը	Փոխարժեքը ՀՀ դրամով
1 ԱՄՆ դոլար	493.60
1 Եվրո	583.34
1 Մեծ Բրիտանիայի ֆունտ ստեռլինգ	679.05
1 Ռուսաստանյան ռուբլի	6.75
1 Շվեյցարական ֆրանկ	538.57
1 Կանադական դոլար	391.75
10 ճապոնական իեն	44.76
1 Չինական յուան	76.31

Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրները

Պետական բյուջեի ձևավորումը 2022 թվականին շարունակելու է ընթանալ բյուջետային եկամուտների նկատմամբ ծախսերի գերազանցմամբ, ընդ որում՝ բյուջետային դեֆիցիտի ֆինանսավորման համար միջոցների ներգրավումն իրականացվելու է ինչպես ներքին, այնպես էլ արտաքին աղբյուրներից, համապատասխանաբար՝ 285.2 մլրդ դրամի և -42.2 մլրդ. դրամի չափով:

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով դեֆիցիտի ֆինանսավորման նպատակով ներքին աղբյուրներից ներգրավվող փոխառու զուտ միջոցների ընդհանուր գումարը ծրագրավորվում է շուրջ 250 մլրդ դրամի չափով, ընդ որում, փոխառու միջոցների մուտքերի ներգրավումը ամբողջությամբ նախատեսվում է ապահովել պետական արժեթղթերի թողարկումից: Ֆինանսական ակտիվներից 2022 թվականի զուտ մուտքերը ծրագրավորվում են շուրջ 35.1 մլրդ դրամ, ընդ որում, վարկերի և փոխատվությունների տրամադրման գծով՝ -61.0 մլրդ դրամ, իսկ տնտեսվարող և այլ սուբյեկտներին տրամադրված բյուջետային վարկերի և փոխատվությունների վերադարձից մուտքերի գծով՝ 34.6 մլրդ դրամ, կայունացման դեպոզիտային հաշվից միջոցներ՝ 61.5 մլրդ դրամ:

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով դեֆիցիտի ֆինանսավորման նպատակով արտաքին աղբյուրներից ներգրավվող փոխառու զուտ միջոցների ծրագրված ընդհանուր գումարը՝ -42,2 մլրդ դրամ, որը հաշվարկվել է որպես միջազգային կազմակերպություններից և օտարերկրյա պետություններից Հայաստանի Հանրապետությանը 2022 թվականին տրամադրվելիք վարկերի (որոնց մասն ունի հստակ ծրագրային ուղղվածություն), մինչ այդ արդեն ստացված վարկերի, ըստ վարկային պայմանագրերով նախատեսված ժամկետների, մարման գումարների (նշված զուտ մուտքերի վերաբերյալ մանրամասն համապատասխան տեղեկատվությունը բերված է սույն բացատրագրի N 4 հավելվածում, NN 17-20 աղյուսակներում և «ՀՀ պետական պարտքը» բաժնում) և արտարժույթային պետական պարտատոմսերի տեղաբաշխումից մուտքերի հանրագումար: Ֆինանսական ակտիվներից 2022 թվականի զուտ մուտքերը ծրագրավորվում են շուրջ 102.3 մլրդ դրամ: Նախագծով նախատեսվել է վարկերի և փոխատվությունների ստացում 229.1 մլրդ դրամի չափով, որից -126.7 մլրդ դրամը կուղղվի ստացված վարկերի և փոխատվությունների մարմանը: Արցախի Հանրապետությանը տրամադրվող միջպետական վարկի գումարը կազմում է 144.0 մլրդ դրամ:

Ստորև ներկայացվում են ՀՀ 2018-2022 թվականների պետական բյուջեների դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրները (տես Աղյուսակ 4):

Աղյուսակ 4. ՀՀ 2018-2022թթ. պետական բյուջեների դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրները (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2018թ փաստ	2019թ փաստ	2020թ փաստ	2021թ բյուջե	2022թ կանխատեսում
Պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներն ու դրանց տարրերի անվանումները՝ ընդամենը	105,392.4	63,947.9	333,991.7	341,414.6	242,992.0
Ա.Ներքին աղբյուրները՝ ընդամենը	69,364.0	(13,317.2)	359,378.9	138,686.6	285,164.4
Բ. Արտաքին աղբյուրներ - ընդամենը	36,028.4	77,265.2	(25,387.1)	202,728.0	(42,172.4)

Պետական բյուջեի դեֆիցիտի հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ 2022 թվականին կկազմի 3,1%: Ինչպես 2022-2024թթ միջնաժամկետ ծախսային ծրագրում, ՀՀ 2022թ բյուջեում նույնպես պահպանվել է ՀՀ պետական բյուջեի կախվածությունն արտաքին ֆինանսավորման աղբյուրներից (արտասահմանյան վարկերից և պաշտոնական դրամաշնորհներից):

Աղյուսակ 5. Ընդհանուր և առաջնային դեֆիցիտները (%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ) 2022թ.

Ցուցանիշներ	2022թ կանխատեսում
Ընդհանուր դեֆիցիտ՝ Ընդհանուր եկամուտների և ծախսերի տարբերությունը	3.1
Առաջնային դեֆիցիտ՝ Ընդհանուր եկամուտների և ծախսերի (առանց տոկոսավճարների) տարբերությունը	0.4

ՄԱՍ III. «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

«Հայաստանի Հանրապետության 2022 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծով առաջարկվում է ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեն հաստատել՝ եկամուտների գծով՝ 1,946.2 մլրդ դրամ, ծախսերի գծով՝ 2,189.2 մլրդ դրամ, իսկ դեֆիցիտը՝ 243.0 մլրդ դրամ:

2021թ. և 2022 թ. պետական բյուջեի դեֆիցիտը ՀՆԱ-ի նկատմամբ կանխատեսվում է համապատասխանաբար՝ 4.7 % և 3.1 %-ի չափով, ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվող դեֆիցիտի ֆինանսավորման համար ծրագրավորված վարկերի զգալի մասը կտրամադրվի Համաշխարհային բանկի կողմից (ներգրավվող վարկերի տրամադրման ժամկետների և տոկոսադրույքների մասին տվյալները ներկայացված են սույն բացատրագրի N 4 հավելվածում):

ՄԱՍ III-Ա. ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ

«Հայաստանի Հանրապետության 2022 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծում (սույն մասում այսուհետ՝ Նախագիծ) եկամուտների ընդհանուր գումարը ծրագրվել է 1,946.4 մլրդ դրամի չափով, 2021 թվականի համար սպասվող 1,656.9 մլրդ դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված 1,560.7 մլրդ դրամ գումարների դիմաց: Եկամուտների տարեկան ծրագրային ծավալները կապահովվեն հիմնականում ի հաշիվ հարկային եկամուտների:

Աղյուսակ 6. *2018-2022թթ փաստացի/կանխատեսումային բյուջեային եկամուտները (մլրդ դրամներով)*

Եկամտատեսակը	2018 փաստ	2019 փաստ	2020 փաստ	2021 սպասում	2022 կանխատեսում
Պետական բյուջեի եկամուտներ, որից՝	1,341.7	1,565.5	1,560.7	1,656.9	1,946.4
<i>հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%-ով)</i>	22.3%	23.9%	25.2%	23.6%	24,7%
1. Հարկային եկամուտներ և պետական տուրքեր	1,258.1	1,464.3	1,385.2	1,581.0	1,843,8
<i>հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%-ով)</i>	20.9%	22.4%	22.4%	22.5%	23,4%
<i>տոկոսով ընդհանուրի նկատմամբ</i>	93.8%	93.5%	88.8%	95.4%	94.7%
2. Այլ եկամուտներ	72.3	88.8	122.2	52.0	62.1
<i>հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%-ով)</i>	1.2%	1.4%	2.0%	0.7%	0.8%

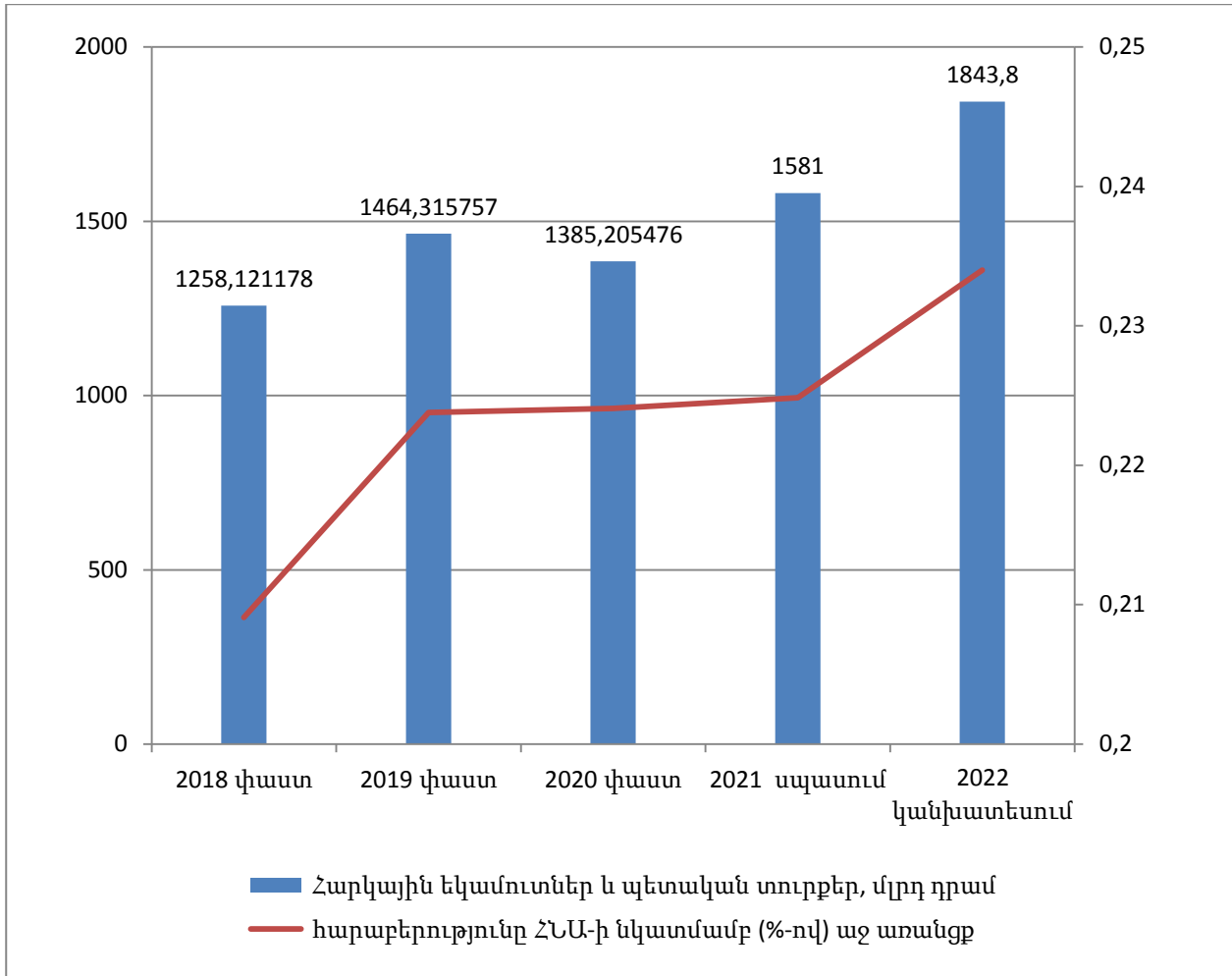
տոկոսով ընդհանուրի նկատմամբ	5.4%	5.7%	7.8%	3.1%	3.2%
3. Պաշտոնական դրամաշնորհներ	11.2	12.4	53.2	23.9	40.3
հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%-ով)	0.2%	0.2%	0.9%	0.3%	0.5%
տոկոսով ընդհանուրի նկատմամբ	0.8%	0.8%	3.4%	1.4%	1.8%

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի եկամուտները ծրագրելիս օգտագործվել են այն մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսումները, որոնք էական ազդեցություն ունեն առանձին եկամտատեսակների բազայի ձևավորման կամ հաշվարկման վրա: Առանձին դեպքերում հաշվի են առնվել նաև պայմանագրային հարաբերություններով կարգավորվող ցուցանիշները:

Հարկային եկամուտներ և պետական տուրքեր

Հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի գծով 2022 թվականի բյուջետային մուտքերի հաշվարկներում ենթադրվել է, որ հարկերի գծով 2022 թվականի համար հարկային եկամուտներ և պետական տուրքեր /ՀՆԱ ցուցանիշի սպասողական մակարդակը ապահովելու համար բավարար հիմքեր կստեղծեն առկա օրենսդրական նախադրյալները, կիրառվելիք վարչարարական միջոցառումները, ինչպես նաև մակրոտնտեսական զարգացումները:

Գծապատկեր 1. ՀՀ 2018-2022թթ հարկային եկամուտները և պետական տուրքերը (մլրդ դրամով) և կշիռը ՀՆԱ-ի նկատմամբ

2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՄԵԾՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Ի լրումն վերոշարադրյալին հարկ է նշել, որ ՀՀ 2022 թվականի հարկային եկամուտների մուտքերի կանխատեսմամբ հանդերձ միջազգային պրակտիկայում ընդունված մոտեցումների հիման վրա կատարվել է ավելացված արժեքի հարկի, շահութահարկի և եկամտային հարկի գծով 2022 թվականի հարկային ծախսերի մեծության գնահատում, որի արդյունքները ներկայացված են Վերլուծություններ բաժնում:

Պետական տուրքեր

Պետական տուրքերի գծով 2022 թվականի բյուջետային մուտքերը ծրագրվել են 89.6 մլրդ դրամի չափով՝ 2021 թվականի համար հաստատված²¹ 48.2 մլրդ դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված²² 33.2 մլրդ դրամի դիմաց:

Պետական տուրքերի գծով 2021 թվականի բյուջետային մուտքերի կանխատեսումները կատարվել են ըստ դրանց նախորդ տարիների փաստացի հավաքագրումների միտումների, հաշվի առնելով ՀՀ օրենսդրության մեջ կատարված առանձին փոփոխություններն ու լրացումները, ինչպես նաև պետական տուրքի յուրաքանչյուր տեսակի առանձնահատկությունները: Կորոնավիրուսային հիվանդության համաշխարհային համաճարակի պատճառով 2021 թվականին շարունակվում է արձանագրվել ցուցանիշների կրճատման միտում, որն, այլ հավասար պայմաններում, իր ազդեցությունն է թողնում 2022 թվականի կանխատեսումների վրա:

Պետական տուրքի առանձին տեսակների («Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված հիմնական խմբերի) գծով 2021 թվականի բյուջետային մուտքերի կանխատեսումները, հաշվարկման մեթոդների համառոտ նկարագրությունը, ծրագրային և փաստացի ցուցանիշների համեմատականները ներկայացվում են ստորև:

Դատարան տրվող հայցադիմումների, դիմումների, դատարանի դատական ակտերի դեմ վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոքների համար, ինչպես նաև դատարանի կողմից տրվող փաստաթղթերի պատճեններ (կրկնօրինակներ) տալու համար գանձվող պետական տուրքերի գծով 2022 թվականի մուտքերը գնահատվել են 2021 թվականի սպասողական ցուցանիշի՝ 2,118.9 մլն դրամի չափով՝ 2021 թվականի համար հաստատված 2,098.7 մլն դրամ և 2020 թվականի փաստացի ստացված 1,052.5 մլն դրամի դիմաց: 2021 թվականի սպասողական ցուցանիշը գնահատվել է 2021 թվականի առաջին 7 ամիսների փաստացի մուտքերի նկատմամբ կիրառելով 2017-2019 թվականների տարեկան մուտքերում առաջին 7 ամիսների մուտքերի տեսակարար կշիռների միջինացված ցուցանիշը:

Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն ստանալու և Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիությունը փոփոխելու համար գանձվող պետական տուրքի գծով 2022 թվականի մուտքերը կանխատեսվել են 2021 թվականի համար հաստատված և փորձագիտական գնահատականով ներկայացված 141.0 մլն դրամի չափով՝ 2020 թվականին փաստացի ստացված 59.1 մլն դրամի դիմաց:

Հյուպատոսական ծառայությունների կամ գործողությունների համար գանձվող պետական տուրքերի գծով 2022 թվականի մուտքերը կանխատեսվել են 2,413.8 մլն դրամի չափով՝ 2021 թվականի համար հաստատված 1,775.2 մլն դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված 2,117.5 մլն դրամի դիմաց: Պետական տուրքի այս տեսակի գծով 2022 թվականի ցուցանիշը ծրագրվել է 2021 թվականի սպասողական մուտքերի նկատմամբ կիրառելով փորձագիտական գնահատականով ներկայացված՝ 2021 թվականի սպասողական ցուցանիշի

²¹ Այս բաժնում որպես ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեի պետական տուրքի համար հաստատված ցուցանիշներ դիտարկվել են ՀՀ կառավարության 2020 թվականի դեկտեմբերի 30-ի N 2215-Ն որոշման N 6 հավելվածով ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեի պետական տուրքի գծով հաստատված ցուցանիշները:

²² Առանց ՀՀ 2020 թվականի պետական բյուջեից ծախս-եկամուտ գործառույթի եղանակով ստացված 237.6 մլն դրամի չափով այն եկամուտների, որոնք հաշվառվում են պետական տուրքերի կազմում:

նկատմամբ 2022 թվականի նվազման միտումը՝ պայմանավորված վիզային ռեժիմների դյուրացման կամ վերացման գործընթացների շարունակականությամբ: 2021 թվականի սպասողական ցուցանիշը կանխատեսվել է 3,114.0 մլն դրամի չափով՝ որպես 2021 թվականի առաջին 7 ամիսների և 2020 թվականի վերջին 5 ամիսների փաստացի մուտքերի հանրագումար: 2020 թվականի ընթացքում կուտակված ու քաղաքացիների կողմից չիրականացված գործարքները իրականացվում են առավելապես 2021 թվականին:

Պետական գրանցման համար գանձվող պետական տուրքերի գծով 2022 թվականի մուտքերը կանխատեսվել են 5,320.4 մլն դրամի չափով՝ 2021 թվականի համար հաստատված 6,176.1 մլն դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված 4,552,9 մլն դրամի դիմաց: Հարկ է նշել, որ լիցենզառուներին տրանսպորտային միջոցների պարտադիր տեխնիկական զննության համապատասխան նմուշի փաստաթուղթ (տեխզննման կտրոն) տրամադրելու պահանջը 20.01.2021թ. «Ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովման մասին» օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-58-Ն օրենքով 2021 թվականի օգոստոսի 16-ից հանվել է, որով պայմանավորված պետական տուրքի համապատասխան տեսակի գծով 2022 թվականի համար կանխատեսումներ չեն կատարվել: Նշված եկամտատեսակի գծով 2021 թվականի հաստատված ցուցանիշը 1,220.0 մլն դրամ է, իսկ 2020 թվականի փաստացին՝ 1,078.3 մլն դրամ:

Պետական գրանցման համար գանձվող պետական տուրքերի գերակշռող մասը՝ 92.9 %-ը կամ 4,941.6 մլն դրամը 2022 թվականին ապահովվելու է պետական տուրքի հետևյալ 3 խմբերի հաշվին՝

- ավտոմեքենայի պետական համարանիշ տալու, գյուղատնտեսական ինքնագնաց մեքենաների գրանցման, ինչպես նաև պետական համարանիշ տալու և կորցրածը վերականգնելու համար գանձվող պետական տուրքեր, որոնց գծով 2022 թվականի մուտքերը ծրագրվել են 2021 թվականի հաստատված 2,401.5 մլն դրամի չափով (պետական գրանցումից 2022 թվականի պետական տուրքերի կանխատեսվող մուտքերի ամբողջ ծավալի 45.1%-ը)՝ 2020 թվականի փաստացի ստացված 1,478.2 մլն դրամի դիմաց: Հարկ է նշել, որ պետական տուրքի նշված տեսակի մուտքերի 2021 թվականի սպասողական ցուցանիշը պետական համարանիշերի պահանջարկի ավելացման արդյունք է՝ պայմանավորված այն հանգամանքով, որ ներկայումս առկա է ՀՀ ներկրված և դեռևս չհաշվառված որոշակի թվով ավտոտրանսպորտային միջոցներ, որոնց հաշվառումն ամենայն հավանականությամբ կավարտվի ընթացիկ տարում: Միաժամանակ գնալով նվազում է մեծ պահանջարկ ունեցող հաշվառման համարանիշեր ձեռք բերելու պահանջարկը, քանի որ հետաքրքրություն ներկայացնող համարանիշերը գրեթե սպառվել են: Նշված պահանջարկը բարձրացնելու նպատակ է հետապնդում ս.թ.հունիսի 24-ի N 1033-Ն որոշման ընդունումը, համաձայն որի հաշվառման համարանիշերը թողարկվելու են 8 նոր տատերով: Պետական տուրքի այս և հաջորդ տեսակի գծով մուտքերը կանխատեսվել են փորձագիտական գնահատականների չափով: ԸՆդ որում, 2020 թվականին թերակատարումը պայմանավորված է COVID-19-ի հետ կապված ՀՀ-ում հայտարարված արտակարգ դրության ընթացքում ՀՀ ոստիկանության ՃՈ հաշվառման քննական ստորաբաժանումների սահմանափակ աշխատանքային ռեժիմով:

- ավտոմեքենայի (մոտոցիկլետի) տեխնիկական անձնագիր (գրանցման վկայական) տալու համար գանձվող պետական տուրքեր, որոնց գծով 2022 թվականի մուտքերը ծրագրվել են 2021 թվականի հաստատված 1,200.0 մլն դրամի չափով (պետական գրանցումից 2022 թվականի պետական տուրքերի կանխատեսվող մուտքերի ամբողջ ծավալի 22.6%-ը)՝ 2020 թվականի

փաստացի ստացված 763.7 մլն դրամի դիմաց:

- գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցում կատարելու համար գանձվող պետական տուրքեր, որոնց գծով 2022 թվականի մուտքերը կանխատեսվել են 1,340.2 մլն դրամի չափով (պետական գրանցումից 2022 թվականի պետական տուրքերի կանխատեսվող մուտքերի ամբողջ ծավալի 25.2%-ը), 2021 թվականի համար հաստատված 1,027.5 մլն դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված 951.8 մլն դրամի դիմաց: Պետական տուրքի այս տեսակի գծով 2022 թվականի մուտքերը ծրագրվել են 2021 թվականի սպասողական մուտքերի նկատմամբ կիրառելով փորձագիտական գնահատման աճի տեմպը, իսկ 2021 թվականի սպասողական մուտքերը գնահատվել են 2021 թվականի առաջին 7 ամիսների փաստացի մուտքերի նկատմամբ կիրառելով 2018-2020 թվականների տարեկան մուտքերում առաջին 7 ամիսների մուտքերի տեսակարար կշիռների միջինացված ցուցանիշը:

Գյուտերի, օգտակար մոդելների, արդյունաբերական նմուշների, բույսերի սորտերի, ապրանքային նշանների, աշխարհագրական նշումների, ծագման տեղանունների, երաշխավորված ավանդական արտադրանքի, ֆիրմային անվանումների, ինտեգրալ միկրոսխեմաների տոպոլոգիաների իրավական պահպանության հետ կապված իրավաբանական նշանակություն ունեցող գործողությունների համար գանձվող պետական տուրքերի գծով 2022 թվականի մուտքերը կանխատեսվել են 2021 թվականի սպասողական մուտքերի՝ 318.6 մլն դրամի չափով՝ 2021 թվականի համար հաստատված 437.0 մլն դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված 297.1 մլն դրամի դիմաց: 2021 թվականի սպասողական մուտքերը գնահատվել են 2021 թվականի առաջին 7 ամիսների փաստացի մուտքերի նկատմամբ կիրառելով 2018-2020 թվականների տարեկան մուտքերում առաջին 7 ամիսների մուտքերի տեսակարար կշիռների միջինացված ցուցանիշը:

Տնտեսական անձանց տրվող իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստաթղթերի, որոշակի ծառայությունների կամ գործողությունների համար գանձվող պետական տուրքերի գծով 2022 թվականի մուտքերը կանխատեսվել են 2021 թվականի հաստատված ցուցանիշի՝ 2,602.9 մլն դրամի չափով՝ հիմք ընդունելով փորձագիտական գնահատականը, ներառյալ կենսաչափականան անձնագրերի և նույնականացման քարտերի գծով և այլ փաստաթղթերի, այդ թվում ՀՀ քաղաքացու անձնագիր տալու, համար ներկայացված փորձագիտական գնահատականները՝ համապատասխանաբար 228.5 մլն և 172.1 մլն և 2,204.3 մլն դրամի չափով, 2020 թվականին փաստացի ստացված 93.4 մլն, 149.3 մլն և 944.3 մլն դրամի դիմաց:

Լիցենզավորման ենթակա գործունեություն իրականացնելու համար գանձվող պետական տուրքերի գծով 2022 թվականի մուտքերը կանխատեսվել են 63,344.4 մլն դրամի չափով՝ 2021 թվականի համար հաստատված 15,502.6 մլն և 2020 թվականին փաստացի ստացված 13,675.7 մլն դրամի դիմաց: «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքում կատարվել են փոփոխություններ, որոնցով սահմանվել են բարձր դրույքաչափերով պետական տուրքերի նոր տեսակներ: «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» 03.06.2021թ. ՀՕ-279-Ն օրենքով սահմանվել է պետական տուրք արտադրական կանեփի արտադրություն, ներմուծում, արտահանում կամ մեծածախ առևտուր իրականացնելու լիցենզիաների համար, իսկ «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» 15.07.2021թ. ՀՕ-310-Ն օրենքով՝ Հայաստանի Հանրապետությունից պղնձի խտահանքի, մոլիբդենի խտահանքի և մոլիբդենի և դրանից պատրաստված արտադրատեսակների

(բացառությամբ՝ թափոններ և ջարդոն)՝ դեպի երրորդ երկրներ արտահանման ժամանակավոր սահմանափակում կիրառելու լիցենզիաներ տրամադրելու համար:

Այս խմբի պետական տուրքերի 2022 թվականի մուտքերի գերակշիռ մասը՝ 12,576.1 մլն դրամը կամ 72.1%-ը (առանց Հայաստանի Հանրապետությունից պղնձի խտահանքի, մոլիբդենի խտահանքի և մոլիբդենի և դրանից պատրաստված արտադրատեսակների (բացառությամբ՝ թափոններ և ջարդոն)՝ դեպի երրորդ երկրներ արտահանման ժամանակավոր սահմանափակում կիրառելու լիցենզիաներ տրամադրելու համար պետական տուրքի գծով կանխատեսվող 50.0 մլրդ դրամի), նախատեսվում է գանձել վիճակախաղերի, շահումներով խաղերի, բանկային և ֆինանսավարկային կազմակերպությունների, պետական սեփականություն հանդիսացող ընդերքի և բնական ռեսուրսների, ինչպես նաև բանկային, մաքսային, տրանսպորտի և քաղաքաշինության բնագավառներում լիցենզավորման ենթակա գործունեություն իրականացնելու համար վճարվելիք պետական տուրքերի հաշվին: Լիցենզավորման ենթակա գործունեություն իրականացնելու համար գանձվող պետական տուրքերի գծով կանխատեսումներն իրականացվել են՝ ելնելով օրենքով նախատեսված լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակների վերաբերյալ առկա քանակական տվյալներից, 2020 թվականի փաստացի և 2021 թվականի սպասողական մուտքերից:

Այլ ծառայությունների կամ գործողությունների համար գանձվող պետական տուրքերի գծով 2022 թվականի մուտքերը կանխատեսվել են 13,295.6 մլն դրամի չափով՝ 2021 թվականի համար հաստատված 19,408.4 մլն դրամի և 2020 թվականի փաստացի ստացված 10,228.6 մլն դրամի դիմաց: Նշված պետական տուրքերից 2022 թվականի բյուջետային մուտքերի գերակշռող մասը՝ 62.2 %-ը, ապահովվելու է ՀՀ-ից օդային տրանսպորտի միջոցներով ֆիզիկական անձանց (օդային ուղևորների) ելքի համար գանձվող պետական տուրքի հաշվին:

• **ՀՀ-ից օդային տրանսպորտի միջոցներով ֆիզիկական անձանց (օդային ուղևորների) ելքի համար** գանձվող պետական տուրքի գծով 2022 թվականի մուտքերը կանխատեսվել են 8,269.9 մլն դրամի չափով՝ 2021 թվականի սպասողական 8,179.9 մլն դրամի մուտքերի նկատմամբ կիրառելով 1.1% աճ: 2021 թվականի սպասողական ցուցանիշը կանխատեսվել է 2021 թվականի առաջին 7 ամիսների փաստացի մուտքերի նկատմամբ կիրառելով 2018-2020 թվականների տարեկան մուտքերում առաջին 7 ամիսների մուտքերի տեսակարար կշիռների միջինացված ցուցանիշը:

Պաշտոնական դրամաշնորհներ

Պաշտոնական դրամաշնորհները 2022 թվականի համար ծրագրվել են՝ հաշվի առնելով առկա պայմանագրերը, դոնորների հետ ձեռքբերված նախնական համաձայնությունները և Եվրամիությունից ակնկալվող դրամաշնորհների դեպքում՝ սպասումները:

Աղյուսակ 7. 2018-2022թթ փաստացի/կանխատեսումային պաշտոնական դրամաշնորհները (մլրդ դրամներով)

Պաշտոնական դրամաշնորհներ	2018թ փաստ	2019թ փաստ	2020թ փաստ	2021թ բյուջե	2022թ կանխատեսում
Ընդամենը, այդ թվում՝	11.2	12.4	53.2	24.3	40.3
ԵՄ (Եվրոպական հարևանության շրջանակներում ՀՀ-ԵՄ գործողությունների ծրագրով նախատեսված դրամաշնորհային ծրագրեր)	11.0	4.5	47.3	1.7	5.3
ԵՄ (2.6 մլրդ եվրո)	-	-	-	-	13.0
Այլ նպատակային դրամաշնորհներ	0.2	7.9	5.9	22.6	22.0

Եվրոպական հարևանության ՀՀ-ԵՄ գործողությունների ծրագրի շրջանակներում Աջակցություն Հայաստանում դատական ոլորտի բարեփոխումների իրականացմանը ծրագրով նախատեսվում է բյուջետային օժանդակություն պաշտոնական դրամաշնորհների (չկապակցված դրամաշնորհներ) ստացում՝ 9.0 մլն եվրո կամ 5.3 մլրդ դրամ:

Արևելյան գործընկերության ՀՀ-ԵՄ համագործակցության նոր 5-ամյա փուլի շրջանակներում նախատեսվել է տարատեսակ ֆինանսական գործիքների միջոցով Հայաստանի Հանրապետությանը հատկացնել 2.6 մլրդ եվրո աջակցություն, որն ուղղվելու է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և ԵՄ-ի համատեղ սահմանած 5 առաջնահերթ նախաձեռնություններին, որոնք առնչվելու են Հյուսիս-Հարավ մայրուղու և այլ ենթակառուցվածքների կառուցմանը և ՀՀ հարավային շրջանների սոցիալ-տնտեսական զարգացմանը, առողջապահական ոլորտի բուժ. հաստատությունների արդիականացմանը, կրթական հաստատությունների բարելավմանը և գիտական ենթակառուցվածքների արդիականացմանը, թվային կառավարմանը և նորարարության խթանմանը, ինչպես նաև էկոնոմիկայի ոլորտում որակի ենթակառուցվածքների համակարգի արդիականացմանը, այդ թվում՝ գյուղատնտեսական արտադրանքի որակի և անվտանգության մակարդակի բարձրացմանը, ՊՄԳ-ի շրջանակներում ժամանակակից լոգիստիկ կենտրոնի ստեղծմանը:

Նպատակային օժանդակություն պաշտոնական դրամաշնորհային (կապակցված դրամաշնորհներ) ծրագրերից նախատեսվում է 44.6 մլն. ԱՄՆ դոլարի կամ 22.0 մլրդ դրամի ստացում: Նպատակային պաշտոնական դրամաշնորհային ծրագրերի գծով ՀՀ 2022 թվականի

պետական բյուջեի նախագծի ցուցանիշների մանրամասները ներկայացված են նախագծի N 1 հավելվածի N 5 աղյուսակում:

Այլ եկամուտներ

Այլ եկամուտները ներառում են բանկերում և ֆինանսավարկային հաստատություններում պետական բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարները, իրավաբանական անձանց կապիտալում կատարված ներդրումներից ստացվող շահաբաժինները, պետական ձեռնարկությունների գույքի օգտագործման վճարները, պետության կողմից տրված վարկերի օգտագործման դիմաց վճարները (տոկոսավճարները), իրավախախտումների համար գործադիր և դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից ստացվող մուտքերը, պետական մարմինների կողմից ապրանքների մատակարարումից և ծառայությունների մատուցումից մուտքերը և այլ եկամուտները:

Այլ եկամուտների գծով մուտքերը 2022 թվականի համար համար ծրագրվել են 62.1 մլրդ դրամի չափով, հաշվի առնելով գանձման համար պատասխանատու պետական կառավարման մարմինների կողմից ՀՀ 2022 թվականի բյուջետային գործընթացի շրջանակում համապատասխան հայտերով ներկայացված կանխատեսումները, կատարված օրենսդրական փոփոխությունները, ինչպես նաև առանձին եկամտատեսակների գծով նախորդ տարիներին արձանագրված միտումները:

Այլ եկամուտների գծով կանխատեսումային ցուցանիշների ընդհանուր պատկերն ըստ եկամտի հիմնական աղբյուրների հետևյալն է.

Աղյուսակ 8. *Այլ եկամուտների կազմում հաշվառվող եկամտարեսակների գծով ՀՀ 2018-2022թթ փաստացի/կանխատեսումային ցուցանիշները (մլրդ դրամներով)*

Այլ եկամուտներ	2018թ փաստ	2019թ փաստ	2020թ փաստ	2021թ բյուջե	2022թ կանխատեսում
Ընդամենը	72.3	88.8	122.2	45.1	62.1
2. Պետական սեփականություն հանդիսացող գույքի վարձակալությունից եկամուտներ	2.5	2.4	0.4	1.1	6.7
3. Տոկոսավճարների և շահաբաժինների տեսքով ստացվող եկամուտներ	20.0	24.8	35.2	20.2	26.0
4. Իրավախախտումների համար գործադիր, դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից մուտքեր	14.7	15.7	11.5	10.5	10.8
5. Ապրանքների մատակարարումից և ծառայությունների մատուցումից եկամուտներ, որից՝	27.4	34.0	16.4	11.7	17.5
6. Օրենքով և այլ իրավական ակտերով սահմանված՝ պետական բյուջե մուտքագրվող այլ եկամուտներ	7.7	11.9	58.7	1.6	1.2

Ստորև ներկայացվում են 2022 թվականի այլ եկամուտների գծով կանխատեսվող մուտքերի հաշվարկներում կիրառված մեթոդաբանության համառոտ նկարագրությունը:

Պետական հիմնարկների հաշվեկշիռներում հաշվառվող գույքի (բացառությամբ հողի) վարձակալության և օգտագործման դիմաց գանձվող վարձավճարները 2022 թվականի համար կանխատեսվում են շուրջ 6,675.2 մլն դրամ, 2021 թվականի համար ծրագրված 1,077.7 մլն դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված 391.2 մլն դրամի դիմաց: Կանխատեսումներում հիմք են ընդունվել պետական կառավարման մարմինների կողմից ներկայացված տեղեկությունները վարձակալական պայմանագրերի համաձայն 2022 թվականներին վճարվելիք վարձավճարների վերաբերյալ, ինչպես նաև համապատասխան բյուջետային փաստացի մուտքերի գծով գանձապետական տվյալները:

Բանկերում և ֆինանսավարկային հաստատություններում գանձապետական միասնական հաշվի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարներից, իրավաբանական անձանց կապիտալում կատարված ներդրումներից ստացվող շահաբաժիններից 2022 թվականին ակնկալվում են 14,137.9 մլն դրամի չափով մուտքեր: Մասնավորապես.

Բանկերում և ֆինանսավարկային հաստատություններում պետական բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարների գծով մուտքերը ծրագրվել են 13,100.0 մլն դրամ՝ 2021 թվականի համար ծրագրված 4,923.0 մլն դրամի և 2020 թվականի փաստացի ստացված 17,099.6 մլն դրամի դիմաց: 2022 թվականի մուտքերն ապահովվելու են հիմնականում ի հաշիվ ժամանակավորապես ազատ բյուջետային միջոցները ՀՀ կենտրոնական բանկում ավանդադնելու դիմաց ՀՀ կենտրոնական բանկի և ՀՀ ֆինանսների նախարարության միջև կնքված «Հաշվի սպասարկման մասին» պայմանագրի հիման վրա վճարվելիք տոկոսավճարների:

Իրավաբանական անձանց կապիտալում կատարված ներդրումներից ստացվող շահաբաժիններից 2022 թվականին ակնկալվում են 1,037.9 մլն դրամի չափով մուտքեր՝ 2021 թվականի համար ծրագրված 1,134.2 մլն դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված 3,563.5 մլն դրամի դիմաց: Շահաբաժինների գծով 2022 թվականի կանխատեսվող մուտքերը ծրագրելիս հաշվի է առնվել ՀՀ կառավարության 2011 թվականի մարտի 3-ի «Պետության սեփականություն հանդիսացող բաժնեմաս ունեցող առևտրային կազմակերպությունների շահույթի բաշխման, շահութաբաժինների հաշվարկման և Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե վճարման կարգը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2001 թվականի դեկտեմբերի 5-ի N 1194 որոշման մեջ փոփոխություն կատարելու մասին» N 202-Ն որոշմամբ հաստատված կարգի համաձայն պետական մասնակցության դիմաց պետական բյուջե վճարման ենթակա տարեկան շահութաբաժինների հաշվարկման բազայի 50%-ի չափով պետական բյուջե կատարվելիք մասհանումների սահմանումը:

Պետության կողմից տրված վարկերի օգտագործման դիմաց տոկոսավճարները 2022 թվականին կանխատեսվում են 11,867.9 մլն դրամի չափով: Մասնավորապես.

ՀՀ ռեզիդենտներին տրամադրված վարկերի օգտագործումից 2022 թվականին ակնկալվում է ստանալ 11,815.6 մլն դրամ՝ 2021 թվականի համար ծրագրված 14,099.4 մլն դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված 14,337.5 մլն դրամի դիմաց: Այն ծրագրվել է՝ հաշվի առնելով համապատասխան պայմանագրերով նախատեսված դրույթները: Մասնավորապես, 2021 թվականին տոկոսավճարների գծով մուտքերն ապահովվելու են ի հաշիվ «Բարձրավոլտ

Էլեկտրական ցանցեր», «Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր», «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ-ներին, «Երևանի Զերմաէլեկտրակենտրոն» ՓԲԸ-ին և այլ կազմակերպություններին տրամադրված վարկերի դիմաց հաշվարկված տոկոսավճարների:

Հայաստանի Հանրապետության ոչ ռեզիդենտին տրամադրված վարկերի գծով 2022 թվականի բյուջետային մուտքերը կգոյանան Վրաստանի Հանրապետությանը տրամադրված վարկի սպասարկման տոկոսավճարներից, որոնք կկազմեն 106.0 հազ. ԱՄՆ դոլար կամ մոտ 52.3 մլն դրամ՝ 2021 թվականի համար ծրագրված 75.7 մլն դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված 97.8 մլն դրամի դիմաց:

Իրավախախտումների համար գործադիր, դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից 2022 թվականի մուտքերը գնահատվել են 10,798.8 մլն դրամի չափով՝ 2021 թվականի համար ծրագրված 10,479.9 մլն դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված 11,540.9 մլն դրամի դիմաց: Կանխատեսումները կատարված են ըստ համապատասխան իրավական հիմքով վարչական պատժամիջոց կիրառող պետական կառավարման մարմինների՝ հաշվի առնելով պատժամիջոցների գծով 2016-2020 թվականների մուտքերի հավաքագրման միտումները, ինչպես նաև այս բնագավառում իրականացված օրենսդրական փոփոխությունները:

Ապրանքների մատակարարումից և ծառայությունների մատուցումից եկամուտների գծով 2022 թվականի պետական բյուջեի մուտքերը գնահատվել են 17,455.9 մլն դրամի չափով՝ 2021 թվականի համար ծրագրված 11,651.5 մլն դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված 16,376.4 մլն դրամի դիմաց: Կանխատեսումները կատարվել են պետական կառավարման մարմիններից ստացված հայտերի և 2016-2020 թվականների մուտքերի հավաքագրման միտումների հիման վրա:

Օրենքով և իրավական այլ ակտերով սահմանված՝ պետական բյուջե մուտքագրվող այլ եկամուտների գծով 2022 թվականի պետական բյուջեի մուտքերը գնահատվել են 1,168.7 մլն դրամի չափով՝ 2021 թվականի համար ծրագրված 1,629.1 մլն դրամի և 2020 թվականին փաստացի ստացված 2,904.4 մլն դրամի դիմաց: Այն կանխատեսվել է՝ ելնելով նախորդ տարիների փաստացի մուտքերի միտումներից:

Մ Ա Ս ՈՒՅ – Բ. Ծ Ա Խ Ս Ե Ր Ի Կ Ա Ն Խ Ա Տ Ե Ս ՈՒ Մ

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով ծախսերի ծավալը ծրագրավորվել է շուրջ 2,189.2 մլրդ դրամի չափով: Ծախսերի ամբողջ ծավալի 84.2%-ը կամ 1,842.7 մլրդ դրամը բաժին է ընկնում ընթացիկ ծախսերին, 15.8%-ը կամ 346.5 մլրդ դրամը՝ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով զուտ ծախսերին: ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծի ծախսային մասը ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեի հաստատված մակարդակի համեմատ ավելացել է շուրջ 338 մլրդ դրամով:

Նախագծով առաջարկվող բյուջետային ծախսերի ծավալները, կազմն ու կառուցվածքը ձևավորվել են ելնելով 2022 թվականի մակրոտնտեսական կանխատեսումներից, գների և սակագների կանխատեսվող ցուցանիշներից, հանրապետությունում տնտեսական հարաբերությունների բնականոն ընթացքը խաթարող նոր բյուջետային պարտքերի չառաջացման անհրաժեշտությունից ու առանձին ծախսատեսակների գծով մշակված բյուջետային նորմատիվներից:

«Հայաստանի Հանրապետության 2022 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը կազմվել է Ծրագրային բյուջետավորման ձևաչափով՝ «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համահունչ, ապահովելով ծրագրային բյուջետավորման սկզբունքների ամբողջական ներդրումը: Ծրագրային բյուջետավորման համակարգի ներդրման հիմնական նպատակն է բարելավել հանրային ծախսերի առաջնահերթությունների սահմանումը և բարձրացնել հանրային ֆինանսների կառավարման թափանցիկությունը, հաշվետվողականությունը, արդյունավետությունը և արդյունքայնությունը, ինչպես նաև բյուջետային տեղեկատվությունը ներկայացնել այնպիսի ձևաչափով, որը հնարավոր կդարձնի վերահսկել, թե ինչպես է բյուջեն օգտագործվում ընդունված քաղաքականություններն իրականացնելու համար: Փոփոխությունները ֆորմալ առումով ուղղված են ծրագրային դասակարգումը՝ որպես բյուջետային հատկացումների հիմնական դասակարգում սահմանելուն, բյուջետային գործընթացի բոլոր փուլերում (բյուջեի պլանավորում, կատարում, հաշվետվողականություն):

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով ելքային ծրագրերի և միջոցառումների գծով արդյունքային (կատարողական) ցուցանիշներն ու ծախսային ծրագրերի գծով վերջնական արդյունքային ցուցանիշները ներկայացված են համապատասխանաբար սույն բացատրագրի NN 3 և 13 հավելվածներում:

ԾԱԽՍԵՐՆ ԸՍՏ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ

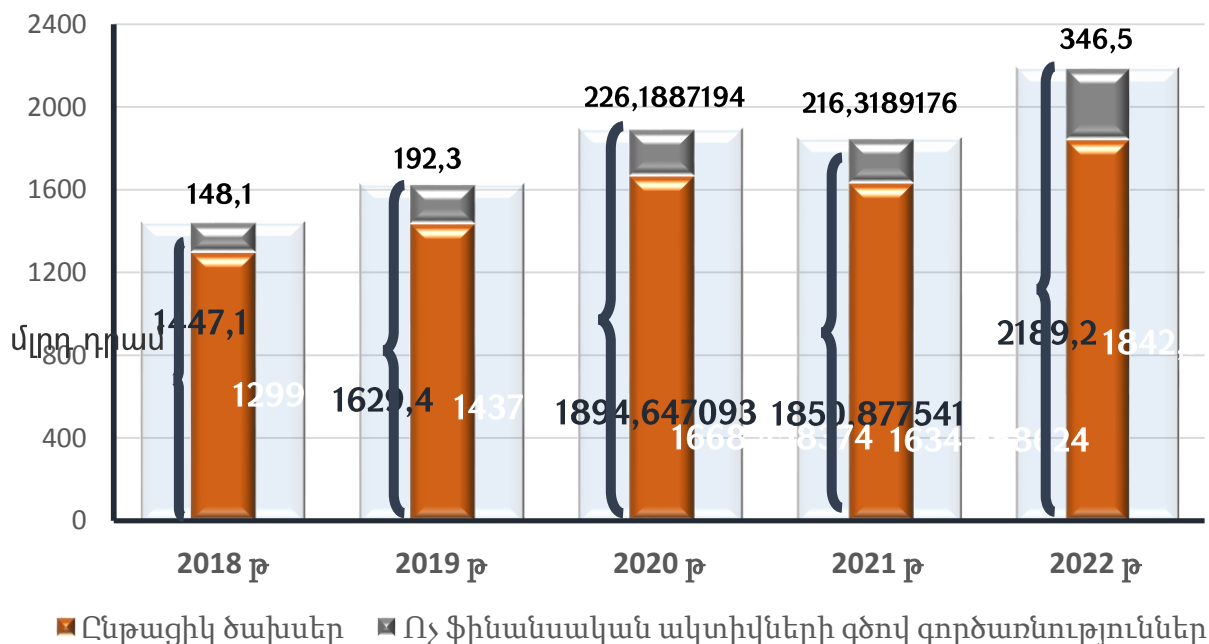
2022 թվականի պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ կազմում է 23.4%: Նույն ժամանակահատվածում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով զուտ ծախսերի հարաբերակցությունները ՀՆԱ-ի նկատմամբ կազմում է 4.4%:

Աղյուսակ 9. 2018-2022թթ ընթացիկ և ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի փոփոխության և հարաբերակցության միտումները

Ցուցանիշներ	2018թ. փաստացի	2019թ. փաստացի	2020թ. փաստացի	2021թ. հաստատված	2022թ. բյուջեի նախագիծ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԾԱԽՍԵՐ, (մլն դրամ)	1,447,083	1,629,437	1,894,647	1,850,878	2,189,228
այդ թվում՝					
- ընթացիկ ծախսեր, (մլն դրամ)	1,298,978	1,437,143	1,668,458	1,634,559	1,842,719
- %-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	21.6%	21.9%	27.0%	25.6%	23.4%
- ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով գործառնություններ, (մլն դրամ)*	148,105	192,294	226,189	216,319	346,509
- %-ով՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ	2.5%	2.9%	3.7%	3.4%	4.4%

*ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով գործառնությունները հանրագումար են ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարամից մուտքերի գծով ծախսերի (-10,059.3 մլն դրամ) և ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի (356,568.5 մլն դրամ):

Գծապատկեր 2. 2018-2022թթ. ընթացիկ և ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով գործառնությունների փոփոխության և հարաբերակցության միտումները

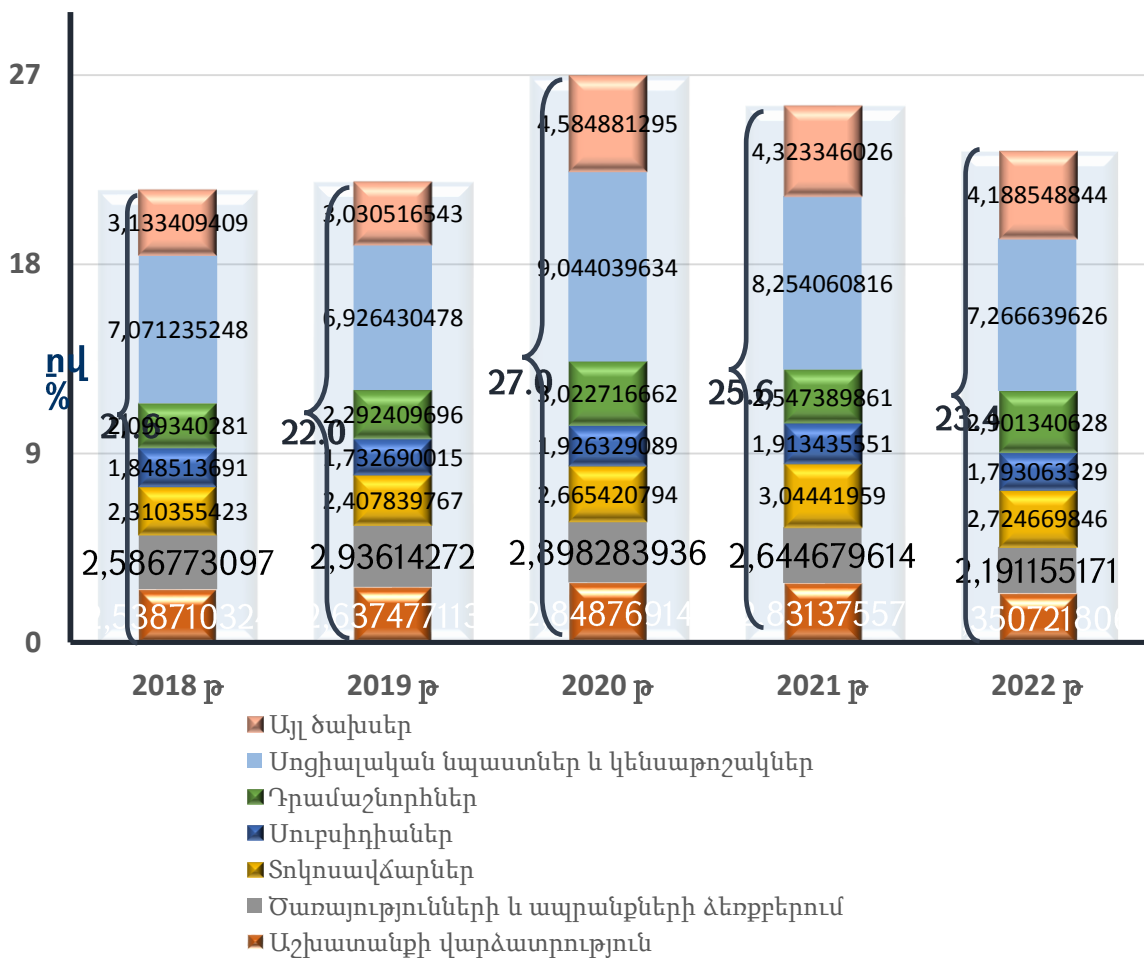

2022 թվականի ծախսերի ընդհանուր ծավալի միջին տարեկանի շուրջ 84.2%-ը կկազմեն **ընթացիկ ծախսերը**, (2021 թվականին այդ ցուցանիշը ծրագրվել է 88.3%):

Դիտարկվող ժամանակահատվածում ընթացիկ ծախսերն ուղղված կլինի ծառայությունների մատուցման, տրանսպորտների տրամադրման, ֆինանսավորման ծախսերի իրականացման և հանրության կողմից անմիջականորեն օգտագործվող ակտիվների հետ կապված միջոցառումներին:

2022թ. ընթացիկ ծախսերի ֆինանսավորման ըստ տնտեսագիտական դասակարգման կառուցվածքի ծախսերի հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ ներկայացված է ստորև:

Գծապատկեր 3. **2017-2021թթ. ընթացիկ ծախսերի ֆինանսավորման ըստ տնտեսագիտական դասակարգման կառուցվածքի ծախսերի հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ**

2022թ. պետական բյուջեից աշխատավարձերին ուղղվող ծախսերը կկազմի 185.0 մլրդ դրամ: Այս ծախսը 2021 թվականի հաստատված բյուջեի նույն ցուցանիշի համեմատ ավել է 2.2 տոկոսով կամ 3.9 մլրդ դրամի չափով:

2022թ. տոկոսավճարների գծով ծախսը կազմում է 214.4 մլրդ դրամ: 2022թ. պետական բյուջեից կազմակերպություններին նախատեսվում է տրամադրել 141.1 մլրդ դրամի

սուբսիդիաներ, որը 2021 թվականի հաստատված բյուջեի համեմատ սուբսիդիաների գծով ծախսն ավել է կանխատեսվել 15.3 տոկոսով կամ 18.7 մլրդ դրամով:

2022թ. ընթացիկ ծախսերի աճը մեծապես ապահովվելու է սոցիալական նպաստների և կենսաթոշակների վճարների գծով պետական բյուջեի ծախսերի ավելացման հաշվին, որոնք 2021 թվականի հաստատված բյուջեի նկատմամբ ավելացել է 8.3 տոկոսով կամ 44.0 մլրդ դրամով:

2022թ պետական բյուջեից նախատեսվում է տրամադրել դրամաշնորհներ 2021 թվականի հաստատված բյուջեի նկատմամբ համապատասխանաբար 65.4 մլրդ դրամով կամ 40.1 տոկոսով ավել, որը պայմանավորված էր դրոշմանիշային վճարների 2022թ. բյուջեում եկամուտների և ծախսերի նախատեսմամբ, ինչպես նաև ԵՄ աջակցությամբ ծրագրերով նախատեսմամբ:

2022թ պետական բյուջեից նախատեսվում է տրամադրել ծառայությունների, ապրանքների ձեռքբերման և այլ ծախսերի գծով 2021 թվականի հաստատված բյուջեի նկատմամբ 56.4 մլրդ դրամով կամ 12.7 տոկոսով ավել:

Աղյուսակ 10. 2018-2022թթ ընթացիկ ծախսերի ֆինանսավորման կառուցվածքը ըստ տնտեսագիտական դասակարգման

մլն դրամ

Ցուցանիշներ	2018թ փաստացի	2019թ փաստացի	2020թ փաստացի	2021թ հաստատված	2022թ. բյուջե
ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐ	1,298,978	1,437,143	1,668,458	1,634,559	1,842,719
այդ թվում՝					
ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ	152,755	172,579	176,101	181,075	184,989
ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՁԵՌՔԲԵՐՈՒՄ	155,647	192,121	179,162	169,135	172,432
ՏՈԿՈՍԱՎՃԱՐՆԵՐ	139,015	157,553	164,767	194,700	214,416
ՍՈՒՔՍԻԴԻԱՆԵՐ	111,226	113,376	119,079	122,370	141,104
ԴՐԱՄԱՇՆՈՐՀՆԵՐ	126,318	150,000	186,854	162,913	228,319
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐ ԵՎ ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿՆԵՐ	425,479	453,219	559,072	527,873	571,844
ԱՅԼ ԾԱԽՍԵՐ	188,538	198,296	283,422	276,491	329,615

2022 թվականի պետական բյուջեից նախատեսվում է տրամադրել **հատկացումներ ՀՀ համայնքներին**, որը կազմել է 91.2 մլրդ դրամ (2021 թվականին այն կազմել է՝ 82.5 մլրդ դրամ) կամ ընդհանուր բյուջետային ծախսերի 4.1 % և ՀՆԱ-ի 1.2 %:

Աղյուսակ 11. ՀՀ պետական բյուջեից համայնքներին տրվող հատկացումների վերաբերյալ

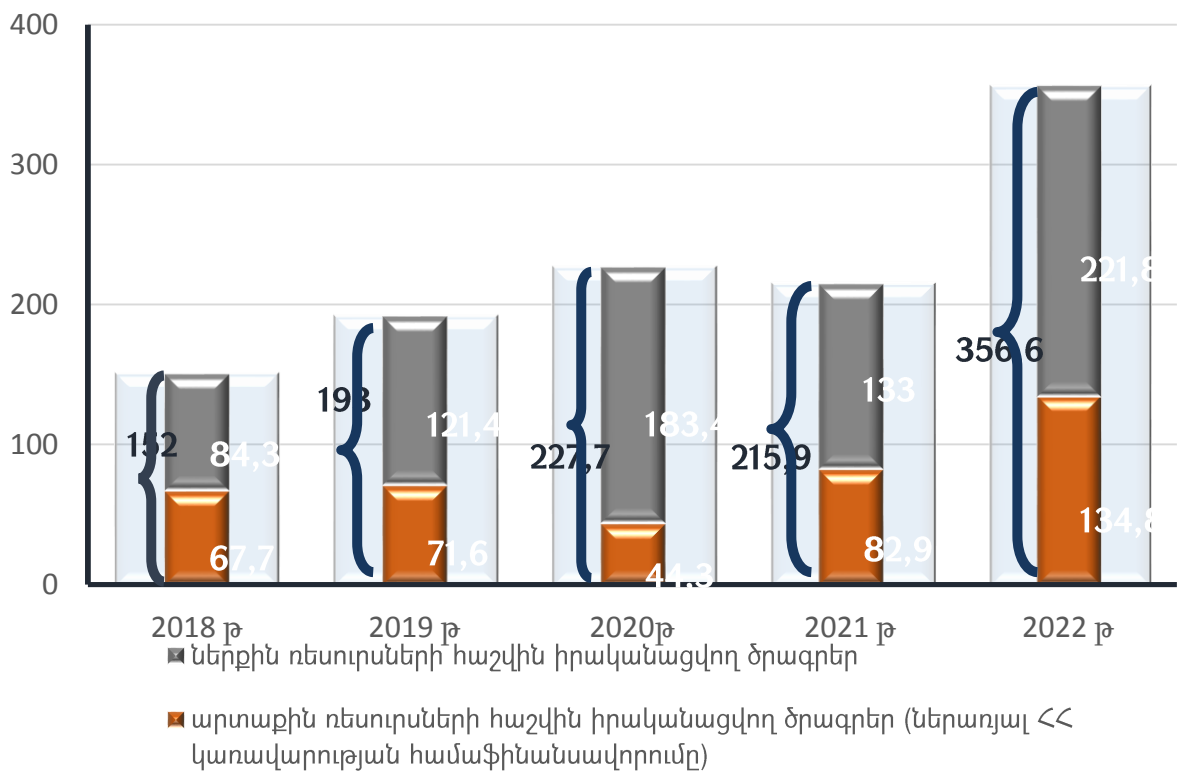
հազ. դրամ

Ցուցանիշներ	2018 թվական փաստայի	2019 թվական փաստայի	2020 թվական փաստացի	2021 թվական հաստատված	2022 թվական նախագիծ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	60,167,365.9	67,606,297.1	82,364,940.5	82,519,712.5	91,246,187.7
Պետական բյուջեից համայնքների բյուջեներին ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով տրվող դոտացիաներ, որից	48,232,000.0	51,071,361.3	55,378,535.0	64,596,984.0	64,349,123.0
<i>Օրենքների կիրարկման արդյունքում համայնքների բյուջեների կորուստների փոխհատուցում</i>	67,892.9	77,853.5	66,273.3	59,819.5	50,248.3
Այլ ընթացիկ դրամաշնորհներ համայնքներին, որից	2,168.4	2,242.0	3,372,222.2	29,727.2	353,588.7
<i>«Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» օրենքի կիրարկմամբ պայմանավորված ֆինանսական փոխհատուցում տեղական ինքնակառավարման մարմիններին</i>			3,321,871.7		
Սուբվենցիաներ համայնքներին, այդ թվում	11,223,599.7	15,801,349.6	22,860,028.8	17,093,001.3	25,388,270.2
<i>ընթացիկ սուբվենցիաներ</i>	8,677,571.0	9,268,940.8	8,741,376.7	9,019,489.2	6,939,835.9
<i>կապիտալ սուբվենցիաներ</i>	2,546,028.7	6,532,408.8	14,118,652.1	8,073,512.1	18,448,434.3
«Սահմանամերձ համայնքների սոցիալական աջակցության մասին» ՀՀ օրենքի կիրարկմամբ պայմանավորված պետական աջակցություն սահմանամերձ համայնքներին	709,597.9	731,344.2	754,154.5	800,000.0	1,155,205.8

2022 թվականի ծախսերի ընդհանուր ծավալի 15.8 %-ը կկազմեն ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը, (2021 թվականին այդ ցուցանիշը ծրագրվել է 11.7%):

2022թվականի ընթացքում ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ֆինանսավորման կառուցվածքում արձանագրվում է արտաքին և ներքին աղբյուրների ծավալի ավելացում: Ընդ որում ներքին աղբյուրների ծավալի ավելացումը կրում է առաջանցիկ բնույթ:

Գծապատկեր 4. 2018-2022 թթ. ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ֆինանսավորման կառուցվածքը

Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի իրականացման գերակայությունները հանդիսանալու են ինչպես ենթակառուցվածքային, այնպես էլ սոցիալական ոլորտներում ներդրումները:

Աղյուսակ 12 2018-2022թթ. ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ֆինանսավորման կառուցվածքը ըստ արտաքին և ներքին աղբյուրների

Ցուցանիշներ	մլն դրամ				
	2018թ.	2019թ.	2020թ.	2021թ.	2022թ.
Ընդամենը	151,988.1	193,017.1	227,698.4	215,935.5	356,568.5
- արտաքին աղբյուրներ	67,742.2	71,630.6	44,265.6	82,926.4	134,773.4
- ներքին աղբյուրներ	84,245.9	121,386.5	183,432.8	133,009.1	221,795.1
Տրանսպորտ, այդ թվում	35,623.7	34,357.1	42,169.5	58,832.5	100,027.4
- արտաքին աղբյուրներ	27,960.7	18,829.6	14,285.8	24,692.3	52,926.4

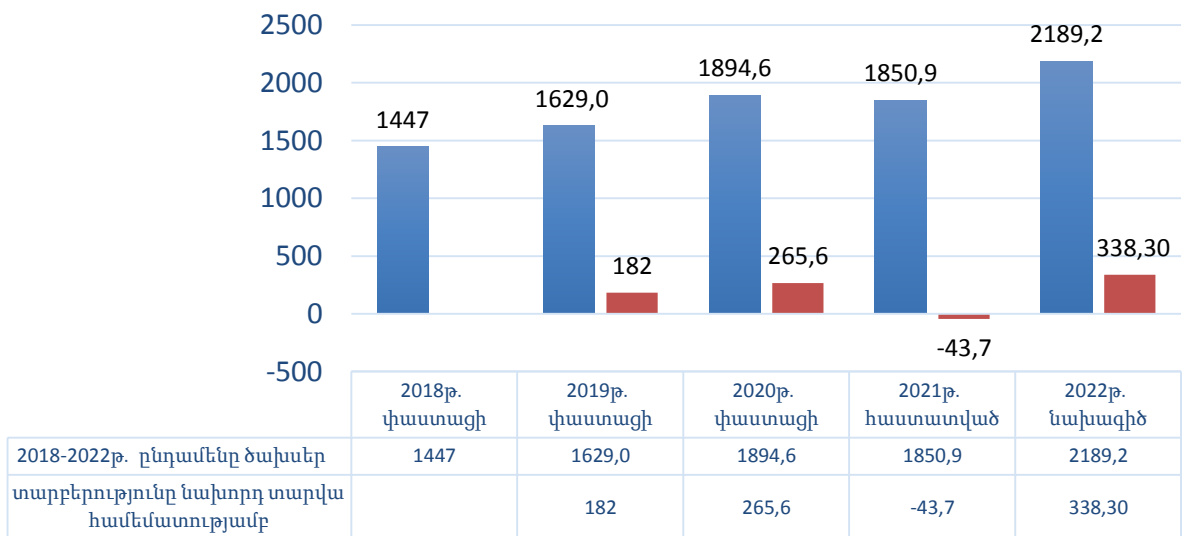
- ներքին աղբյուրներ	7,663.0	15,527.5	27,883.7	34,140.2	47,101.0
Էներգետիկա, այդ թվում	14,416.9	4,488.8	182.0	1,207.0	2,107.4
- արտաքին աղբյուրներ	14,416.9	4,488.8	182.0	1,207.0	2,107.4
- ներքին աղբյուրներ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Շրջակա միջավայր և գյուղատնտեսություն	2,104.5	3,904.1	1,525.8	7,293.6	4,337.3
- արտաքին աղբյուրներ	2,104.5	3,557.7	1,174.5	6,754.1	3,735.8
- ներքին աղբյուրներ	0.0	346.3	351.3	539.5	601.5
Ջրային տնտեսություն	10,480.7	6,819.5	11,522.5	20,151.4	35,917.5
- արտաքին աղբյուրներ	8,799.5	4,661.9	9,513.1	18,464.4	26,761.2
- ներքին աղբյուրներ	1,681.2	2,157.6	2,009.4	1,687.0	9,156.3
Առողջապահություն	2,272.9	1,979.3	4,630.5	960.7	7,286.7
- արտաքին աղբյուրներ	2,264.5	529.6	2,565.7	960.7	7,286.7
- ներքին աղբյուրներ	8.4	1,449.6	2,064.8	0.0	0.0
Կրթություն, գիտություն մշակույթ և սպորտ	6,078.9	4,774.1	12,313.5	9,976.8	30,425.6
- արտաքին աղբյուրներ	3,022.1	1,672.4	8,785.5	8,539.6	6,179.2
- ներքին աղբյուրներ	3,056.8	3,101.7	3,528.0	1,437.2	24,246.4
Սոցիալական	739.6	546.5	1,520.2	2,500.1	3,015.1
- արտաքին աղբյուրներ	664.4	464.9	1,208.3	1,209.5	2,703.2
- ներքին աղբյուրներ	75.2	81.6	311.9	1,290.6	311.9
Ուժային	70,103.8	114,347.4	140,390.0	88,736.4	131,316.9
- արտաքին աղբյուրներ	0.0	31,389.0	0.0	0.0	0.0
- ներքին աղբյուրներ	70,103.8	82,958.4	140,390.0	88,736.4	131,316.9
Այլ	10,167.1	21,800.4	13,444.4	26,277.0	42,134.5
- արտաքին աղբյուրներ	8,509.6	6,036.60	6,550.7	21,098.8	33,073.4
- ներքին աղբյուրներ	1,657.5	15,763.80	6,893.7	5,178.2	9,061.1

ԾԱՆՍԵՐՆ ԸՍՏ ԳՈՐԾԱՌԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ

2018-2022թթ. ժամանակահատվածում նկատելի է նախորդ տարվա համեմատությամբ պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերի աճը՝ 2019 թվականին 2018-ի համեմատ 182,0 մլրդ. ՀՀ դրամի, 2020թ. -ին՝ 2019թ. -ի համեմատ 265,6 մլրդ. ՀՀ դրամի չափով: Բացառություն է

2021թ. պետական բյուջեն, որը նախորդ՝ 2020 թվականի համեմատ հաստատվել է ծախսերի շուրջ 43,7 մլրդ. ՀՀ դրամ պակաս չափով: Ծախսերի աճման միտումը վերստին դրսևորվելու է 2022 թվականին. ծախսային չափաքանակների հնարավորությունները սահմանվում են ավելի բարձր, քան նախորդ հաստատված՝ 2021 թվականի բյուջետային ծախսերի չափաքանակներն են՝ շուրջ 338,0 մլրդ. ՀՀ դրամի չափով:

Գծապատկեր 5. 2018-2022թթ. ծախսերի համեմատականը

■ 2018-2022թ. ընդամենը ծախսեր ■ տարբերությունը նախորդ տարվա համեմատությամբ

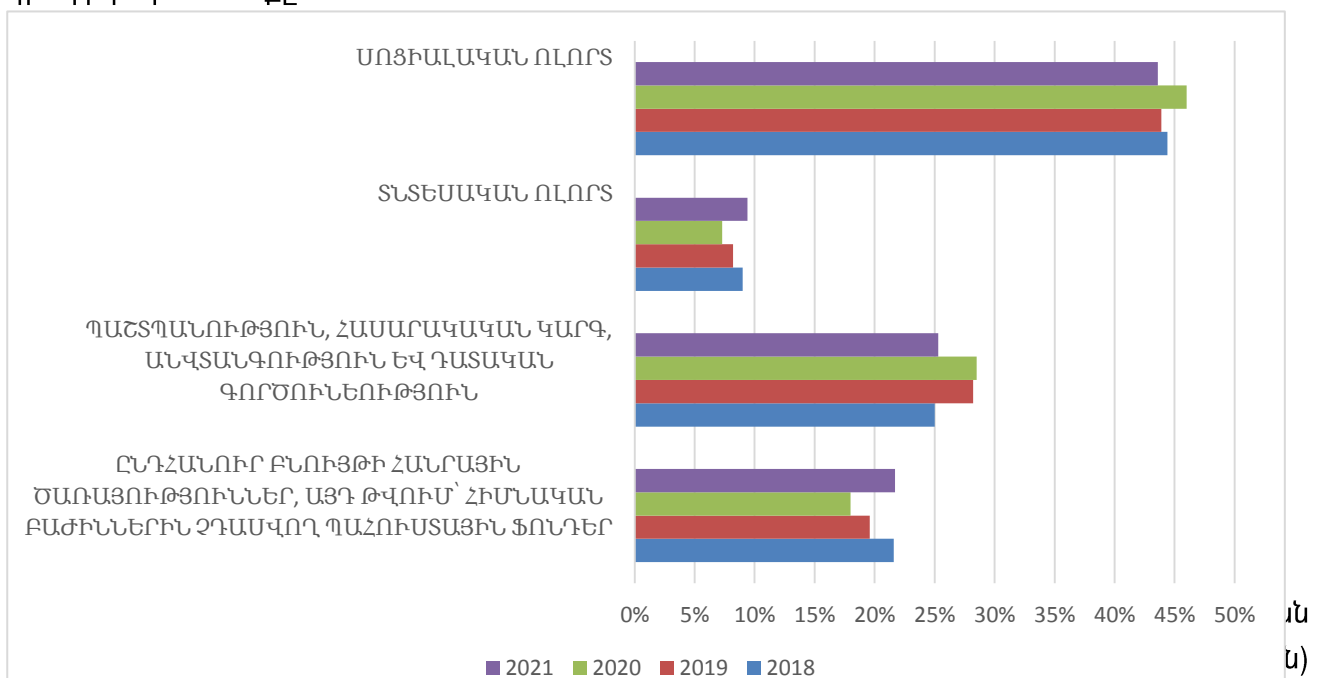
ՀՀ 2018-2022 թվականների պետական բյուջեների ծախսեր՝ ըստ ոլորտների բնութագրվում են ստորև ներկայացված աղյուսակի ցուցանիշներով:

Աղյուսակ 13. ՀՀ 2018-2022թթ պետական բյուջեների ծախսերը՝ ըստ ոլորտների (մլն. դրամ)

Ցուցանիշներ	2018թ. փաստացի	2019թ. փաստացի	2020թ. փաստացի	2021թ. հաստատված	2022թ. նախագիծ
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	1,447,083.0	1,629,436.9	1,894,647.0	1,850,877.5	2,189,228.1
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	24.0%	24.8%	30.6%	28.9%	27.8%
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՊԱՀՈՒՍՏԱՅԻՆ ՖՈՆԴԵՐ	312,771.6	320,072.9	344,340.6	400,935.5	500,873.9
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	5.2%	4.9%	5.5%	6.3%	6.4%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	21.6%	19.6%	18.2%	21.7%	22.9%
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳ, ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԴՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	361,579.4	459,284.1	539,185.3	468,807.7	518,856.9
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ	6.0%	7.0%	8.7%	7.3%	6.6%

Ցուցանիշներ	2018թ. փաստացի	2019թ. փաստացի	2020թ. փաստացի	2021թ. հաստատված	2022թ. նախագիծ
(%)					
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	25.0%	28.2%	28.5%	25.3%	23.7%
ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՈՒՈՐՏ	129,599.5	133,980.8	138,887.2	174,531.3	240,098.1
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.2%	2.0%	2.4%	2.7%	3.1%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	9.0%	8.2%	7.3%	9.4%	11.0%
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՈՒՈՐՏ	643,132.6	716,099.0	872,233.8	806,603.0	929,399.1
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	10.7%	10.9%	14.1%	12.6%	11.8%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	44.4%	43.9%	46.0%	43.6%	42.5%

« 2018-2022 թվականների պետական բյուջեի ծախսերն ըստ ոլորտների ունեն հետևյալ գրաֆիկական տեսքը.

Սոցիալական ոլորտում՝ պաշտպանության, առևտրազարգացման գարգի, ապրանքային և դատական գործունեությանն՝ միջինում 26%, ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների, այդ թվում հիմնական բաժիններին չդասվող պահուստային ֆոնդերի՝ միջինում 21%, տնտեսական ոլորտի՝ միջինում 9% ֆինանսավորումը: Այս միտումը կշանունակվի նաև 2022 թվականին:

2022թ. ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների և պահուստային ֆոնդերի ոլորտին ուղղվելիք միջոցները նախատեսվել են շուրջ 99,938.4 մլն. դրամով ավել՝ համեմատած 2021 թվականի հետ: Ոլորտին ուղղվելիք հատկացումների աճը հիմնականում պայմանավորված է հիմնական բաժիններին չդասվող պահուստային ֆոնդերի՝ 2021 թվականի համեմատ շուրջ 64,740.3 մլն դրամ հավելյալ ֆինանսավորմամբ:

2022թ. պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվում է նաև պաշտպանության, հասարակական կարգի, անվտանգության և դատական գործունեության ոլորտին

հատկացվելիք միջոցների աճ՝ 2021 թվականի համեմատ շուրջ 50,049.1 մլն դրամի չափով, որը հիմնականում ուղղվելու է ռազմական պաշտպանության, հասարակական կարգի և անվտանգության, ազգային անվտանգության, դատական գործունեություն և իրավական պաշտպանության ապահովմանը:

2022 թվականին, ինչպես և 2021 թվականին, տնտեսության ճյուղերի պետական ֆինանսավորումը նպատակաուղղված է լինելու ենթակառուցվածքների, տնտեսության իրական հատվածի, բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերական, ինչպես նաև բնապահպանական բարձր չափանիշներին համապատասխանող՝ արտահանմանը միտված մրցունակ և ներառական տնտեսության կառուցմանն ուղղված ծրագրերի իրականացմանը: 2022 թվականին տնտեսության ոլորտի հատկացումներն ուղղվելու են ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրով սահմանված տնտեսության մրցունակության և արտադրողականության աճի, տնտեսական հնարավորությունների ընդլայնման և դրանց հավասար հասանելիության ապահովմանը:

Աղյուսակ 14. Տնտեսական ոլորտի 2018-2022թթ. բյուջերային ծախսերը (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2018թ. փաստացի	2019թ. փաստացի	2020թ. փաստացի	2021թ. հաստատված	2022թ. նախագիծ
ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏ ԸՆԴԱՄԵՆԸ	129,599.4	133,980.8	138,887.2	174,531.2	240,098.1
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.2%	2.0%	2.4%	2.7%	3.1%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	9.0%	8.2%	7.3%	9.4%	11.0%
այդ թվում՝					
1.ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	112,199.5	111,916.2	125,559.4	148,944.2	213,552.0
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.86%	1.70%	2,03%	2.33%	2.71%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	7.8%	6.9%	6.6%	8.0%	9.8%
2.ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	5,690.8	5,816.9	4,424.2	10,892.1	9,934.0
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.09%	0.09%	0.07%	0.17%	0.13%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	0.39%	0.36%	0.23%	0.59%	0.45%
3. ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՅԻՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԿՈՄՈՒՆԱԼ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	11,709.0	16,247.5	8,903.6	14,694.9	16,611.9
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.19%	0.25%	0.01%	0.23%	0.21%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	0.81%	1.00%	0.47%	0.79%	0.76%

Սոցիալական ոլորտի խմբում 2018-2021 թվականներին առանցքային են եղել և 2022 շարունակվելու են կարևորվել հատկապես սոցիալական ապահովության, կրթության և առողջապահության բնագավառների զարգացման ռազմավարական ծրագրերի իրականացումը:

Աղյուսակ 15. Սոցիալական ոլորտի 2018-2022թթ. բյուջետային ծախսերը (մլն դրամ)

Ցուցանիշներ	2018թ. փաստացի	2019թ. փաստացի	2020թ. փաստացի	2021թ. հաստատված	2022թ. նախագիծ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏ ԸՆԴԱՄԵՆԸ	643,132.58	716,099.00	872,233.8	806,603.02	929,399.1
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	10.7%	10.9%	14.1%	12.6%	11.8%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	44.4%	43.9%	46.0%	43.6%	42.5%
այդ թվում՝					
1. ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	121,626.5	129,336.3	143,796.3	153,593.3	192,759.2
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	2.0%	2.0%	2.3%	2.4%	2.5%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	8.4%	7.9%	7.6%	8.3%	8.8%
2. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	416,625.8	453,921.2	546,575.7	504,875.9	581,419.8
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	6.9%	6.9%	8.8%	7.9%	7.39%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	28.8%	27.9%	28,8%	27.3%	26.6%
3. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	79,574,1	99,283,0	148,236.7	117,548.5	122,715.7
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.3%	1.5%	2. 3%	1.8%	1.56%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	5.5%	6.1%	7. 8%	6.4%	5.6%
4. ՀԱՆԳԻՍ, ՄՇԱԿՈՒՅԹ ԵՎ ԿՐՈՆ	25,306.0	33,558,3	33,625.0	30,585.0	32,504.2
- Հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	0.4%	0.5%	0.2%	0.5%	0.41%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	1.7%	2.1%	1.8%	1.7%	1.5%

2018-2022թթ. ժամանակահատվածում կրթության և առողջապահության ոլորտների ֆինանսավորումը ՀՆԱ նկատմամբ փոփոխական բնույթ է կրել:

2022թ. համար այս ոլորտների բյուջետային ծախսերի չափաքանակները սահմանելիս առաջնային է դիտարկվել նշված ոլորտների համար ծախսեր/ՀՆԱ ցուցանիշի առաջանցիկ մակարդակի ապահովումը:

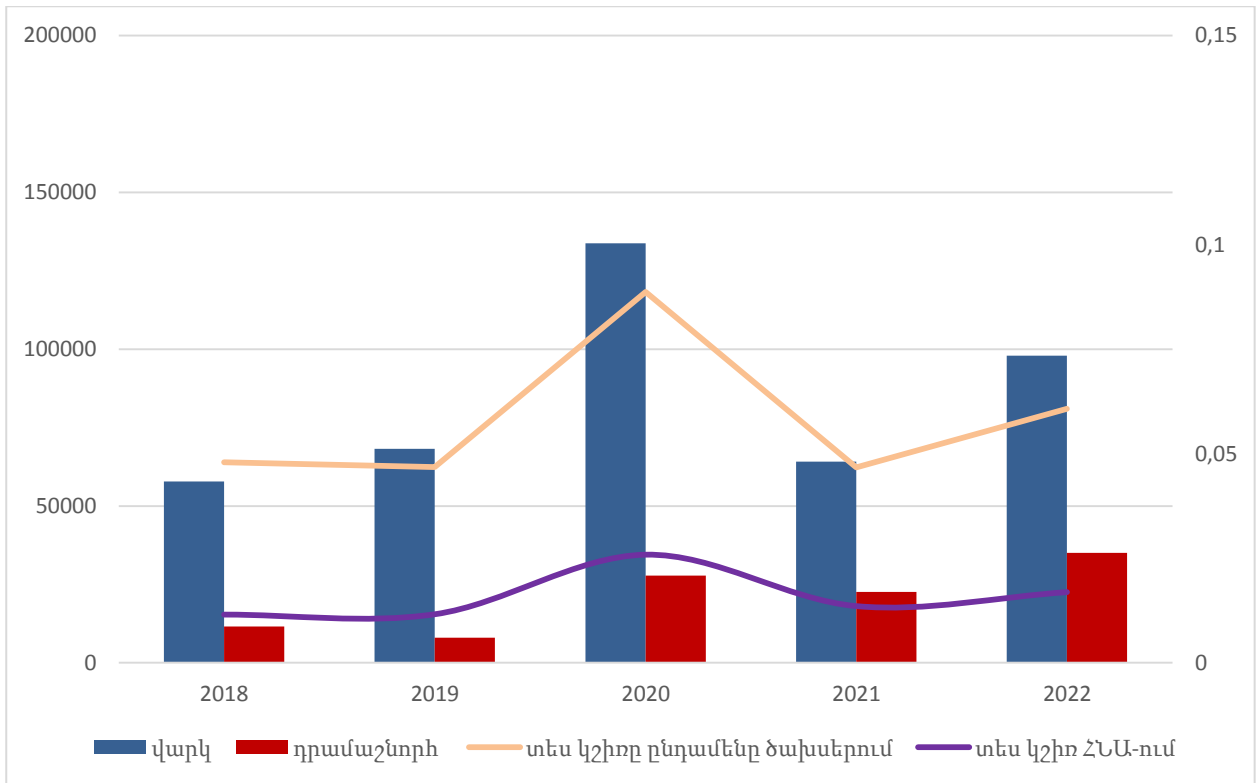
2018-2021թթ. ընթացքում կրթության ոլորտին ուղղված պետական միջոցները կազմել են համապատասխանաբար 121,626.5, 129,336.3, 143,796.3 և 153,593.3 մլն. դրամ: 2022թ. ոլորտի ֆինանսավորման համար հատկացվելիք 192,759.2 մլն. դրամը նախատեսվում է համամասնորեն ուղղել կրթության առանձին տեսակների՝ նախադպրոցական, տարրական, միջնակարգ, մասնագիտական, բարձրագույն, հետբուհական, ինչպես նաև կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների ֆինանսավորմանը: ԵՄ աջակցությամբ իրականացվող դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում ուսումնական հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավման նպատակով պլանավորվում է ծախսել 6,048.1 մլն. դրամ:

Առողջապահության ոլորտի ֆինանսավորումը 2018-2021թթ. համապատասխանաբար կազմել է 79,574.1, 99,283.0, 148,236.7 և 117,548.5 մլն. դրամ: 2022թ. ոլորտին ուղղվող ծախսերը նախորդ տարվա հաճախ ավելացել են 5,167.2 մլն. դրամով և պլանավորվում են 122,715.7 մլն. դրամի չափով, որոնք, հաշվի առնելով 2020-2021թթ. համավարակով պայմանավորված առողջապահության համակարգի համաշխարհային արդի մարտահրավերներն, առաջնահերթ ուղղվելու են վերջինիս դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացմանը, հանրությանը պատվաստանյութերով ապահովմանը, առողջապահական համակարգի ռիսկերին արագ և համարժեք արձագանքմանը: Միաժամանակ, համաձայն ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրի առաջնահերթությունների, առողջապահության ոլորտի ֆինանսավորումը 2022 թվականին ուղղվելու է նաև մարզային առողջապահական կազմակերպությունների շենքային և նյութատեխնիկական պայմանների բարելավման աշխատանքների իրականացմանը:

2018-2021թթ. սոցիալական պաշտպանության ոլորտի ֆինանսավորումն աճողական բնույթ է կրել՝ համապատասխանաբար կազմելով 416,625.8, 453,921.2, 546,575.7 և 504,875.9 մլն. դրամ: 2022 թվականի այս միտումը շարունակվելու է և պետական բյուջեի նախագծով այս ոլորտին նախատեսվում է հատկացնել 581,419.8 մլն. դրամ, որը, ինչպես և դիտարկվող տարիների ընթացքում, առաջնահերթ ուղղվելու է տարեցներին և հաշմանդամներին աջակցության տրամադրմանը, ինչպես նաև գործազրկության, սոցիալական հատուկ արտոնությունների, բնակարային ապահովման, ընտանեկան նպաստների տրամադրման և այլ սոցիալական ծառայությունների ապահովմանը: Բացի այդ, ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. ծրագրով սահմանված առաջնահերթություններից ելնելով, ոլորտի հատկացումները ուղղվելու են ծնելիության խթանմանը և բազմազավակ ընտանիքներին պետական աջակցության ցուցաբերմանը:

2022 թվականի ընթացքում պետական բյուջեների ծախսերի ընդհանուր ծավալը որոշ կախվածության մեջ կլինի նաև արտաքին հոսքերից:

Գծապատկեր 6. 2018-2022 թթ. վարկային, դրամաշնորհային միջոցների հաշվին ֆինանսավորումը, կշիռը ՀՆԱ-ում, կշիռը ընդամենը ծախսերում

Աղյուսակ 16. Արտաքին աղբյուրներից 2022թ. ստացվելիք միջոցների (վարկերի և պաշտոնական դրամաշնորհներ) հաշվին ֆինանսավորվող ծախսերը

Ցուցանիշներ	2018թ.	2019թ.	2020 թ.	2021թ.	2022թ.
Արտաքին աղբյուրների հաշվին ֆինանսավորվող ծախսերի ծավալը (մլն դրամ)	69,364.1	76,301.5	161,535.7	86,707.3	132,972.0
- հարաբերությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ (%)	1.2%	1.2%	2.6%	1.4%	1.7%
- տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում (%)	4.8%	4.7%	8.9%	4.7%	6.0%

Արտաքին աղբյուրներից վարկերի և պաշտոնական դրամաշնորհների տեսքով ստացվելիք միջոցների հաշվին 2022 թվականին ֆինանսավորվող ծախսերի տեսակարար կշիռը ծախսերի ամբողջ ծավալում կազմում է 6.0% և ՀՆԱ-ի նկատմամբ՝ 1.7%:

2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ԲՅՈՒՋԵԻ ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՀ կառավարության ծրագրին համապատասխան ծախսային քաղաքականության արդյունավետության բարձրացման տեսանկյունից միջնաժամկետ ժամանակահատվածում կարևորվում է հանրային ֆինանսների նպատակային, խնայողաբար և աղյունավետ

օգտագործումը, ինչի արդյունքում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի կառուցվածքում աստիճանաբար հնարավորության սահմաններում կմեծանա մարդկային կապիտալին և ենթակառուցվածքներին ուղղվող ծախսերի տեսակարար կշիռը:

2022թ. բյուջեի 6-րդ հավելվածով ներկայացվել են ծախսային առաջնահերթությունները՝ 76,455 մլրդ դրամի չափով:

ԲԳԿ-ների կողմից ներկայացված առաջնահերթությունները 2022թ. բյուջեում լրացուցիչ ֆինանսական միջոցների առկայության պայմաններում (Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական զարգացման բարենպաստ միջավայրի և այլ գործոններով պայմանավորված), ինչպես նաև 2022թ ընթացքում բյուջեով նախատեսված ծախսերի կրճատման, ծախսային ուղղությունների գծով հնարավոր գերակայությունների (առաջնահերթությունների) փոփոխման արդյունքում վերաբաշխումների (փոխատեղումների), խնայողությունների առկայության, Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի դեֆիցիտի սահմանաչափի ավելացման պարագայում վերջիններիս ֆինանսավորումը պետք է իրականացվեն առաջնահերթ կարգով՝ կապիտալ ծախսերի դեպքում հիմք ընդունելով համապատասխան նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի հիման վրա այդ աշխատանքների արժեքների ճշգրտումները:

Առաջնահերթություններում կարևորվում է նաև կապիտալ ծրագրերի դերը, որոնք իրենց ուրույն տեղն են գտել նաև ՊՖԿՀ բարեփոխումների ռազմավարությունում, որտեղ «Հանրային ներդրումների կառավարման» համակարգի ներդրումը դիտվում է որպես կապիտալ ծրագրերի գնահատման, առաջնահերթությունների որոշման և ֆինանսավորման համար անհրաժեշտ ռեսուրսների հաշվարկման առանցքային գործիքակազմի բաղադրիչներից մեկը: Այս միջոցառման իրականացումը ապագայում կնպաստի կապիտալ ծախսերի իրականացման արդյունավետության բարձրացմանը՝ խթանելով երկարաժամկետ տնտեսական աճի արագացումը:

ԾԱԽՍԵՐՆ ԸՍՏ ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ԿԱՐԳԱԴՐԻՉՆԵՐԻ

Պետական կառավարման համակարգի մարմինների պահպանման ծախսեր

Ոլորտը ներառում է Սահմանադրությամբ և օրենքով ստեղծված պետական մարմինների պահպանմանն ուղղված բյուջետային ծրագրերի ու միջոցառումների շրջանակը, որն ընդգրկում է պետական իշխանության մարմինների (օրենսդիր, գործադիր և դատական), Սահմանադրությամբ և օրենքով ստեղծված ինքնավար և անկախ մարմինների ընթացիկ պահպանումը և տեխնիկական միջոցներով ապահովումը:

Պետական կառավարման համակարգի մարմինների պահպանման ծախսերի ընդհանուր գումարը ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծում ծրագրավորված է 133,644.9 մլն դրամի չափով, որը 2020 թվականի բյուջետային տարվա փաստացի և 2021 թվականի բյուջետային տարվա համար հաստատված համապատասխան ցուցանիշների նկատմամբ կազմում է համապատասխանաբար 119.0 և 102.1 տոկոս:

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծում ծրագրավորված պետական կառավարման համակարգի մարմինների պահպանման ընթացիկ ծախսերը նախատեսվել են 131,755.0 մլն դրամի չափով, իսկ ոչ ֆինանսական (կապիտալ) ակտիվների գծով ծախսերը նախատեսվել են 1,889.9 մլն դրամի չափով՝ առանձին պետական մարմիններում կարողությունների զարգացման նպատակով:

Հանրային կառավարման համակարգի խորքային բարեփոխումների անհրաժեշտությունն ամրագրված է ՀՀ կառավարության 2021 թվականի օգոստոսի 18-ի N 1363-Ա որոշմամբ հավանության արժանացած ՀՀ կառավարության 2021-2026թթ. հնգամյա ծրագրով: Կառավարությունը 2019 թվականից ձեռնամուխ է եղել հանրային կառավարման համակարգում համընդգրկուն բարեփոխումների օրակարգ ձևավորելու ու իրագործելու գործին: Մի շարք կարևոր ռազմավարություններ ու գործողությունների ծրագրեր են ընդունվել և սկսել իրագործվել, որոնցից՝ հակակոռուպցիոն, պետական ֆինանսների կառավարման, թվայնացման, դատաիրավական բարեփոխումների և այլն: Կառավարությունն ընդունելու է նաև հանրային կառավարման բարեփոխումների մինչև 2030 թվականը ռազմավարությունը:

Պետական կառավարման համակարգի մարմինների պահպանման ծախսերը ՀՀ 2022 թվականի բյուջեի նախագծում նախատեսելիս դրանք դիտարկվել են Կառավարության ծրագրով նախանշված ուղղությունների և նպատակների համապատասխանության տեսանկյունից, ինչպես նաև հաշվի են առնվել պետական կառավարման համակարգի ինստիտուցիոնալ բարեփոխումները՝ համաձայն առանձին ոլորտների ռազմավարական ծրագրերի:

Մասնավորապես, ՀՀ կառավարության 2019թ. հոկտեմբերի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» որոշման դրույթներին համապատասխան, 2021 թվականի մարտի 24-ին ընդունվել է «Հակակոռուպցիոն կոմիտեի մասին» ՀՕ-147-Ն օրենքը (այսուհետ՝ Օրենք), որից հետո դեռևս շարունակում են ընդունվել Հակակոռուպցիոն կոմիտեի (այսուհետ՝ Կոմիտե) ստեղծման և ձևավորման հետ կապված, ինչպես նաև գործունեության ոլորտը կարգավորող մի շարք իրավական ակտեր: Այդ կապակցությամբ, 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագիծը կազմելիս հաշվի են առնվում Կոմիտեի ստեղծման և աշխատակազմի ձևավորման հետ կապված վերը նշված բոլոր կարգավորումները: Միաժամանակ, Օրենքի 48-րդ հոդվածի 20-րդ մասի համաձայն՝ օրենքն ուժի մեջ մտնելու օրվանից ուժը կորցրած է ճանաչվում 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ին

ընդունված «Հատուկ քննչական ծառայության մասին» ՀՕ-255-Ն օրենքը, և դադարեցված է համարվում հատուկ քննչական ծառայության գործունեությունը:

Միաժամանակ, ինչպես վերոհիշյալ ռազմավարությամբ, այնպես էլ Կառավարության ծրագրով ամրագրված է հակառուսացիոն համակարգի մարմինների ստեղծման անհրաժեշտությունը, մասնավորապես, կոռուպցիայի դեմ պայքարի ինստիտուցիոնալ համակարգի կայացման և շարունակական զարգացման տեսանկյունից կարևորվում է նաև հակակոռուպցիոն մասնագիտացված դատարանների ստեղծումը, որոնք պետք է օգտվեն բավարար մարդկային, վարչական և նյութական ռեսուրսներից, ինչը կհանգեցնի մասնագիտացված դատավորների կողմից գործերի առավել որակյալ, բազմակողմանի և արդյունավետ լուծմանը:

Այս կապակցությամբ Դատական օրենսգրքում կատարված փոփոխության արդյունքում Բարձրագույն դատական խորհուրդը մինչդատական քրեական վարույթի գործերի, ինչպես նաև կոռուպցիոն հանցագործությունների հետ կապված գործերի քննության համար ավելացնում է դատավորների թվակազմը՝ առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանում՝ մինչև քսանմեկ դատավորով՝ ըստ դատարանների և նստավայրերի, ինչպես նաև վերաքննիչ դատարաններում՝ ինը դատավորով:

Ստորև ներկայացվում են պետական կառավարման համակարգին առնչվող օրենսդրական և իրավական այն կարգավորումները, որոնք անմիջականորեն որոշակի ազդեցություն են ունեցել 2022 թվականի պետական կառավարման համակարգի պահպանման ծախսերի գծով միջոցառումների ձևավորման և դրանց ծրագրավորման վրա:

«Սոցիալական աջակցության մասին» օրենքում 2020թ. մարտի 4-ի ՀՕ-97-Ն օրենքով կատարված փոփոխությունների համաձայն՝ ծառայություններ մատուցող մարմինները սոցիալական աջակցության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած պետական մարմնի (ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության) ենթակա մարմնի (Միասնական սոցիալական ծառայության) տարածքային ստորաբաժանումներն են, այսինքն՝ օրենքով սահմանվել է, որ սոցիալական ծառայություններ կարող են մատուցել միայն նախարարության ենթակա մարմնի ստորաբաժանումները:

Սոցիալական աջակցության տարածքային մարմինները մարզպետարանների և համայնքների ենթակայությունից ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության ներքո տեղափոխելու նպատակով համատասխան փոփոխություններ են կատարվել «Սոցիալական աջակցության մասին», «Տեղական ինքնակառավարման մասին» և «Երևան քաղաքում տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքներում և ՀՀ Ընտանեկան օրենսգրքում: Նշված համատեքստում իրականացվեց սոցիալական ծառայություններ մատուցող մարմինների կառուցվածքագործառույթային ինտեգրում: Արդյունքում, սոցիալական պաշտպանության ոլորտի բոլոր 4 մարմինները (ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության ծառայություն, բժշկասոցիալական փորձաքննության, զբաղվածության պետական գրասենյակներ և մարզային ենթակայության սոցիալական աջակցության 38 գործակալություններ և համայնքային ենթակայության սոցիալական աջակցության 17 բաժիններ) միավորցին մեկ մարմնում՝ Միասնական սոցիալական ծառայությունում՝ նախկինում գործող Սոցիալական ապահովության ծառայության հիմքի վրա, և Միասնական սոցիալական ծառայությանը վերապահվել է վերոգրյալ բոլոր 4 մարմինների գործառույթները:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2019 թվականի հոկտեմբերի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» N 1332-Ն որոշման միջոցառումների ծրագրի 1-ին կետի կարգավորումներով և «Կուսակցությունների մասին» սահմանադրական օրենքում և հարակից օրենքներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքների նախագծերով, ինչպես նաև այլ իրավական ակտերով ընդլայնվել է Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի լիազորությունների շրջանակը: Մասնավորապես, «Հանրային ծառայության մասին» օրենքում կատարված լրացումների արդյունքում ընդլայնվել է գույքի, եկամուտների, շահերի և ծախսերի հայտարարագիր ներկայացնող անձանց շրջանակը: Բացի այդ, «Կուսակցությունների մասին» սահմանադրական օրենքում կատարված փոփոխությունների համաձայն կուսակցության մշտապես գործող ղեկավար մարմնի անդամները, իսկ այլ ղեկավար մարմինների դեպքում՝ այդ մարմնի անդամները պարտավոր են Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողով ներկայացնել իրենց գույքի և եկամուտների հայտարարագիր:

«Թմրամիջոցների և հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութերի մասին» օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» օրենքով արտադրական կանեփի օրինական շրջանառության նկատմամբ վերահսկողության լիազորությունը վերապահվել է ՀՀ շուկայի վերահսկողության տեսչական մարմնին, իսկ «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ» օրենքում կատարված լրացման արդյունքում արտադրական կանեփի օրինական շրջանառության վերաբերյալ գործերը քննում և վարչական տույժեր է նշանակում ՀՀ շուկայի վերահսկողության տեսչական մարմինը:

ՀՀ շուկայի վերահսկողության տեսչական մարմնին վերապահված նոր լիազորությունները ամրագրվել են կանոնադրությամբ, ստեղծելով նաև համապատասխան կառուցվածքային ստորաբաժանումներ:

«Պետական սահմանի մասին» օրենքում կատարված լրացումների արդյունքում սահմանվել է, որ պետական սահմանի անցման կետերում ավտոտրանսպորտային օրենսդրության պահպանման նկատմամբ վերահսկողությունն իրականացնում է տրանսպորտի բնագավառում վերահսկողություն իրականացնող տեսչական մարմինը՝ ՀՀ քաղաքաշինության, տեխնիկական և հրդեհային անվտանգության տեսչական մարմինը:

2021 թվականի հունվարի 19-ին ընդունվել է «Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մասին» օրենքը, որի պահանջներին համապատասխան կատարվել են համակարգային բարեփոխումներ և քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման հետ կապված գործառույթների կատարման համար տեղական ինքնակառավարման մարմիններում ստեղծվել են սպասարկման կենտրոններ՝ ՔԿԱԳ տարածքային մարմինների փոխարեն, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 2021 թվականի սեպտեմբերի 16-ին N 1531-Ն որոշմամբ հաստատվել է սպասարկման կենտրոնների նստավայրերի ցանկը և հաստիքային միավորների թիվը:

ՀՀ կառավարության 2021 թվականի ապրիլի 15-ի N 554-Ա որոշմամբ Իրանի Իսլամական Հանրապետությունում ստեղծվել է Հայաստանի Հանրապետության առևտրական կցորդի հաստիք:

Պետական կառավարման համակարգի մարմինների պահպանման ծախսերի ծրագրավորման առանձնահատկությունները

Պետական կառավարման համակարգի մարմինների պահպանման ծախսերը ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծում գլխավորապես ծրագրավորվել են հիմք ընդունելով ՀՀ կառավարության 2021 թվականի հուլիսի 12-ի N 1171-Ն որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության 2022-2024 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրային ցուցանիշները, ինչպես նաև, ըստ անհրաժեշտության, կատարվել են փոփոխություններ՝ պայմանավորված միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի ընդունումից հետո պահպանման ծախսերին առնչվող օրենսդրական և իրավական ակտերում կատարված փոփոխություններով:

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծում պետական կառավարման համակարգի մարմինների պահպանման ծախսերը հաշվարկելիս հաշվի են առնվել կառուցվածքային և գործառույթային կարգավորումների արդյունքում ՀՀ վարչապետի որոշմամբ հաստատված համապատասխան մարմինների աշխատողների առավելագույն թվաքանակի փոփոխությունները:

Ծախսերի ծրագրավորման սկզբունքները ըստ առանձին ծախսային ուղղությունների.

Աշխատավարձի ֆոնդ

Պետական կառավարման համակարգի մարմինների պահպանման ծախսերում աշխատավարձի ֆոնդում ներառվում են ինչպես աշխատողներին վճարվող հիմնական աշխատավարձերը, հավելումներն ու հավելավճարները, այնպես էլ պարգևատրման և դրամական խրախուսման համար օրենսդրությամբ նախատեսված միջոցները: Աշխատավարձի ֆոնդը հաշվարկվել է «Պետական պաշտոններ և պետական ծառայության պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» ՀՀ օրենքի դրույթներին և ՀՀ կառավարության 2014 թվականի հուլիսի 3-ի «Պետական իշխանության մարմիններում քաղաքացիական աշխատանք կատարող և տեխնիկական սպասարկում իրականացնող անձանց պաշտոնային դրույքաչափերը սահմանելու մասին» N 737-Ն որոշման պահանջներին համապատասխան:

2022 թվականի համար աշխատավարձի ֆոնդի հաշվարկման հիմքում բազային աշխատավարձի չափ է ընդունվել 66140.0 դրամը:

Աշխատավարձի ֆոնդը ծրագրավորվել է հաշվի առնելով՝ պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց պաշտոնային դրույքաչափերի նկատմամբ գործող օրենսդրությամբ նախատեսված հավելավճարները (դասային, դիվանագիտական աստիճանների, կոչման, աշխատանքային ստաժի և այլն), հավելումները (բարձր լեոնային, ծանր, վնասակար աշխատանքների համար և այլն) և պետական ծառայողների հիմնական աշխատավարձի բնականոն աճերը, ինչպես նաև ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի չափը չգերազանցող աշխատավարձ ստացողների համար՝ «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության ժամանակ զինծառայողների կյանքին կամ առողջությանը պատճառված վնասների հատուցման մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրոշմանիշային վճարի գումարը և «Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջները:

Աշխատավարձի ֆոնդում նախատեսվել է նաև հանրային ծառայողների պարգևատրման ֆոնդ՝ նրանց 2021 թվականի տարեկան աշխատավարձի ֆոնդի 10 տոկոսի չափով: Միաժամանակ, պետական կառավարման համակարգի մարմինների պահպանման ծախսերում նախատեսված պարգևատրման գումարները հաշվարկվել են աշխատավարձի տարեկան ֆոնդի 30%-ի չափով (ներառյալ պետական ծառայողների պարգևատրումը):

Էներգետիկ ծառայությունների՝ էլեկտրաէներգիայի, վառելիքի և ջեռուցման ծախսերը ծրագրավորվել են ՀՀ կառավարության 2005 թվականի ապրիլի 28-ի «Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի նախագծում Հայաստանի Հանրապետության պետական մար-

մինների գծով բյուջետային ծախսերի առանձին տեսակների ջեռուցման, վառելիքի և էլեկտրաէներգիայի ձեռքբերման ծավալների հաշվարկման հիմքում դրվող նորմաները հաստատելու մասին» N 629-Ն որոշման պահանջներին համապատասխան՝ հաշվի առնելով գործող սակագները: Բնական գազի սակագինը սահմանվել է Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի 2020 թվականի հունիսի 19-ի N 221-Ն որոշմամբ (յուրաքանչյուր հազար խորանարդ մետր բնական գազի սակագինը՝ ամսական մինչև 10 հազար խորանարդ մետր բնական գազի համար՝ 139000 դրամ է, իսկ ամսական 10 հազար խորանարդ մետրը գերազանցող բնական գազի համար՝ 255.91 ԱՄՆ դոլարին համարժեք դրամ): Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի 2020 թվականի դեկտեմբերի 29-ի N 488-Ն որոշմամբ էլեկտրաէներգիայի սակագինը սահմանվել է 47.98 դրամ՝ 44.98 դրամի փոխարեն: Էլեկտրաէներգիայի ծախսերը ծրագրավորվել են սահմանված նորմաներով հաշվարկվածի 65%-ի չափով:

Պետական մարմինների կողմից խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ծառայություններից օգտվելու վարձի վճարման ծախսերը հաշվարկվել են գործող սակագներով՝ հիմք ընդունելով յուրաքանչյուր հաստիքային միավորի համար սահմանված նորմատիվը՝ օրական 30 լիտր (հիմք ՀՀ կառավարության 23.09.2004թ. N 1536-Ն որոշում): Բացի այդ, ՀՀ դատարանների համար ՀՀ կառավարության 2005 թվականի մայիսի 12-ի N 732-Ա որոշման պահանջներին համապատասխան նախատեսվել է նաև լրացուցիչ ծախս՝ ելնելով դատական նիստերի դահլիճների ընդհանուր մակերեսի մեծությունից:

Կապի ծառայությունների վճարները հաշվարկվել են ՀՀ կառավարության 2004 թվականի սեպտեմբերի 23-ի «Հայաստանի Հանրապետության պետական մարմինների կապի և կոմունալ ծախսերի նորմաներ սահմանելու մասին» N 1536-Ն և ՀՀ կառավարության 2004 թվականի դեկտեմբերի 30-ի «Հայաստանի Հանրապետության պետական մարմիններում կապի ծառայությունների նորմաները և հեռախոսակապից օգտվելու օրինակելի ներքին կանոնները հաստատելու մասին» N 1956-Ն որոշումների պահանջներին համապատասխան: 2022 թվականի համար հեռախոսային խոսակցությունների տարեկան սահմանաչափը ծրագրավորվել է սահմանված նորմայի 30%-ի չափով: Կապի ծախսերը հաշվարկելիս հիմք են ընդունվել Հայաստանի Հանրապետությունում գործող կապի առանձին օպերատորների կողմից մատուցվող ծառայությունների սակագները՝ ըստ համապատասխան մարմինների հետ կնքված պայմանագրերի: Միաժամանակ, հաշվի է առնվել փոստային կապի ծառայությունների սակագնի բարձրացումը՝ համաձայն ՀԾԿՀ 2021թ. մարտի 31-ի N 94-Ն որոշման, որով սահմանվել են Հայփոստ ՓԲԸ-ի կողմից փոստային կապի ծառայությունների սակագները:

Ծառայողական գործուղումների գծով ծախսերը նախատեսվում են որոշակի գործառույթների իրականացումն ապահովելու նպատակով, իսկ ծախսերի հատուցումն իրականացվում է ՀՀ կառավարության 2005 թվականի դեկտեմբերի 29-ի N 2335-Ն որոշմամբ սահմանված նորմաներով:

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծում պահպանվել է պետական կառավարման համակարգի մարմինների արտասահմանյան պաշտոնական գործուղումների հետ կապված ծախսերի գծով հատկացումները ՀՀ պետական բյուջեում առանձին տողով արտացոլվող կենտրոնացված ֆոնդում ներառելու սկզբունքը:

Ծառայողական ավտոմեքենաների պահպանման ծախսերը ծրագրավորվել են համապատասխան մարմինների կողմից 2022 թվականի բյուջետային ֆինանսավորման հայտերով ներկայացված ծառայողական ավտոմեքենաների քանակին համապատասխան,

բայց ոչ ավելի քան ՀՀ կառավարության 2005 թվականի փետրվարի 17-ի N 194-Ն որոշմամբ նախատեսված սահմանաքանակը: Ընդ որում, 1 մեքենայի պահպանման տարեկան ծախսը հաշվարկվել է 1,2 մլն դրամի չափով (պահպանվել է նախորդ տարիների մակարդակը):

Միաժամանակ, պահպանման մի շարք այլ պայմանագրային ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերը նախատեսելիս դրանք դիտարկվել են նախորդ տարիների փաստացի ծախսի մակարդակը հաշվի առնելով:

Ոչ ֆինանսական ակտիվների ձեռքբերման գծով ծախսերի նախատեսման հարցում հիմնականում կիրառվել է միասնական մոտեցում՝ նախատեսվել է հայտով ներկայացված գումարի 50%-ի չափով:

ՀՀ առողջապահության նախարարություն

ՀՀ առողջապահության նախարարության գծով ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվում է 119,928.1 մլն դրամի ծախսեր (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը), որի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ ծրագրերը.

Հանրային առողջության պահպանում ծրագրի գծով 2022թ. նախատեսվել է 6,185.3 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է մարդու օրգանիզմի վրա շրջակա միջավայրի վնասակար և վտանգավոր գործոնների ազդեցության բացառումը և նվազեցումը, կառավարելի վարակիչ հիվանդությունների դեմ պայքարը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել 5000 վարակիչ օջախների ավտոմատ ծառայություններ, 60% ՀՀ բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող կազմակերպություններում վարակի հսկողության առանձին բաղադրիչների գնահատում, 99%-ով ապահովվել համաճարակաբանական հետազոտության ենթակա վարակիչ, մակաբուժային, սննդային և քիմիական թունավորումների օջախների ընդգրկվածությունը, պատվաստանյութերի արդյունավետ կառավարման նպատակով՝ ապահովել 1160000 դեղաչափ պատվաստանյութերի ստացումը՝ 960000 պատվաստումներ իրականացնելու համար, հանրապետությունում արյան, արյան բաղադրամասերի և արյան պատրաստուկների անհրաժեշտ քանակության (95%) ապահովումը, ինչպես նաև իրականացնել առողջ ապրելակերպի խթանմանն ու ծխախելու դեմ պայքարին ուղղված 3 միջոցառում:

Առողջության առաջնային պահպանում ծրագրի գծով նախատեսվել է 27,804.5 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է բնակչությանը մատչելի և որակյալ առաջնային բժշկական օգնության և սպասարկման տրամադրումը, առողջության վատթարացման ռիսկի գործոնների վերհանումը և դրանց հնարավոր անբարենպաստ ազդեցության կանխարգելումը, որը ներառում է առողջության առաջնային պահպանման գծով կազմակերպություններում գրանցված 2940000 բնակչի՝ ընտանեկան բժշկի, ընդհանուր պրակտիկայի թերապևտի, ընդհանուր պրակտիկայի մանկաբույժի կողմից մատուցվող ծառայություններ՝ հավաքագրված բնակչության շրջանում հիվանդությունների կանխարգելումը, վաղ հայտնաբերումը, արտորոշումը, բուժումը, քրոնիկ հիվանդների դինամիկ հսկողությունը (ներառյալ ակտիվ կանչերը), ժամանակավոր անաշխատունակության փորձաքննությունը, տնային կանչերի իրականացումը, ըստ ցուցումների, հիվանդների հոսպիտալացման կազմակերպումը, բնակչության բժշկահիգիենիկ կրթումը, անվճար կամ արտոնյալ պայմաններով դեղեր ստանալու իրավունք ունեցող թվով

1036871 անձանց դեղերով ապահովումը, առավել տարածված ոչ վարակիչ հիվանդությունների (արյան շրջանառության համակարգի, շաքարային դիաբետի, չարորակ նորագոյացությունների և այլն) վաղ հայտնաբերման և կանխարգելման գործընթացի պարտադիր իրականացումը, վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելում ու վաղ հայտնաբերումը, ինչպես նաև ախտորոշման ճշտման նպատակով լաբորատոր-գործիքային 105000 հետազոտությունների իրականացումը:

Դատաբժշկական և ախտաբանաանատոմիական ծառայություններ գծով նախատեսվել է 502.9 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է Հանրապետության ուժային մարմինների որոշումների հիման վրա դատաբժշկական և գենետիկ փորձաքննությունների ապահովումը՝ մահերի պատճառների վերհանման նպատակով դիակների փորձաքննությունների միջոցով, ինչպես նաև պաթանատոմիական կանխորոշումների հիման վրա ախտորոշման և բուժման արդյունավետության բարձրացումը: Ծրագրի ակնկալվող արդյունքը մահերի պատճառների բացահայտումն է:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսված իրականացնել դատաբժշկական և գենետիկ ծառայությունների գծով 61945 փորձաքննություն, վիրահատական և բիոպսիոն նյութերի 5315 հետազոտություններ, ինչպես նաև 732 ախտաբանաանատոմիական դիախերծումներ:

Դեղապահովում ծրագիր գծով նախատեսվել է 3,880.0 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակը դեղերի անվտանգության, արդյունավետության և որակի ապահովումն է, ՀՀ հիմնական դեղերի ցանկում առկա կենսականորեն անհրաժեշտ դեղերի ֆիզիկական և տնտեսական մատչելիության բարձրացումը, որի արդյունքում ակնկալվում է Հանրապետությունում առանձին հիվանդություններով տառապող անձանց առանցքային նշանակության դեղորայքի մատչելիության բարձրացում: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսված հատկացումներն ուղղվելու են ՀՀ կառավարության 2019թ.-ի մայիսի 30-ի N 642-Ն որոշմամբ սահմանված 267175 շահառուներին՝ պետության կողմից անվճար և արտոնյալ պայմաններով դեղորայքի տրամադրման համար ապահովելով 12 հիվանդության ծածկույթ:

Դեղապահովում ծրագրի համար ՀՀ 2022թ. պետական բյուջեով նախատեսվում է հատկացնել 3,880.0 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 3,490.8 մլն դրամի դիմաց:

Ծրագրի գծով ծախսերը ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեով հաստատված ծախսերի նկատմամբ ավելացել են՝ 389.2 մլն դրամով կամ 10%-ով, որը պայմանավորված է հիմնականում ծրագրի շրջանակներում անվճար և արտոնյալ պայմաններով դեղորայք ստացող շահառուների ցանկի ընդլայնմամբ՝ համաձայն ՀՀ կառավարության 04.12.2020թ. N 1980-Ն որոշմամբ ՀՀ կառավարության 30.05.2019թ. N 642-Ն որոշման մեջ կատարված լրացումների շահառուների ցանկում ընդգրկվել են 44 օրյա պատերազմի հետևանքով տուժած և ռազմական գործողությունների կամ ահաբեկչական գործողությունների արդյունքում Արցախի Հանրապետությունում մշտապես բնակվող, սակայն Հայաստանի Հանրապետություն տեղափոխված անձինք:

Խորհրդատվական, մասնագիտական աջակցություն և հետազոտություններ ծրագրի գծով նախատեսվել է 291.3 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է բժշկական օգնության կազմակերպման ու որակի բարձրացման կարգավորման մասնագիտական, խորհրդատվական, կազմակերպամեթոդական ապահովումը, համակարգի գործունեության արդյունքների գնահատումը, ինչպես նաև բժիշկ-մասնագետների ժամանակավոր ուղեգրման միջոցով ՀՀ

մարզային առողջապահական կազմակերպություններում բժշկական ծառայությունների մատուցումը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել 200 հատ շարունակական մասնագիտական զարգացման կրեդիտային համակարգի ծառայություններ, 200 ուղեցույցերի, գործելակարգերի, հաշվառման ձևերի և այլ փաստաթղթերի մշակման ծառայություններ, ինչպես նաև 50 բժիշկ-մասնագետների ուղեգրումն ընդունված 20 մարզային առողջապահական կազմակերպություններ:

Մոր և մանկան առողջության պահպանում ծրագրի գծով նախատեսվել է 18,664.9 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է մոր և մանկան առողջության պահպանումը, կանանց և երեխաներին մատուցվող բժշկական ծառայությունների մատչելիության և որակի բարելավումը, որի արդյունքում ակնկալվում է մանկական և մայրական մահացության և հիվանդացության կրճատում, կանանց վերարտադրողական առողջության բարելավում:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել մանկաբարձական բժշկական օգնության ծառայություններից օգտվելու 53400 դեպք, 38250 հատ ծնունդներ, 13500 կեսարյան հատում, երեխաների բժշկական օգնության գծով ծառայություններից օգտվելու 81000 դեպք, մտավոր, հոգեկան (վարքագծային), լսողական, ֆիզիկական (շարժողական) և զարգացման այլ խանգարումներով երեխաների վերականգնողական բուժման գծով ծառայություններից օգտվելու 90000 դեպք, 1206 ամուսնական զույգերի տրամադրել վերարտադրողական օժանդակ տեխնոլոգիաների կիրառմամբ բժշկական օգնության ծառայություններ, այդ թվում՝ իրականացնել 22921 հատ հետազոտություններ, ինչպես նաև անցկացնել 133403 հատ բնածին հիպոթիրեոզի, ֆենիլկենտոնուրիայի և լսողության խանգարումների վաղ հայտնաբերման նպատակով նորածնային սկրինինգի հետազոտություններ:

Շտապ բժշկական օգնություն ծրագրի գծով նախատեսվել է 5,000.0 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է մարդու կյանքին և առողջությանը վտանգ սպառնացող վիճակներում որակյալ շտապ բժշկական օգնության ծառայությունների տրամադրումը, որի արդյունքում նախատեսվում է բարելավել շտապ օգնության համակարգի պատրաստվածությունը, արձագանքման արագությունը, հասանելիության և բժշկական օգնության ծառայությունների որակը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսված իրականացնել 550000 հատ շտապ օգնության կանչեր և 100 հատ օդային ճանապարհով սանիտարական ավիացիայի կանչեր:

Ոչ վարակիչ հիվանդությունների բժշկական օգնության ապահովում ծրագրի գծով նախատեսվել է 16,482.9 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է ոչ վարակիչ հիվանդությունների (մասնավորապես՝ սիրտանոթային, շաքարային դիաբետի և չարորակ նորագոյացությունների) բուժման արդյունավետության բարձրացումը: Ծրագրի իրականացման արդյունքում նախատեսվում է նվազեցնել ոչ վարակիչ հիվանդություններով պայմանավորված հիվանդացությունը և մահացությունը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսված հատկացումներն ուղղվելու են 190340 հատ հեմոդիալիզի անցկացման սեանսներին, անհետաձգելի բժշկական օգնության ծառայություններից օգտվելու 26691 դեպքի, հոգեկան և նարկոլոգիական հիվանդների բժշկական օգնության գծով ծառայություններից օգտվելու 6391 դեպքի, ուռուցքաբանական և արյունաբանական հիվանդությունների բժշկական օգնության գծով ծառայություններից

օգտվելու 36015 դեպքի և 7340 վիրաբուժական միջամտությունների, ինչպես նաև սրտի անհետաձգելի վիրահատությունների գծով 2301 դեպքի իրականացմանը:

Սոցիալապես անապահով և առանձին խմբերի անձանց բժշկական օգնություն ծրագրի գծով նախատեսվել է 26,960.3 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկված անձանց բժշկական օգնության հասանելիության և մատչելիության մակարդակի բարձրացումը, հիվանդանոցային որակյալ բժշկական օգնության ապահովումը:

Ծրագիրը հանդիսանում է սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկված շուրջ 700,0 հազար շահառուների սոցիալական երաշխիքի առողջապահական բաղադրիչը և ապահովում է բնակչության սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկվածների, զինծառայողների, ինչպես նաև փրկարար ծառայողների և նրանց ընտանիքի անդամների, պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողների և թրաֆիքինգի զոհերի գծով բժշկական օգնության ծառայություններից օգտվելու 216640 դեպքի, ինչպես նաև ստոմատոլոգիական բժշկական օգնության գծով 100000 դեպքի, մարդու օրգանների փոխպատվաստման 10 դեպքի և ոսկրածուծի փոխպատվաստման 14 դեպքի իրականացումը:

Ծրագրի շրջանակներում իրականացվող զինծառայողներին, ինչպես նաև փրկարար ծառայողներին և նրանց ընտանիքի անդամներին բժշկական օգնության ծառայությունների գծով ծախսերը՝ ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեով հաստատված ծախսերի նկատմամբ ավելացել են՝ 922.8 մլն դրամով կամ 25.8%-ով, որը պայմանավորված 2020 թվականի 44-օրյա պատերազմի ժամանակ մարտական գործողությունների հետևանքով վնասվածք (խեղում) ստացած զինծառայողներին և Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության մարտական գործողություններին կամավոր հիմունքներով մասնակցած անձանց վերականգնողական բժշկական օգնություն և սպասարկում տրամադրելու հետ:

Վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելում ծրագիր ծրագրի գծով նախատեսվել է 2,157.4 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է վարակիչ և բնակչության համար մեծ ռիսկ ներկայացնող հիվանդությունների (մալարիա, տուբերկուլյոզ, ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ և այլն) վաղ հայտնաբերումը, արդյունվետ հակազդումը և բժշկական օգնության ապահովումը, որի իրականացման արդյունքում նախատեսվում է նվազեցնել վարակի փոխանցումը, վարակիչ հիվանդություններով պայմանավորված հիվանդացությունը և մահացությունը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսված հատկացումներն ուղղվելու են ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելման և բուժօգնության ծառայությունների գծով 37107 հետազոտությունների, 14900 ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ով հիվանդների դիսպանսերային հսկողության, տուբերկուլյոզի բժշկական օգնության գծով ծառայություններից օգտվելու 930 դեպքի, ինչպես նաև աղիքային և այլ ինֆեկցիոն հիվանդությունների բժշկական օգնության գծով ծառայություններից օգտվելու 930 դեպքի իրականացմանը:

Առողջապահության համակարգի արդիականացման և արդյունավետության բարձրացման ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է Առողջապահության համակարգի արդիականացում և զարգացում վարակիչ և բնակչության համար մեծ ռիսկ ներկայացնող հիվանդությունների (մալարիա, տուբերկուլյոզ, ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ և այլն) վաղ հայտնաբերումը, արդյունվետ հակազդումը և բժշկական օգնության ապահովումը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է՝ խորհրդատվական ծառայությունների մատուցում, սրբինինգային հետազոտությունների իրականացում, հանրապետության տարբեր մարզերում ընտրված հիվանդանոցների արդյունավետության և որակի բարելավում, նոր բժշկական կենտրոնների կառուցում, տուբերկուլոզի բոլոր տեսակների և ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի ախտորոշման հասանելիության բուժման մոնիթորինգի և կանխարգելման ապահովում, տուբերկուլոզով հիվանդների սոցիալական և հոգեբանական օժանդակություն, հիվանդների ակտիվ հայտնաբերման միջոցառումներ, բուժման մոնիթորինգի, վարակի վերահսկման բարելավում, ներառյալ մեթադոնային փոխարինող բուժման իրականացում, որի արդյունքում նվազեցվում է վարակի փոխանցումը, վարակիչ հիվանդություններով պայմանավորված հիվանդացությունը և մահացությունը, բարելավում առողջապահական ծառայությունները:

Ծրագրի համար ՀՀ 2022թ. պետական բյուջեով նախատեսվել է 8,276.3 մլն դրամ, որից՝ վարկային միջոցների գծով 7,817.6 մլն դրամ, համաֆինանսավորման գծով՝ 458.7 մլն դրամ:

Միաժամանակ, Եվրոմիության աջակցության վարկային ծրագրի շրջանակներում առողջապահական համակարգի արդիականացման նպատակով 2022թ. համար նախատեսվում է հատկացնել 3,927.3 մլն դրամ:

ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն

Կրթություն

ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության գծով ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվում է 226,343.3 մլն դրամի ծախսեր (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը):

Կրթության և գիտության ոլորտների գծով ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության կողմից իրականացվելիք ծրագրերին (առանց կառավարման ապարատի և վարկային ու դրամաշնորհային միջոցների գծով ծախսերի) նախատեսվում է հատկացնել 188,777.5 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 150,790.1 մլն դրամի դիմաց, ծախսերի աճը կազմել է 37,987.4 մլն դրամ կամ 25.2 տոկոս:

2022 թվականին նախարարությանը նախատեսված հատկացումներն ուղղվելու են 10 ծրագրերի իրականացմանը: Մասնավորապես.

Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթություն ծրագրի նպատակն է՝ աշխատաշուկայի արդի պահանջներին համապատասխան նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստումը: Ծրագրի գծով նախատեսվել է 12,485.8 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 11,636.1 մլն դրամի դիմաց, ծախսերի աճը կազմել է 849.7 մլն դրամ կամ 7.3 տոկոս, պայմանավորված հետևյալով.

սովորողների թվաքանակների փոփոխության արդյունքում՝ ծախսերը նվազել են 130.1 մլն դրամով, միաժամանակ, 75.8 մլն դրամ է նախատեսվել մարտական գործողություններին մասնակցած ուսանողների, երկու և ավելի անչափահաս երեխա ունեցող ուսանողների ուսման վճարի մասնակի փոխհատուցման գծով՝ 2021 թվականի հուլիսին ընդունված ՀՕ-318-Ն և ՀՕ-319-Ն օրենքների կիրարկմամբ պայմանավորված: Ծրագրով ծախսերը նախատեսվել են հանրապետության 21 արհեստագործական ուսումնարաններում արհեստագործական կրթության մեջ ընդգրկվող 7.8 հազար սովորողների ուսուցման գծով՝ 2021 թվականի 7.9 հազարի դիմաց (սովորողների թվաքանակը 2022 թվականին կնվազի 0.1 հազարով) և 69

հաստատություններում միջին մասնագիտական կրթության մեջ ընդգրկվող 21.6 հազար սովորողների ուսուցման գծով՝ 2021 թվականի 22.3 հազարի դիմաց (սովորողների թվաքանակը կնվազի 0.7 հազարով):

Նախագծով «Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավում» միջոցառման շրջանակներում Նոր Գեղիի ակադեմիկոս Գ. Աղաջանյանի անվան պետական և Գորիսի պրոֆեսոր Խ. Երիցյանի անվան պետական գյուղատնտեսական քոլեջների շինարարական և Երևանի թեթև արդյունաբերության պետական քոլեջի նախագծային աշխատանքների իրականացման նպատակով նախատեսվել է 1,173.9 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 269.9 մլն դրամի դիմաց կամ՝ ծախսերի աճը կազմել է 904.0 մլն դրամ (ընդհանուր առմամբ՝ կրթական օբյեկտների հիմնանորոգման, շինարարության և գույքով ապահովման գծով ծախսերը նախատեսվել են 20,448.6 մլն դրամի չափով, որը 2021 թվականի համար հաստատված համապատասխան ցուցանիշից (1,327.6 մլն դրամ) ավել է 19,121.0 մլն դրամով: Կրթական օբյեկտների կառուցման և հիմնանորոգման աշխատանքների, ինչպես նաև գույքով ապահովման գծով ծախսերն ուղղված են ուսումնական գործընթացը բարելավված շենքային պայմաններում կազմակերպելու ապահովմանը և համահունչ են ՀՀ կառավարության 2021 թվականի օգոստոսի 18-ի N 1363-Ա որոշմամբ հաստատված՝ ՀՀ կառավարության ծրագրի «4.3 Կրթություն» բաժնում սահմանված ՀՀ կառավարության քաղաքականության նպատակներին և թիրախներին:

Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության ծրագրի նպատակն է՝ ապահովել մատչելի, որակյալ և մրցունակ բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթություն: Ծրագրի գծով նախատեսվել է 14,593.1 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 11,861.9 մլն դրամի դիմաց, ծախսերի աճը կազմել է 2,731.2 մլն դրամ կամ 23.0 տոկոս՝ պայմանավորված ուսանողների թվաքանակների փոփոխությամբ:

Ծրագրի շրջանակներում բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթություն ստացող ուսանողների կրթաթոշակի և ուսանողական նպաստների տրամադրման գծով միջոցառումներով նախատեսվել է՝ ընդամենը, 13,780.8 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 11,432.0 մլն դրամի դիմաց, կամ՝ ծախսերի աճը կազմում է 2,348.8 մլն դրամ կամ 20.5 տոկոս: Նշված միջոցառումների գծով ծախսերը նախատեսվել են 12.5 հազար ուսանողի հաշվով՝ 2021 թվականի 12.3 հազարի դիմաց (ուսանողների թվաքանակը 2022 թվականին կաճի 0.2 հազարով):

Նախագծով «Բարձրագույն մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրում» միջոցառման հաշվարկներում 748.0 մլն դրամ է նախատեսվել 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ից Ադրբեյջանի Հանրապետության կողմից Արցախի Հանրապետության դեմ սանձազերծված պատերազմի ընթացքում մարտական գործողությունների մասնակից սովորողների, ինչպես նաև պատերազմի ընթացքում մարտական գործողությունների մասնակից անձանց սովորող երեխաների և սովորող ամուսնու՝ 1-ին կիսամյակի ուսման վարձի 100% փոխհատուցման գծով, համաձայն ՀՀ կառավարության 2020 թվականի դեկտեմբերի 10-ի N2008-Լ որոշման, ևս 990.0 մլն դրամ է նախատեսվել մարտական գործողություններին մասնակցած ուսանողների, երկու և ավելի անչափահաս երեխա ունեցող ուսանողների ուսման վճարի մասնակի փոխհատուցման գծով՝ 2021 թվականի հուլիսին ընդունված ՀՕ-317-Ն և ՀՕ-319-Ն օրենքների կիրարկմամբ պայմանավորված:

Նախագծով 473.0 մլն դրամ է նախատեսվել «Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիա» ՊՈԱԿ-ի շինարարական աշխատանքների գծով (2021 թվականին նշված ծախսը նախատեսված չի եղել):

Բարձրագույն կրթության ոլորտի բարեփոխումներն ամրագրված են ՀՀ կառավարության ծրագրի «4.3 Կրթություն» բաժնում:

Հանրակրթության ծրագրի նպատակն է՝ ապահովել անվճար և որակյալ հանրակրթություն: Ծրագրի գծով նախատեսվել է 112,280.8 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 103,163.0 մլն դրամի դիմաց, ծախսերի աճը կազմում է 9,117.8 մլն դրամ կամ 8.8 տոկոս՝ պայմանավորված սովորողների թվաքանակների փոփոխությամբ:

Ծրագրի շրջանակներում միջոցներ են նախատեսվել պարտադիր կրթության երեք մակարդակներում սովորողների ուսուցման գծով: «Տարրական ընդհանուր հանրակրթություն», «Հիմնական ընդհանուր հանրակրթություն», «Միջնակարգ ընդհանուր հանրակրթություն», «Նախադպրոցական կրթություն» և «Միջնակարգ հանրակրթություն երեկոյան դպրոցում (Շիրակի մարզ)» միջոցառումների գծով նախատեսվել է՝ ընդամենը, 98,990.4 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 93,233.5 մլն դրամի դիմաց, ծախսերի աճը կազմում է 5,756.9 մլն դրամ կամ 6.2 տոկոս՝ պայմանավորված սովորողների թվաքանակների փոփոխությամբ:

Նախագծով ծախսերը հաշվարկվել են 1336 հանրակրթական դպրոցների, միջին տարեկան հաշվարկով, 411.9 հազար աշակերտի ուսուցման գծով՝ 2021 թվականի 402.3 հազարի դիմաց կամ՝ աշակերտների թվաքանակի ավելացումը կազմում է 9.6 հազար (ընդ որում, հաշվարկներում նախադպրոցական կրթության մեջ ընդգրկվածների թվաքանակը նախատեսվել է 8.6 հազար՝ 2021 թվականի 7.9 հազարի դիմաց կամ՝ ավելացումը կազմում է 0.7 հազար երեխա, իսկ հանրակրթական դպրոցների սովորողների թիվը՝ 403.3 հազար աշակերտ՝ 2021 թվականի 394.4 հազարի դիմաց կամ՝ ավելացումը կազմում է 8.9 հազար աշակերտ):

Հաշվարկներում համապատասխան միջոցներ են նախատեսվել ՀՀ բոլոր մարզերում և Երևան քաղաքում համընդհանուր ներառական կրթության իրականացման գծով, ինչպես նաև մարզերի հանրակրթական դպրոցների տարրական դասարաններում և դպրոցին նախապատրաստման խմբերում (նախակրթարաններում) ընդգրկված երեխաների սննդով ապահովման գծով: Մասնավորապես, հանրապետության 8 մարզերում (Արագածոտն, Արարատ, Գեղարքունիք, Լոռի, Շիրակ, Սյունիք, Վայոց ձոր, Տավուշ) իրականացվում է «Կայուն դպրոցական սնունդ» ծրագիրը: 2022 թվականի սեպտեմբերից ծրագիրը կներդրվի Արմավիրի մարզում, արդյունքում՝ սննդով կապահովվեն նշված մարզերի հանրակրթական դպրոցների տարրական դասարաններում և դպրոցին նախապատրաստման խմբերում (նախակրթարաններում) ընդգրկված, շուրջ 96.0 հազար երեխաները, որոնցից 16.0 հազարը՝ 2022 թվականի սեպտեմբերից ՀՀ Արմավիրի մարզպետարանի ենթակայության հանրակրթական դպրոցներում:

«Դպրոցներում STEM կրթության և ոռբոտատեխնիկայի զարգացման իրականացում» միջոցառման գծով նախատեսվել է 858.6 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 767.0 մլն դրամի դիմաց կամ՝ ծախսերի աճը կազմել է 91.6 մլն դրամ (ծախսերը նախատեսվել են ինժեներական լաբորատորիաների 855 խմբակավարների վարձատրության գծով՝ 2021 թվականի 760-ի դիմաց):

2022 թվականին ՀՀ-ում կանցկացվի կենսաբանության միջազգային օլիմպիադան, որի համար նախատեսվել է 324.2 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 33.5 մլն դրամի դիմաց կամ՝ ծախսերի աճը կազմել է 290.7 մլն դրամ:

«Հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին և դպրոցահասակ երեխաներին տրանսպորտային ծախսերի փոխհատուցում» միջոցառման գծով նախատեսվել է շուրջ 515.8 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 332.3 մլն դրամի դիմաց, կամ՝ ծախսերի աճը կազմել է 183.5 մլն դրամ (նախատեսված գումարի շրջանակներում ծախսերի փոխհատուցում կստանա շուրջ 4.7 հազար մանկավարժ՝ 2021 թվականի 3.8 հազարի դիմաց, ինչպես նաև 940 դպրոցների 2.1 հազար դպրոցահասակ երեխա, դպրոցների թիվը 2021 թվականին կազմել է 794):

Ծրագրի շրջանակներում 237.0 մլն դրամ է նախատեսվել «Սոցիալական որոշ խմբերի 1.5-5 տարեկան երեխաների նախադպրոցական կրթության ապահովում» միջոցառման գծով (նախադպրոցական կրթության մեջ կընդգրկվի 1670 երեխա), 3,276.0 մլն դրամ էլ նախատեսվել է «Մոդուլային» տիպի մանկապարտեզների շենքային ապահովում» միջոցառման գծով՝ մանկապարտեզների կառուցման աշխատանքների համար (2021 թվականին նշված ծախսերը նախատեսված չեն եղել):

Հանրակրթության և նախադպրոցական կրթության վերաբերյալ դրույթներն ամրագրված են ՀՀ կառավարության ծրագրի «4.3 Կրթություն» բաժնում:

Արտադպրոցական դաստիարակության ծրագրի նպատակն է՝ նպաստել հանրակրթական ուսուցման համակարգում ընդգրկված երեխաների ֆիզիկական, հոգևոր և գեղագիտական զարգացմանը, բնապահպանական և կիրառական գիտելիքների ձեռքբերմանը: Ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 4,365.0 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 3,839.9 մլն դրամի դիմաց, ծախսերի աճը կազմում է 525.1 մլն դրամ կամ 13.7 տոկոս:

Ծրագրի շրջանակներում 335.1 մլն դրամ է նախատեսվել 3200 դպրոցականների ամառային հանգստի կազմակերպման, 29.9 մլն դրամ՝ «Գիմնազիադա» համաշխարհային խաղերին 3 պարտադիր մարզաձևերով մասնակցության գծով (2021 թվականին նշված ծախսերը նախատեսված չեն եղել), 179.0 մլն դրամով էլ աճել են ՀՀ հանրակրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների 11-րդ դասարանների աշակերտների ռազմամարզական ճամբարի կազմակերպման ծախսերը (նշված միջոցառման գծով 2022 թվականին նախատեսվող 184.0 մլն դրամի շրջանակներում ռազմամարզական ճամբարում կընդգրկվի 1186 աշակերտ՝ 2021 թվականի 100 աշակերտի դիմաց, 2021 թվականին ծախսը կազմել է 5.0 մլն դրամ):

Արտադպրոցական դաստիարակության վերաբերյալ դրույթներն ամրագրված են ՀՀ կառավարության ծրագրի «4.3 Կրթություն», «4.8 Սպորտ» բաժիններում, «4.9 Մշակույթ» բաժնի մշակութային կրթության վերաբերյալ ենթաբաժնում:

Ապահով դպրոց ծրագրի նպատակն է՝ հանրակրթական դպրոցներում բարելավել ուսումնական միջավայրը՝ ստեղծելով ապահով, պաշտպանված և երեխայակենտրոն պայմաններ: Ծրագրի գծով նախատեսվել է 15,596.0 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 1,127.0 մլն դրամի դիմաց, ընդ որում, դպրոցների, մարզադահլիճների կառուցման, հիմնանորոգման և նախագծային աշխատանքների, ինչպես նաև գույքով ապահովման գծով նախատեսվել է 15,525.7 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 1,057.6 մլն դրամի դիմաց, կամ՝ ծախսերն աճել են 14,468,1 մլն դրամով, որից 8,185,6 մլն դրամը՝ փոքրաքանակ երեխաներով համալրված հանրակրթական դպրոցների մոդուլային շենքերի կառուցման, նախագծման և գույքով ապահովման գծով:

Կրթության որակի ապահովում ծրագիրն ուղղված է՝ կրթության բոլոր մակարդակներում որակի բարձրացման և հավաստման միջոցառումների իրականացմանը: Ծրագրի գծով նախատեսվել է 2,225.0 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 1,629.1 մլն դրամի դիմաց, ծախսերն աճել են 595.9 մլն դրամով կամ 36.6%-ով:

Ծրագրի շրջանակներում 1,384.5 մլն դրամ է նախատեսվել «Ատեստավորման նոր համակարգի ներդրում՝ ուղղված ուսուցիչների որակի բարձրացմանը» միջոցառման գծով, 2022 թվականին նախատեսվում է 5.1 հազար ուսուցչի կամավոր ատեստավորում՝ 2021 թվականի 1.1 հազարի դիմաց: 365.4 մլն դրամ էլ նախատեսվել է «Հանրակրթական հիմնական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների հերթական ատեստավորման ենթակա ուսուցչի վերապատրաստում» միջոցառման գծով: Ուսուցիչների մասնագիտական շարունակական զարգացման և վարձատրության փոխկապակցված մեխանիզմի ներդրման վերաբերյալ դրույթն ամրագրված է ՀՀ կառավարության ծրագրի «4.3 Կրթություն» բաժնում:

Վերոնշյալ ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանում ԵՄ-ն հանուն նորարարության» դրամաշնորհային ծրագիրը, որի շրջանակներում նախատեսվում է Տավուշի մարզի հիմնական և միջնակարգ դպրոցների ուսուցիչների շարունակական վերապատրաստումներ և համապատասխան սարքավորումներով և տեխնիկայով ապահովում: ՀՀ 2022թ. պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվել է դրամաշնորհային միջոցների գծով 2,123.2 մլն դրամ:

Միաժամանակ, Եվրոմիության աջակցության դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում ուսումնական հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավման, հանրակրթական, միջին մասնագիտական, բարձրագույն ուսումնական և մարզական հաստատություններին գույքով և տեխնիկայով ապահովման նպատակով 2022թ. համար նախատեսվում է հատկացնել 6,606.4 մլն դրամ դրամաշնորհ:

Համընդհանուր ներառական կրթության համակարգի ներդրում ծրագրի նպատակն է՝ յուրաքանչյուր երեխայի համար կրթության մատչելիության, հավասար մասնակցության հնարավորության և որակի ապահովում՝ զարգացման առանձնահատկություններին համապատասխան և անհրաժեշտ պայմանների ստեղծման միջոցով: Ծրագրի գծով նախատեսվել է 3,028.7 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 2,464.3 մլն դրամի դիմաց, ծախսերի աճը կազմում է 564.4 մլն դրամ կամ 22.9%: «Մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայություններ և կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կրթության կազմակերպմանն օժանդակող միջոցառումներ» միջոցառման գծով նախատեսվել է 2,820.0 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 2,219.2 մլն դրամի դիմաց՝ համընդհանուր ներառական կրթության անցմամբ պայմանավորված, տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոնների գործունեության հետ կապված:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների միջազգային զարգացման գործակալության աջակցությամբ իրականացնող «Ներառական կրթության համակարգի ներդրում» դրամաշնորհային ծրագիրը, որի շրջանակներում նախատեսվում է հանրակրթական դպրոցների ենթակառուցվածքային վերանորոգումներ (թեքահարթակներ, սանհանգույցներ, ռեսուրս սենյակներ), անհրաժեշտ սարքավորումների ապահովում ՀՀ 2022թ. պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվել է դրամաշնորհային միջոցների գծով 205.6 մլն դրամ:

Կրթության, մշակույթի և սպորտի ոլորտներում միջազգային և սփյուռքի հետ համագործակցության զարգացում ծրագրի նպատակն է՝ կրթության, մշակույթի և սպորտի

ոլորտներում միջազգային համագործակցության ընդլայնումը, սփյուռքում և օտարերկրյա պետություններում հայկական կրթական կարողությունների հզորացումը: Ծրագրի գծով նախատեսվել է 961.9 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 1,085.0 մլն դրամի դիմաց, ծախսերի նվազումը կազմում է 123.1 մլն դրամ կամ 11.3%: Նախագծով 627.5 մլն դրամ է նախատեսվել Հայաստանում «STARMUS» փառատոնի կազմակերպման և անցկացման մասնակցության վճարի գծով՝ 2021 թվականի 660.0 մլն դրամի դիմաց:

Սփյուռքի հետ համագործակցության վերաբերյալ դրույթներն ամրագրված են ՀՀ կառավարության ծրագրի «1.4 Սփյուռք», «4.7 Երիտասարդություն» բաժիններում, «4.9 Մշակույթ» բաժնի մշակույթային ժառանգության վերաբերյալ ենթաբաժնում:

Կրթության ոլորտում տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների ներդրում ծրագրի նպատակն է՝ կրթության ոլորտում տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառման ընդլայնումը: Ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 784.1 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 424.1 մլն դրամի դիմաց, ծախսերի աճը կազմում է 360.0 մլն դրամ, որը հանրակրթական դպրոցների ինտերնետային կապով ապահովման գումարն է: Էլեկտրոնային ուսուցման գործիքների զարգացման վերաբերյալ դրույթն ամրագրված է ՀՀ կառավարության ծրագրի «4.3 Կրթություն» բաժնում:

Գիտություն

Գիտական և գիտատեխնիկական հետազոտությունների ծրագրի նպատակն է՝ գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության հիմնարար, կիրառական և թեմատիկ հետազոտությունների իրականացում, ենթակառուցվածքի և ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանում և զարգացում, գիտական ներուժի վերարտադրության ապահովում: Ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 22,457.0 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 13,559.7 մլն դրամի դիմաց, ծախսերն աճել են 8,897.3 մլն դրամով կամ 65.6 տոկոսով:

«Գիտական ենթակառուցվածքի արդիականացում» միջոցառման գծով նախատեսվել է 11,969.5 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 7,380.7 մլն դրամի դիմաց՝ գիտական կազմակերպությունների և բուհերի գիտական ստորաբաժանումների զարգացման, ծրագրերի իրականացման, գիտական սարքավորումների արդիականացման, միջազգային համագործակցության աջակցության նպատակով: Միջոցառմանը հատկացվող միջոցների ծավալներն ավելացել են 2021 թվականի համեմատ՝ պայմանավորված 13.05.2021թ. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2001 թվականի նոյեմբերի 17-ի N 1121 որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության N 747-Լ որոշմամբ, որը նախատեսում է 2022-2025 թվականներին ՀՀ պետական բյուջեից գիտական կադրերի աշխատավարձի աստիճանական ավելացում և այդ նպատակով նշված գումարի մեջ ներառված է նաև աշխատավարձի ավելացման գծով 3,446.5 մլն դրամը: Միջոցառման մեջ ընդգրկված են միջազգային գիտական կառույցներին անդամակցության և գիտատեղեկատվական շտեմարանի ռեսուրսների օգտագործման 4 ծրագրեր՝ ընդամենը 815.5 մլն դրամի չափով:

Աշխատավարձերի բարձրացման գծով համապատասխան միջոցներ են նախատեսվել «Քենդլ» սինքրոտրոնային հետազոտությունների ինստիտուտ» հիմնադրամին՝ արագացուցչային ֆիզիկայի և տեխնիկայի բնագավառում գիտական և գիտատեխնիկական հետազոտությունների, «Ա. Ի. Ալիխանյանի անվան ազգային գիտական լաբորատորիա (Երևանի ֆիզիկայի ինստիտուտ)» հիմնադրամին՝ ֆիզիկայի բնագավառում գիտական և

գիտատեխնիկական հետազոտությունների իրականացման նպատակով, «Ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանություն» միջոցառման գծով՝ Հին ձեռագրերի ինստիտուտի, Յեղասպանության թանգարանի, Բյուրականի աստղադիտարանի պահպանման նպատակով:

«Գիտական և գիտատեխնիկական պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտություններ» միջոցառման գծով նախատեսվել է 6,651.2 մլն դրամ՝ 2021 թվականի 2,454.4 մլն դրամի դիմաց, ծախսերի աճը կազմել է 4,196.8 մլն դրամ: Ֆինանսավորման ծավալների ավելացումը 2021 թվականի նկատմամբ պայմանավորված է 2021 թվականին ՀՀ կառավարության հաստատած հատկացումների շրջանակներում նոր մրցութային ծրագրերի իրականացմամբ: Միջոցառման շրջանակում իրականացվում են դրամաշնորհային մրցույթներ, որոնց համար որպես արդյունքային ցուցանիշներ են սահմանվում միջազգային չափանիշներին համապատասխան գիտական արդյունքները:

139.2 մլն դրամ է նախատեսվել ՀՀ ԳԱԱ իսկական (42) և թղթակից (53) անդամների պատվովճարների, 842.0 մլն դրամ՝ պետական գիտական ծրագրերում ընդգրկված՝ գիտական աստիճան ունեցող գիտաշխատողներին հավելավճարների տրամադրման նպատակով (618 գիտության դոկտորներ և 1550 գիտության թեկնածուներ), 136.0 մլն դրամ՝ գիտական և գիտատեխնիկական նպատակային-ծրագրային հետազոտությունների, ևս 143.0 մլն դրամ՝ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի համակարգի կազմակերպություններն արդի պահանջներին համապատասխանող սարքավորումներով վերազինելու, այդ թվում՝ սուպերկոմպյուտերի պահպանման և սպասարկման նպատակով (նշված միջոցառումների մասով պահպանվել է 2021 թվականի ծախսերի մակարդակը):

Գիտության ոլորտի զարգացման վերաբերյալ դրույթներն ամրագրված են ՀՀ կառավարության ծրագրի «4.4 Գիտություն» բաժնում:

Միաժամանակ, Եվրոմիության աջակցության դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում գիտության ոլորտում համատեղ օգտագործման և/կամ գերազանցության կենտրոնների ստեղծում նպատակով 2022թ. համար նախատեսվում է հատկացնել 2,500.0 մլն դրամ դրամաշնորհ:

Մշակույթ

ՀՀ կառավարության վարած մշակութային քաղաքականությանը համապատասխան մշակույթի ոլորտում իրականացվում են մշակութային ժառանգության (նյութական և ոչ նյութական) պահպանության, պաշտպանության, ուսումնասիրության, ազգային արվեստների հենքի և ավանդույթների հիմքի վրա ժամանակակից մարդու ընկալումներին ու ձգտումներին համահունչ ժամանակակից արվեստի ստեղծման և տարածման, ազգաբնակչության ստեղծագործական ներուժի խթանման, նոր մտահղացումների ու գաղափարների ներդրման անհրաժեշտ պայմանների ապահովման, ժամանակակից մշակութային մրցունակ արտադրանքի ստեղծման, մշակութային միջոցառումների իրականացման ծառայություններ (հիմք՝ ՀՀ կառավարության ծրագրի «4.9 Մշակույթ» բաժին):

Մշակույթի ոլորտի համար 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 16,546.9 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 15,403.9 մլն դրամի դիմաց: Ծախսերն աճել են 1,143.0 մլն դրամով, կամ 7.4 տոկոսով:

Մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման, հուշարձանների ամրակայման, նորոգման և վերականգնման գծով ծախսերը նախատեսվել են 324.7 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի

պետական բյուջեով հաստատված 70.0 մլն դրամի դիմաց, կամ ծախսերն աճել են՝ 254.7 մլն դրամով:

Հիմնանորոգման և շինարարության համար նախատեսված հատկացումներն ուղղվելու են Մշակութային ժառանգության ծրագրի շրջանակներում «Հուշարձանների ամրակայում, նորոգում և վերականգնում» միջոցառմանը և Արվեստների ծրագրի շրջանակներում «Ներդրումներ թատրոնների շենքերի կապիտալ վերանորոգման համար» միջոցառմանը, համապատասխանաբար 108.1 և 216.6 մլն դրամ:

Բացի այդ, «Թատերահամերգային կազմակերպությունների նյութատեխնիկական բազայի համալրում» միջոցառման գծով նախատեսվել է 767.5 մլն դրամ:

Մշակույթի ոլորտի համար նախատեսված հատկացումներն ուղղվել են 7 ծրագրերի իրականացմանը:

Կինեմատոգրաֆիայի ծրագրի նպատակն է աջակցել կինոարվեստի և կինոարտադրության զարգացմանը, հայկական ավանդույթների շարունակականության ապահովմանը և կինոարվեստի հանրահռչակմանը:

Ծրագրի շրջանակներում հատկացումներն ուղղվելու են ֆիլմերի արտադրությանը, կինոֆոտոֆոնո հավաքածուի պահպանմանը, թվայնացմանը, Հայաստանում միջազգային կինոփառատոների կազմակերպմանը և միջազգային փառատոներին մասնակցությանը (նոր արտադրվող կինոնկարների թիվը նախատեսվում է 8, միջազգային կինոփառատոներին, կինոշուկաներին, կինոնախագծերին մասնակցության թիվը՝ 6, Հայաստանում կազմակերպվող կինոփառատոների թիվը՝ 3):

Կինեմատոգրաֆիայի ծրագրի համար 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 483.3 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 714.0 մլն դրամի դիմաց:

Ծախսերը նվազել են՝ 230.7 մլն դրամով, կամ 32.3 %-ով, որը պայմանավորված է ծախսային գերակայություններով, առաջնահերթություններով:

Մշակութային ժառանգության ծրագրի նպատակն է ապահովել մշակութային ժառանգության պահպանումը, օգտագործումը, համալրումը և հանրահռչակումը:

Ծրագրի շրջանակներում հատկացումներն ուղղվելու են պատմամշակութային ժառանգության գիտահետազոտական աշխատանքների, մշակութային արժեքների փորձաքննության, թանգարանային ծառայությունների իրականացմանը, ՀՀ տարածքում և օտարերկրյա պետություններում գտնվող հայ ճարտարապետության, մշակույթին և պատմությանն առնչվող հուշարձանների ուսումնասիրմանը և պահպանմանը, հուշարձանների ամրակայմանը, նորոգմանը, վերականգնմանը (ամրակայված, նորոգված և վերականգնված հուշարձանների տոկոսը ընդամենի նկատմամբ նախատեսվում է 5%, ուսումնասիրված, նախագծված հուշարձանների տոկոսը ընդամենի մեջ՝ 1%, թանգարանային հավաքածուների և ոչ նյութական մշակութային ժառանգության միջազգայնացման նախագծերի քանակը՝ 8):

Մշակութային ժառանգության ծրագրի համար 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 3,068.5 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 2,982.5 մլն դրամի դիմաց: Ծախսերն աճել են՝ 86.0 մլն դրամով, կամ 2.9 %-ով, որը պայմանավորված է.

- «Թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսներ» միջոցառման ծախսերի աճով՝ 51.7 մլն դրամով, որը հիմնականում կապված է ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության 21 թանգարանների առարկաների պահպանության, թանգարանային առարկաների համալրման, ցուցահանդեսների, միջոցառումների կազմակերպման,

դրամաշնորհային մրցույթային ծրագրերի իրականացման և մարզպետարանների ենթակայության թանգարանների գործունեության ապահովման հետ:

- «Հուշարձանների ամրակայում, նորոգում և վերականգնում» միջոցառման ծախսերի աճով՝ 38.1 մլն դրամով:

Միաժամանակ, ծախսերը նվազել են՝ 3.8 մլն դրամով, որը պայմանավորված է ծախսային գերակայություններով, առաջնահերթություններով:

Գրահրատարակչության և գրադարանների ծրագրի նպատակն է նպաստել գրականության հրատարակմանը, տարածմանը և հանրահռչակմանը:

Ծրագրի շրջանակներում հատկացումներն ուղղվելու են թարգմանական ծրագրերին և ստեղծագործողներին աջակցմանը, գրականության և ոչ պետական մամուլի հրատարակմանը, գրադարանային ծառայությունների իրականացմանը, գրականության հանրահռչակմանը, գրական ծրագրերին և գրքերի միջազգային ցուցահանդեսներին մասնակցությանը (թարգմանական ծրագրերի և աջակցություն ստացած ստեղծագործողների ու հետազոտողների թիվը նախատեսվում է 24, պետական աջակցություն ստացող ազգային փոքրամասնությունների, գրական, մշակութային ոչ պետական լրատվամիջոցների քանակը՝ 29, Հանրապետությունում իրականացվող գրական ծրագրերին և միջազգային ցուցահանդեսներին հրատարակչությունների մասնակցության թիվը՝ 3):

Գրահրատարակչության և գրադարանների ծրագրի համար 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 1,711.4 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 1,691.1 մլն դրամի դիմաց:

Ծախսերն աճել են՝ 20.3 մլն դրամով, կամ 1.2%-ով, որը պայմանավորված է «Գրականության հրատարակում» միջոցառման նախատեսմամբ՝ 36.0 մլն դրամ (նախատեսվում է 2-ական անուն մշակույթը ներկայացնող հանրամատչելի և գիտամշակութային, 2-ական անուն դասական գրողների հոբեյանական, հայ մշակույթը և արվեստը ներկայացնող, պատմամշակութային ժառանգությանը վերաբերող գրականության հրատարակում, ընթերցողական պահանջարկ ունեցող 10 անուն գրքի վերահրատարակում):

Միաժամանակ, ծախսերը նվազել են՝ 15.7 մլն դրամով, որը պայմանավորված է ծախսային գերակայություններով, առաջնահերթություններով:

Ազգային արխիվի ծրագրի նպատակն է ապահովել ՀՀ ազգային արխիվային հավաքածուի պահպանությունը, համալրումը, հաշվառումը և օգտագործումը (նախատեսվում է արխիվային հավաքածուի համալրում՝ 31000 գործով, 4200000 արխիվային գործի պահպանության ապահովում):

Ազգային արխիվի ծրագրի համար 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 590.2 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված ծախսերին համապատասխան:

Արվեստների ծրագրի նպատակն է նպաստել ազգային հենքի վրա ժամանակակից թատերարվեստի, երաժշտարվեստի, կերպարվեստի և պարարվեստի զարգացմանը և հանրահռչակմանը:

Ծրագրի շրջանակներում հատկացումներն ուղղվելու են օպերային և բալետային արվեստի, թատերական ներկայացումների, երաժշտարվեստի և պարարվեստի համերգների, մշակութային միջոցառումների իրականացմանը, «Ժողովրդական» պատվավոր կոչման արժանացած անձանց պատվովճարի հատկացմանը, թատերահամերգային կազմակերպությունների նյութատեխնիկական բազայի համալրմանը, թատրոնների շենքերի կապիտալ վերանորոգման համար ներդրումների իրականացմանը (արվեստի տարբեր

ուլորտներում նոր ստեղծագործական նախագծերի քանակը նախատեսվում է 40, արվեստի միջազգային նախագծերին մասնակցող խմբերի թիվը՝ 10, իսկ մասնակցող արվեստագետների թիվը՝ 35, հանրապետությունում իրականացվող արվեստի միջազգային նախագծերի թիվը՝ 16):

Արվեստների ծրագրի համար 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 10,302.8 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 8,738.1 մլն դրամի դիմաց:

Ծախսերն աճել են՝ 1,564.7 մլն դրամով, կամ 17.9%-ով, որը պայմանավորված է.

- «Մշակութային միջոցառումների իրականացում» միջոցառման ծախսերի աճով՝ 634.8 մլն դրամով (հիմնականում աճը ուղղվելու է մշակութային միջոցառումների շրջանակներում ճանաչողական-կրթական ծրագրերի, միջազգային մշակութային միջոցառումների իրականացմանը, թատերարվեստին և երաժշտարվեստին աջակցմանը),

- «Ներդրումներ թատրոնների շենքերի կապիտալ վերանորոգման համար» միջոցառման ծախսերի աճով՝ 216.6 մլն դրամով (նախատեսվում է իրականացնել Մնջախաղի թատրոնի և Ա. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի շինարարական և նախագծային աշխատանքներ):

- «Թատերահամերգային կազմակերպությունների նյութատեխնիկական բազայի համալրում» միջոցառման ծախսերի աճով՝ 767.5 մլն դրամ (նախատեսվում է համալրել 5 թատերահամերգային կազմակերպությունների նյութատեխնիկական բազան):

Միաժամանակ, ծախսերը նվազել են՝ 54.2 մլն դրամով, որը պայմանավորված է ծախսային գերակայություններով, առաջնահերթություններով:

Մարզերի մշակութային զարգացման ծրագրի նպատակն է նպաստել մարզերում մշակութային կյանքի և մշակութաստեղծ գործունեության ակտիվացմանը:

Ծրագրի շրջանակներում հատկացումներն ուղղվելու են մարզերում մշակութային միջոցառումների իրականացմանը, համայնքային մշակույթի և ազատ ժամանցի կազմակերպմանը (մշակութային միջոցառումներում ընդգրկված համայնքների մասնաբաժինը ընդհանուրի մեջ կկազմի 30%):

Մարզերի մշակութային զարգացման ծրագրի համար 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 79.9 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված ծախսերին համապատասխան:

Մշակութային և գեղագիտական դաստիարակություն ծրագրի նպատակն է նպաստել երեխաների հոգևոր և գեղագիտական ընդունակությունների բացահայտմանը և զարգացմանը (միջազգային նախագծերում նախատեսվում է 26 շնորհալի երեխաների մասնակցություն):

Ծրագրի համար 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 310.8 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 608.1 մլն դրամի դիմաց:

Ծախսերը նվազել են՝ 297.3 մլն դրամով, կամ 48.9 %-ով, որը պայմանավորված է ծախսային գերակայություններով, առաջնահերթություններով:

Ֆիզիկական կուլտուրա և սպորտ

Սպորտի ոլորտում պետական քաղաքականությունն ուղղված է առողջ ապրելակերպի խթանմանը՝ մասսայական սպորտային միջոցառումներում բնակչության տարիքային և սոցիալական տարբեր խմբեր ներգրավելու միջոցով, ինչպես նաև սպորտի ոլորտում ՀՀ միջազգային հեղինակության բարձրացմանը՝ միջազգային և տեղական մրցումներին հայ մարզիկների մասնակցության ընդլայնման միջոցով (հիմք՝ ՀՀ կառավարության ծրագրի «4.8 Սպորտ» բաժին):

Սպորտի համար 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 5,644.4 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 2,726.5 մլն դրամի դիմաց: Ծախսերն աճել են 2,917.9 մլն դրամով, կամ 107.0 տոկոսով:

Նախագծով սպորտի համար նախատեսված հատկացումներն ուղղվելու են 2 ծրագրերի իրականացմանը:

Մեծ նվաճումների սպորտ ծրագրի նպատակն է նպաստել Հայաստանում մեծ սպորտի շարունակական զարգացմանը և միջազգային հարթակներում ՀՀ դիրքի բարելավմանը:

Ծրագրի շրջանակներում հատկացումներն ուղղվելու են օլիմպիական խաղերին, միջազգային տարբեր մակարդակի միջոցառումներին, ուսումնամարզական հավաքներին, հանրապետական առաջնություններին Հայաստանի հավաքական թիմերի մասնակցության ապահովմանը, աշխարհի, Եվրոպայի առաջնություններում հաղթողների և մրցանակակիրների պարգևատրման ծախսերի իրականացմանը, ՀՀ հավաքական թիմերի գլխավոր և ավագ մարզիչների վարձատրությանը և աշխարհի չեմպիոններին, օլիմպիական խաղերի և շախմատի համաշխարհային օլիմպիադայի մրցանակակիրներին պատվովճարի, օլիմպիական խաղերում, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում բարձր արդյունքների հասած ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկներին և նրանց մարզիչներին անվանական թոշակի հատկացմանը, շախմատիստների պատրաստմանը, հաշմանդամային և նավամողելային սպորտին աջակցմանը, սպորտային բժշկության և հակադոպինգային հսկողության և շախմատի մրցույթների պատրաստման ծառայությունների իրականացմանը (ՀՀ առաջնությունների և միջազգային մարզական միջոցառումների մասնակիցների թիվը նախատեսվում է համապատասխանաբար՝ 9700 և 2250, իսկ միջազգային մարզական միջոցառումներում նվաճաց մեդալների թիվը կանխատեսվում է 180):

«Մեծ նվաճումների սպորտ» ծրագրի համար 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 2,771.1 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 2,495.6 մլն դրամի դիմաց:

Ծախսերն աճել են 275.5 մլն դրամով, կամ 11.0 %-ով, որը պայմանավորված է.

- «ՀՀ հավաքական թիմերի գլխավոր և ավագ մարզիչների վարձատրություն և աշխարհի չեմպիոններին, օլիմպիական խաղերի և շախմատի համաշխարհային օլիմպիադայի մրցանակակիրներին պատվովճարի հատկացում» և «Օլիմպիական խաղերում, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում բարձր արդյունքների հասած ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկներին և նրանց մարզիչներին անվանական թոշակի հատկացում» միջոցառումների ծախսերի աճով, համապատասխանաբար՝ 19.4 և 467.3 մլն դրամով (ՀՀ կառավարության 16.09.2021թվականի N 1493-Ն և N 1526-Ն որոշումներով ավելացել են օլիմպիական խաղերի մրցանակակիրների պատվովճարի և Օլիմպիական խաղերում, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում բարձր արդյունքների հասած ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկների և նրանց մարզիչների անվանական թոշակի չափերը),

- «ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկների ֆունկցիոնալ վիճակի արդյունավետության բարձրացման նպատակով վիտամինիզացիայի և չարգելված սպորտային հավելյալ սնունդով ապահովում» և «ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկների արդյունավետության բարձրացում» միջոցառումների նախատեսմամբ համապատասխանաբար՝ 40.0 և 4.0 մլն դրամ,

- Ադապտիվ սպորտին առնչվող ծառայությունների ծախսերի աճով՝ 8.5 մլն դրամով, կապված միջոցառումների թվի ավելացման հետ,

Միաժամանակ ծախսերը նվազել են՝ 263.7 մլն դրամով, որը պայմանավորված է.

- սպորտային միջոցառումների անցկացման ժամանակացույցով պայմանավորված ծախսերի նվազմամբ՝ 253.7 մլն դրամով,

- Ծախսային գերակայություններով, առաջնահերթություններով պայմանավորված՝ 9.9 մլն դրամով:

Մասսայական սպորտ ծրագրի նպատակն է ապահովել բնակչության շրջանում առողջ ապրելակերպի արմատավորումը, անհատի բազմակողմանի ու ներդաշնակ զարգացման գործում ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի դերի բարձրացումը:

Ծրագրի շրջանակներում հատկացումներն ուղղվելու են մասսայական սպորտի 1 գոյություն ունեցող և 7 նոր միջոցառումների իրականացմանը (մասսայական սպորտային միջոցառումներին նախատեսվում է 70 համայնքների մասնակցություն):

«Մասսայական սպորտ» ծրագրի համար 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 2,873.3 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 230.9 մլն դրամի դիմաց:

Ծախսերն աճել են 2,642.4 մլն դրամով, որը պայմանավորված է.

- «Աջակցություն համայնքներին մարզական հաստատությունների շենքային պայմանների բարելավման համար» և «Մարզական օբյեկտների շինարարություն» նոր միջոցառումների նախատեսմամբ համապատասխանաբար՝ 1,109.6 և 1,581.6 մլն դրամ (նախատեսվում են Արթուր Ալեքսանյանի անվան հունահռոմեական ըմբշամարտի մանկապատանեկան դպրոցի և 3 մարզական օբյեկտների շինարարական աշխատանքներ):

Միաժամանակ ծախսերը նվազել են 48.8 մլն դրամով, որը պայմանավորված է.

- Ընթացիկ ծրագրերի գծով 12 գոյություն ունեցող միջոցառումների փոխարեն 5 նոր միջոցառումների նախատեսմամբ, որի արդյունքում ծախսերը նվազել են՝ 33.8 մլն դրամով,

- «Համաշխարհային ունիվերսիադային Հայաստանի ուսանողական մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովում» միջոցառման ծախսերի նվազմամբ՝ 15.0 մլն դրամով:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվող նոր միջոցառումներն են՝ «Հայաստանի Հանրապետության Վարչապետի գավաթ» սիրողական խճուղային հեծանվավազքի մրցաշարի անցկացում», «Հայաստանի Հանրապետության Վարչապետի գավաթ» սիրողական սեղանի թենիսի մրցաշարի անցկացում», «Հայաստանի Հանրապետության Վարչապետի գավաթ» սիրողական լողի մրցումների անցկացում», «Հայաստանի Հանրապետության Վարչապետի գավաթ» սիրողական լողի մրցումների անցկացում», «Հայաստանի Հանրապետության Վարչապետի գավաթ» կրոսավազքի մրցաշարի անցկացում», նշված միջոցառումների շահառուներն են՝ 18 տարեկան և բարձր տարիքի տղամարդիկ և կանայք:

Բացի այդ, «Մասսայական սպորտին առնչվող ծառայություններ» միջոցառման շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել 4 միջոցառում:

Երիտասարդության ծրագրի նպատակն է նպաստել սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական և մշակութային կյանքին երիտասարդների լիարժեք ներգրավմանը և նրանց ստեղծագործական ներուժի ամբողջական դրսևորմանը (հիմք՝ ՀՀ կառավարության «4.7 Երիտասարդություն» բաժին):

Ծրագրի շրջանակներում հատկացումներն ուղղվելու են երիտասարդական պետական քաղաքականությանն ուղղված ծրագրերի և միջոցառումների, «ՀՀ տարվա երիտասարդական մայրաքաղաք» միջոցառման, երիտասարդական ծրագրերի շրջանակներում թրաֆիքինգի դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացմանը, երիտասարդ ընտանիքներին աջակցմանը:

Երիտասարդության ծրագրի համար 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 1,906.1 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 1,846.5 մլն դրամի դիմաց:

Ծախսերն աճել են 59.6 մլն դրամով, կամ 3.2 %-ով, որը պայմանավորված է.

«Աջակցություն երիտասարդ ընտանիքներին» միջոցառման ծախսերի աճով՝ 136.6 մլն դրամով (սուբսիդավորվող ընտանիքների թիվը կկազմի 7335:

Միաժամանակ, ծախսերը նվազել են՝ 77.0 մլն դրամով, որը պայմանավորված է ծախսային գերակայություններով, առաջնահերթություններով:

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության գծով ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվում է 579,880.7 մլն դրամի ծախսեր (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը), որի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ ծրագրերը.

Պարզևավճարներ և պատվովճարներ ծրագրի վերջնական արդյունքը առանձին կատեգորիայի քաղաքացիների և նրանց ընտանիքի անդամների սոցիալական պաշտպանվածության մակարդակի բարձրացումն է:

Ծրագրի գծով ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեով այս նպատակով հատկացված է 11,261.2 մլն դրամ, իսկ շահառուների թիվը կանխատեսվել է 36437 անձ:

2022 թվականի համար նախատեսվում է 10.989.3 մլն դրամ՝ 35430 շահառուի համար:

Անապահով սոցիալական խմբերին աջակցություն ծրագրի վերջնական արդյունքը՝ օժանդակել անապահով ընտանիքների կենսամակարդակի բարձրացմանը՝ դրանով մեղմելով աղքատությունը և կրճատելով ծայրահեղ աղքատությունը:

Ծրագրի գծով ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեով այս նպատակով հատկացված է 37,188.0 մլն դրամ՝ շուրջ 97216 ընտանիքների համար: 2022թ. համար նախատեսվում է 30,921.3 մլն դրամ: Մինչ համակարգի վերանայումը 2022թ. ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստ կտրամադրվի շուրջ 89629 ընտանիքի, իսկ նպաստի միջին ամսական չափը կկազմի շուրջ 31350 դրամ: Հաշվի առնելով երեխաներին սոցիալական աջակցություն տրամադրելու առաջնահերթության սկզբունքը՝ հաշվարկներում կանխատեսվել է, որ 89629 ընտանիքի մոտ 72%-ը կկազմեն երեխա ունեցող ընտանիքները:

Սոցիալական փաթեթների ապահովում ծրագրի վերջնական արդյունքը պետական մարմինների աշխատակիցների կյանքի որակի բարելավումն է՝ սոցիալական երաշխիքների ապահովման և աշխատանքային մոտիվացիայի բարձրացման նպատակով:

Ծրագրի գծով ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեով այս նպատակով հատկացված է 10,619.4 մլն դրամ՝ 147493 շահառուի համար: 2022թ. համար նախատեսվում է 9,949,8 մլն դրամ՝ 130687 շահառուի համար:

Խնամքի ծառայություններ 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց ծրագրի վերջնական արդյունքը խնամքի կարիք ունեցող 18 տարեկանից բարձր տարիքի անձանց իրենց գնահատված անհատական սոցիալական կարիքներին համապատասխան խնամքի ծառայությունների տրամադրումն է՝ բնականոն կենսագործունեության ապահովման նպատակով:

Ծրագրի գծով ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեով այս նպատակով հատկացված է 3,104,5 մլն դրամ՝ 4531 շահառուի համար:

2022թ. համար նախատեսվում է 2,975.2 մլն դրամ՝ ծառայություններ են տրամադրվելու 1215, տնային պայմաններում խնամքի ծառայություններ (այդ թվում՝ հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց ևս)՝ 1930, ցերեկային կենտրոններում՝ 1600, անօթևան մարդկանց ժամանակավոր կացարանում՝ 80, հատուկ բնակելի տանը կացարանով ապահովման ծառայություններ՝ 57 և կոմունալ ծառայությունների փոխհատուցում՝ սոցիալական տներում բնակվող 100 շահառուի:

Վերանայվելու են ծառայությունների մատուցման չափորոշիչները, արդյունքում բարելավվելու է մատուցվող ծառայությունների որակն ու մեծանալու է հասցեականությունը, ներդրվող համայնքահեն ծառայություններում կարևորություն է տրվելու համայնքի մասնակցությանը և ավելի մեծ թվով հասարակական կազմակերպությունների ընդգրկվածությանը:

Ժողովրդագրական վիճակի բարելավում ծրագրի վերջնական արդյունքը ժողովրդագրական վիճակի բարելավումը և բազմազավակության աճն է:

Ծրագրի գծով ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեով այս նպատակով հատկացված է 25,249.6 մլն դրամ, ըստ որում՝ մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստ ստացողների թիվը նախատեսվել է 24721 շահառու, երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստ ստացողների թիվը՝ 36200 շահառու:

2022 թ. կրթությանը նաև 2021թ. համար սահմանված խնամքի նպաստի (այդ թվում՝ գյուղական բնակավայրում տրվող) չափերը՝ 26500 դրամի փոխարեն 2022 թվականի հունվարի 1-ից կսահմանվի 28600 դրամ: Այս դեպքում կհատկացվի լրացուցիչ շուրջ 700 մլն դրամ և կավելանա ավելի քան 27000 երեխաների խնամքի կապակցությամբ տրվող պետական աջակցության չափը: 2022թ. պահպանվելու են 2021թ. համար սահմանված երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստի չափերը՝ 1-ին կամ 2-րդ երեխայի ծննդյան դեպքում՝ 300 հազար դրամ, 3-րդ կամ 4-րդ երեխայի ծննդյան դեպքում՝ 1 մլն դրամ, 5-րդ և յուրաքանչյուր հաջորդ երեխայի ծննդյան դեպքում 1.5 մլն դրամ:

Բազմազավակ և երիտասարդ ընտանիքների բնակարանային ապահովությանը աջակցելու նպատակով իրականացվող միջոցառման շրջանակներում պետական աջակցություն է տրամադրվում նշված ընտանիքներին՝ իրենց հիպոթեքային վարկերի մարման համար: Այս նպատակով 2022թ. նախատեսվում է հատկացնել նախորդ տարվանից 2.3 անգամ ավելի գումար՝ 1,200.0 մլն դրամ, որից կօգտվի 7450 բազմազավակ ընտանիք և 1214 երիտասարդ և երեխաներ ունեցող անձ:

2022թ. կիրականացվի ժողովրդագրական իրավիճակի բարելավմանն ուղղված նոր միջոցառում: Ծնելիությունը խթանելու և բազմազավակ ընտանիքներին պետական աջակցություն ցուցաբերելու նպատակով 2022թ. հունվարի 1-ից հետո ընտանիքում 3-րդ և յուրաքանչյուր հաջորդ երեխայի ծնվելու կապակցությամբ նոր ծնված երեխայի ծնողին կնշանակվի և մինչև երեխայի 6 տարեկանը լրանալը կվճարվի դրամական աջակցություն՝ ամսական 50000 դրամի չափով: Միջոցառման իրականացմանը կուղղվի 2,925.0 մլն դրամ, ինչի հաշվին հնարավոր կլինի պետական աջակցություն տրամադրել միջին ամսական շուրջ 4875 նոր ծնված երեխաների ընտանիքներին: Միջոցառման շարունակականության հարցը կքննարկվի 2026թ.՝ նախորդ ժամանակահատվածի արդյունավետության գնահատականի հիման վրա:

Սոցիալական աջակցություն անաշխատունակության դեպքում ծրագրի վերջնական արդյունքն անաշխատունակության հետևանքով եկամտի կորստի մասնակի փոխհատուցման ապահովումն է:

Ծրագրի գծով ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեով այս նպատակով հատկացված է 14,351.9 մլն դրամ, որի շրջանակում մայրության նպաստ նախատեսվել է 10324 աշխատող անձի և 26873 չաշխատող անձի: 2022թ. ծրագրի համար նախատեսվում է 18,797.5 մլն դրամ, որի շրջանակում նախատեսվել է մայրության նպաստ 13145 աշխատող անձի համար և 24242 չաշխատող անձի համար:

Ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստների գծով 2022թ. համար գումարները հատկացվել են՝ հաշվի առնելով 2021թ. հունիս ամսին ուժի մեջ մտած օրենսդրական փոփոխությունները, որոնց համաձայն՝ ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստը վճարվելու է նաև 1-ին օրվա համար: Սահմանվել է նաև ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստի հաշվարկելու համար հիմք ընդունվող մեծության՝ նվազագույն չափ՝ նվազագույն ամսական աշխատավարձի 50%:

Վնասի փոխհատուցում է նախատեսվել խեղում, մասնագիտական հիվանդություն և առողջության այլ վնասներ ստացած 278 շահառուի համար:

Զբաղվածության ծրագրի վերջնական արդյունքը Կայուն և ժամանակավոր զբաղվածների թվաքանակի աճն է՝ բնակչության կայուն և ժամանակավոր զբաղվածության ապահովմանը միտված պայմանների ստեղծման նպատակով:

Ծրագրի գծով ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեով այս նպատակով հատկացված է 2,098.2 մլն դրամ:

2022թ. նախատեսվել է 1,564.3 մլն դրամ, որի շրջանակում կիրականացվի զբաղվածության պետական թվով 9 ծրագիր: Զբաղվածության պետական ծրագրերում նախատեսվում է ընդգրկել 3520 շահառու (որոնցից՝ 112-ը հաշմանդամություն ունեցող), ընդ որում 1196-ը՝ ժամանակավոր բնույթ ունեցող՝ սեզոնային և վարձատրվող հասարակական աշխատանքներում:

Բնակարանային ապահովման ծրագրի համար 2022 թվականին նախատեսվում է 780.4 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է հանրապետությունում մշտական բնակության վայր չունեցող անօթևան անձանց բնակարանային ապահովման բարելավման աջակցությունը: Իրականացվելու է թվով 95 ընտանիքների բնակարանային ապահովման և բնակարանային պայմանների բարելավմանը աջակցությանն ուղղված աշխատանքներ, այդ թվում՝ զոհված (մահացած) առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի հաշմանդամ զինծառայողների անօթևան և բնակարանային պայմանների բարելավման կարիք ունեցող թվով 59 և Սպիտակ քաղաքի ոչ հիմնական շինություններում բնակվող, սոցալապես անապահով, բնակարանային պայմանների բարելավման կարիք ունեցող թվով 36 ընտանիքների:

Կենսաթոշակային ապահովություն և Սոցիալական ապահովություն ծրագրերի շրջանակում.

2022թ. նախատեսվում է բարձրացնել նվազագույն կենսաթոշակի, սոցիալական նպաստների չափերը, իսկ պետական կենսաթոշակների հաշվարկման համար կիրառվող մյուս հիմնական ցուցանիշների դեպքում՝ պահպանել 2021թ. համար սահմանված չափերը՝

•աշխատանքային և զինվորական կենսաթոշակը հաշվարկելու համար հիմնական կենսաթոշակի չափը՝ 18000 դրամ,

• աշխատանքային ստաժի մեկ տարվա արժեքը՝ մինչև 10 տարվա ստաժի համար՝ 950 դրամ, իսկ 10 տարուց ավելի ստաժի համար՝ 500 դրամ,

• զինվորական ծառայության մեկ տարվա արժեքը՝ 1600 դրամ ,

• պարտադիր ժամկետային (շարքային) զինվորական ծառայության շարքային կազմի զինծառայողի հաշմանդամության զինվորական կենսաթոշակի չափերը՝ 1-ին խմբի դեպքում՝ 43000 դրամ (2021թ.՝ 40000 դրամ), 2-րդ խմբի դեպքում՝ 33000 դրամ (2021թ.՝ 30000 դրամ), 3-րդ խմբի դեպքում՝ 30000 դրամ (2021թ.՝ 27000 դրամ),

• պարտադիր ժամկետային զինվորական ծառայության շարքային կազմի մահացած (զոհված) զինծառայողի ընտանիքի անդամի կերակրողին կորցնելու դեպքում զինվորական կենսաթոշակի չափը՝ 30000 դրամ (2021թ.՝ 27000 դրամ),

• պետական պաշտոն զբաղեցրած անձանց կենսաթոշակի չափը հաշվարկելու համար հիմք ընդունվող հիմնական կենսաթոշակի չափը՝ 14000 դրամ, մասնագիտական ստաժի մեկ տարվա արժեքը՝ 5000 դրամ,

• նվազագույն կենսաթոշակի չափը՝ 28600 դրամ (2021թ.՝ 26500 դրամ):

Պետական նպաստների առանձին տեսակների համար չափերը հետևյալն են՝

• Ծերության, հաշմանդամության, կերակրողը կորցնելու դեպքում նպաստներ՝ 28600 դրամ (2021թ.՝ 26500 դրամ),

• հաշմանդամ երեխաների նպաստ՝ 37000 դրամ (2021թ.՝ 26500 դրամ),

• երկկողմանի ծնողագուրկ երեխայի դեպքում կերակրողը կորցնելու դեպքում նպաստ՝ 90000 դրամ:

• Նշված ավելացումների հաշվին նախատեսվում է բարձրացնել ավելի քան 12200 աշխատանքային կենսաթոշակառուների, շուրջ 5200 զինվորական կենսաթոշակառուների կենսաթոշակների և 74720 նպաստառուների նպաստների չափերը՝ ապահովելով նշված դրամական վճարների գծով պետական հատկացումների՝ ծայրահեղ աղքատության գծից բարձր մակարդակ, իսկ շուրջ 8000 երեխաների հաշմանդամ երեխաների դեպքում՝ էականորեն կբարձրանա նրանց ընտանիքներին տրամադրվող պետական աջակցության չափը: Նշված բարձրացումների համար կհատկացվի լրացուցիչ շուրջ 3.1 մլրդ դրամ:

Կշարունակվեն «Էլեկտրոնային կենսաթոշակ» տեղեկատվական համակարգի արդիականացման (կատարելագործման) աշխատանքները՝ որոշումների կայացման գործընթացի ավտոմատացման, այլ տեղեկատվական համակարգերից ինքնաշխատ եղանակով ստացվող և կիրառվող տեղեկատվության (տվյալների) շրջանակի ընդլայնման, կենսաթոշակային ապահովության և պետական նպաստների բնագավառի կառավարման համակարգի արդյունավետության բարելավման նպատակով:

Ընտանիքներին, կանանց և երեխաներին աջակցություն ծրագրի վերջնական արդյունքը ընտանիքներին՝ կանանց և երեխաներին մատուցվող սոցիալական ծառայությունների և դրանց հասցեականության բարելավումն է՝ նրանց հասարակություն ինտեգրման նպատակով:

Ծրագրի գծով ՀՀ 2021 թ. պետական բյուջեով այս նպատակով հատկացված է 3,696.8 մլն դրամ: 2022թ. համար նախատեսվում է 3,317.9 մլն դրամ:

Վերջին տարիներին երեխաների պաշտպանության համակարգի բարեփոխումների արդյունքում կրճատվել է համակարգի մանկատներում խնամվող երեխաների թիվը: 2022թ. նախատեսվում է իրականացնել 585 երեխայի խնամքն ու դաստիարակությունը:

2022թ. մանկատների 9 շրջանավարտների համար կշարունակվեն միանվագ դրամական օգնության տրամադրումը և 18-23 տարեկան 7 շրջանավարտների համար բնակարանների վարձակալությունը: Կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխայի ընտանիքում ապրելու իրավունքը ապահովելու, նրանց խնամքի, այլընտրանքային ծառայություններ տրամադրելու նպատակով շարունակվելու է վեց աջակցության կենտրոնում սոցիալ-հոգեբանական ծառայությունների տրամադրումը 600 երեխայի և նրանց ընտանիքներին:

Միաժամանակ, կարճաժամկետ խնամք իրականացնելու նպատակով երեք ճգնաժամային կենտրոններում շարունակվելու է 0-18 տարեկան 125 երեխաների կարճաժամկետ շուրջօրյա խնամքի ծառայությունների իրականացումը: Պատվիրակված հասարակական կազմակերպությունների կողմից հանրապետության բոլոր մարզերում կիրականացվի երեխաների խնամքի ցերեկային ծառայությունների տրամադրում 1100 երեխաների և նրանց ծնողներին, 100 ընտանիքի կտրամադրվի աջակցություն բնաիրային փաթեթի տեսքով՝ նպաստելով 500 երեխաների ընտանիքներ վերադառնալուն և վերջիններիս մուտքը այդ հաստատություններ կանխարգելելուն: 2022թ. կշարունակվի խնամատար ընտանիքում 88 երեխայի խնամքի և դաստիարակության աջակցության տրամադրումը: Կշարունակվի մանկատներում խնամվող 7-18 տարեկան դպրոցահասակ 250 երեխայի համար ընտանեկան միջավայրին մոտ միջավայր ապահովելու և կենցաղային որոշակի հմտությունների ձեռքբերման նպատակով երեխաներին դրամական աջակցության տրամադրումը:

Հանրապետությունում մարդկանց շահագործման երևույթի կանխարգելմանն ուղղված քաղաքականության շարունակականության ապահովման նպատակով 2022 թ. կշարունակվեն նաև թրաֆիքինգի և շահագործման, սեռական բռնության ենթարկված անձանց աջակցության, ինչպես նաև ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց օրենսդրությամբ սահմանված աջակցության տրամադրումը, որից կօգտվեն 1475 շահառու:

Հաշմանդամություն ունեցող անձանց աջակցություն ծրագրի վերջնական արդյունքը հաշմանդամություն ունեցող անձանց մատուցվող սոցիալական ծառայությունների հասցեականության և արդյունավետության բարձրացումն է՝ հասարակություն սոցիալական ներառման նպատակով:

Ծրագրի գծով ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեով այս նպատակով հատկացված է 1,193.3 մլն դրամ: 2022թ. համար նախատեսվում է 2,259.3 մլն դրամ:

Պետական նպատակային ծրագրերի շրջանակներում հաշմանդամություն ունեցող անձանց պետական հավաստագրերի հիման վրա տրամադրվելու են աջակցող միջոցներ (այդ թվում՝ պրոթեզներ, օրթեզներ, քայլակներ, անվասայլակներ, լսողական սարքեր և այլն, շուրջ տարեկան 14900 աջակցող միջոց)՝ հասարակական կյանքում նրանց մասնակցությունը խթանելու նպատակով:

Շարունակվելու է պետական աջակցություն ցուցաբերվել հասարակական կազմակերպություններին՝ ցերեկային կենտրոններում հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնամք և սոցիալ-վերականգնողական ծառայություններ մատուցելու նպատակով:

Ավանդների փոխհատուցում ծրագրի շրջանակում «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ-ում ավանդատու հանդիսացող և նախկին ԽՍՀՄ Խնայքանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ներդրված դրամական ավանդների փոխհատուցումն է:

Ծրագրի գծով ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեով այս նպատակով հատկացված է 1,212.0 մլն դրամ՝ 8125 շահառուի համար: 2022թ. համար այս առումով նախատեսվում է 1,515.0 մլն դրամ: 2022թ. փոխհատուցում կտրամադրվի շուրջ 7900 շահառուի: Ներդրված դրամական

ավանդների դիմաց փոխհատուցում ստանալու իրավունք կտրվի նաև մինչև 1939թ. դեկտեմբերի 31-ը ներառյալ ծնված ավանդատուներին:

Սոցիալական պաշտպանության համակարգի բարեփոխումներ ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 3,110.9 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է բարելավել սոցիալական պաշտպանության ծառայությունների տրամադրումը, աջակցել կենսաթոշակային համակարգի արդիականացմանը և զբաղվածության նոր ռազմավարության իրականացմանը, հզորացնել սոցիալական պաշտպանության նպաստներ վճարող և ծառայություններ տրամադրող մարմինների վերլուծական, մշտադիտարկման և գնահատման գործառույթները: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է՝ ավարտին հասցնել 13 ՄՄԾՏԿ-ների և Միասնական սոցիալական ծառայության կենտրոնական գրասենյակի վերանորոգման աշխատանքները, ինչպես նաև տարածքային կենտրոնների և գրասենյակի կարիքների համար կահավորման միջոցների և սարքավորումների ձեռքբերում, մեկ միասնական էլեկտրոնային տեղեկատվական համակարգի ներդրում:

ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն

ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության գծով 2022 թվականի պետական բյուջեով նախատեսվում է 278,590.1 մլն դրամի ծախսեր (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը), որի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ ծրագրերը.

Ոռոգման համակարգի առողջացում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 30,523.1 մլն դրամ.

Ծրագրի նպատակն է ստեղծել ոռոգման ոլորտի զարգացման և բարեփոխումների շարունակականության, ֆինանսական կայունության համար բավարար հիմքեր, ապահովել ենթակառուցվածքների և ոլորտային կազմակերպությունների ինքնաբավ և տնտեսապես անկախ գործունեությունը, որով ակնկալվում է նվազեցնել ոռոգման ջրի կորուստները, ավելացնել փաստացի ոռոգելի հողատարածքների մակերեսը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է սուբսիդավորել «Ջրառ» ՓԲԸ-ի և 15 ջրօգտագործողների ընկերությունների գործունեության արդյունքում առաջացող ֆինանսական ճեղքվածքը, ոռոգման համակարգերի մայր և երկրորդ կարգի ջրանցքների բաժանարար կետերը կահավորել 715 SCADA համակարգով հագեցած ջրաչափական սարքավորումներով, հիմնանորոգել 1910 մ ջրանցք, վերականգնել 73 զծմ դյուկ, 94 ինքնաշատրվանվող և 4 խորքային հորեր, ինչպես նաև տեղադրել պոմպակայանի շուրջ 800 մ մղման խողովակ, իրականացնել Հեր-Հերի ջրամբարից ինքնահոս ջրատար համակարգի շուրջ 3 կմ կառուցման աշխատանքներ, սկսել և ձեռքբերել 15 փոքր և միջին ջրամբարների կառուցման, 1 ջրամբարի վերականգնման, 31 օրվա կարգավորիչ ջրավազանների կառուցման աշխատանքների նախագծանախահաշվային փաստաթղթեր, ինչպես նաև իրականացնել 5 ջրամբարների վերականգնման ու վերազինման աշխատանքներ: Բացի այդ նախատեսվում է իրականացնել հակահեղեղային առաջնահերթ միջոցառումների 10 ծրագիր՝ մաքրելով գետերի և հեղեղատարների հունները, իրականացնելով ափերի ամրացման աշխատանքներ:

Արտաքին աղբյուրների ֆինանսավորմամբ իրականացվող շարունակական ծրագրերի ներքո նախատեսվում է ավարտին հասցնել Վեդու ջրամբարի կառուցման (կկառուցվի 37մ

բարձրությամբ Վեդու ջրամբարի պատվարը, կվերականգնվի Վեդու ջրամբարի ոռոգման ներտնտեսային ցանցի 93,2 կմ հատվածը), ինչպես նաև Կապսի ջրամբարի 7.1 մ բարձրությամբ պատվարի շինարարական աշխատանքները: ՀՀ մարզերում կիրմնանորոգվի ոռոգման ցանցերի շուրջ 92,8 կմ հատվածը, որով կբարելավվի ոռոգման համակարգերի ընդհանուր վիճակը:

Միաժամանակ Եվրոմիության համատեղ ֆինանսավորմամբ նախատեսվում է իրականացնել՝ ոռոգման համակարգի կառուցում, որի շրջանակներում կիրականացվի 17 բնակավայրերում պոմպակայանների, խողովակաշարերի և ջրագծերի կառուցում, 1 նոր ՕԿՋ-ների կառուցում, 4 ջրամբարների վերանորոգում, ջրամբարների հիմնական ջրատարների (128 կմ ինքնահոս ջրատար) կառուցում:

Որոտան-Արփա-Սևան թունելի ջրային համակարգի կառավարում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 1,715. 1 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է վերականգնել Արփա-Սևան թունելի վթարային հատվածները և պահպանել այն, որից ակնկալվող վերջնական արդյունքն է առավելագույն քանակի ջուր տեղափոխել դեպի Սևանա լիճ: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել Որոտան-Արփա-Սևան թունելի 48 կմ երկարությամբ հատվածի պահպանման ու շահագործման և թունելի վթարային առանձին՝ 220.1 գծմ հատվածների հիմնանորոգման աշխատանքներ:

Սոցիալական ներդրումների և տեղական զարգացման ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 4,295. 5 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է նպաստել բնակչության նյութական և ոչ նյութական բարեկեցության աճին, որով նախատեսվում է համայնքային և միջհամայնքային ենթակառուցվածքների և որակի հասանելիության բարելավում, ինստիտուցիոնալ և ֆինանսական կարողությունների հզորացում: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել 20 համայնքներում արևային կայանների տեղադրման, 6 համայնքներում խմելու ջրի ջրամատակարարման և 7 համայնքներում ոռոգման համակարգերի հիմնանորոգման և կառուցման աշխատանքները, ևս 5 համայնքներում նախատեսվում է համայնքային կենտրոններին, դպրոցներին և մանկապարտեզներին գույքի տրամադրում, 18 համայնքներ կօգտվեն հիմնանորոգված և նոր կառուցված ջրագծերի, առողջապահության, կրթության, մշակույթի, հատուկ խնամքի և ենթակառուցվածքների ոլորտի օբյեկտներից:

Կոլեկտորադրենաժային ծառայություններ ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 290. 8 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է բարելավել ՀՀ ոռոգելի հողերի մելիորատիվ վիճակը, կարգավորել գրունտային ջրերի մակարդակները, կանխել հողատեսքերի աղակալումը, բնակավայրերի ջրակալումը և ապահովել մշակաբույսերի բնականոն աճը, որի վերջնական արդյունքն է ավելացնել մշակելի հողատարածքների մակերեսը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է մաքրել և վերանորոգել 220 կմ երկարությամբ կոլեկտորադրենաժային ցանց:

Տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ներկայացուցիչների մասնագիտական վերապատրաստում և հատուկ ուսուցում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 18. 5 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների աշխատակիցների աշխատանքի արդյունավետության բարելավումը:

Միջոցառմամբ նախատեսվում է իրականացնել համայնքային ծառայողների, տեղական ինքնակառավարման և տարածքային կառավարման մարմիններ 1400 աշխատակիցների

վերապատրաստում:

Կոշտ թափոնների կառավարում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 3,735.8 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է կենցաղային թափոնների արդյունավետ կառավարումը, սոցիալական և բնապահպանական խնդիրների լուծումը, մասնավորապես բարելավել հանրապետությունում աղբահանության և սանիտարական մաքրման համակարգը, ինչպես նաև նպաստել հանրապետությունում կոշտ կենցաղային թափոնների արդյունավետ կառավարմանը:

Ծրագրով նախատեսվում է բարելավել 2 մարզերի աղբահանության համակարգը և կառուցել ԵՄ չափանիշներին համապատասխան աղբավայր Հրազդան քաղաքում, ինչպես նաև երկու մարզերում ներդնել ԵՄ չափանիշներին համապատասխան աղբահանության համակարգ, այդ թվում կառուցել 2 փոխաբեռնման կայան՝ Ակունք և Մարտունի համայնքներում, ձեռք բերել անհրաժեշտ տեխնիկա, աղբատար մեքենաներ, աղբամաններ:

Միաժամանակ Եվրոմիության աջակցության վարկային ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 8 մարզերում ներդնել աղբահանության և կոշտ թափոնների ինտեգրված համակարգ (4 սանիտարական աղբավայր, 16 փոխաբեռնման կայան)

Ճանապարհային ցանցի բարելավում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 115,177.3 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է ճանապարհային ցանցի բարելավումն ու անվտանգ երթևեկության ապահովումը, որի շրջանակներում 2022 թվականին ակնկալվում է համայնքների տրանսպորտային կապի ցուցանիշի (հիմնական ճանապարհային ցանցի կամ մարզկենտրոնների հետ առնվազն մեկ բավարար կամ ավելի լավ վիճակում գտնվող ճանապարհներ ունեցող բնակավայրերի մասնաբաժինը բնակավայրերի ընդհանուր թվում) մասով բազային 65.9 տոկոսի դիմաց ապահովել 68 տոկոս թիրախային ցուցանիշը, իսկ միջպետական նշանակության ճանապարհների անհարթության IRI գործակցի միջին թվաբանականի համար՝ պահպանել 6.3 մ/կմ ցուցանիշը:

Ծրագրի շրջանակներում ներքին և արտաքին աղբյուրների ֆինանսավորմամբ նախատեսվում է իրականացնել միջպետական, հանրապետական և մարզային նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների ցանցի նորոգում, հիմնանորոգում և որակի շարունակական բարձրացում, որի շնորհիվ կունենանք շուրջ 500 կմ վերանորոգված ավտոճանապարհներ:

Մասնավորապես 2022 թվականին ներքին աղբյուրների հաշվին նախատեսվում է իրականացնել շուրջ 300.0 կմ երկարությամբ միջպետական, հանրապետական և մարզային նշանակության ավտոմոբիլային ճանապարհների և թվով 4 կամուրջների հիմնանորոգման, 80 կմ միջին նորոգման, 4163 կմ ամառային և 5421.5 կմ ձմեռային պահպանման, ինչպես նաև 3 թունելների և 5 կամուրջների պահպանման ու շահագործման աշխատանքներ:

Արտաքին աղբյուրների ֆինանսավորմամբ իրականացվող շարունակական ծրագրերի ներքո նախատեսվում է հիմնանորոգել շուրջ 120 կմ ճանապարհահատված, «Բագրատաշեն» անցման կետի կամրջի վերակառուցումը, ինչպես նաև մեկնարկելու են Քաջարան-Ագարակ, Սիսիան-Քաջարան և Քաջարանի թունել տանող ճանապարհահատվածների հողերի օտարման և վերակառուցման աշխատանքները:

Եվրոմիության աջակցության վարկային ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է վերականգնել Սյունիքի մարզի միջհամայնքային բնակավայրերից մայրուղի տանող և ներբնակավայրային ճանապարհները, 4 քաղաքներում կառուցել ավտոկայանների, ձեռք բերել

ավտոբուսների և միկրոավտոբուսներ, ինչպես նաև բարելավել դեպի հեռագնա արտավայրեր տանող ճանապարհները:

Աջակցություն փախստականների ինտեգրմանը ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 1,606.9 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է ապահովել փախստականների ինտեգրումը հասարակությանը, որի շրջանակներում նախատեսվում է 40-45 ապաստան հայցողի մուտք ժամանակավոր կացարան՝ յուրաքանչյուրին 150 օր կեցության ապահովումով (տարեկան միջինում 588 փախստական), ապաստան հայցողների համար թարգմանչական ծառայությունների տրամադրում, փախստական ճանաչված 150 անձի համար քաղաքացիական կողմնորոշման դասընթացների կազմակերպում, ժամանակավոր տեղավորման կենտրոնում չտեղավորված ապաստան հայցող 37 ընտանիքների դրամական օգնության տրամադրում, ապաստան ստացած 25 ընտանիքների բնակարաններ վարձակալելու համար սուբսիդիաների տրամադրում, Հայաստանի Հանրապետությունում բնակության վայր չունեցող թվով 254 փախստական ընտանիքների բնակարանային ապահովմանն աջակցություն:

Ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 12,357.6 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է ջրամատակարարման, ջրահեռացման և կեղտաջրերի մաքրման աշխատանքների արդյունավետության բարձրացումը, համակարգերում ջրամատակարարման շարունակականության և ջրի որակի բարելավման ապահովումը, կառավարման բարեփոխումների խորացումն ու ամրապնդումը, կատարելագործումը, ներդրումների անհրաժեշտ ծավալների ներգրավումը և իրականացումը:

Ծրագրի շրջանակներում 2022 թվականին ներքին աղբյուրների ֆինանսավորմամբ մեկնարկելու են թվով 2 քլորակայանի կառուցման աշխատանքները, ինչպես նաև «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ-ի կողմից չսպասարկվող բնակավայրերում խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման ոլորտում առկա խնդիրների կարգավորման նպատակով որոշ բնակավայրերում իրականացնել առաջնահերթ միջոցառումներ:

Արտաքին աղբյուրների ֆինանսավորմամբ իրականացվող շարունակական ծրագրերի ներքո նախատեսվում է բարելավել Երևանի ջրամատակարարումը Հաղթանակ, Սիլիկյան և Մալաթիա թաղամասերում, ինչպես նաև՝ ՀՀ մարզերում մեկնարկած ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման աշխատանքները: Երևանում նախատեսվում է նորոգել ընդհանուր առմամբ 21 կմ ջրագիծ, 18 կմ մուտքագիծ և 21000 հատ տնային միացումներ: ՀՀ մարզերում ընդհանուր առմամբ նախատեսվում է նորոգել 164 կմ ջրագիծ, 8.5 կմ կոյուղագիծ և 7550 հատ տնային միացումներ:

Միաժամանակ Եվրոմիության համատեղ ֆինանսավորմամբ նախատեսվում է իրականացնել 80 բնակավայրերում խմելու ջրի ջրամատակարարման ներքին ցանցի, ջրամաքրման կայանների, խողովակաշարերի բարելավման աշխատանքների իրականացում:

Ընդերքի ուսումնասիրության, օգտագործման և պահպանման ծառայություններ ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 137.3 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է ՀՀ ընդերքի վերաբերյալ տեղեկության ընդունումը, հաշվառումը, պահպանումը, պարբերաբար թարմացումը, ամբողջականության և մատչելիության ապահովումը, ինչպես նաև պետական մարմիններին ընդերքի մասին տեղեկատվության տրամադրումը: Ծրագրի կատարմամբ ակնկալվում է ընդերքօգտագործման ֆոնդի ամբողջականության ապահովումը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 1520 հատ երկրաբանական նյութերի ուսումնասիրությունների վերաբերյալ տեղեկությունների ընդունում, թվայնացում և կայքում տեղադրում, 930 հանքավայրերի օգտակար հանածոների պաշարների, 250 ընդերքի տեղամասերի ներկայացված կոորդինատների վերաբերյալ տեղեկությունների և տրամադրված 500 ընդերքօգտագործման իրավունքների հաշվառում:

Արտաքին աղբյուրների ֆինանսավորմամբ իրականացվող շարունակական ծրագրերի ներքո նախատեսվում է Հայաստանի հանքարդյունաբերության ոլորտի քաղաքականության և դրանից բխող գործողությունների ծրագրի մշակմանն օժանդակելը, որը կենտրոնանում է կայուն տնտեսական զարգացման մեջ հանքարդյունաբերության ոլորտի միջոցով կատարվող ներդրումն ամրապնդելու վրա:

Երկաթուղային ցանցի զարգացում ծրագրի գծով ուղևորափոխադրումներից ստացված վնասի դիմաց «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ին սուբսիդիայի տրամադրման համար նախատեսվում է 2022 թվականին հատկացնել 423.0 մլն դրամ:

Միջոցառման նպատակն է ՀՀ կառավարության 07.02.2008թ. N 83-Ա որոշմամբ հաստատված Կոնցեսիոն պայմանագրի համաձայն մասնակի սուբսիդավորել (2022 թվականին՝ 30%) համաձայնեցված ծավալներով և ուղղություններով ուղևորափոխադրումներից «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ի նախորդ տարվա արդյունքներով առաջացած տարեկան վնասը (ՀՀ կառավարության 07.02.2008թ. N 83-Ա որոշումից բխող՝ կոնցեսիոնների կողմից կանխատեսվող կոնցեսիոն տարեկան վճարի չափով):

Պետական գույքի կառավարում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է.

440.5 մլն դրամ՝ պետական գույքի հաշվառման, գույքագրման, գնահատման, անշարժ գույքի պահառության, սպասարկման աշխատանքների և աճուրդների իրականացման ծառայությունների և պետական մարմիններին և կազմակերպություններին ամրացված՝ յուրաքանչյուր միավոր մինչև 5 մլն դրամ գնահատված արժեքով շարժական գույքի օտարման գործընթացում գտնվելու ժամանակահատվածում գույքի պահառության կազմակերպման համար:

Նշվածի շրջանակներում նախատեսվում է ապահովել պետական սեփականություն հանդիսացող գույքի գույքագրման, գնահատման, հաշվառման, հաշվառված գույքի տվյալների մշակման, փոփոխությունների գրանցման, տեղեկատվության տրամադրման աշխատանքների, թվով 2 անշարժ գույքի պահառության, աճուրդների կազմակերպման և անցկացման ծառայությունների իրականացումը, ինչպես նաև պետական գույքի հաշվառման նոր ավտոմատացված ու ամբողջական համակարգի և էլեկտրոնային աճուրդների կազմակերպման ծրագրերի սպասարկում, բացի այդ Կառավարական N 2 (հասցե՝ ք.Երևան, Վ.Սարգսյան 3, Վ.Սարգսյան 3/8 և Վ. Սարգսյան 3/3), Կառավարական N 3 և Նալբանդյան 28 շենքերի սպասարկման ծառայությունների իրականացումը, որի մեջ ներառվում է նաև վերոնշյալ շենքերի թվով 18 վերելակների, օդորակման և օդափոխության համակարգերի, հաստիքային և վթարային էլեկտրասնուցման համակարգերի, ներքին ու արտաքին լուսավորության համակարգերի, ջրամատակարարման ու կոյուղուհամակարգի, հակահրդեհային անվտանգության ու ծխահեռացման համակարգի, անցակետային, անվտանգության և տեսահսկման համակարգի, հեռախոսային կապի և ինտերնետի ներքին ցանցերի, հետերաշխիքային սպասարկումը:

Բացի այդ պետական մարմինների կողմից օգտագործվող ոչ ֆինանսական ակտիվների ակտիվների օտարումից նախատեսվում է (10,059.3 մլն դրամի) մուտքեր:

Այլընտրանքային աշխատանքային ծառայություն ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 33.0 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է քաղաքացիական պարտքի կատարման այլընտրանքային տարբերակների ապահովում, որի շրջանակում թվով 38 այլընտրանքային աշխատանքային ծառայողներին կտրամադրվի դրամական բավարարման և փոխհատուցման տրամադրում:

Քաղաքային զարգացում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 23,986.4 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է քաղաքային ենթակառուցվածքների զարգացումը, որի շրջանակներում ներքին և արտաքին աղբյուրների ֆինանսավորմամբ նախատեսվում է իրականացնել Երևանի մետրոպոլիտենով ուղևորափոխադրման ծառայությունների և Երևանի տարածքում ճանապարհային երթևեկության կարգավորման գծով պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման, ինչպես նաև Երևանի էլեկտրատրանսպորտով ուղևորափոխադրումների սպասարկման որակի և երթևեկության անվտանգության բարելավման, Երևան և Գյումրի քաղաքների փողոցների և արտաքին լուսավորության ցանցի հիմանորոգման, շահագործման ու պահպանման աշխատանքների իրականացում:

Մասնավորապես 2022 թվականին ներքին աղբյուրների հաշվին նախատեսվում է իրականացնել Երևան քաղաքի շուրջ 1691.3 կմ երկարությամբ արտաքին լուսավորության ցանցի շահագործում և պահպանում, 450 փողոցների, 30 մայթերի, բակային և միջբակային տարածքների նորոգում, մետրոպոլիտենով 18.7 մլն և էլեկտրատրանսպորտով 4.2 մլն ուղևորների անվտանգ ուղևորափոխադրում:

Արտաքին աղբյուրների ֆինանսավորմամբ իրականացվող շարունակական ծրագրերի ներքո նախատեսվում է Երևանք քաղաքում՝ մետրոպոլիտենի դրենաժային թունելի կառուցում, 28 փողոցների արտաքին լուսավորության ցանցի արդիականացում, ավարտել Բաբաջանյան-Աշտարակի խճուղի 9.4 կմ երկարությամբ և 24 մ միջին լայնությամբ և Արգավանդ -Շիրակ ճանապարհահատվածի 2.7 կմ երկարությամբ ճանապարհահատվածների կառուցումը, իսկ Գյումրի քաղաքում՝ ընտրված փողոցների վերանորոգում և լուսավորության ցանցի արդիականացում:

Եվրոմիության աջակցության վարկային ծրագրի շրջանակներում էներգախնայողության նպատակով Սյունիքի մարզի բազմաբնակարան շենքերում նախատեսվում է իրականացնել էներգախնայողության (ջերմամեկուսացման) միջոցառումներ՝ Կապանի 151 շենքերում:ս

Էլեկտրաէներգետիկ համակարգի զարգացման ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 469.2 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է նպաստել էլեկտրաէներգետիկ համակարգի հուսալիության բարձրացմանը և էլեկտրաէներգիայի անխափան մատակարարման ապահովմանը:

Դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում կիրականացվեն Հայաստան-Վրաստան 400 կՎ լարման էլեկտրահաղորդման օդային գծերի և համապատասխան ենթակայանների կառուցման գլխավոր կապալառուների ընտրության և գլխավոր կապալառուների հետ համապատասխան պայմանագրերի կնքման աշխատանքները, որը կապված է համանուն վարկային ծրագրի հետ:

Արդյունքում՝ հայկական և վրացական էներգահամակարգերի միացման հետևանքով Հայաստան-Վրաստան էլեկտրաէներգիայի փոխանակման հզորությունը ներկայիս 200 մՎտ-ից

առաջին փուլում կհասցվի 350 մՎտ-ի, հետագայում՝ ելնելով տարածաշրջանային շուկայի պահանջարկից մինչև 1050 մՎտ-ի:

Ռադիոակտիվ թափոնների կառավարում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 37.0 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է միջուկային և ճառագայթային անվտանգության նորմերի ու կանոնների պահպանմամբ ռադիոակտիվ թափոնների կենտրոնացված փոխադրման, ուսումնասիրման, պահպանման, վնասագերծման և թաղման ապահովումը՝ մարդկանց և շրջակա միջավայրի իրենցնող ճառագայթման վնասակար ազդեցությունից պաշտպանելու համար: Ծրագրի կատարումից ակնկալվում է հայտնաբերված ռադիոակտիվ թափոնների 100% վնասագերծում: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է 150 ռադիոակտիվ թափոնների միջուկային և ճառագայթային անվտանգության նորմերի ու կանոնների պահպանմամբ կենտրոնացված փոխադրման, ուսումնասիրման, պահպանման և վնասագերծման աշխատանքներ:

Ավիացիայի բնագավառում վերահսկողության, կանոնակարգման և զարգացման ապահովում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 1,042.6 մլն դրամ (որից 1,006.0 մլն դրամը ապարատի պահպանմանն ուղղվող գումարներն են):

Նշված ծրագրի շրջանակներում կվերապատրաստվեն ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության քաղաքացիական ավիացիայի կոմիտեի 59 աշխատակիցներ (36.5 մլն դրամ):

Դպրոցների սեյսմիկ անվտանգության մակարդակի բարձրացման ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 6,192.7 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է նպաստել երկրի սեյսմակայունության ապահովմանը, անհատական և հասարակական անվտանգության մակարդակի բարձրացմանը, որի գծով արտաքին աղբյուրների ֆինանսավորմամբ իրականացվող շարունակական ծրագրերի ներքո նախատեսվում է 26 դպրոցներում շինարարության և վերակառուցման աշխատանքներ, շահագործման կիսնձնվեն 7 դպրոցներ, 3216 աշակերտներ կհաճախեն սեյսմիկ անվտանգության չափանիշներին համապատասխան վերակառուցված կամ նոր կառուցված դպրոցներ:

Տարածքային զարգացում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 83.509.2 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է տարածքային համաչափ զարգացման խթանումը (մասնավորապես ՀՀ համայնքների կառավարման արդյունավետության բարձրացումն ու տնտեսական գործունեության խթանումը (ներառյալ ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Արծվաշեն բնակավայրի), սահմանամերձ համայնքների սոցիալական աջակցությունը և ՀՀ կառավարության կողմից համաֆինանսավորման սկզբունքով համայնքներում սուբվենցիոն ծրագրերի իրականացումը, ինչպես նաև համայնքներին ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաների տրամադրումը):

Նշված ծրագրերի շրջանակներում նախատեսվում է փոխհատուցել սոցիալական աջակցություն ստացող սահմանամերձ համայնքների (23 համայնքների 81 բնակավայրեր) կողմից ծախսված բնական գազի, էլեկտրաէներգիայի, ոռոգման ջրի, սահմանամերձ համայնքների վարչական տարածքում գտնվող մարտական գործողությունների հետևանքով չօգտագործվող և հակառակորդի կողմից հողատարածքների գնդակոծման դեպքեր ունեցող գյուղատնտեսական նշանակության և բնակավայրերի բնակելի կառուցապատման հողատարածքների և (կամ) դրանց բարելավումների անշարժ գույքի հարկի ծախսերը

(Ադրբեջանի կողմից 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ին Արցախի Հանրապետության դեմ սկսված պատերազմական գործողությունների հետևանքով սահմանամերձ են դարձել ևս 7 համայնքների 43 բնակավայրեր): Կիրականացվեն նաև շուրջ 750 սուբվենցիոն ծրագիր՝ ՀՀ համայնքների գծով:

Համայնքների ներդաշնակ զարգացումն ապահովելու նպատակով Տարածքային զարգացում ծրագրի շրջանակում նախատեսվում են համայնքների բյուջեներին ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով՝ համայնքների ընթացիկ ծախսերի ծածկման համար անհատույց և անվերադարձ կարգով տրվող դրամական միջոցներ՝ ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաներ:

Հիմք ընդունելով «Տեղական ինքնակառավարման մասին» և «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» օրենքներով սահմանված համապատասխան դրույթները՝ 2022 թվականին համայնքներին տրամադրվող ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաների ընդհանուր գումարը (ներառյալ պետության կողմից համայնքներին տվյալ տարում տրվող փոխհատուցման գումարները) չպետք է պակաս լինի ՀՀ 2020 թվականի համախմբված բյուջեի փաստացի եկամուտների ընդհանուր գումարի՝ 1,608.7 մլրդ դրամի 4%-ը կազմող 64,349.1 մլն դրամից: ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվում է ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով ՀՀ համայնքներին (502 համայնքներին) տրամադրել ընդհանուր գումարով 64,349.1 մլն դրամի դոտացիաներ: ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսված ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով համայնքներին տրամադրվող դոտացիաների բաշխումն ըստ առանձին համայնքների իրականացվել է «Ֆինանսական համահարթեցման մասին» ՀՀ օրենքի դրույթներին համապատասխան:

ՀՀ բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության նախարարություն

ՀՀ Կառավարությունը նպատակադրվել է Հայաստանը դարձնել բարձր տեխնոլոգիական, արդյունաբերական երկիր, որին հասնելու ուղիներից է բարձր տեխնոլոգիաների, կապի, թվայնացման և ռազմարդյունաբերական համալիրի զարգացումը՝ զինված ուժերի մարտունակության ու պաշտպանունակության բարձրացումը, տնտեսական աճը, գիտական և տեխնոլոգիական առաջընթացը:

2022թ. ՀՀ պետական բյուջեով ՀՀ բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության նախարարությանը նախատեսվում է հատկացնել շուրջ 17,278.7 մլն դրամ (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը):

Նշված հատկացումների սահմաններում նախարարությունը 2022թ. նախատեսում է իրականացնել հետևյալ ծրագրերն ու միջոցառումները::

Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության էկոհամակարգի, թվայնացման և շուկայի զարգացման ծրագրի գծով 2022թ նախատեսվել է 8,522.2 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է բարձր տեխնոլոգիաների ենթակառուցվածքների բարելավում, մասնավորապես.

- Իրականացնել կադրերի թիրախավորված պատրաստում և վերապատրաստում, հաշվի առնելով շուկայի կտրուկ զարգացումն ու կադրերի նկատմամբ շուկայի պահանջարկի կտրուկ աճը,

- Զարգացնել բարձր տեխնոլոգիական ոլորտի համար անհրաժեշտ էկոհամակարգը՝ ներառյալ թիրախավորված գիտահետազոտական աշխատանքների, ստեղծագործական խմբերի, նորաստեղծ ընկերությունների ֆինանսավորումը և այլն,
- Հայկական Սիյուռքի ներգրավվածությունն ապահովելու նպատակով նախատեսվում է տարբեր ձևաչափերով շարունակական համագործակցության հարթակ ստեղծել հայկական ընկերությունների, կազմակերպությունների և անհատների հետ,
- Զանգվածաբար կիրառել և զարգացնել թվային տեխնոլոգիաներ, զուգահեռաբար բարձրացնելով կիբեռանվտանգության և Հայաստանում ինտերնետ հասանելիության մակարդակը:

Նշվածի շրջանակներում կապահովվի հետևյալ արդյունքային ցուցանիշները՝ դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում կտրամադրվեն դրամաշնորհներ 50 կազմակերպությունների, կիրականացվի մեկ արտելերացիոն ծրագիր՝ 30 շահառու թիմերի և 150 մասնակիցների համար, 15 ուսանողներ կմասնակցեն Բարձր տեխնոլոգիական ոլորտում գործող ձեռներեցների համար արտասահմանում անցկացվելիք արտելերացիոն վերապատրաստման միջոցառումներին, ոլորտի բարձրակարգ մասնագետների և ընտրված լավագույն ծրագրերի միջոցով կվերապատրաստվեն շուրջ 2500 շահառուներ, գլոբալ տաղանդի ներգրավման համար կիրականացվի 1 միջոցառում, Թվայնացման ռազմավարությամբ նախատեսված թվայնացման ստանդարտների, ձևաչափերի և ընթացակարգերի մշակում:

Միաժամանակ Եվրոմիության աջակցության դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել Թվայնացման ռազմավարության ևս 5 միջոցառումներ, որոնց նպատակն է՝ Էլեկտրոնային ծառայությունների օգտագործելիության մակարդակի բարձրացումը և պետական թվային ծառայությունների օգտվելու գործընթացի առավել արդյունավետ կազմակերպումը: Էլեկտրոնային ստորագրության անխափան աշխատանք և քաղաքացիների շրջանում օգտագործելիության աճ: Պետական և մասնավոր հատվածի պայմանագրերի կեղծման բացառում:

2022 թվականից նախատեսվում է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առևտրի և ենթակառուցվածքների զարգացման վարկային ծրագրի համակարգումն իրականացնել ՀՀ բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության նախարարության կողմից, որի նպատակն է հզորացնել արտահանման խթանման, ներդրումների ներգրավման և ձեռնակություններին տրամադրվող որակի կառավարման ծառայությունների կարողությունները:

Պաշտպանության բնագավառում գիտական և գիտատեխնիկական նպատակային հետազոտություններ ծրագրի գծով 2022թ նախատեսվել է 5,233.9 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է նպաստել ՀՀ պաշտպանության և անվտանգության համակարգերի զարգացմանը, մասնավորապես իրականացնել գիտահետազոտական և փորձակոնստրուկտորական աշխատանքների իրականացում պաշտպանության համակարգի ապահովման համար:

Հեռահաղորդակցության ապահովում ծրագրի գծով 2022թ նախատեսվել է 2,465.3 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է ապահովել Հայաստանի Հանրապետությունում հեռահաղորդակցության և կապի ծառայությունների որակի կանոնակարգումն ու բարելավումը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է ռադիոհաճախականային տիրույթի 92 տոկոս մաքրության ապահովում, հեռահաղորդակցության և կապի ծառայությունների որակի կանոնակարգումն ու բարելավում, ռադիոթերի մոնիթորինգի և ազդանշանների տեխնիկական

պարամետրերի չափումների անցկացում, Հանրապետական սփռման մուլտիպլեքսի արբանյակային տարածման համար արբանյակային ունակության վարձակալում, ՀՀ-ում պետական մարմինների և ուսումնական հաստատությունների տվյալների փոխանակման կապի ապահովում և սպասարկում, ՀՀ տարածքում բազային և շարժական ռադիոմոնիտորինգի համակարգի ներդրում:

Միաժամանակ Եվրոմիության աջակցության դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել Հայաստանի ներքին և արտաքին լայնաշերտ (օպտիկամանրաթելային) ցանցի (օպտիկամանրաթելային կապուղիներ, կապի հանգույցներ, փոխանակման կետեր, տվյալների կենտրոններ, արտաքին ցանց՝ Բուլղարիա-Վրաստան Անդրծովյան, Վրաստան-Հայաստան վերգետնյա) կառուցում:

ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարություն

ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության գծով Նախագծով նախատեսվում է հատկացնել 6,771.7 մլն դրամ (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը), որի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ ծրագրերը.

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում և մոնիթորինգ ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 1,687.0 մլն դրամ(ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը):

Ծրագրի նպատակն է նպաստել շրջակա միջավայրի և բնական ռեսուրսների (բացառությամբ օգտակար հանածոների) պահպանությանը՝ վերջինիս վերաբերյալ տեղեկատվության հրապարակմամբ: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման նպատակով 238 հայտերի գնահատման, փորձաքննության և եզրակացությունների տրամադրման, 145 հայտերի տեխնիկական առաջադրանքների կազմման աշխատանքներ, հիդրոոդերևութաբանական աշխատանքներ՝ մթնոլորտի և ջրոլորտի ուսումնասիրությունների ձևով՝ շուրջ 212,006 հիդրոոդերևութաբանական և 15,700 օզոնոմետրիական, ռադիոլոգիական դիտարկումների իրականացում, փաստացի և սպասվող փոփոխությունների, ինչպես նաև դրանց հնարավոր հետևանքների մասին անհրաժեշտ տեղեկատվության ապահովում և մթնոլորտային երևույթների կառավարում:

Բնապահպանական ծրագրերի իրականացում համայնքներում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 108.2 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է մեղմել հանքարդյունաբերության ոլորտում տնտեսական գործունեության հետևանքով շրջակա միջավայրին և բնակչության առողջությանը պատճառված վնասները: Նախատեսվում է «Ընկերությունների կողմից վճարվող բնապահպանական հարկի նպատակային օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ՀՀ թվով 7 համայնքների տրամադրել սուբվենցիաներ՝ բնապահպանական ծրագրերի իրականացման համար:

Բնական պաշարների և բնության հատուկ պահպանվող տարածքների կառավարում և պահպանում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 1,292,2 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է ապահովել բնական պաշարների և կենսաբազմազանության արդյունավետ կառավարումն ու պահպանությունը՝ ակնկալելով ապահովել բնական պաշարների և կենսաբազմազանության վերարտադրության աճը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է մաքրել Սևանա լճի շրջակայքի 244 հա ջրածածկ անտառտնկարկներ, իրականացնել Սևանա լճի ջրահավաք ավազանի կենդանական ռեսուրսների (ձկան և

խեցգետնի) պաշարների հաշվառման, «Սևան», «Դիլիջան», «Արևիկ» և «Արփի լիճ» ազգային պարկերում, «Խոսրովի անտառ» և «Շիկահող» պետական արգելոցներում, «Սոսու պուրակ», «Ջանգեզուր» և «Ջիկատար» արգելավայրերում, ինչպես նաև «Արգելոցապարկային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրինության ներքո գտնվող բնության հատուկ պահպանվող 328.1 հազ. հա տարածքների պահպանման, Սևանա լճի տարածքում գտնվող 3 հանրային լողափերի սպասարկման և պահպանման աշխատանքներ:

Անտառների կառավարում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 1,980.7 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է ապահովել անտառային տարածքների կայուն կառավարումը՝ նպաստելով կայուն կառավարվող անտառային տարածքների աճին: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի իրավասության ներքո գտնվող անտառային 342,400 հա տարածքների պահպանում, «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի մասնաճյուղերի անտառածածկ 4440 հա տարածքում վնասատուների դեմ ավիացիոն պայքարի միջոցառումներ, 52.4 հազ. հա-ի մասով թվով 4 հատ անտառկառավարման պլանների կազմման, 130 հա տարածքում անտառվերականգնման և անտառապատման աշխատանքներ:

Բնապահպանական նմուշների պահպանություն և ցուցադրություն ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 344.9 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է մշտական և ժամանակավոր ցուցահանդեսների միջոցով հավաքածուները ներկայացնել հանրությանը և իրականացնել բնապահպանական քարոզչություն՝ նպաստելով բնապահպանական աշխարհայացքի ձևավորմանը, բնակչության էկոլոգիական դաստիարակությանը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել «Հայաստանի բնության պետական թանգարան» ՊՈԱԿ-ի իրավասության ներքո գտնվող Հայաստանին բնորոշ 6730 բնության օբյեկտների թանգարանային ցուցանմուշների պահպանության և ցուցադրության միջոցառումներ, «Երևանի կենդանաբանական այգի» ՀՈԱԿ-ի միջոցով 159 տեսակի 772 գլուխ կենդանիների ցուցադրությունների միջոցառումներ:

ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն

ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության գծով Նախագծով նախատեսվում է հատկացնել 41,009.0 մլն դրամ (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը): Հատկացվելիք միջոցներն ուղղվելու են հետևյալ ծրագրերի իրականացմանը.

Ստանդարտների մշակում և հավատարմագրման համակարգի զարգացում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 1,030.8 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է աջակցել հայրենական արտադրանքի արտանահման ծավալների ավելացմանը, հայրենական արտադրողներին հնարավորություն տալ ապահովել տեխնիկական կանոնակարգերով սահմանված պահանջները, արտադրել միջազգային շուկայում մրցունակ արտադրանք: Ինչպես նաև համապատասխանության գնահատման մարմինների հավատարմագրումը, հավատարմագրված համապատասխանության գնահատման մարմինների կողմից մատուցվող ծառայությունների նկատմամբ սպառողների վստահության բարձրացումը, ՀՀ և ԵԱՏՄ տեխնիկական կանոնակարգերի համաձայն տրված համապատասխանության սերտիֆիկատների և գրանցված համապատասխանության հայտարարագրերի, հավատարմագրված համապատասխանության գնահատման մարմինների ռեեստրների ձևավորումը, վարումը և արդիականացումը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է արտադրանքի և ծառայությունների գծով մշակել 30 ազգային ստանդարտներ, հավատարմագրված համապատասխանության գնահատման մարմինների ազգային, արտադրանքի սերտիֆիկացման մարմինների, լաբորատորիաների ԵԱՏՄ, համապատասխանության սերտիֆիկատների, հայտարարագրերի ՀՀ և ԵԱՏՄ միասնական ռեեստրների և հավատարմագրման փորձագետների, գնահատողների, տեխնիկական փորձագետների ռեեստրների վարում՝ 5 հատ:

ԵՄ աջակցությամբ իրականացվող որակի ենթակառուցվածքի համակարգի արդիականացում դրամաշնորհային ծրագրի նպատակն է ՍԶԱՄ ՓԲԸ-ում տրամաշափարկման կարողությունների հիմնում, փորձարկման կարողությունների ընդլայնում՝ նոր լաբորատոր սարքավորումների ձեռքբերում, լաբորատորիաների վերազինում և ստեղծում:

Աջակցություն փոքր և միջին ձեռնարկատիրությանը ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 160.1 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է

-գործարար միջավայրի բարելավմանը զուգընթաց գործող և սկսնակ ՓՄՁ սուբյեկտների ձեռներեցությամբ զբաղվելու, ինչպես նաև նրանց ֆինանսական և ներդրումային հնարավորությունների ընդլայնում՝ նախապատվություն տալով Հայաստանի Հանրապետության մարզերին, ՓՄՁ սուբյեկտներին պետական աջակցության առկա գործիքների (ֆինանսական, տեղեկատվական, խորհրդատվական, ուսուցողական և այլն) կիրառման շարունակականության և արդիականացման ապահովում:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է գործող և սկսնակ ՓՄՁ-ի սուբյեկտներին 200 գործարար ուսուցողական, 8000 տեղեկատվական և խորհրդատվական, 30 ֆինանսական և ներդրումային աջակցության տրամադրում:

Ներդրումների և արտահանման խթանման ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 660. մլն դրամ:

Ծրագրի հիմնական նպատակն է ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված ՀՀ արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ սահմանված երկարաժամկետ հեռանկարում նպաստել տնտեսական աճի նոր շարժիչ ոլորտների ձևավորումը, վերամշակող արդյունաբերության ճյուղերի և համալիրների զարգացմանը, արտահանման զարգացման ներուժ ունեցող ոլորտների հավասարակշռված և փուլային միջոցառումների իրականացմանը: Աջակցել ներդրողների սպասարկմանը, օտարերկրյա ներդրողների ներգրավմանը և հետներդրումային սպասարկմանը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է արտադրական գործունեության 6 վարկավորման սուբսիդավորում, արտերկրում հայկական արտադրանքի վերաբերյալ գովազդի և հասարակական կարծիքի ձևավորման (PR) 6 միջոցառումների կազմակերպում և իրականացում, միջազգային 7 ցուցահանդեսներին մասնակցության ապահովում, ուսուցման դասընթացի կազմակերպում, գործարար 5 համաժողովների (ֆորումների), ինչպես նաև այլ համանման միջոցառումների մասնակցություն և (կամ) կազմակերպում, գործարար 60 կապերի հաստատում, 50 ներդրումային ծրագրերի ուղեկցում, ՀՀ-ում գործող օտարերկրյա ներդրողների 100 հետներդրումային շարունակական սպասարկում, ներդրումների ներգրավման ու գործարար կապերի հաստատման նպատակով ՀՀ-ում և արտերկրում 5 միջոցառումների կազմակերպում, ներդրողների, գործարարների համար նախատեսված ՀՀ գործարար և ներդրումային դաշտը ներկայացնող, ինչպես նաև ոլորտային 4 ուղեցույցների և շնորհանդեսների նախապատրաստում, ՀՀ ներդրումային միջավայրի, գործարար և արտահանման

հնարավորությունների մասին 4 տեսահոլովակների նախապատրաստում, արտաքին 2 գովազդային վահանակների տեղադրում:

Գյուղատնտեսության խթանման ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 12,828.7 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է գյուղատնտեսական մթերքի և դրանց վերամշակումից ստացվող սննդամթերքի ծավալների ավելացումը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է սուբսիդավորել 66704 տնտեսավարող սուբյեկտի՝ 2022թ. տրամադրվելիք և նախորդ տարիներին տրամադրված գյուղատնտեսական վարկերը, 174 տնտեսավարող սուբյեկտի՝ 2022թ. տրամադրվելիք և նախորդ տարիներին տրամադրված գյուղատնտեսական հումքի մթերումների (գնումների) նպատակով վարկերը, սուբսիդավորել 6250 հա հողատարածքի ապահովագրավճարները, միջազգային բարձր վարկանիշ ունեցող ամսագրերում և տպագիր մամուլում հայկական գինեգործության վերաբերյալ տպագրել 7 հոդված, իրականացնել հայկական գինեգործության հանրահռչակմանը, հայկական գինիների առաջմղմանն ու արտահանմանն ուղղված 12 միջոցառում և այլն:

Քուսաբուծության խթանում և բույսերի պաշտպանություն ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 144.3 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է հողագործությունից ստացվող արդյունքի բարելավումը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է վնասակար օրգանիզմների հայտնաբերման նպատակով հետազոտել 220000 հեկտար տարածք, 85 համայնքի տրամադրել գյուղատնտեսական նշանակության հողերի կազմված ագրոքիմիական քարտեզներ, գյուղատնտեսական մշակաբույսերի առավել վնասակար օրգանիզմների դեմ իրականացնել պայքար 44300 հեկտար տարածքում, իրականացնել բույսերի սերմերի որակի լաբորատոր հետազոտություններ և փաստաթղթավորում՝ 12 հազար տոննա, բույսերի սորտերի ստուգիչ ցանքերի և դաշտային հետազոտությունների պետական սորտափորձարկումներ՝ 100 հատ և գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ու բույսերի պաշտպանության միջոցների 5500 լաբորատոր փորձաքննություններ:

Անասնաբուժական ծառայություններ ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 2,692 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է անասնահամաճարակային կայուն ֆոնի ապահովումը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել 1,017,809 հատ ախտորոշիչ միջոցառումներ, 4,395,255 հատ կանխարգելիչ (պատվաստումներ) միջոցառումներ, 1,051,923 հատ գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների լաբորատոր ախտորոշման և կենդանական ծագում ունեցող հումքի և նյութի լաբորատոր փորձաքննություններ, 800,000 խոշոր եղջերավոր կենդանու համարակալում, իսկ խոշոր և մանր եղջերավոր կենդանիների շճաբանական հետազոտության ենթակա նմուշների քանակը կկազմի 4400 հատ:

Գյուղատնտեսության արդիականացման ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 4,593,5 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է գյուղատնտեսական տեխնիկական համակարգերի արդիականացումը, ինտենսիվ այգիների ներդրման և տոհմաբուծության մեջ նոր ցեղատեսակների բուծման գծով աջակցությունը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է սուբսիդավորել՝

- նախորդ տարիներին հիմնված՝ 986.7 հեկտար նոր ինտենսիվ պտղատու այգիների համար տրամադրված վարկերը,

- 1308 տնտեսավարող սուբյեկտի՝ 2022 թվականին տրամադրվելիք և նախորդ տարիներին տրամադրված՝ գյուղատնտեսական տեխնիկա ձեռքբերելու նպատակով վարկերը,
- 281 տնտեսավարող սուբյեկտի՝ 2022 թվականին տրամադրվելիք և նախորդ տարիներին տրամադրված ագրոպարենային ոլորտի սարքավորումներ ձեռքբերելու նպատակով վարկերը,
- 734.2 հեկտար տարածքում ոռոգման արդիական համակարգ ներդնելու նպատակով նախորդ տարիներին տրամադրված վարկերը,
- նախորդ տարիներին 102.2 հեկտար տարածքում տեղակայված կարկտապաշտպան ցանցային համակարգերի համար տրամադրված վարկերը,
- 1165 գլուխ խոշոր եղջերավոր տոհմային կենդանիների ձեռքբերման համար նախորդ տարիներին տրամադրված վարկերը և 1671 մանր եղջերավոր տոհմային կենդանիների ձեռքբերման համար 2022 թվականին տրամադրվելիք և նախորդ տարիներին տրամադրված վարկերը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է նաև մասնակի փոխհատուցել նախորդ տարիներից կառուցվող կամ վերակառուցվող 25 անասնաշենքի գծով կատարված ծախսերը, 30 հատ ջերմատների կառուցման համար կատարված ծախսերը, 190 գլուխ մանր եղջերավոր տոհմային կենդանիների ձեռքբերման համար կատարված ծախսերը, 35 հեկտար ոռոգման արդիական համակարգերի ներդրման և 30 հեկտար ինտենսիվ պտղատու այգիների հիմնման համար կատարված ծախսերը:

Ծրագրի շրջանակներում ԵՄ աջակցությամբ նախատեսվում է ձեռք բերել գինեգործական և խաղողագործական արտադրանքի իզոտոպային բաղադրության փորձաքննության համար անհրաժեշտ մագնիսական ռեզոնատոր «SNIF-NMR» լաբորատոր սարքավորում, ինչպես նաև ստեղծել լոգիստիկ կենտրոն:

Սննդամթերքի լաբորատոր փորձաքննություններ ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 70.5 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է սննդի անվտանգության և որակի ապահովումը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել սննդամթերքի 255 լաբորատոր փորձաքննություններ, մեղրի մեջ մնացորդային նյութերի լաբորատոր հսկողության նպատակով 863 հետազոտություններ և ձկան մեջ մնացորդային նյութերի լաբորատոր հսկողության նպատակով 792 հետազոտություններ:

Գյուղական ենթակառուցվածքների վերականգնում և զարգացում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 2,289.6 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է բարձրացնել գյուղատնտեսության ոլորտի արդյունավետությունը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է մշակել ՀՀ էկոնոմիկային նախարարության գործընթացներում ներառված փաստերի վրա հիմնված քաղաքականության ընթացակարգերը, բարելավել արոտավայրերի և անասնապահական համակարգերի կառավարման արդյունավետությունը, ձեռք բերել 30 գյուղտեխնիկա, կառուցել 7 կմ ջրագիծ, 9 խմոց, 13 փարախներ, 2 անասնաբուժական կենտրոններ, 12000 հա ջրարբիացնող արոտավայրեր, ինչպես նաև նախատեսվում է ՀՀ Արմավիրի և Արարատի մարզերում ներդնել ժամանակակից ոռոգման համակարգեր:

Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինասավորման աջակցություն ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 1,019.4 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է բարելավել գյուղական ազգաբնակչության տնտեսական ու սոցիալական կարգավիճակը և ստեղծել զբաղվածության ապահովման կայուն մեխանիզմներ՝

զարգացնելով արտադրական համակարգերը և կապը ապրանքային մշակարույսերի արտադրության արժեշտային օղակների հետ: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է աջակցություն ցուցաբերել 80 գյուղացիական տնտեսվարողների, Գեղարքունիքի մարզի Վարդենիկ և Շիրակի մարզի Հոռոմ համայնքներում կառուցել սառնարանային տնտեսություններ, 4 համայնքներում իրականացնել ներդրումներ կայուն գյուղատնտեսական համակարգերում և տեխնոլոգիաներում, իրականացնել համայնքային հողերի էրոզիայի կանխարգելում:

Զբոսաշրջության զարգացման ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 5,979.2 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է նպաստել ապահովել Հայաստան զբոսաշրջային այցելությունների դինամիկ աճին, Հայաստանի կայուն և համաչափ տարածքային տնտեսական զարգացմանը, պատմամշակութային և բնության ժառանգության պահպանությանը, զարգացմանը և պատշաճ ներկայացմանն ու խթանմանը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է նաև զբոսաշրջային վայրերի բարելավված մուտքային 12 կմ ճանապարհահատվածի կառուցման, 3 զբոսայգիների բարելավման և փողոցային լուսավորության թվով 800 սյուների ու լամպերի փոխարինման աշխատանքներ: Զբոսաշրջության աջակցության հետ կապված գործողությունների միջոցով կստեղծվեն 1800 ժամանակավոր և մշտական աշխատատեղեր, միջազգային 3 ցուցահանդեսների մասնակցություն, միջազգային 12 ճանաչողական այցերի կազմակերպում, պետական աջակցություն ՀՀ մարզերում 15 փառատոների կազմակերպմանը, աջակցություն զբոսաշրջային տեղեկատվական 10 կենտրոնների գործունեությանը, 2 միջազգային միջոցառման կազմակերպում:

Կորոնավիրուսի (COVID-19) տնտեսական հետևանքների չեզոքացման հետևանքով տրամադրված վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորման ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 7,000.0 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է արտոնյալ պայմաններով վարկերի տրամադրում՝ միտված վարկառուների ներկա իրավիճակով պայմանավորված խնդիրների և ժամանակավոր դժվարությունների լուծմանը: Օժանդակությունը իրականացվում է միջոցառման շրջանակում տրամադրված 1500 արտոնյալ վարկերի տոկոսագումարների սուբսիդավորման ձևով:

ՀՀ ֆինանսների նախարարություն

ՀՀ ֆինանսների նախարարության գծով Նախագծով նախատեսվում է հատկացնել 218,696.2 մլն դրամ (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը): Հատկացվելիք միջոցներն ուղղվելու են հետևյալ ծրագրերի իրականացմանը.

Պետական պարտքի կառավարում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 214,694.5 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է Կառավարության ֆինանսական կարիքների բավարարման մշտական հնարավորության ապահովումը՝ երկարաժամկետ հատվածում նվազեցնելով պարտքի սպասարկման մեծությունը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է արտարժույթային պետական պարտատոմսերի թողարկում, ՀՀ պետական պարտքի կառավարման գործընթացի հրապարակայնության ապահովում, պարտքի կառավարմանն առնչվող տեղեկատվական համակարգերի և ծրագրերի սպասարկում և կառավարության պարտքի և մուրհակների սպասարկում:

Հանրային հատվածի ֆինանսական ոլորտի մասնագետների վերապատրաստում
ծրագրի գծով նախատեսվել է հատկացնել 22.1 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է հանրային հատվածի ֆինանսական ոլորտի մասնագետների աշխատանքի արդյունավետության բարելավումը, հանրային ֆինանսների կառավարման նոր գիտելիքների և փորձի յուրացումը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումը:

Հանրային ֆինանսների կառավարման բնագավառում պետական քաղաքականության մշակում, ծրագրերի համակարգում և մոնիտորինգ ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 3,852.6 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է հանրային ֆինանսների կառավարման բնագավառում պետական քաղաքականության մշակումը և դրա կատարման համակարգումը, պետական ծրագրերի պլանավորումը, մշակումը, մոնիտորինգի (վերահսկման) ծառայությունների իրականացումը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է նաև ֆինանսական կառավարման համակարգի վճարահաշվարկային ծառայությունների մատուցում, ՀՀ համապատասխան վարկանիշի միջազգային հարթակում ապահովման նպատակով՝ ՀՀ սուվերեն վարկանիշի ստացում, ՀՀ ֆինանսների նախարարության և ՌԴ ֆինանսների նախարարության միջև՝ Ռուսաստանի Դաշնության կողմից Հայաստանի Հանրապետությանն անհատույց ֆինանսական օգնության դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում Կառավարության ֆինանսական կառավարման տեղեկատվական համակարգերի ներդրում:

Գնումների գործընթացի կարգավորում և համակարգում ծրագրի գծով նախատեսվել է հատկացնել 127.1 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է հանրային միջոցների ծախսման արդյունավետության բարձրացումը և կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցումը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է պետական գնումների գործընթացի թափանցիկության՝ հրապարակայնության և մրցակցության աստիճանի բարձրացում՝ էլեկտրոնային գնումների համակարգի տեխնիկական սպասարկում և գնումների պլանավորում, պայմանագրերի կառավարման ու գնումների հաշվետվողականության էլեկտրոնային համակարգի սպասարկում, LSFinance (ԳԳՕ) և «CLIENT-TREASURY» համակարգի անխափան գործունեության ապահովում:

ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարություն

Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ապահովման կարևորագույն ոլորտներից մեկը՝ արտակարգ իրավիճակների համակարգը, իրականացնում է հանրապետությունում քաղաքացիական պաշտպանության և արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության բնագավառներում միասնական պետական քաղաքականության մշակման, բնական, արհեստական և տեխնածին աղետներ առաջացնող երևույթների ուսումնասիրության, կանխարգելման, հակազդման, հետևանքների վերացման, բնակչության վաղաժամ իրազեկման և ուսուցման գործառույթները:

Ոլորտի հիմնական թիրախներն են՝ արտակարգ իրավիճակների բնագավառի պետական քաղաքականության մշակում՝ ծրագրերի համակարգում, արտակարգ իրավիճակների արդյունավետ արձագանքում, արտակարգ իրավիճակների կանխում, հնարավոր հետևանքների նվազեցում և վերացում, քաղաքացիական պաշտպանություն, բնակչության և տնտեսության օբյեկտների (տարածքների) պաշտպանություն, փրկարարական, վթարային փրկարարական, անհետաձգելի վթարավերականգնողական, հրդեհաշիջման և այլ աշխատանքների իրականացում, սեյսմիկ ռիսկերի գնահատում և նվազեցում, արտադրական վտանգավոր օբյեկտների շահագործմամբ պայմանավորված տեխնածին վթարների և դրանց հետևանքով հասարակությանը և տնտեսությանը պատճառվող վնասների ռիսկերի նվազեցում,

ճգնաժամային կառավարման կարողությունների զարգացում, արտակարգ իրավիճակներում ռազմավարական նշանակության պաշարներով ապահովում և այլն, որոնք ներառված են աղետների ռիսկի կառավարման ազգային ռազմավարության իրականացման գործողությունների ծրագրում:

ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարության գծով նախագծով նախատեսվում է հատկացնել 13,975.8 մլն դրամ (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը):

Ոլորտային քաղաքականության թիրախների (վերջնական արդյունքների) ապահովման նպատակով ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարության կողմից իրականացվող հիմնական ծրագրերն են.

Փրկարարական ծառայություններ ծրագրի նպատակն է արտակարգ իրավիճակների հնարավոր դեպքերի կանխումը, դրանց ժամանակին արձագանքումը, հետևանքների նվազեցումը և բնակչության պաշտպանությունը, Փրկարար ծառայությունում փրկարարական համակարգի կատարելագործումը և զարգացումը՝ աստիճանաբար համապատասխանեցնելով ժամանակակից ընդունված պահանջներին, զուգահեռաբար պետական փրկարարական կառույցի շուրջ ձևավորելով կամավորական փրկարարական ուժեր, փրկարար ծառայողների մասնագիտական, արագ արձագանքման փրկարար ուժերի պատրաստականության բարձրացումը և տեխնիկական հագեցվածության ապահովումը, քաղաքացիական պաշտպանության ուժերի հավաքական կենտրոնի քաղաքացիական պաշտպանության ուժերի ու ստորաբաժանումների խնդիրների առավել արդյունավետ դերաբաշխման և կառավարելիության բարձրացումը, սահմանամերձ բնակավայրերում փրկարարական և արագ արձագանքման այլ ուժերի ստեղծումը և զարգացումը, ՀՀ-ում և տարածաշրջանում՝ հնարավոր աղետների դեպքում մարդասիրական օգնության ցուցաբերումը, ճգնաժամային կառավարման ազգային կենտրոնում մարդուն հրատապ օգնության համապետական համակարգի «911» դիսպետչերական ծառայության զարգացումը՝ ծառայության մատուցումը հնարավորինս մոտեցնելով միջազգային չափանիշներին:

2022թ. նախատեսվում է ծրագրին հատկացնել 11,608,6 մլն. դրամ կամ 110.7 մլն դրամով (0.9%) պակաս 2021 թվականի հաստատված բյուջեի նկատմամբ:

Սեյսմիկ պաշտպանություն ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 752.9 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է Սեյսմիկ ռիսկերի գնահատումը և նվազեցումը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է երկրաֆիզիկական, երկրադինամիկական և այլ դաշտերի մոնիտորինգի, սեյսմիկ վտանգի, այդ թվում ընթացիկ սեյսմիկ վտանգի, գնահատման 510 հազար դիտարկումներ, ընդհանուր նշանակության 90 օբյեկտների վերաբերյալ տվյալների հավաքման, թվային բազաների ստեղծման և դրանց սեյսմիկ խոցելիության գնահատման աշխատանքներ:

Տեխնիկական անվտանգության կանոնակարգում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 43.4 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տեխնածին վթարների կանխարգելումը, դրանց հետևանքների վերացումը, նման վթարների հետևանքով հասարակությանը և տնտեսությանը հասցվող վնասների ռիսկի նվազեցումը, ինչպես նաև բնակչության և շրջակա միջավայրի պաշտպանությունը:

Արտակարգ իրավիճակների արձագանքման կարողությունների զարգացում ծրագրի նպատակն է արտակարգ իրավիճակների և ճգնաժամային կառավարման կարողությունների զարգացումը պետական կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմինների և կազմակերպությունների ղեկավարների, մասնագետների համար ուսուցման կազմակերպումը:

Ճգնաժամային կառավարման պետական ակադեմիայի հիմնական խնդիրն է զարգացնել ակադեմիայի հնարավորությունները՝ դարձնելով այն արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության մասնագետների պատրաստման ու վերապատրաստման կենտրոն: 2022թ. նախատեսվում է հատկացնել 114.8 մլն դրամ: 2021թ հաստատված բյուջեն կազմել է 122.5 մլն. դրամ:

Ռազմավարական նշանակության պաշարների կառավարում ծրագրի նպատակն է արտակարգ իրավիճակներում ռազմավարական նշանակության պաշարներով ապահովումը: Վերջինիս արդյունավետ իրագործման նպատակով անհրաժեշտ է ներդնել կառավարման ճկուն մեխանիզմներ և ապահովել դրանց պարբերական կատարելագործումը՝ արդի մարտահրավերներին համահունչ: 2022թ. նախատեսվում է հատկացնել 29.9 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի հաստատված բյուջեից (31.9 մլն դրամ) 2.0 մլն դրամով պակաս:

ՀՀ արդարադատության նախարարություն

Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության ոլորտի քաղաքականության իրականացման նպատակով 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվել է 23,288.3 մլն դրամ (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը):

2022 թվականի ընթացքում նախատեսվում է իրականացնել ՀՀ դատական և իրավական բարեփոխումների 2019-2023 թվականների ռազմավարությունից բխող 2021-2023 թվականների գործողությունների ծրագրով և Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարության և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների սահմանված միջոցառումները: Մասնավորապես, նախատեսվում է ապահովել ռազմավարություններից բխող 340 իրավական ակտերի նախագծերի մշակում, 4800 պետական փորձագիտական եզրակացությունների, կարծիքների, դիրքորոշումների տրամադրում: Արդյունքում 2022 թվականին նախատեսվում է իրականացնել դատաիրավական բարեփոխումներին ուղղված միջոցառումների շուրջ 20 և կոռուպցիայի դեմ պայքարի ռազմավարությունից բխող միջոցառումների 70 տոկոսը:

Նախատեսվում է իրավաբանական անձանց պետական գրանցման գործընթացի արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված շարունակական աշխատանքների իրականացում և պետական ռեգիստրում գրանցման ենթակա 45000 սուբյեկտների և նրանց առանձնացված ստորաբաժանումների պետական գրանցում և հաշվառում:

Նախատեսվում է ապահովել անձնական տվյալների պաշտպանության ավելի բարձր մակարդակ, մասնավորապես՝ համապատասխանեցնել անձնական տվյալների պաշտպանության լիազոր մարմնի կարգավիճակն օրենքով սահմանված և միջազգային չափանիշներին՝ ապահովելով նաև մարդկային ռեսուրսների, մասնագիտական, նյութական և տեխնիկական կարողությունների զարգացում: Անձնական տվյալների պաշտպանության նպատակով հասարակության իրազեկվածության նպատակով 2022 թվականին նախատեսվում է տրամադրել 220 խորհրդատվություն:

Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվում է շարունակել նվազեցնել ոլորտում առկա վարչարարությունը՝ ապահովելով շուրջ 117000 գրանցումներ, վկայականների կրկնօրինակների, տեղեկանքների տրամադրում, մատուցվող ծառայությունների ավտոմատացման 100 տոկոս, մատուցվող ծառայությունների դիմաց ներկայացված բողոքների կրճատում՝ մինչև 5 տոկոս: Մինչև 2023 թվականը նախատեսվում է հիմնադրել ևս 3 միասնական գրսենյակներ Վանաձոր, Արմավիր, Արուսյան

քաղաքներում՝ հիմք ընդունելով արդեն իսկ ձևավորված փորձը և գործող միասնական գրասենյակների կողմից մատուցվող ծառայությունների կապակցությամբ հավաքագրված դրական կարծիքները:

Դատական և հանրային պաշտպանություն ծրագրի գծով միջոցներն, ինչպես և նախկինում, ուղղվելու են իրավունքի պաշտպանության հասանելիության և օբյեկտիվության ապահովմանը: Ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 1,028.9 մլն դրամ, ինչը գերազանցում է 2021 թվականի ծախսերին 356.8 մլն դրամով: Լրացուցիչ գումար է նախատեսվել փորձաքննությունների ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով, միաժամանակ ապահովելով առաջադրված հարցերի ընդհանուր քանակի մեջ փորձաքննությամբ լուծված հարցերի 90 տոկոս տեսակարար կշիռ և նույն հարցի վերաբերյալ կրկնակի փորձաքննությունների կրճատում՝ մինչև 8 տոկոս:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է ապահովել օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում քաղաքացիներին անվճար իրավաբանական ծառայությունների տրամադրումը վարույթ ընդունած 16854 գործերի գծով, հանրային պաշտպանների դեմ բողոքների քանակի հարաբերակցությունը վարած գործերի նկատմամբ սահմանելով 94 տոկոս:

Քրեակատարողական ծառայություններ ծրագրի միջոցները 2022 թվականին նախատեսվում է ուղղել քրեակատարողական հիմնարկների օպտիմալացման և արդիականացման ռազմավարական պլանները կյանքի կոչելուն, ազատությունից զրկված անձանց պահման պայմանների բարելավմանը, վերասոցիալականացման միջոցառումների իրականացմանը, տրամադրվող բժշկական օգնության և սպասարկման որակի բարձրացմանը, պրոբացիայի ինստիտուտի զարգացմանն ու արձանագրված ոլորտային խնդիրների լուծմանը: Այս ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 14,930.9 մլն դրամ:

Ծրագրի շրջանակում նախատեսվում է դատապարտյալների 15 տոկոսին ապահովել աշխատանքով, աստիճանաբար ավելացնել ՔԿՀ-ում միջին մասնագիտական/տեխնիկական կրթություն ստացող, սոցիալական /սոցիալական վերականգնում և խորհրդատվություն/ աջակցություն ստացած դատապարտյալների և կալանավորվածների թիվը, ՔԿՀ-ում մշակութային կամ մարզական միջոցառումներին մասնակցած դատապարտյալների տեսակարար կշիռը ընդհանուր դատապարտյալների մեջ:

2022 թվականին շարունակվելու են քրեակատարողական հիմնարկներում բժշկական օգնության և սպասարկման ոլորտի կատարելագործմանն ուղղված աշխատանքները: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է առաջնային և մասնագիտացված բնույթի մոտ 85000 բուժօգնություն ցույց տալ դատապարտյալներին և կալանավորված անձանց՝ ապահովելով բուժօգնության կազմակերպման ձգձգումների բացառումը:

Շարունակվելու է քրեակատարողական հիմնարկներում գտնվող, իրավախախտում կատարած անձանց գեղագիտական դաստիարակության և կրթության ծրագրերի իրականացումը: Տարեկան հաստատված ծրագրերին մասնակցած և հավաստագրեր ստացած ունկնդիրների տեսակարար կշիռը մասնակիցների ընդհանուր թվաքանակի մեջ նախատեսվում է 80 տոկոս:

2022 թվականին նախատեսվում է օպտիմալացնել քրեակատարողական հիմնարկները և դրա արդյունքներով տնտեսված միջոցներն արդյունավետ բաշխել և ուղղորդել համակարգային այլ կարիքների բավարարմանը: Շենքային պայմանների բարելավման նպատակով նախատեսվել է մոտ 1,852.9 մլն դրամ: Հատկանշական է, որ նախատեսվում է քրեակատարողական հիմնարկներում պահվող հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար

մատչելի պայմանների և համապատասխան հարմարանքների ապահովում, հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար տեղեկատվության ստացման և հաղորդման հնարավորությունն ապահովող տեխնիկական և աշխատակարգային լուծումների ապահովում, ՀՀ արդարադատության նախարարության «Արմավիր» քրեակատարողական հիմնարկի օդափոխության և օդորակման համակարգերի ներդնում:

Կառավարությունը շարունակելու է վճռական մնալ վերականգնողական արդարադատության սկզբունքների արմատավորման հարցում: Այս համատեքստում հիմնական թիրախային ուղղությունները լինելու են զարգացնել Պրոբացիայի ծառայության կարողությունները և հզորացնել կադրային ներուժը: Այս նպատակով 2022 թվականին պրոբացիայի ծառայությանը 2021 թվականի համեմատ լրացուցիչ հատկացվել է 243.1 մլն դրամ: Պրոբացիայի ծառայությունում հաշվառված շահառուների համար նախատեսվում է իրականացնել 55 մշակութային միջոցառումներ, ավելացնել հոգեբանական օգնություն ստացող, հանրային աշխատանքներ պատժատեսակում ներգրավված շահառուների թիվը, արդյունքում ապահովելով կրկնահանգագործություն կատարած շահառուների թվի կրճատում:

Ազատությունից զրկելուն այլընտրանք հանդիսացող նոր պատժատեսակների և խափանման միջոցների արդյունավետ կիրառման նպատակով Պրոբացիայի ծառայությանը 2022 թվականին նախատեսվում է վերազինել էլեկտրոնային հսկողության համար անհրաժեշտ միջոցներով ու ենթակառուցվածքներով և, ըստ այդմ, ապահովել իրավակիրառ պրակտիկայում էլեկտրոնային հսկողության փաստացի և պատշաճ կիրառումը: Այս նպատակով բյուջեից նախատեսվում է 110 մլն դրամ:

Իրավական իրազեկում և տեղեկատվության ապահովում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 635.6 մլն դրամ: Այս ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է ապահովել Հայաստանի իրավական տեղեկատվության համակարգում՝ «ԱՐԼԻՍ» կայքում մոտ 78000 էլեկտրոնային էջերի հրատարակում, տեղեկատվական համակարգի ամենշաբաթյա թարմացում, իրավական ակտերի էլեկտրոնային ժողովածուի պարբերական համալրում և ՀՀ, ԵՏՄ, ԵՄ իրավական ակտերի, ՀՀ ազգային զեկույցների, ՀՀ պետական մարմինների կողմից միջազգային կառույցներ ներկայացվող և այդ կառույցների կողմից ՀՀ մարմիններ ներկայացվող փաստաթղթերի և հանձնարարվող այլ առանցքային փաստաթղթերի թարգմանությունների կատարումը: Ծրագրի նպատակն է ապահովել մոտ 25 տոկոս հանրային իրազեկվածության բարձրացում:

Արդարադատության համակարգի աշխատակիցների վերապատրաստում և հատուկ ուսուցում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 479.6 մլն դրամ: Այս ծրագրով նախատեսվում է ապահովել 2250 հատուկ ծառայողների, 315 դատավորների, 176 դատախազների, 150 դատական կարգադրիչների վերապատրաստումն ու հատուկ ուսուցումը, ապահովելով վերապատրաստման հավաստագիր ստացած ունկնդիրների 90 տոկոս տեսակար կշիռ:

Հարկադիր կատարման ծառայություններ ծրագրի գծով 2022 թվականին Դատաիրավական բարեփոխումների շրջանակում իրականացվելու է հարկադիր կատարման ոլորտի համընդհանուր բարեփոխումներ: 2022 թվականին նախատեսվում է ավարտել ընթացքի մեջ գտնվող կատարողական վարույթների 60 տոկոսը, բռնագանձման ենթակա գումարի նկատմամբ բռնագանձված գումարի և աճուրդով վերականգնված գումարի տեսակարար կշիռը նախատեսվել է յուրաքանչյուրը մոտ 11 տոկոս:

Հակակոռուպցիոն քաղաքականության մշակում, ծրագրերի համակարգում և մոնիտորինգի իրականացում ծրագրի գծով միջոցներն ուղղվել են հակակոռուպցիոն ռազմավարության միջոցառումների իրականացմանը, մասնավորապես՝ Հակակոռուպցիոն կոմիտեի և դատարանների շենքերի կառուցմանը: Այս նպատակով 2022 թվականին նախատեսվել է 1,500.0 մլն դրամ: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է ապահովել նաև Հակակոռուպցիոն կոմիտեի բնականոն գործունեության ապահովումը և գործիքակազմի (ներառյալ մարդկային ռեսուրսների) կատարելագործումը:

ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն

ՀՀ արտաքին գործերի նախարարությունը իրեն վերապահված լիազորությունների շրջանակներում ՀՀ Կառավարության ծրագրի հիման վրա մշակում և իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության արտաքին քաղաքականությունը, ինչպես նաև կազմակերպում և ղեկավարում է դիվանագիտական ծառայությունն օտարերկրյա պետություններում և միջազգային կառույցներում:

Հայաստանի Հանրապետությունը դիվանագիտական հարաբերություններ է հաստատել աշխարհի 178 երկրի հետ, անդամակցում է 106 միջազգային կազմակերպության, այդ թվում՝ մասնագիտացված մարմինների, ծրագրերի, կոնվենցիաների և համաշխարհային հանրության կողմից ընկալվում է որպես կանխատեսելի ու հուսալի գործընկեր: Արտերկրում Հայաստանի Հանրապետությունն ունի 49 ռեզիդենտ դեսպան, ովքեր հավատարմագրված են շուրջ 80 երկրում: ՀՀ մշտական ներկայացուցիչներ են նշանակված 11 միջազգային կազմակերպություններում, արտերկրում գործում է ՀՀ 10 գլխավոր հյուպատոսություն և 50 պատվավոր հյուպատոսի գրասենյակ:

ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության գծով Նախագծով նախատեսվում է հատկացնել 18,653.1 մլն դրամ (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը): Հատկացվելիք միջոցներն ուղղվելու են հետևյալ ծրագրերի իրականացմանը:

Արտաքին գործերի ոլորտում Կառավարության քաղաքականության մշակում և իրականացում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 1,953.4 մլն դրամ:

Ծրագրի նպատակն է ՀՀ ինքնիշխանության պաշտպանությունը, Հայաստանի և Արցախի անվտանգության ապահովումը, ՀՀ միջազգային հեղինակության բարձրացումը, ՀՀ կայուն զարգացմանն ուղղված միջազգային և տարածաշրջանային համագործակցության ապահովումը, ինչպես նաև միջազգային իրավունքի հիման վրա՝ բոլոր պետությունների հետ բարիդրացիական, փոխշահավետ հարաբերությունների հաստատումն ու զարգացումը, միջազգային հարաբերություններում Հայաստանի Հանրապետության շահերի և իրավունքների ներկայացումը:

Համագործակցություն միջազգային կազմակերպությունների հետ ծրագրի գծով նախատեսվել է հատկացնել 2,295.3 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է միջազգային համագործակցության բազմակողմ ձևաչափերում ՀՀ ակտիվ ներգրավվածության միջոցով ՀՀ արտաքին քաղաքականության գերակայությունների իրագործումը, ինչպես նաև միջազգային կազմակերպությունների հետ և դրանց շրջանակներում բնականոն փոխհարաբերությունների ու արդյունավետ համագործակցության ապահովումն ու ընդլայնումը:

Օտարերկրյա պետություններում ՀՀ դիվանագիտական ծառայության մարմինների գործունեության կազմակերպում և իրականացում ծրագրի գծով նախատեսվել է հատկացնել 13,996.3 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է ապահովել ՀՀ պաշտոնական ներկայություն

արտերկրում՝ նպաստելով ՀՀ ինքնիշխանության և շահերի պաշտպանությանը, Հայաստանի և Արցախի անվտանգության ապահովմանը, հակահայկական քարոզչության հակազդմանը, միջազգային և տարածաշրջանային գործընթացներին ՀՀ ներգրավվածության ավելացմանը, ՀՀ կայուն զարգացման և տնտեսական արդիականացման համար նպաստավոր պայմանների ձևավորմանը, արտերկրում ՀՀ քաղաքացիների և իրավաբանական անձանց շահերի պաշտպանությանը:

Միջազգային հարաբերությունների և դիվանագիտության ոլորտում մասնագետների պատրաստում և վերապատրաստում ծրագրի գծով նախատեսվել է հատկացնել 224.5 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է դիվանագիտական և պետական ծառայության արդյունավետության բարձրացումը, դիվանագիտական ծառայության համալրումը նոր և որակյալ մասնագետներով, պետական ծառայողների, այդ թվում՝ դիվանագիտական ծառայողների վերապատրաստումը:

Հայաստանի Հանրապետությունում և օտարերկրյա պետություններում արարողակարգային միջոցառումների իրականացում ծրագրի գծով նախատեսվել է հատկացնել 183.6 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է Հայաստանի Հանրապետությունում և ՀՀ միջազգային հարաբերություններում պետական արարողակարգային կանոնների միասնական կիրառումն ու ապահովումը, ինչպես նաև միջազգային արարողակարգային չափանիշներին համապատասխան միջոցառումների կազմակերպումն ու իրականացումը:

ՀՀ պաշտպանության նախարարություն

2022 թվականին ՀՀ պաշտպանության նախարարության կողմից ծախսերը կիրականացվեն թվով հինգ ծրագրերով, որոնց գծով պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվում է ընդամենը 345,420.8 մլն.դրամ, ընդ որում ընթացիկ ծախսերի գծով՝ 222,884.8 մլն.դրամ. կամ 64.5%-ը, իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով՝ 122,535.9 մլն.դրամ կամ 35.5%-ը: Ծախսերի աճը ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատվածի նկատմամբ կկազմի 33,726.7 մլն.դրամ կամ 10.8%, որն ուղղվել է ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ֆինանսավորմանը:

ՀՀ պաշտպանության ապահովում ծրագիրը հանդիսանում է պաշտպանության նախարարության համակարգի գործունեությունն ապահովող հիմնական ծրագիրը, որի շրջանակներում նախատեսված են ՀՀ զինված ուժերի պահպանման, ռազմական, մարտական տեխնիկայի, տրանսպորտային միջոցների, կապի համակարգի սարքավորումների, զորանոցային և տեխնիկական գույքի, պարենի, հանդերձանքի, վառելիք-քսուքային նյութերի սահմանված պաշարների մակարդակի, զենքի և զինամթերքի հնարավոր ներհանրապետական գնումների, բանակի մարտունակության և կենսապահովման պահանջների բավարարման ծախսերը:

Ծրագրի գծով ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվել է 340,569.3 մլն.դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված գումարից 34,087.8 մլն.դրամով կամ 11.1%-ով ավել, ընդ որում.

Ռազմաբժշկական սպասարկում և առողջապահական ծառայություններ ծրագրի գծով ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվել է 2,635.4 մլն.դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված գումարից 199.8 մլն.դրամով պակաս, որի շրջանակներում թվով 12 ռազմաբժշկական հաստատություններում (որից 2 կենտրոնական հոսպիտալներ, 6 կայազորային հոսպիտալներ և 3 առանձին բժշկական ջոկատներ, 1 կենտրոնական պոլիկլինիկա), 2 մասնագիտացված, 60 գնդային, 31 առանձին

գումարտակային և գնդերի շուրջ 75 գումարտակային բուժկետերում կազմակերպվում է զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների առաջնային և մասնագիտացված բուժօգուության ծառայությունները, նախատեսվում է 300 զինծառայողների վերականգնողական բուժումը կազմակերպել այդ ոլորտում մասնագիտացած հաստատությունում՝ ապահովելով բուժման նվազագույնը 30 օրյա կուրս, զինված ուժերում համաճարակային անվտանգությունը ապահովելու և վարակիչ հիվանդությունների ներթափանցումը կանխելու նպատակով պարբերական հետազոտությունների են ենթարկվելու խմելու և կենցաղի համար օգտագործվող ջուրը, մատակարարվող սննդամթերքը, սնունդը և պատրաստի սննդատեսակները, նախատեսվում է ընթացիկ սպասարկան ենթարկել 12 շաբթական ֆյուրոզգրաֆիկ սարքավորումներ, 15 արհեստական շնչառության սարքերը և 15 ընդհանուր անզգայացման սարքերը, 5 թվային ռենտգեն սարքավորումները, զինվորական հոսպիտալի համակարգչային տոմոգրաֆը, 5 լաբորատոր սարքեր, 2 ցածր ջերմաստիճանային պլազմային ախտահանիչ սարք:

«Հոսպիտալների և բուժկետերի բժշկական սարքավորումներով համալրում» միջոցառման շրջանակներում 1,129.8 մլն.դրամ միջոցները կուղղվեն կենտրոնական և կայազորային զինվորական հոսպիտալները ՄՌՏ սարքի, նարկոզի, արհեստական շնչառության, ԷԷԳ, նյարդավիրաբուժության համար նախատեսված բարձր արագությամբ էլեկտրական ուժային ունիվերսալ արդիական բժշկական սարքավորումներով համալրման՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված գումարի չափով:

Ռազմական ուսուցում և վերապատրաստում ծրագրի շրջանակներում նախատեսվող 1,029.1 մլն.դրամ հատկացումների պայմաններում ՀՀ զինված ուժերը համապատասխան մասնագետներով ապահովելու նպատակով ՌԴ և այլ օտարերկրյա պետություններում ռազմական ակադեմիական կրթություն ստացողների տարեկան միջին թվաքանակները կկազմեն 342 մարդ, որից կուրսանտներ՝ 205 (ՌԴ-185, այլ երկրներ-20), սպա-ունկնդիրներ՝ 115 (ՌԴ-95, այլ երկրներ-20) և Վ.Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանի հրամանատարաշտաբային ֆակուլտետում կարճաժամկետ դասընթացներում ներգրավվածներ՝ 22 մարդ:

Միջազգային ռազմական համագործակցություն ծրագրով ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվել է 869.4 մլն.դրամ, որի շրջանակներում կիրականացվեն արտասահմանյան երկրների դեսպանություններում և միջազգային կազմակերպություններում թվով 18 ռազմական կցորդների ու ՀՀ ՁՈւ ներկայացուցիչների պահպանման ծախսերի ֆինանսավորումը: Ծախսերը ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատվածին կգերազանցեն 5.4 մլն.դրամ՝ պայմանավորված փոխարժեքների տարբերությամբ:

Հումանիտար ականազերծման և փորձագիտական ծառայություններ ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել հաստատված վտանգավոր և կասկածելի վտանգավոր տարածքների կրճատում 60.000 քառ. մետրով, ականազերծել 50.000 քառ. մետր տարածքներ, ինչպես նաև իրազեկել չափահաս բնակիչներին և երեխաներին: ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվել է 317,6 մլն.դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատվածից 21.4 մլն.դրամով պակաս:

ՀՀ Ոստիկանություն

Հայաստանի Հանրապետության 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով ՀՀ ոստիկանության ընդհանուր հատկացումները կազմում են 66,585.6 մլն.դրամ, որը 2021 թվականի՝ 64,652.5 մլն.դրամի համեմատությամբ աճել է 1,933.2 մլն.դրամով, կամ 2.99 %-ով:

Նախագծով նախատեսվող հատկացումները հիմնականում վերագրվում են ընթացիկ ծախսերին՝ 62,099.9 մլն.դրամ, որը 2021 թվականի՝ 64,339.4 մլն.դրամի նկատմամբ նվազել է 2,239.6 մլն.դրամի չափով, կամ 3,48 %-ով, իսկ կապիտալ ծախսերը կազմել են 4,485.8 մլն.դրամ, որը 2021 թվականի՝ 313.0 մլն.դրամի նկատմամբ աճել է 4,172.8 մլն.դրամի չափով:

Ոստիկանության ոլորտների՝ կազմակերպահրավական գործունեության, ծառայությունների մատուցման, հասարակական անվտանգության ապահովման և իրավախախտումների դեմ պայքարի քաղաքականության մշակում, մոնիտորինգ և կառավարում ծրագրի գծով հատկացումները կազմում են 65,019.8 մլն.դրամ, որը 2021 թվականի՝ 63,086.6 մլն.դրամի համեմատությամբ աճել է 1,933.2 մլն.դրամով, կամ 3.06 %-ով: Ընթացիկ ծախսերի գծով հատկացումները կազմում են 60,533.9 մլն.դրամ, 2021 թվականի՝ 62,773.5 մլն.դրամի նկատմամբ նվազել է 2,239.6 մլն. դրամի չափով, կամ 3,57 %-ով, իսկ կապիտալ ծախսերը կազմել են 4,485.8 մլն. դրամ, որը 2021 թվականի՝ 313.0 մլն. դրամի նկատմամբ աճել է 4,172.8 մլն. դրամի չափով: Ծրագրով իրականացվող ոստիկանության գործունեության հիմնական նպատակներ են.

ա) մարդու կյանքի, առողջության, պատվի, արժանապատվության, իրավունքների, ազատությունների ու օրինական շահերի պաշտպանությունը հանցավոր և այլ ոտնձգություններից,

բ) հասարակության ու պետության անվտանգության ապահովումը,

գ) հանցագործությունների ու վարչական իրավախախտումների հայտնաբերումը, բացահայտումը, նախականիսումը, կանխումը և խափանումը,

դ) հանցագործությունների և վարչական իրավախախտումների կանխարգելմանը, հասարակական կարգի պահպանությանը և հասարակական անվտանգության ապահովմանն ուղղված միջոցառումների արդյունավետության բարձրացումը,

ե) անչափահասների նկատմամբ և անչափահասների կողմից կատարվող հանցագործություններին հակազդելու, ոստիկանության տեսադաշտում գտնվող անչափահասների հետ տարվող կանխարգելիչ դաստիարակչական աշխատանքների բարելավումը,

զ) ՀՀ քաղաքացիների, օտարերկրացիների և քաղաքացիություն չունեցող անձանց անձը հաստատող և (կամ) կարգավիճակը հավաստող փաստաթղթերի տրամադրման և բնակչության պետական ռեգիստրի վարման աշխատանքների անխափան և արդյունավետ իրականացումը,

է) Ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովմանն ուղղված միջոցառումների արդյունավետության բարձրացումը, ճանապարհատրանսպորտային պատահարների և վթարների նվազեցումը,

ը) ոստիկանական գործունեության ոլորտը կանոնակարգող օրենսդրության բարելավումը,

թ) հանցավորության դեմ պայքարի ոլորտում միջազգային ոստիկանական և այլ կառույցների հետ փոխհամագործակցության ակտիվացումը,

ժ) Ոստիկանությունում Քաղաքացիական ծառայության համակարգի ներդրման արդյունավետությանն ուղղված իրավական և կազմակերպչական աշխատանքների իրականացում:

Ոստիկանության կրթական ծառայություններ ծրագրի գծով հատկացումները կազմում են 1,565.9 մլն. դրամ, որը պահպանել է 2021 թվականի հատկացումների մակարդակը: Տվյալ ծախսային ծարագրի իրականացումը, ինչպես ընթացիկ, այնպես էլ 2022 թվականի ընթացքում նախատեսվում է ապահովել հետևյալ միջոցառումներով կատարվող հատկացումների հաշվին.

ա) «Բարձրագույն մասնագիտական կրթության ծառայություն» միջոցառման գծով՝ տարեկան 9200.7 մլն. դրամ (տվյալ ծրագրի՝ 58,8 %-ը, պահպանվելով 2021 թվականի մակարդակը),

բ) «Միջին մասնագիտական կրթության ծառայություն» միջոցառման գծով՝ 387.5 մլն. դրամ (տվյալ ծրագրի՝ 24,7 %-ը, պահպանվելով 2021 թվականի մակարդակը)

գ) «Նախնական մասնագիտական կրթության ծառայություն» միջոցառման գծով՝ 257.8 մլն. դրամ (տվյալ ծրագրի 16,5 %-ը, պահպանվելով 2021 թվականի մակարդակը):

«Ազգային անվտանգության ծառայություն

Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգությունը պետության և հասարակության այնպիսի կացություն է, երբ ապահովված է անձի, հասարակության և պետության անվտանգությունը, երկրի տարածքային ամբողջականությունը, ինքնիշխանությունը, սահմանադրական կարգը, տնտեսության բնականոն զարգացումը, հասարակության նյութական և հոգևոր արժեքների, քաղաքացիների իրավունքների և ազատությունների, շրջակա միջավայրի պաշտպանությունը ներքին և արտաքին սպառնալիքներից:

Պետական պահպանության ծառայությունն իրականացնում է պետական պահպանության ենթակա օբյեկտների անվտանգության ապահովման և պետական օբյեկտների պաշտպանության ոլորտի գործառույթ, իրավական, կազմակերպական, պահպանական, ռեժիմային, օպերատիվ-հետախուզական, տեխնիկական և այլ միջոցառումների համակցմամբ:

Հայաստանի Հանրապետության արտաքին և ներքին անվտանգության ապահովման կարևորագույն նախապայմանն անվտանգության միջավայրի համակողմանի գնահատման հիման վրա արտաքին, ներքին և պաշտպանական քաղաքականության ճկուն գործիքակազմի ձևավորումն է, ինչը հնարավորություն կտա Կառավարության քաղաքական առաջնահերթությունները կյանքի կոչելու համար ստեղծել կայուն և կանխատեսելի մթնոլորտ, իսկ արտաքին անվտանգության ապահովման երաշխիքների համար՝ բավարար կարողություններ: Կառավարության առաջնահերթությունների թվում են Հայաստանի Հանրապետության ռազմավարական նշանակության օբյեկտների և ենթակառուցվածքների անվտանգության ապահովումը, անվտանգության մակարդակի բարձրացմանն ուղղված խնդիրների և դրանցից բխող միջոցառումների իրականացումը:

Ազգային անվտանգության ծառայության նպատակներն են հետախուզական գործունեությունը, հակահետախուզական գործունեությունը, ռազմական հակահետախուզական գործունեությունը, պետական սահմանի պահպանությունը և պայքարը հանցագործությունների դեմ: Այս առումով վերջնական արդյունքներն են ՀՀ ազգային անվտանգության սպառնալիքների մասին տեղեկությունների ստացումը և կանխարգելիչ միջոցառումների անցկացումը, օտարերկրյա պետությունների հատուկ ծառայությունների և այլ կազմակերպությունների, ինչպես նաև առանձին անձանց հետախուզական գործունեության բացահայտումը, կանխումը և խափանումը, օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների

շնորհիվ հանցագործությունների բացահայտումը, կանխումը և խափանումը, ՀՀ պետական սահմանի անձեռնմխելիության ապահովումը, սահմանափակումների կանխումը և խափանումը:

Պետական պահպանության ծառայության նպատակներն են՝ իր իրավասության սահմաններում կազմակերպել պետական պահպանության ենթակա օբյեկտների անվտանգությունը, կանխատեսել և բացահայտել այդ օբյեկտներին սպառնացող վտանգը և նրանց կանխարգելման համար իրականացնել համալիր միջոցառումներ, պետական պահպանության օբյեկտների անվտանգությունն ապահովել նրանց մշտական կամ ժամանակավոր գտնվելու վայրում, իր իրավասության շրջանակներում մասնակցել ահաբեկչության դեմ պայքարին, պաշտպանել պահպանվող օբյեկտները, կանխել և խափանել պահպանվող օբյեկտներում հանցագործությունները և այլ իրավախախտումները, ապահովել սահմանված անցագրային ռեժիմն ու կարգը:

Ազգային անվտանգության գերակա վերջնական արդյունքն է ազգային անվտանգության ապահովումը, իսկ պետական պահպանության ծառայության գերակա վերջնական արդյունքն է հատուկ պետական պաշտպանության ենթակա օբյեկտների անվտանգության ապահովումը:

Ազգային անվտանգության համակարգի զարգացման հիմնական միտումները նպատակաուղղված են ներքին և արտաքին սպառնալիքներից անձի, հասարակության ու պետության անվտանգության ապահովման բարձրացմանը, տնտեսության ոլորտում կատարվող հանցագործությունների, այդ թվում՝ կոռուպցիայի տարբեր դրսևորումների և տնտեսության զարգացմանը խոչընդոտող այլ երևույթների ժամանակին հայտնաբերման ու բացահայտման աշխատանքների ակտիվացմանը, օպերատիվ գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը, պետական սահմանի շուրջօրյա հսկման և պահպանման բարելավմանը, այդ թվում նաև էլեկտրոնային համակարգերով և ծառայողական կենդանիներով (շներ, ձիեր և այլն), հետախուզության, հակահետախուզության ոլորտի ընդլայնմանը, օտարերկրյա հատուկ ծառայությունների կողմից օգտագործվող գործակալական ցանցի բացահայտման հետ կապված աշխատանքների զարգացմանը, գաղտնի տեղեկատվության անվտանգություն մակարդակի բարելավմանը, նոր համակարգի ներդրման ապահովմանը:

Պետական պահպանության ծառայության զարգացման հիմնական միտումները նպատակաուղղված են պետական պահպանության ծառայության հատուկ պետական պաշտպանության ենթակա անձանց, ինչպես նաև մշտական և ժամանակավոր պահպանվող օբյեկտների անվտանգության ապահովման բարձրացմանը, պետական պահպանության ապահովման համար տեխնիկա-տնտեսական բազայի ամրապնդմանը, զենք զինամթերքի արդիականացմանը և ավելացմանը, անհրաժեշտ նյութական ռեսուրսներով ապահովմանը, զինծառայողների և զինվորական կոչում չունեցող աշխատակիցների ֆինանսական և սոցիալական վիճակի բարելավմանը, սեփական ուսումնական կենտրոնի և նրան կից անհրաժեշտ շինություններով, լրացուցիչ պահեստներով ապահովմանը, ինչպես նաև անձնակազմի մասնագիտական պատրաստականության բարձրացմանը:

Ոլորտային քաղաքականության թիրախների (վերջնական արդյունքների) ապահովման նպատակով ՀՀ ազգային անվտանգության ծառայության կողմից իրականացվում են հետևյալ ծրագրերը.

Ազգային անվտանգություն ծրագիր, որի շրջանակներում նախատեսվում է ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով հատկացնել 38,630.9 մլն դրամ կամ 7,604.9 մլն դրամով ավել ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեի նկատմամբ՝ պայմանավորված ծառայության բնականոն գործունեության ապահովման անհրաժեշտությամբ:

Պետական պահպանության ապահովում ծրագիր, որի շրջանակներում նախատեսվում է ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով հատկացնել 4,038.1 մլն դրամ կամ 331.2 մլն դրամով ավել ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեի նկատմամբ՝ պայմանավորված թափուր հաստիքների համալրմամբ և կապիտալ ծախսերի ավելացմամբ:

ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ

ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի գծով ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվում է 19,675.3 մլն դրամի ծախսեր (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը): Հատկացվելիք միջոցներն ուղղվելու են հետևյալ ծրագրերի իրականացմանը.

ՀՀ վարչապետի լիազորությունների իրականացման ապահովում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 1,915.7 մլն դրամ (առանց կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի):

Ծրագրի նպատակներից է աջակցել օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների ներգրավմանը, ներդրողներին խորհրդատվության և աջակցության տրամադրմանը, օտարերկրյա ներդրումային ծրագրերին բաժնեմասնակցությանը, ՊՄԳ ոլորտի զարգացման խթանմանը, ՊՄԳ ծրագրերի զարգացման աջակցությանը:

Տեսչական վերահսկողության ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է հատկացնել 46.0 մլն դրամ (առանց կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի):

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները.

- փորձանմուշների ձեռքբերման և փորձարկման ծախսեր,
- շարժական լաբորատորիայի համար անհրաժեշտ ծախսեր,
- արտադրական կանեփի նկատմամբ վերահսկողության իրականացման ժամանակ

փորձարկումների կատարում: Ծրագրի նպատակն է Հայաստանի Հանրապետությունում ապրանք արտադրողների և ծառայություն մատուցողների կողմից սպառողներին իրացվող արտադրանքի նկատմամբ պետական վերահսկողության իրականացումը՝ ստանդարտացման և չափագիտական նորմերի ապահովման միջոցով, ինչպես նաև սննդամթերքի անվտանգության և որակի ապահովման բնագավառներում միջազգային չափորոշիչների պահանջներին համապատասխան իրականացնել լաբորատոր փորձաքննություններ:

Աջակցություն քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին և արհմիություններին ծրագրի նպատակն է նպաստել քաղաքացիական հասարակության զարգացմանը: Ծրագրի շրջանակներում հատկացումներն ուղղվելու են պետական կառավարման գործընթացներին քաղաքացիական հասարակության մասնակցության ապահովմանը, հասարակական կազմակերպություններին աջակցմանը: «Աջակցություն քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին և արհմիություններին» ծրագրի համար Նախագծով նախատեսվում է հատկացնել 61.8 մլն դրամ առանց կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերի՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 162.7 մլն դրամի դիմաց: Ծախսերը նվազել են՝ 100.9 մլն դրամով, կամ 62.0 %-ով:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում կբարձրացվի քաղաքացիական հասարակության կառույցների և նրանց կարողությունների զարգացումը՝ կապահովվի տնտեսական և քաղաքական կյանքում ԲՀԿ-ների ընդգրկվածության և մասնակցության աճ:

Հանրային իրազեկում ծրագրի նպատակն է ապահովել հանրային կապերի՝ պետական մարմինների թափանցիկությունը, տեղեկատվության մատչելիությունը:

Ծրագրով նախատեսված հատկացումներն ուղղվելու են հանրային իրազեկման ապահովմանը, պետական մամուլի հրատարակմանը, «Միր» միջպետական հեռուստառադիոընկերության ՀՀ մասնաբաժնի վճարմանը, տեղեկատվության ձեռքբերման, պահպանման և արխիվացման ծառայությունների իրականացմանը:

Հանրային իրազեկում ծրագրի համար Նախագծով նախատեսվում է հատկացնել 860.6 մլն դրամ՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 1,145.9 մլն դրամի դիմաց: Ծախսերը նվազել են՝ 285.3 մլն դրամով, կամ 24.9 %-ով:

Ծրագրի իրականացման արդյունքում կբարելավվի հանրության իրազեկվածության մակարդակը, ինչպես նաև կլուսաբանվեն ՀՀ համար կարևոր նշանակություն ունեցող քաղաքական և հասարակական կյանքին առնչվող իրադարձությունները:

Տոների և հիշատակի օրերի ծրագրի նպատակն է տոների և հիշատակի օրերին նվիրված միջոցառումների անցկացումը՝ ի նպաստ Ազգային ինքնության պահպանմանը:

Տոների և հիշատակի օրերի ծրագրի շրջանակներում հատկացումները կուղղվեն երկու միջոցառումների իրականացմանը՝ «Հայաստանի Հանրապետության անկախության հռչակման տարեդարձին նվիրված միջոցառումներ» և «Քաղաքացու օրվան նվիրված միջոցառումներ» համապատասխանաբար՝ 150.0 և 40.0 մլն դրամի չափով:

Սփյուռքի գծով իրականացվում է 2 ծրագիր, որից.

Հայաստան-Սփյուռք գործակցության ծրագրի նպատակն է նպաստել Հայաստան-Սփյուռք գործակցության զարգացմանը, հայապահպանությանն ու ազգային ինքնության պահպանմանը:

Ծրագրի գծով հատկացումներն 374.6 մլն դրամի չափով ուղղվելու են 7 միջոցառումների իրականացմանը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել Սփյուռքի հայ երիտասարդության և պատանիների ուսումնաճանաչողական այցելություններ, հայերենի ուսուցման և հայրենագիտության դասընթացներ, ընդգրկելով շուրջ 400 մասնակցի, հնարավորություն է ընձեռնվում սփյուռքահայ լավագույն որակավորում ունեցող 50 մասնագետներին իրենց մասնագիտական և փորձագիտական հմտություններով ներգրավվելու ՀՀ պետական կառավարման համակարգում, պատրաստվելու և հեռարձակվելու են հայրենադարձության քարոզչության վերաբերյալ 110 հեռուստահաղորդումներ, տեսահոլովակներ և գովազդային նյութեր՝ ապահովելով սփյուռքահայերի իրազեկվածությունը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել Հայաստանի Հանրապետության մասին սփյուռքի երիտասարդ առաջնորդների ճանաչողական և վերապատրաստման դասընթացների կազմակերպում շուրջ 20 մասնակցի համար, ինչպես նաև 27 այցելություններ սփյուռքի համայնքներ՝ խնդիրներին ծանոթանալու, դրանց լուծման ուղիների քննարկման, համայնքներում կազմակերպված միջոցառումներին մասնակցության և այլ նպատակներով:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է նաև Հայրենադարձության և ինտեգրման կենտրոնի ստեղծում, որը հնարավորություն կընձեռի կարգավորել հայրենադարձության հետ կապված տարատեսակ հարցեր, սպասարկելով շուրջ 2500 անձանց և կնպաստի Հայաստանի Հանրապետությունում հայրենադարձների արագ և արդյունավետ ինտեգրմանը:

Միաժամանակ, ծրագրի գծով 2021 թվականի համեմատ ծախսերը նվազել են 441.3 մլն դրամով, պայմանավորված կանխատեսվող մասնակիցների քանակի կրճատմամբ (հաշվի է առնվել որոշ միջոցառումների գծով փաստացի ծախսերը):

ՀՀ զարգացման գործընթացներում Սփյուռքի ներուժի ներգրավում ծրագրի նպատակն է ապահովել սփյուռքի ներուժի բացահայտումը, տեղեկատվական համակարգերի ստեղծումը, կատարելագործումը և համալրումը, համատեղ ծրագրերի իրականացումը, համահայկական մասնագիտական ցանցերի ստեղծումը, որի արդյունքում հնարավոր կլինի համախմբել Հայաստանի և Սփյուռքի գիտական, կրթական, տնտեսական, մշակութային և այլ ոլորտներում առկա ներուժը և այն արդյունավետ կիրառել առաջադրված խնդիրների լուծման համար:

Ծրագրի գծով հատկացումներն 204.3 մլն դրամի չափով ուղղվելու են 2 միջոցառումների իրականացմանը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել 3 Համահայկական համաժողով (Սփյուռքահայ քաղաքական գործիչների, Հայաստան-Սփյուռք համահայկական, Սփյուռքի ներդրումների և բարեգործության համաժողովներ), որը իրականացվում է երկու տարին մեկ անգամ՝ ներգրավելով շուրջ 2550 մասնակիցների, ինչպես նաև «Սփյուռքի մարդկային ներուժի վերհանում, դրա քարտեզագրում և տեղեկատվական բազայի ստեղծում» միջոցառման գծով հավաքագրել սփյուռքի մարդկային ներուժի 50 000 տվյալ:

Ծրագրի գծով 2021 թվականի համեմատ ծախսերը աճել են 129.3 մլն դրամով:

Քաղաքացիական ծառայողների վերապատրաստում ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 16.2 մլն դրամ՝ քաղաքացիական ծառայողների մասնագիտական գիտելիքների, աշխատանքային ունակությունների հետևողական վերապատրաստման և ուսուցման նպատակով՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 19.8 մլն դրամի դիմաց: 2022 թվականին նախատեսվում է վերապատրաստել 4500 քաղաքացիական ծառայողների:

Պետական հատվածի արդիականացման ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 3,054.7 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է Հանրային ֆինանսական հաշվետվությունների որակի և ընտրված էլեկտրոնային կառավարման կատարելագործված ծառայությունների հասանելիության բարելավում: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է՝ ՀՀ պետական և համայնքային ծառայությունների (ծառայությունների, լիցենզիաների և թույլտվությունների) միասնական էլեկտրոնային համակարգի ստեղծում և ինտեգրում e-gov.am հարթակին, էլ.հյուպատոսության համակարգի նոր՝ տեսամոդուլի ձեռքբերում և ինտեգրում էլեկտրոնային նոտարական (AENIS) համակարգին, միասնական էլեկտրոնային հարթակ ծանուցումների համար, վիճակագրական տվյալների վահանակ (dashboard) որոշում կայացնողների համար:

Արդյունահանող ճյուղերի զարգացման ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվել է 121.9 մլն դրամ: Ծրագրի նպատակն է Հայաստանում տնտեսական աճին հանքարդյունաբերության ոլորտի նպաստի ամրապնդումը: Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Հայաստանի արդյունահանող ճյուղերի թափանցիկության նախաձեռնությանն աջակցություն. Լրացուցիչ ֆինանսավորում» դրամաշնորհային ծրագիր, որի նպատակն է ԱՃԹՆ-ի միջազգային ստանդարտին համապատասխան՝ հանքարդյունաբերության ոլորտի թափանցիկության և

հաշվետվողականության բարձրացմանն աջակցություն, տվյալների համակարգված բացահայտումների համակարգի ներդրում:

ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտե

Հարկային և մաքսային ծառայություններ ծրագրի գծով ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով, ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը, նախատեսվել է հատկացնել 33,802.2 մլն դրամ, (այդ թվում՝ վարկային միջոցներ՝ 1.980.9 մլն դրամ, դրամաշնորհային միջոցներ՝ 2,015.5 մլն դրամ, ՀՀ համաֆինանսավորում՝ ընդհանուր 3,996.4 մլն դրամ):

Ծրագրի նպատակը հարկային և մաքսային միասնական պետական քաղաքականության իրականացումն է, հարկային և մաքսային օրենսդրության ամբողջական և համահավասար կիրառումը ՀՀ տարածքում: Ծրագրի վերջնական արդյունքը՝ արդյունավետ հարկային և մաքսային հսկողության իրականացումն է և պետական բյուջեի եկամուտների ապահովումը:

Նշված ծրագրի շրջանակներում նախատեսվել է թվով 9 միջոցառում, որից 4-ը՝ կապիտալ բնույթի (այդ թվում՝ մեկական վարկային և դրամաշնորհային միջոցների հաշվին իրականացվող): Մասնավորապես. նախատեսվում է ձեռք բերել Հայաստանի Հանրապետությունում արտադրվող և ներմուծվող ալկոհոլային խմիչքների դրոշմավորման համար 37.0 մլն հատ և ծխախոտի արտադրանքի դրոշմավորման համար 410.0 մլն հատ ակցիզային դրոշմանիշեր, Հայաստանի Հանրապետությունում արտադրվող և ներմուծվող որոշակի ապրանքների համար 980.0 մլն հատ դրոշմապիտակներ, Հայաստանի Հանրապետությունում վիճակախաղի կազմակերպչի կողմից վիճակախաղի տոմսի վրա փակցնելու նպատակով 3.5 մլն հսկիչ նշաններ: Նախատեսվում է շարունակել Կոմիտեի կարիքների համար անհրաժեշտ փորձաքննությունների կատարումը, եզրակացությունների տրամադրումը և անվճարունակ քաղաքացիներին իրավական ծառայությունների տրամադրումը: Միաժամանակ, նախատեսվում է իրականացնել հարկային և մաքսային ծառայողների վերապատրաստման մեթոդիկայի մշակումը, պլանավորումը, ծրագրերի իրականացումը և աջակցության ծառայությունների մատուցումը, 1600 ծառայողների վերապատրաստումը:

Բացի վերը նշվածից, նախատեսվում է նաև ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի շենքային ապահովվածության և պայմանների բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ, որոնց նպատակն է Կոմիտեի կարիքների համար նոր շենքերի կառուցումը, շինությունների և նախագծային աշխատանքների ձեռքբերումը: Մասնավորապես. նախատեսվում է սկսել Գյումրի քաղաքում նոր արտաքին տնտեսական գործունեության կենտրոնի կառուցման աշխատանքները (աշխատանքների շուրջ 30%-ը, 2,880.0 քառ. մետր), ձեռք բերել Կոմիտեի աշխատակիցների համար ծառայողական բնակելի շենքի կառուցման նախագծանախահաշվային փաստաթղթերը, ինչպես նաև իրականացնել թվով 2 վարչական շենքերի վերանորոգման աշխատանքները:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է նաև Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Մեղրիի սահմանային անցակետի ծրագիր» դրամաշնորհային և վարկային ծրագրերով ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտեի նոր շենքային պայմանների ապահովումը, ինչի նպատակն է ՎՋԵԲ-ի կողմից տրամադրվող դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում Կոմիտեի Մեղրիի սահմանային անցակետում միջազգային չափորոշիչներին համապատասխան նոր մաքսակետի կառուցումը:

ՀՀ կադաստրի կոմիտե

Անշարժ գույքի պետական ռեգիստրի համակարգի գծով ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվում է 4,997.4 մլն դրամի ծախսեր (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը): Նշված գումարի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել **Անշարժ գույքի կադաստրի վարման բնագավառում պետական քաղաքականության իրականացում** ծրագիրը: Ծրագրի նպատակն է անշարժ գույքի պետական միասնական կադաստրի համակարգի զարգացումը, պետության կողմից անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների ճանաչումը, երաշխավորումը և պաշտպանությունը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել ՀՀ թվային տեղագրական քարտեզների երկրատեղեկատվական համակարգի միջավայրում ստեղծման աշխատանքներ՝ Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի Նոր Կյանք, Լուսառատ, Փոքր Վեդի և Տափերական համայնքների՝ շուրջ 4000 հա տարածքի, ժամանակակից պահանջներին բավարարող բազային ԱՏՀ-ի ստեղծման մասով:

Բացի այդ, նախատեսվում են ՀՀ տարածքի օդալուսանկարահանման օրթոֆոտոհատակագծերի և թվային բարձունքային մոդելի ստեղծման աշխատանքներ, որոնց շրջանակներում ձեռք կբերվեն ՀՀ ողջ տարածքի պլանաբարձունքային կապակցման աշխատանքների հիմքով իրականացված օդալուսանկարահանմամբ և տիեզերանկարահանմամբ օրթոֆոտոհատակագծերի և ռելիեֆի մոդել: Արդյունքում ակնկալվում է ունենալ ՀՀ երեք խոշոր քաղաքների համար GSD-10 սմ, ՀՀ մնացած տարածքի համար GSD-20 սմ և սահմանային տարածքի համար՝ GSD-30 սմ լուծաչափի օդատիեզերական բազմասպեկտրալ, օրթոտրանսֆորմացված և մոզաիկ ձևով պատրաստված GeoTIFF ֆորմատի լուսանկարներ, DSM/DTM ձևաչափերով տեղանքի եռաչափ թվային մոդելներ, իզոգծեր, օրթոֆոտոհատակագծեր, բոլոր նկաների մետատվյալներ, վերստուգիչ գեոդեզիական չափագրված կետերի ցանկ:

Նախատեսվում են նաև ռեֆերենց կայանների կառուցման, դիտարկման և կայանների ցանցի հավասարակշռման աշխատանքներ, որի շրջանակներում կիրականացվեն իրական ժամանակում մշտական գործող ռեֆերենց կայանների արդիականացման, տեխնիկապես վերազինման, վերանորոգման, նոր կոորդինատների որոշման՝ հավասարակշռման, ստացված կոորդինատների միջազգային ստանդարտ ռեֆերենց շրջանակում կապակցման և շահագործման աշխատանքներ:

ՀՀ վիճակագրական կոմիտե

Վիճակագրական կոմիտեն ՀՀ կառավարությանը ենթակա պետական մարմին է, որն իր լիազորություններն իրականացնելիս անկախ է, ղեկավարվում է ՀՀ Սահմանադրությամբ, ՀՀ միջազգային պայմանագրերով, «Պաշտոնական վիճակագրության մասին» օրենքով և այլ իրավական ակտերով:

Պաշտոնական վիճակագրության մշակման, արտադրության և տարածման գործառույթների մասով ազգային վիճակագրական համակարգի, այդ թվում՝ ՀՀ վիճակագրական կոմիտեի կառավարման բարձրագույն մարմինը, բացառությամբ ՀՀ կենտրոնական բանկի, ՀՀ վիճակագրության պետական խորհուրդն է:

Վիճակագրական կոմիտեն ՀՀ պաշտոնական վիճակագրության գլխավոր արտադրողն է և համակարգում է ազգային վիճակագրական համակարգում պաշտոնական վիճակագրության

մշակմանը, արտադրությանը և տարածմանն ուղղված ողջ գործունեությունը, բացառությամբ ՀՀ կենտրոնական բանկի:

Վիճակագրական կոմիտեի գծով ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեով նախատեսվում է հատկացնել 3,442.5 մլն դրամ (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը), որը ուղղվելու է հետևյալ ծրագրերի իրականացմանը.

Ազգային պաշտոնական վիճակագրության արտադրություն և տարածում ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է տնտեսական և հասարակական գործընթացների վերաբերյալ պաշտոնական վիճակագրության մշակումը, արտադրումն ու տարածումը: Որպես վերջնական արդյունք, նախատեսվում է սույն ծրագրով նախատեսված ժամկետներով և պարբերականությամբ ամբողջական, համադրելի, արդիական և օգտատերերին հավասար մատչելիությամբ հասանելի պաշտոնական վիճակագրության ապահովում: Ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 2,900.0 մլն դրամ:

Վիճակագրական համակարգի ամրապնդման ազգային ռազմավարական ծրագիր

Ծրագրի նպատակն է միջազգային չափանիշներին համապատասխան Հայաստանի վիճակագրական համակարգի զարգացումը: Որպես վերջնական արդյունք, նախատեսվում է Հայաստանի վիճակագրական համակարգի կարողությունների և Կոմիտեի անձնակազմի մասնագիտական կարողությունների զարգացումը: Ծրագրի գծով 2022 թվականին նախատեսվում է հատկացնել 542.5 մլն դրամ:

ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտե

Քաղաքաշինության և ճարտարապետության բնագավառում պետական քաղաքականության իրականացում և կանոնակարգում ծրագրի շրջանակներում 2022 թվականի համար նախատեսվել է շուրջ 1,585.1 մլն դրամ (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը՝ 589,3 մլն դրամ): Ծրագրի նպատակն է շարունակել քաղաքաշինական գործունեության պետական կարգավորման միջոց հանդիսացող նորմատիվ փաստաթղթերի մշակումն ու շարունակական արդիականացումը, դրանց ներդաշնակեցումը միջազգային նորմերին, տարածքների և բնակավայրերի կայուն քաղաքաշինական զարգացումն ու դրան նպաստող համայնքների համակցված տարածական պլանավորման փաստաթղթերի մշակումը: Նշված նպատակին հասնելու համար իրականացվելու են միկրոռեգիոնալ մակարդակի համակցված տարածական պլանավորման թվով 25 փաստաթղթերի մշակման աշխատանքներ, այդ թվում՝ ՀՀ Արագածոտնի մարզի թվով 7, Գեղարքունիքի մարզ (մասնակի) թվով 8, Շիրակի մարզ (մասնակի) թվով 10 փաստաթղթեր: Մշակվելու և տեղայնացվելու են թվով 19 նորմատիվատեխնիկական փաստաթղթեր:

Բացի այդ կշարունակվի ՀՀ Սյունիքի մարզի սահմանամերձ Գորիս համայնքի Շուռնուփ բնակավայրում բնակելի թաղամասի կառուցման աշխատանքները: Այն իր մեջ ընդգրկում է թաղամասի (թվով 13 բնակելի տների) արտաքին ինժեներական ցանցերի (ջրամատակարարման-ջրահեռացման), մաքրման կայանների, տարածքի ինժեներական նախապատրաստման, արտաքին լուսավորության աշխատանքները:

Բարձրագույն դատական խորհուրդ

Անկախ, անաչառ, մատչելի, արդյունավետ ու հաշվետու արդարադատություն ունենալու համար Բարձրագույն դատական խորհրդի և դատարանների **Դատական իշխանության գործունեության ապահովում և իրականացում** ծրագրի համար վերջնական արդյունքի

ցուցանիշ է սահմանվել World Economic Forum-ի 2018 թվականի հաշվետվության մեջ ներառված «դատական համակարգի անկախությունը իշխանության այլ ճյուղերի, անհատների կամ ընկերությունների ազդեցությունից» ցուցանիշը: WEF վերոնշյալ ցուցանիշը տատանվում է 1-ից 7 միավորի սանդղակում (1=ընդհանրապես անկախ չէ, 7=լիովին անկախ է): Հայաստանի Հանրապետության «դատական համակարգի անկախությունը իշխանության այլ ճյուղերի, անհատների կամ ընկերությունների ազդեցությունից» ցուցանիշը 2018 թվականին եղել է 3.3: Որպես վերջնական արդյունքի թիրախի ցուցանիշ սահմանվել է 6.3, ժամկետ՝ 2024թ.:

Ծրագրի միջոցառումների համար սահմանվել են նաև քանակական, որակական, գենդերազգայուն ոչ ֆինանսական արդյունքային ցուցանիշներ: Այսպես, ոչ ֆինանսական արդյունքային ցուցանիշներն են՝ ավարտված գործերի թիվը ստացված գործերի թվում (տոկոս), բեկանված դատական ակտերի թիվը կայացված դատական ակտերի թվում (տոկոս):

«Ավարտված գործերի թիվը ստացված գործերի թվում» որակական ցուցանիշի սահմանումը նպատակ է հետապնդում ցույց տալ հանրությանը, որ այն տարեցտարի դրական դինամիկա պետք է ապահովի և տարեվերջյան անավարտ գործերի թիվը պետք է նվազի, իսկ «բեկանված դատական ակտերի թիվը կայացված դատական ակտերի թվում» ցուցանիշն ընդհակառակը՝ տարեցտարի պետք է նվազի:

ՀՀ դատախազություն

«Դատավարական ղեկավարում և դատախազական հսկողություն» ծրագրի նպատակն է՝ ՀՀ-ում հանցավորության դեմ պայքարը, հանցագործության դեպքերի կանխարգելումը և կրճատումը, հանցագործության բոլոր դեպքերի առնչությամբ բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննության ապահովումը:

ՀՀ դատախազության գործունեության հիմնական ոլորտներն են՝

1) Կոռուպցիայի և կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարի ոլորտ

2) Քրեական հետապնդում հարուցելու ոլորտ

3) Հետաքննության և նախաքննության օրինականության նկատմամբ հսկողության իրականացման ոլորտ

4) Պատիժների և հարկադրանքի այլ միջոցների կիրառման օրինականության նկատմամբ հսկողության իրականացման ոլորտ

5) Դատարանում մեղադրանքի պաշտպանության և վճիռների, դատավճիռների և որոշումների բողոքարկման ոլորտներ

6) Պետական շահերի պաշտպանության ոլորտ

7) Ապօրինի ծագում ունեցող գույքի բռնագանձման ոլորտ:

«Փորձաքննության ծառայությունների տրամադրում» ծրագրի նպատակն է քրեական հետապնդում և արդարադատություն իրականացնող մարմինների կողմից նշանակվող դատական փորձաքննությունների պատշաճ իրականացմամբ համապատասխան պատշաճ որակի և դատավարական ու մեթոդական ընթացակարգերի պահպանմամբ ապացույցների ձեռք բերման միջոցով օժանդակել մինչդատական և դատական քրեական վարույթի իրականացմանը, ինչպես նաև անձի, հասարակության և պետության պաշտպանությանը հանցագործություններից:

«Մասնագիտական ուսուցման և որակավորման բարձրացման» կազմակերպում» ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել փորձաքննությունների համար ելակետային տվյալներ ձեռք բերելու պարտականություններ և փորձաքննություններ նշանակելու

լիազորություն ունեցող իրավասու մարմինների աշխատողների /նախաքննության, հետաքննության և այլ մարմինների աշխատակիցների/ ուսուցման, վերապատրաստման և որակավորման բարձրացման դասընթացների առավել որակյալ կազմակերպումը և իրականացումը:

ՀՀ քննչական կոմիտե

ՀՀ քննչական կոմիտեի հիմնական նպատակը ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հանցագործությունների վերաբերյալ օբյեկտիվ և արդյունավետ նախաքննության իրականացումն է, որի իրագործման համար ակնկալվում է.

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքով իր իրավասությանը վերապահված՝ ենթադրյալ հանցագործությունների կապակցությամբ նախաքննության կազմակերպումը և իրականացումը.

2. ապահովել առերևույթ հանցանք կատարած յուրաքանչյուր անձի նկատմամբ օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով քրեական հետապնդման հարուցումը.

3. միջոցներ ձեռնարկել նախաքննության ժամկետների անհարկի ձգձգումները բացառելու ուղղությամբ.

4. միջոցներ ձեռնարկել պետությանը, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց պատճառված վնասի վերականգնման ուղղությամբ.

ՀՀ քննչական կոմիտեի նպատակների իրականացման շրջանակներում Կիբեռհանցագործությունների դեմ պայքարի ոլորտում ակնկալվում է.

1. իրականացնել քննիչների վերապատրաստումներ կիբեռհանցագործությունների քննության առանձնահատկությունների, բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտում հմտությունների զարգացման, տեղեկատվության անվտանգության, համակարգչային համակարգերում առկա տեղեկատվության հետազոտման ուղղությամբ, էլեկտրոնային ապացույցների ձեռքբերման, ոլորտի միջազգային կարգավորումներին, չափանիշներին և առաջատար փորձին ծանոթանալու և հետաքրքրություն ու կարևորություն ներկայացնող այլ թեմաներով.

2. իրականացնել կիբեռհանցագործությունների վերաբերյալ բոլոր քրեական գործերի հաշվառում և համակարգում (կիբեռհանցագործությունների քրեագիտական շտեմարան), որը օգտակար դերակատարում կունենա հանցագործությունների բացահայտման համար և կգործի համապատասխան ծրագրային ապահովման միջոցով՝ բացահայտման ուղղությամբ աշխատանքներն էլ ավելի արդյունավետ ու ինստիտուցիոնալ առումով առավել համակարգված դարձնելու համար:

ՀՀ քննչական կոմիտեն 2022 թվականին իրականացնելու է մեկ ծրագիր՝ ՀՀ քննչական ծառայություններ և հինգ միջոցառում:

Ծրագրի նպատակն է՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքով ՀՀ քննչական կոմիտեի իրավասությանը վերապահված ենթադրյալ հանցագործությունների կապակցությամբ նախաքննության կազմակերպում և իրականացում, ինչպես նաև ՀՀ գլխավոր դատախազի կողմից քննչական այլ մարմինների վարույթից ՀՀ քննչական կոմիտեի վարույթ հանձնված քրեական գործերով նախաքննության իրականացում: Քննված քրեական գործերով հանցագործությունների կատարմանը նպաստող պատճառների ու պայմանների պարզումը և դրանք վերացնելու և կանխելու ուղղված միջոցների ձեռնարկելու նպատակով՝ համապատասխան մարմիններին միջնորդագրերի ներկայացնելը, հանցագործությունների քննության մեթոդիկայի ուսումնասիրությունը, քննության դրական փորձի ներդրումը քննչական

պրակտիկայում, ստացված դիմումների և բողոքների քննարկումն ու լուծումը, ինչը վերջնական արդյունքում ձգտում է՝ քննության որակի, բազմակողմանիության, լրիվության, օբեկտիվության և արդյունավետության ապահովում, մարդու և քաղաքացու իրավունքների, հիմնարար ազատությունների, անձնական անձեռնմխելիության և մյուս իրավունքների պաշտպանության ապահովում, նախաքնության ժամկետների անհարկի ձգձգումների բացառում, պետությանը և քաղաքացիներին պատճառված վնասի վերականգնման ապահովում, ՀՀ միջազգային պայմանագրերով նախատեսված քրեական գործերով իրավական օգնություն ցույց տալու հարցերի լուծում, կոռուպցիոն երևույթների ծագման, դրանց պատճառների և նպաստող պայմանների բացահայտման ու դրանց կանխմանն ուղղված գործուղությունների իրականացում:

Ծրագրային վերոնշյալ դրույթներն առավել արդյունավետ իրականացնելուն է միտված աշխատանքային պայմանների բարելավումը: Այդ նպատակով նախատեսվում է սկսել և ավարտին հասցնել Կոմիտեի թվով 2 վարչական շենքերի պայմանների բարելավման աշխատանքները:

ՀՀ պետական վերահսկողական ծառայություն

ՀՀ պետական վերահսկողական ծառայությունը (այսուհետ՝ Ծառայություն), համաձայն «Պետական վերահսկողական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի, պետական վերահսկողության ոլորտում գործող վարչապետին ենթակա մարմին է, որն իրականացնում է օրենքով իրեն վերապահված վերահսկողական լիազորություններ:

Ծառայության գործունեության նպատակը Հայաստանի Հանրապետության վարչապետին Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և օրենքներով վերապահված վերահսկողական լիազորությունների իրականացումն ապահովելն է:

2019թ. ընթացքում իրականացվել է շուրջ 90 վերահսկողություն, վերահսկողության ընթացքում ՀՀ վարչապետին է ներկայացվել խախտումների, խնդիրների, դրանց պատճառների և հետևանքների վերաբերյալ թվով 85 վերլուծություն, դրանց վերաբերյալ տեղեկանքներ և զեկույցներ, մշակվել և ներկայացվել են թվով 12 իրավական ակտերի նախագծեր, իսկ դիմումների և բողոքների հիման վրա կատարվող ուսումնասիրությունների թիվը ստացված տեղեկատվության մեջ կազմել է շուրջ 4 տոկոս:

2020թ. ընթացքում Ծառայությունը կատարված ուսումնասիրությունների և մշտադիտարկումների վերաբերյալ ՀՀ վարչապետին է ներկայացրել շուրջ 80 տեղեկանք, վերջիններիս իրականացման արդյունքում իրավապահ մարմիններին է ուղարկվել 30 տեղեկանք, ուսումնասիրությունների և մշտադիտարկումների արդյունքներով պայմանավորված տվյալ ոլորտի արդյունավետության բարձրացման վերաբերյալ ներկայացվել են թվով 30 առաջարկություններ:

Ծառայությունն իր գործառույթների իրականացման շրջանակներում 2022 թվականի ընթացքում ապահովելու է ՀՀ վարչապետին ՀՀ Սահմանադրությամբ և օրենքներով վերապահված վերահսկողական լիազորությունների իրականացումը:

Վերջնական արդյունքը, որին ձգտում է Ծառայությունը՝ ՀՀ պետական միջոցների կառավարման, ձևավորման և օգտագործման արդյունավետության և օրինականության բարձրացումն է:

Հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողով

Հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողովի 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսված ծախսերն ուղղված են Հանձնաժողովի **Տեսալսողական մեդիայի ոլորտի կանոնակարգում** ծրագրին, որի նպատակն է հեռարձակվող լրատվության միջոցների ազատության, անկախության և բազմազանության ապահովումը, տեսալսողական ոլորտի վերահսկումը և կարգավորումը, և որն էլ ուղղված է վերջնական արդյունքի՝ հեռարձակվող լրատվության միջոցների ազատության, անկախության և բազմազանության բարձր մակարդակի, մրցակցային հավասար պայմանների, տեսալսողական ոլորտում օրինախախտումների նվազեցման, հեղինակային իրավունքի պահպանության, ոլորտի համաչափ զարգացման ապահովմանը:

Հանրային հեռարձակողի խորհուրդ

Ռադիո և հեռուստահաղորդումների հեռարձակում ծրագրի նպատակն է ապահովել բազմազան տեղեկատվական, ճանաչողական, կրթական, ժամանցային հեռուստատեսային և ռադիո հաղորդումների արտադրությունը և հեռարձակումը:

ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի նախագծով Հանրային հեռարձակողի խորհրդի գծով նախատեսվում է 7,634.7 մլն դրամի ծախսեր (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը)՝ ՀՀ 2021 թվականի պետական բյուջեով հաստատված 7,051.2 մլն դրամի դիմաց: Ծախսերն աճել են 583.5 մլն դրամով, կամ 8.3 տոկոսով, որը պայմանավորված է.

- «Հեռուստատեսային ծառայություններ» միջոցառման ծախսերի աճով՝ 640.0 մլն դրամով («Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերություն» փակ բաժնետիրական ընկերության մայրաքաղաքային սփուման 24-ժամյա լրատվական նոր հեռուստաալիքի գործարկում):

Տեղեկատվական հոսքերի սրընթաց զարգացման պայմաններում Ընկերության կողմից լրատվության մատուցումը առանձին լրատվական թողարկումների տեսքով շատ հաճախ չի ապահովում լուրերի տարածման օպերատիվությունը, քանի որ տվյալ դեպքում հեռուստադիտողն իր պահանջումները բավարարում է լրատվական հեռուստաալիքների ու առցանց լրատվական կայքերի կողմից տարածվող շուրջօրյա տեղեկատվությամբ: Ելնելով վերոհիշյալից, Ընկերության լրատվական ծառայության հիմքի վրա ստեղծվել է առանձին լրատվական հեռուստաալիք, որի հիմնական նպատակը 24-ժամյա ռեժիմով օպերատիվ ու անաչառ լրատվության մատուցումն է, ինչը մինչույն ժամանակ ապահովում է հեռուստադիտողի շուրջօրյա լրատվության ստացման հիմնարար իրավունքները: Մասնավորապես, լրատվական հեռուստաալիքի շուրջօրյա եթերում ավելացվել են լրատվական բնույթի հաղորդումների շրջանակներն ու ծավալները, հեռարձակվում են տարբեր թեմատիկ ուղղվածությունների (քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական, կրթական, գիտության և սպորտի, մշակութային, առողջապահական, պաշտպանության, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և այլն) լրատվական ու վերլուծական հաղորդումներ, հարցացրույցներ, փաստագրական հեռուստահաղորդումներ, քաղաքական երկխոսություններ, բանավեճեր, ԱԺ նիստերի համաժամանակյա և բազմակողմանի լուսաբանում, և այլն: Այս ամենին զուգընթաց ապահովվում է նաև առցանց հարթակներով տեղեկատվության տարածումը:

Միաժամանակ, ծախսերը նվազել են 56.5 մլն դրամով:

Բացի այդ, «Միջազգային կազմակերպություններին անդամակցություն» միջոցառման ծախսերը վերաբաշխվել են «Հեռուստատեսային ծառայություններ» և «Ռադիո ծառայություններ» միջոցառումներին, համապատասխանաբար՝ 35.4 և 14.8 մլն դրամի չափով, նկատի ունենալով, որ Եվրոպական հեռարձակողի միության (EBU) ակտիվ անդամ են

հանդիսանում Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերությունը և Հայաստանի հանրային ռադիոընկերությունը (նախկինում նշված գումարը վճարում էր Հանրային հեռարձակողի խորհուրդը):

ՀՀ մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողով

Հայաստանի Հանրապետության մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովի (այսուհետ՝ Հանձնաժողով) գործունեությունն ուղղված է ազատ տնտեսական մրցակցության պաշտպանությանը և խրախուսմանը, ձեռնարկատիրության զարգացման և սպառողների շահերի պաշտպանությանը նպաստելուն, բարեխիղճ մրցակցության համար անհրաժեշտ միջավայրի ապահովմանը Հայաստանի Հանրապետությունում:

Հանձնաժողովն իր գործառույթների շրջանակներում իրականացնում է ոլորտային ուսումնասիրություններ որևէ ոլորտում կամ ապրանքային շուկայում մրցակցային իրավիճակը, տնտեսական մրցակցության կանխման, սահմանափակման կամ արգելման կամ սպառողների շահերի վնասման դեպքերը պարզելու, մրցակցային իրավիճակի վրա ազդող այլ պայմանները բացահայտելու նպատակով:

Ոլորտային ուսումնասիրության շրջանակում Հանձնաժողովը կարող է սահմանել ապրանքային շուկան, ուսումնասիրել ապրանքային շուկայի կառուցվածքը, կենտրոնացվածության աստիճանը, ոլորտի կամ շուկայի դինամիկան, հայտնաբերել անձանց խումբ հանդիսացող տնտեսավարող սուբյեկտներին, ուսումնասիրել ոլորտի կամ շուկայի իրավակարգավորումները և վեր հանել խնդիրները, այդ թվում՝ օրենսդրական բացերը և սողանքները, բացահայտել շուկայում ինքնակարգավորման մեխանիզմները, պարզել օրենքի հնարավոր խախտման հատկանիշները, եզրահանգումներ կատարել մրցակցային իրավիճակի վերաբերյալ, կազմել վերլուծական հաշվետվություն:

Հայաստանի Հանրապետությունում արդյունավետ մրցակցային միջավայրի ձևավորման և տնտեսական մրցակցության պաշտպանության օրենսդրության դրույթների պահպանման նկատմամբ հսկողություն սահմանելու նպատակով Հանձնաժողովը յուրաքանչյուր տարի իրականացնում է լայն սպառում ունեցող պարենային և ոչ պարենային նշանակության ապրանքների և ծառայությունների 5 ոլորտի/շուկայի ուսումնասիրություն, որոնց արդյունքում բացահայտվում են առկա խնդիրները և առաջարկվում լուծումներ շուկայի ուղղակի կամ անուղղակի կարգավորման համար: 5 տարվա ընթացքում ուսումնասիրելով լայն սպառում ունեցող պարենային և ոչ պարենային նշանակության ապրանքների և ծառայությունների 25 ապրանքային շուկա, Հանձնաժողովը հաջորդ տարիներին նույն հերթականությամբ անդրադառնում է նույն ապրանքային շուկաներին՝ տնտեսության մրցակցային վիճակի բարելավման և Հանձնաժողովի գործունեության արդյունավետության գնահատման նպատակով:

Տնտեսական մրցակցության ընթացիկ իրավիճակը գնահատելու նպատակով Հանձնաժողովը յուրաքանչյուր տարի իրականացնում է 100 հատ ուսումնասիրություններ մրցակցային ընթացիկ խնդիրների բացահայտման և կանխարգելման նպատակով: 2020 թվականին Հանձնաժողովը փաստացի իրականացրել է 116 հատ ուսումնասիրություն:

ՀՀ կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողով

Կոռուպցիայի կանխարգելումը հանդիսանում է ՀՀ Կառավարության հակակոռուպցիոն քաղաքականության գերակա ոլորտներից մեկը, և իր ամրագրումն է ստացել ներպետական

քաղաքականության փաստաթղթերում, ինչպես նաև միջազգային հարաբերություններից ստանձնած մի շարք պարտավորություններում:

2019 թվականի նոյեմբերի 19-ին ձևավորվել է Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը, որին վերապահվել են ընդլայնված լիազորություններ: Կոռուպցիայի կանխարգելման մասին ՀՀ օրենքի, Դատական օրենսգիրք ՀՀ Սահմանադրական օրենքի, Դատախազության մասին ՀՀ օրենքի, Հանրային ծառայության մասին ՀՀ օրենքի և մի շարք այլ օրենքների փոփոխություններով Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի առկա գործառույթներ զգալիորեն ավելացել են, որն իրենից ենթադրում է լրացուցիչ մարդկային և ֆինանսական ռեսուրսների ներգրավում, որի մի մասը նախորդ տարիներին և ներկայումս ստանձնել են միջազգային դոնոր կազմակերպությունները:

Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը 2022 թվականին իրականացնելու է **Կոռուպցիայի կանխարգելման համակարգի զարգացման ապահովում** ծրագիրը իր 2 միջոցառումներով՝ «Կոռուպցիայի կանխարգելում և բարեվարքության համակարգի զարգացում» (պահպանման ընթացիկ ծախսերի գծով) և «Հանձնաժողովի կարողությունների զարգացում» (պահպանման կապիտալ ծախսերի գծով) միջոցառումները:

Ծրագրի նպատակն է ապահովել պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման ոլորտում կոռուպցիայի կանխարգելման համակարգային և անհատական գործուն մեխանիզմների ներդրումն ու արդյունավետ շահագործումը: Ծրագրի վերջնական արդյունքը հաշվետու ժամանակաշրջանում միտված է՝

- 1.պետական կառավարման համակարգում բարեվարքության, կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման համակարգերի ներդրմանը
- 2.հայտարարագրերի ռիսկային ցուցիչների վրա հիմնված վերլուծության մեթոդաբանության գործարկմանը
- 3.«Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն պետական պաշտոնի նշանակման ենթակա անձանց բարեվարքության ամբողջական ստուգմանը
- 4.հակակոռուպցիոն երեք կրթական ծրագրերի ներդրմանը
- 5.կոռուպցիայի կանխարգելման վերաբերյալ հանրային իրազեկման երկու ծրագրերի ներդրմանը
- 6.միջազգային համագործակցության ծրագրի ներդրմանը:

Ծրագիրը իրենից ներկայացնում է Հանձնաժողովի պահպանման ծախսերը և միտված է Հանձնաժողովի կանոնադրական գործառույթների իրականացմանը: 2021 թվականի համեմատությամբ 2022 թվականի պետական բյուջեով հատկացվող միջոցների ծավալը միջոցառման մասով աճել է՝ գործառույթների ընդլայնմամբ, հետևաբար նաև հաստիքների թվաքանակի և դրանց հետ կապված ծախսերի ավելացմամբ պայմանավորված:

2021 թվականի և նախորդ տարիների բյուջեներով նախատեսված և Հանձնաժողովի կողմից իրականացվող միջոցառումներից ՀՀ 2022 թվականից «Կոռուպցիայի դեմ պայքարին առնչվող հարցերով կրթական և հանրային իրազեկվածության բարձրացմանն ուղղված ծրագրերի մշակման և միջոցառումների իրականացման աշխատանքներ» միջոցառումը 2022 թվականից վերաբաշխվել է Ծրագրի «Կոռուպցիայի կանխարգելում և բարեվարքության համակարգի զարգացում» (պահպանման ընթացիկ ծախսերի գծով) միջոցառման մեջ:

Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի ծախսային ծրագրային գերակայությունները բխում են Հանձնաժողովի գործունեության հիմնական նպատակից, այն է՝ ապահովել պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման ոլորտում կոռուպցիայի

կանխարգելման համակարգային և անհատական գործուն մեխանիզմների ներդրումն ու արդյունավետ շահագործումը:

«Վ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ»

«Վ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի գործունեությունը բաղկացած է երկու հիմնական ուղղություններից՝ անհատական դեպքերի քննարկում և համակարգային խնդիրների լուծմանն ուղղված քայլեր: Վերջինն իր հերթին հետապնդում է նաև կանխարգելիչ նպատակ՝ բացառելու ապագայում իրավունքների խախտման դեպքերը:

Անհատական դեպքերի վերաբերյալ քննարկումներն իրականացվում են «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» սահմանադրական օրենքով նախատեսված երկու ուղղությամբ՝ բողոքի և սեփական նախաձեռնությամբ հարցի քննարկման ընթացակարգերով: Այս առումով անհրաժեշտ է արձանագրել, որ վերջին տարիներին էականորեն աճել են Պաշտպանին ներկայացվող դիմումների ու բողոքների թիվը: Դրանց համեմատական պատկերը ցույց է տալիս, որ 2019 թվականին, նախորդ տարվա համեմատ, դիմում-բողոքների թիվն ավելացել է՝ 22%-ով կամ 2396-ով, դառնալով՝ 13.140 դիմում-բողոք: 2020 թվականին կրկին արձանագրվել է դիմումների ու բողոքների աճ: Այսպես, 2020 թվականին դիմումների ու բողոքների թիվն կազմել է 14.780 դիմում-բողոք: Ինչպես երևում է դիմում-բողոքների աճը կրում է շարունակական բնույթ:

2019 թվականի հետ համեմատ՝ 2020 թվականին գրեթե կրկնակի աճել են Պաշտպանի աշխատակազմում շուրջօրյա գործող թեժ գիծ հեռախոսահամարներին ստացված զանգերը: Այսպես, եթե 2019 թվականին թեժ գծին ստացվել է 6210 զանգ, ապա 2020 թվականին՝ 11.735 զանգ: Ստացված զանգերի հիման վրա անձանց տրամադրվել է իրավախորհրդատվություն՝ իրենց իրավունքների ու ազատությունների, դրանց արդյունավետ պաշտպանության իրավական միջոցների և ընթացակարգերի վերաբերյալ, ինչպես նաև արագ արձագանքման շրջանակներում կատարվել են անհետաձգելի այցեր:

Պաշտպանի աշխատակազմի գործունեության երկրորդ հիմնարար ուղղությունը համակարգային խնդիրների վերահանումն ու դրանց լուծման համար անհրաժեշտ ուղիների նախանշումն է: Հարկ է ընդգծել, որ անհատական դիմումներից բացի, համակարգային խնդիրների վերահանման աղբյուր են հանդիսանում նաև Պաշտպանի կոնվենցիոն մանդատների շրջանակում իրականացվող գործողությունները²³: Ոլորտային մշտադիտարկումների շնորհիվ բազմիցս արձանագրվել են խորքային խնդիրներ, որոնք պահանջում են օրենսդրական կամ այլ ինստիտուցիոնալ մոտեցում:

Մարդու իրավունքների պաշտպանի գործունեությունն իր բնույթով պետք է լինի նաև կանխարգելիչ: Անհատական դիմումների քննարկումից և օրենքով վերապահված այլ գործառույթների իրականացումից վերահանված խնդիրներին հաճախ կարիք է լինում ցուցաբերել ինստիտուցիոնալ մոտեցում: Այդ առումով Պաշտպանի գործառույթները կարելի է դասակարգել հետևյալ հիմնական ուղղությունների՝

²³ Մարդու իրավունքների պաշտպանի ունի բնույթով բացառիկ միջազգային կոնվենցիոն կարգավիճակներ՝ ամրագրված «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» սահմանադրական օրենքով: Պաշտպանը հանդիսանում է «Խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի դեմ» ՄԱԿ-ի՝ 1984 թվականի կոնվենցիայի 2002 թվականի դեկտեմբերի 18-ին ընդունած կամրնտիր արձանագրությամբ սահմանված կանխարգելման ազգային մեխանիզմ: «Երեխայի իրավունքների մասին» 1989 թվականի նոյեմբերի 20-ի ՄԱԿ-ի կոնվենցիայով նախատեսված մշտադիտարկում իրականացնող անկախ մարմին: «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» 2006 թվականի դեկտեմբերի 13-ի ՄԱԿ-ի կոնվենցիայով նախատեսված մշտադիտարկում իրականացնող անկախ մարմին:

1. օրենքների և ենթաօրենսդրական ակտերի նախագծերի մշակում.

2. օրենքների, Ազգային ժողովի որոշումների, Հանրապետության նախագահի հրամանագրերի և կարգադրությունների, Կառավարության և վարչապետի որոշումների, ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերի Սահմանադրության 2-րդ գլխի դրույթներին համապատասխանության հարցերով Սահմանադրական դատարան դիմումի հասցեագրում.

3. մինչև մարդու իրավունքներին և ազատություններին վերաբերող նորմատիվ իրավական ակտերի նախագծերի ընդունումը դրանց վերաբերյալ իրավասու մարմին գրավոր կարծիքների տրամադրում.

4. Սահմանադրական դատարանում քննվող՝ Սահմանադրության 2-րդ գլխի դրույթներին հակասությանը վերաբերող դիմումների վերաբերյալ հատուկ կարծիքների ներկայացում:

Այս հիմնական ուղղություններով աշխատանքն իրականացվում է Պաշտպանի՝ նորմատիվ իրավական ակտերի կատարելագործմանն առնչվող սահմանադրական լիազորության շրջանակում: Սա թույլ է տալիս ոչ միայն նպաստել ներպետական օրենսդրության զարգացմանը, այլ նաև անհատական դիմումներից, մշտադիտարկումներից և այլ աղբյուրներից վերհանված խնդիրների լուծմանն ուղղված քայլեր ձեռնարկել:

1. Օրենքների և ենթաօրենսդրական ակտերի նախագծերի մշակում

Վերջին տարիներին գործադրվել է նոր պրակտիկա, որը ենթադրում է, որ մարդու իրավունքներին առնչվող համակարգային խնդիրների լուծման ուղղությամբ Պաշտպանի աշխատակազմում մշակվում են օրենսդրական նախագծեր, դրանք շրջանառվում են իրավասու պետական մարմինների, ինչպես նաև համապատասխան հասարակական կազմակերպությունների շրջանակներում և ներկայացվում կառավարության և խորհրդարանի քննարկմանը:

2. Իրավական ակտերի Սահմանադրության համապատասխանության հարցերով Սահմանադրական դատարան դիմումի հասցեագրում

Նորմատիվ իրավական ակտերի կատարելագործման սահմանադրական գործառույթի իրականացման կարևոր ուղղություններից է նաև Սահմանադրական դատարան դիմումների ներկայացումը: Դրանցով վիճարկվում են օրենսդրական կոնկրետ կարգավորումների հակասությունը Սահմանադրության 2-րդ գլխով նախատեսված դրույթներին:

3. Մարդու իրավունքներին և ազատություններին վերաբերող նորմատիվ իրավական ակտերի նախագծերի վերաբերյալ գրավոր կարծիքի տրամադրում

Պաշտպանն իր՝ նորմատիվ իրավական ակտերի կատարելագործման գործառույթի շրջանակներում 2022 թվականին շարունակելու է տրամադրել դիրքորոշումներ իրավասու մարմինների ներկայացրած փոփոխություններին ու առաջարկություններին:

4. Սահմանադրական դատարանում քննվող դիմումների վերաբերյալ հատուկ կարծիքների ներկայացում

Պաշտպանը մշտական ներկայացուցիչ ունի նաև ՀՀ սահմանադրական դատարանում: Նշված գործառույթը հատկապես կարևորվում է նրանով, որ Պաշտպանը դատարանին ուղղված՝ Սահմանադրության 2-րդ գլխի դրույթներին վերաբերող դիմումների վերաբերյալ ներկայացնում է հատուկ դիրքորոշում (amicus brief):

Վերոգրյալի հետ մեկտեղ՝ «Իրավահավասարության ապահովման մասին» օրենքի նախագծով նախատեսվում է երաշխավորել ՀՀ-ում յուրաքանչյուր անձի իրավունքների ու ազատությունների իրականացման հավասար հնարավորությունները, կատարելագործել

խտրականության դեմ պայքարի բնագավառի օրենսդրությունը, ապահովել խտրականության կանխարգելման, դրանից իրավական և դատական պաշտպանության իրավական հիմքերը: Օրենսդրական փաթեթում ներառված է նաև ««Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» սահմանադրական օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» սահմանադրական օրենքի նախագիծը, որով հստակ կարգավորված են Պաշտպանի՝ իրավահավասարության ապահովման հարցում լիազորությունները, ինչպես նաև այդ լիազորությունների իրականացմանն ուղղված նոր իրավական գործիքները:

ՀՀ հաշվեքննիչ պալատ

Հաշվեքննիչ պալատի գործունեության նպատակն է հանրային ֆինանսների և սեփականության ոլորտում պետական և համայնքային բյուջեների միջոցների, ստացած փոխառությունների և վարկերի, պետական և համայնքային սեփականության օգտագործման օրինականության և արդյունավետության վերաբերյալ Ազգային ժողովին և հանրությանը ժամանակին, մասնագիտական և անկողմնակալ տեղեկատվություն ներկայացնելը:

Նպատակային թիրախներն ապահովելու համար Հաշվեքննիչ պալատը ձգտում է մինչև 2024 թվականը հասնել վերջնական արդյունքների՝ հետևյալ ուղղություններում.

- Արտաքին պետական հաշվեքննության ոլորտի վերաբերյալ ՀՀ օրենսդրության բարելավում՝ նկատի ունենալով INTOSAI ստանդարտներով սահմանված ֆինանսական, գործառնական և կազմակերպչական անկախության հարցերը,

- Հաշվեքննության գործընթացի որակի բարձրացում՝ նկատի ունենալով նաև Հաշվեքննիչ պալատի SS ենթակառուցվածքների զարգացման հարցերը:

- Հաշվեքննիչ պալատում մասնագիտական կարողությունների շարունակական զարգացում:

- Ազգային ժողովի, կառավարության և այլ շահառուների հետ համագործակցության զարգացում՝ հատկապես նկատի ունենալով հաշվեքննությունից հետո տարվող աշխատանքները՝ follow-up գործընթաց:

Իր նպատակներին հասնելու համար Հաշվեքննիչ պալատը իրականացնում է գործառույթներ, որոնց վերջնական արդյունքի վերբերյալ գնահատական կարող է հանդիսանալ Հաշվեքննիչ պալատի կատարողականի ինքնագնահատումը:

Համաձայն INTOSAI կողմից սահմանված պահանջների, Աուդիտի բարձրագույն մարմինների կատարողականի գնահատումն իրականացվում է 3-5 տարին մեկ:

ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը սահմանադրական կարգավիճակով օժտված անկախ պետական մարմին է, որը կազմակերպում է Ազգային ժողովի և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունները, հանրաքվեները, ինչպես նաև վերահսկողություն է իրականացնում դրանց օրինականության նկատմամբ: Հանձնաժողովի աշխատանքներն ուղղված են ընտրական գործընթացների պատշաճ կազմակերպմանն ու անցկացմանը, դրանց բարելավմանն ու կատարելագործմանը, ընտրական իրավունքի և ընտրական գործընթացների վերաբերյալ ուսուցումների և դասընթացների կազմակերպմանը, դասավանդման նոր մեթոդաբանության, ուսուցման նոր հարթակների մշակմանն ու ներդրմանը և ընտրական գործընթացների վերաբերյալ հանրային իրազեկման ապահովմանն ու ընդլայնմանը: Հանձնաժողովը իրականացնում է Ընտրական գործընթացների համակարգում, նախապատրաստում, հաշվետվական համակարգի

կազմակերպում, վերլուծություն, ընտրական պաշտոնների վերապատրաստում, քաղաքացիների դիմումների և բողոքների քննարկում: Հանձնաժողովը անդամակցում է Եվրոպայի ընտրական իշխանությունների ասոցիացիա (ACEEEO) կազմակերպությանը: Գոյություն ունեցող ծախսային պարտավորությունների ապահովման համար իրականացվում են վերլուծություններ, ուսումնասիրություններ, կազմակերպվում են Հանձնաժողովի անդամների և Հանձնաժողովի աշխատակիցների վերապատրաստումներ, անցկացվում են սեմինարներ, կոնֆերանսներ, ապահովվում են շփումներ շահագրգիռ մասնակիցների հետ (կուսակցությունների ներկայացուցիչներ, հասարակական կազմակերպություններ, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչներ, տարածքային ընտրական հանձնաժողովներ և այլն):

Ընտրական գործընթացների համակարգում, կանոնակարգում և տեղեկատվության տրամադրում ծրագրի շրջանակներում 2022 թվականի համար նախատեսվել է շուրջ 1,268.4 մլն դրամ (ներառյալ կառավարման ապարատի պահպանման ծախսերը): Ծրագրի նպատակն է օրինական և թափանցիկ ընտրական գործընթացների կազմակերպումը և ապահովումը:

Ծրագրի շրջանակներում՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների կազմակերպման նպատակով 2022 թվականի համար նախատեսվել է 827.5 մլն դրամ: Ընտրությունների վրա կատարվող ծախսը մեկ ընտրողի հաշվով կազմում է 1069 դրամ, իսկ առանց ՏԸՀ աշխատավարձերի 188 դրամ:

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԸ

ՀՀ 2022թ. պետական բյուջեի հիմքում դրված կանխատեսումների համաձայն՝ 2021 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ պետական պարտքը կկազմի 4,509 մլրդ դրամ կամ ՀՆԱ-ի 64.1%-ը, իսկ 2022 թվականի տարեվերջին այն կկազմի 4,991 մլրդ դրամ կամ ՀՆԱ-ի 63.4%-ը:

	առ 31.12.2020թ.	առ 31.12.2021թ.	առ 31.12.2022թ.
<i>մլրդ դրամ</i>			
ՀՀ պետական պարտք	4,164	4,509	4,991
<i>այդ թվում՝</i>			
արտաքին պետական պարտք	3,167	3,300	3,522
<i>որից՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի պարտք</i>	240	236	250
ներքին պետական պարտք	998	1,209	1,469
<i>տոկոսներով ՀՆԱ-ի նկատմամբ</i>			
ՀՀ պետական պարտք	67.4	64.1	63.4
<i>այդ թվում՝</i>			
արտաքին պետական պարտք	51.2	46.9	44.8
<i>որից՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի պարտք</i>	3.9	3.3	3.2
ներքին պետական պարտք	16.1	17.2	18.7

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՏՔԸ

Կառավարության պարտքի 2021 և 2022 թվականների կանխատեսումները կատարվել են հիմք ընդունելով հետևյալը.

- ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեի պակասուրդի զուտ ֆինանսավորումը պարտքային գործիքների հաշվին կիրականացվի 563.8 մլրդ դրամի չափով, որից.
 - ✓ 203.6 մլրդ դրամը պետական գանձապետական պարտատոմսերի հաշվին՝ ի սկզբանե պլանավորված 210 մլրդ դրամի դիմաց,
 - ✓ (-18.5) մլրդ դրամը արտաքին վարկերի հաշվին՝ ի սկզբանե պլանավորված 26.1 մլրդ դրամի դիմաց (նպատակային վարկերի գծով մասհանումներ՝ 201 մլն ԱՄՆ դոլար (100.5 մլրդ դրամ) ի սկզբանե պլանավորված 208.2 մլն ԱՄՆ դոլարի դիմաց, բյուջետային աջակցության վարկերի գծով մասհանումներ չեն նախատեսվել քանի որ 2021թ. պետական բյուջեով պլանավորված բյուջետային աջակցության 100 մլն ԱՄՆ դոլարի վարկի ներգրավման գործընթացի կասեցվել է և արտաքին վարկերի գծով մարումներ՝ 119.0 մլրդ դրամ՝ ի սկզբանե պլանավորված 126.1 մլրդ դրամի դիմաց),
 - ✓ 378.7 մլրդ դրամը՝ արտարժույթային պետական պարտատոմսերի հաշվին՝ ի սկզբանե պլանավորված 241.9 մլրդ դրամի դիմաց,

- ՀՀ 2022թ. պետական բյուջեի նախագծի հիմքում դրված պակասուրդի ֆինանսավորման սցենարը, որի համաձայն զուտ ֆինանսավորումը պարտքային գործիքների հաշվին կիրականացվի 349.1 մլրդ դրամի չափով, որից 250.0 մլրդ դրամը պետական գանձապետական պարտատոմսերի հաշվին, 99.1 մլրդ դրամը՝ արտաքին վարկերի հաշվին (հաշվի առնելով կատարվելիք մասհանումների և մայր գումարի մարումների տարբերությունը)²⁴, և արտարժույթային պետական պարտատոմսերի հաշվին մուտքեր չեն նախատեսվել,
- ներգրավված պարտքի սպասարկման և մարման պայմանները,
- ՀՀ 2022թ. պետական բյուջեի նախագծի հիմքում դրված 2021թ. և 2022թ. ՀՆԱ-ի և այլ մակրոտնտեսական կանխատեսումային ցուցանիշները:

Ըստ կանխատեսումների՝ 2022 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կառավարության պարտքը կկազմի 4,740 մլրդ դրամ կամ ՀՆԱ-ի 60.2 տոկոսը և 2021 թվականի տարեվերջի համեմատությամբ ՀՆԱ-ի նկատմամբ կնվազի 0.5 տոկոսային կետով: Նշենք, որ կառավարության պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշի նշված կանխատեսումները տարբերվում են կառավարության պարտքի կառավարման 2022-2024 թվականների միջնաժամկետ ռազմավարական ծրարով սահմանված ցուցանիշներից՝ պայմանավորված հիմնականում կանխատեսումներում կիրառված մակրոտնտեսական ու հարկաբյուջետային շրջանակի, փոխարժեքների տարբերություններով ու կառավարության պարտքի գծով գործառնություններով:

	առ 31.12.2020թ.	առ 31.12.2021թ.	առ 31.12.2022թ.
ՀՀ կառավարության պարտք, մլրդ դրամ	3,924	4,274	4,740
ՀՀ կառավարության պարտք, % ՀՆԱ-ում	63.5	60.8	60.2

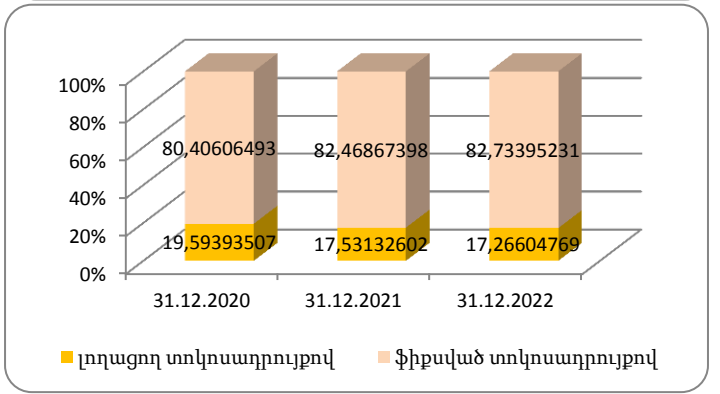
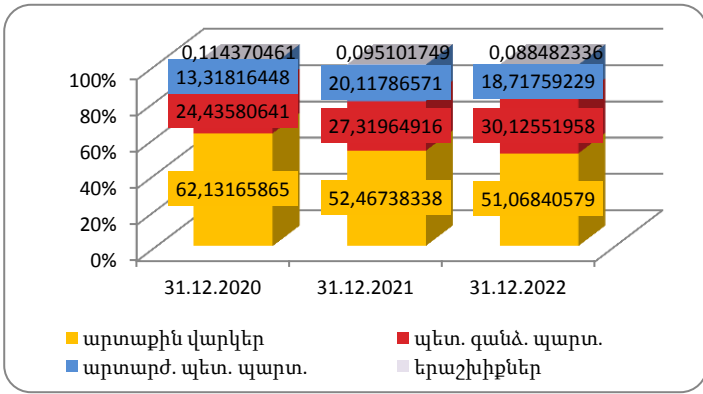
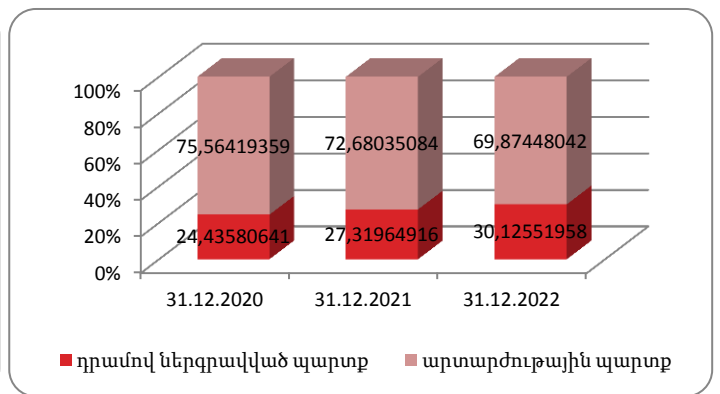
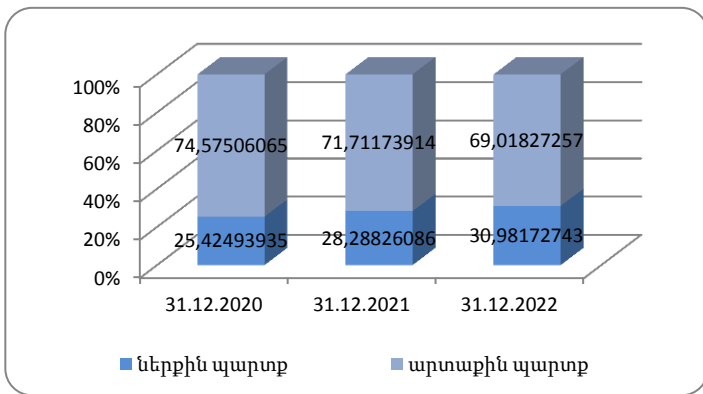
Նախատեսվում է 2021-2022 թվականներին կառավարության պարտքի կառուցվածքում ավելացնել ՀՀ դրամով տեղաբաշխված պետական գանձապետական պարտատոմսերի կշիռը, որն ըստ կանխատեսումների կկազմի համապատասխանաբար 2.9% և 2.8%: Կառավարության պարտքը կունենա հետևյալ կառուցվածքը.

	առ 31.12.2020թ.	առ 31.12.2021թ.	առ 31.12.2022թ.
Կառուցվածքն ըստ ռեզիդենտության, մլրդ դրամ*			
ներքին պարտք	998	1,209	1,469
արտաքին պարտք	2,926	3,065	3,272
Կառուցվածքն ըստ գործիքակազմի, մլրդ դրամ			
արտաքին վարկեր և փոխառություններ	2,438	2,242	2,421

²⁴ Արտաքին վարկերի գծով պակասուրդի ֆինանսավորման և արտաքին վարկերից մասհանումների տարբերությունը պայմանավորված է համապատասխան վարկային ծրագրերի շրջանակներում բացված հատուկ հաշիվներում առկա դրամական միջոցների մնացորդներով:

	առ 31.12.2020թ.	առ 31.12.2021թ.	առ 31.12.2022թ.
պետական գանձապետական պարտատոմսեր	959	1,168	1,428
արտարժույթային պետական պարտատոմսեր	523	860	887
արտաքին երաշխիքներ	4	4	4
ներքին երաշխիքներ	-	-	-
Արժույթային կառուցվածքը, մլրդ դրամ			
ՀՀ դրամով ներգրավված պարտք	959	1,168	1,428
արտարժույթով ներգրավված պարտք	2,965	3,106	3,312
Կառուցվածքն ըստ տոկոսադրույքի տեսակի, մլրդ դրամ			
լողացող տոկոսադրույքով	769	749	818
ֆիքսված տոկոսադրույքով	3,155	3,524	3,922

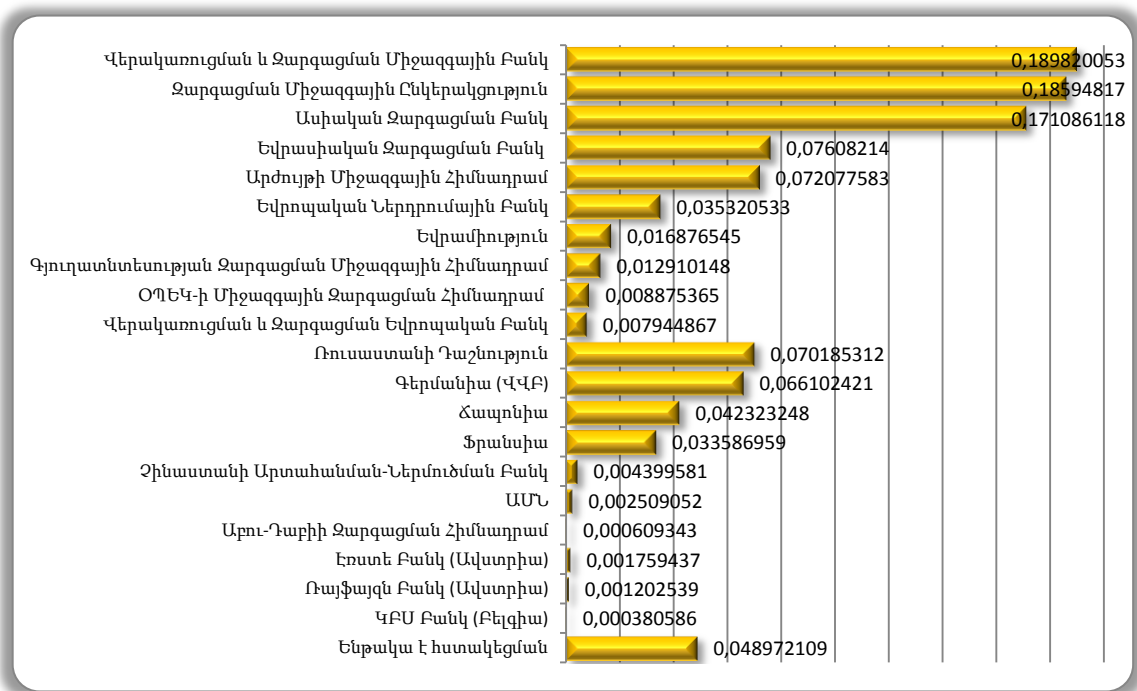
* 2021 և 2022 թվականների համար պետական գանձապետական և արտարժույթային պարտատոմսերի գծով պարտքի մնացորդը բաշխվել է ըստ ռեզիդենտության հիմք ընդունելով 2021թ. օգոստոսի 31-ի դրությամբ փաստացի ձևավորված տեսակարար կշիռները:

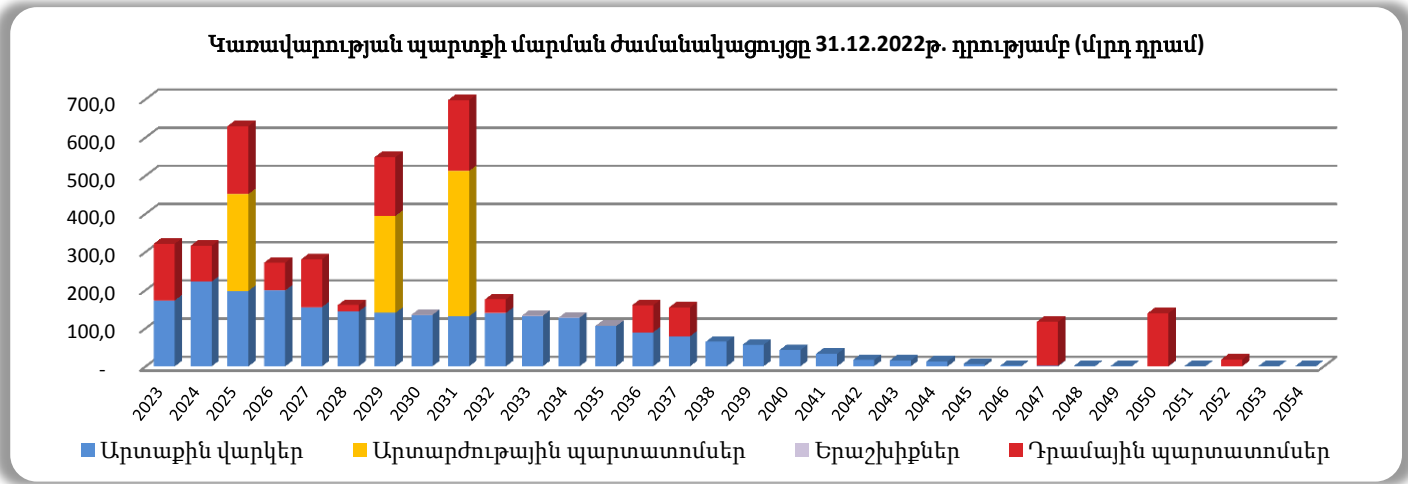
Հաշվի առնելով ՀՀ 2022 թվականի պետական բյուջեի հիմքում դրված կանխատեսումները և պարտքի գծով ծրագրավորված գործառնությունները, ՀՀ կառավարության պարտքի կառավարման 2022-2024 թվականների ռազմավարական ծրագրով ամրագրված ուղենշային ցուցանիշները 2022թ. տարեվերջի դրությամբ կկազմեն.

	Ուղենիշ	2022թ. (կանխ.)
Վերաֆինանսավորման ռիսկ		
Մինչև մարում միջին ժամկետը	8 – 11 տարի	8.0 տարի
Առաջիկա տարվա ընթացքում մարվող պետական գանձապետական պարտատոմսերի (ՊԳՊ) առավելագույն կշիռը ՊԳՊ-երի ծավալի մեջ (տարեվերջին)	առավելագույն ը 20%	10.6%
Տոկոսադրույքի ռիսկ		
Ֆիքսված տոկոսադրույքով պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ	առնվազն 80%	82.7%
Փոխարժեքի ռիսկ		
Ներքին պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ	առնվազն 25%	31.0%
ՀՀ դրամով ներգրավված պարտքի կշիռն ընդամենը պարտքի մեջ	առնվազն 25%	30.1%

2022 թվականի տարեվերջի դրությամբ կառավարության արտաքին վարկերի գծով պարտքի 37.6%-ը բաժին կընկնի Համաշխարհային Բանկին (Զարգացման Միջազգային Ընկերակցություն ու Վերակառուցման և Զարգացման Միջազգային Բանկ): Կառավարության արտաքին վարկերի գծով պարտքի կառուցվածքն ըստ վարկատուների կլինի հետևյալը.

2022 թվականի տարեվերջի դրությամբ ձևավորվող կառավարության պարտքի մարման ժամանակացույցը սփռված կլինի մինչև 2054 թվականը և կունենա հետևյալ տեսքը.

2022 թվականին կառավարության պարտքի միջին կշռված տոկոսադրույքը կկազմի – 5.0%: Կառավարության պարտքի սպասարկման ծախսերը (տոկոսավճարներ) կկազմեն ՀՆԱ-ի 2.7%-ը:

	2020թ.	2021թ.	2022թ.
Կառավարության պարտքի սպասարկում (տոկոսավճար), մլրդ դրամ	164.7	185.5	214.4
%-ներով ՀՆԱ-ի նկատմամբ	2.7	2.6	2.7
Կառավարության պարտքի միջին կշռված տոկոսադրույք, %	4.3	4.6	5.0

Պակասուրդի ֆինանսավորման պարտքային գործիքակազմը

2022 թվականին պետական բյուջեի պակասուրդի զուտ ֆինանսավորումը փոխառու միջոցների հաշվին կկազմի 349.1 մլրդ դրամ, ինչը կիրականացվի պետական գանձապետական պարտատոմսերի հաշվին՝ 250.0 մլրդ դրամ, արտաքին վարկերի հաշվին՝ 99.1 մլրդ դրամ և արտարժույթային պետական պարտատոմսերի հաշվին մուտքեր չեն նախատեսվել:

Պակասուրդի ֆինանսավորումը պետական գանձապետական պարտատոմսերով

Պետական գանձապետական պարտատոմսերով բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորումն իրականացվելու է կարճաժամկետ (3, 6, 9 և 12 ամիս), միջնաժամկետ (3 և 5 տարի), երկարաժամկետ (10, 20 և 30 տարի) և խնայողական պարտատոմսերի հաշվին:

Յուրաքանչյուր երկու ամիսն առնվազն մեկ անգամ կկազմակերպվի 52, 39, 26 և 13 շաբաթ մարման ժամկետ ունեցող պետական գանձապետական կարճաժամկետ պարտատոմսերի տեղաբաշխման աճուրդներ: Կարող են իրականացվել նաև պետական գանձապետական կարճաժամկետ պարտատոմսերի լրացուցիչ թողարկումներ, ընդ որում մինչև 3 շաբաթ մարման ժամկետայնությամբ թողարկումներ կարող են իրականացվել կանխիկ հոսքերի կառավարման նպատակով, իսկ 3-12 շաբաթ մարման ժամկետայնությամբ

թողարկումներ՝ հարկաբյուջետային և դրամավարկային քաղաքականությունների կոորդինացման շրջանակներում:

Կշարունակվի 6 ամիս մարման ժամկետ ունեցող պետական կարճաժամկետ պարտատոմսերի տեղաբաշխման ծավալների ավելացումը՝ հետագայում այն ուղենշային պարտատոմսերի ցանկում ընդգրկելու և գնանշելու համար:

2022 թվականի ապրիլի 29-ին կթողարկվեն 3, 5 և 30 տարի մարման ժամկետայնությամբ նոր միջնաժամկետ և երկարաժամկետ պետական գանձապետական պարտատոմսեր:

Աճուրդների կողմնորոշիչ ծավալների վերաբերյալ տեղեկատվությունը կիրապարակվի եռամսյակային կտրվածքով:

Յուրաքանչյուր աճուրդին տեղաբաշխման ենթակա պարտատոմսերի ծավալների և ժամկետների վերաբերյալ տեղեկատվությունը կիրապարակվի աճուրդից առաջ՝ գործակալների հետ խորհրդակցելուց հետո:

2022 թվականի ընթացքում կիրականացվեն նաև պետական գանձապետական պարտատոմսերի հետգնումներ: 2022 թվականի ընթացքում պարտատոմսերի հետգնումների 70-80% կիրականացվեն մարման գրաֆիկի հարթեցման, իսկ 20-30%՝ պարտատոմսերի իրացվելիությունը խթանելու նպատակով: ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը յուրաքանչյուր թողարկման պարտատոմսերի տեղաբաշխման ժամանակահատվածում այդ պարտատոմսերի հետգնում չի իրականացնի:

ՀՀ ֆինանսների նախարարության պաշտոնական կայք էջում եռամսյակային կտրվածքով, յուրաքանչյուր եռամսյակից 10 օր առաջ, կիրապարակի ուղենշային համարվող պարտատոմսերի ցանկը:

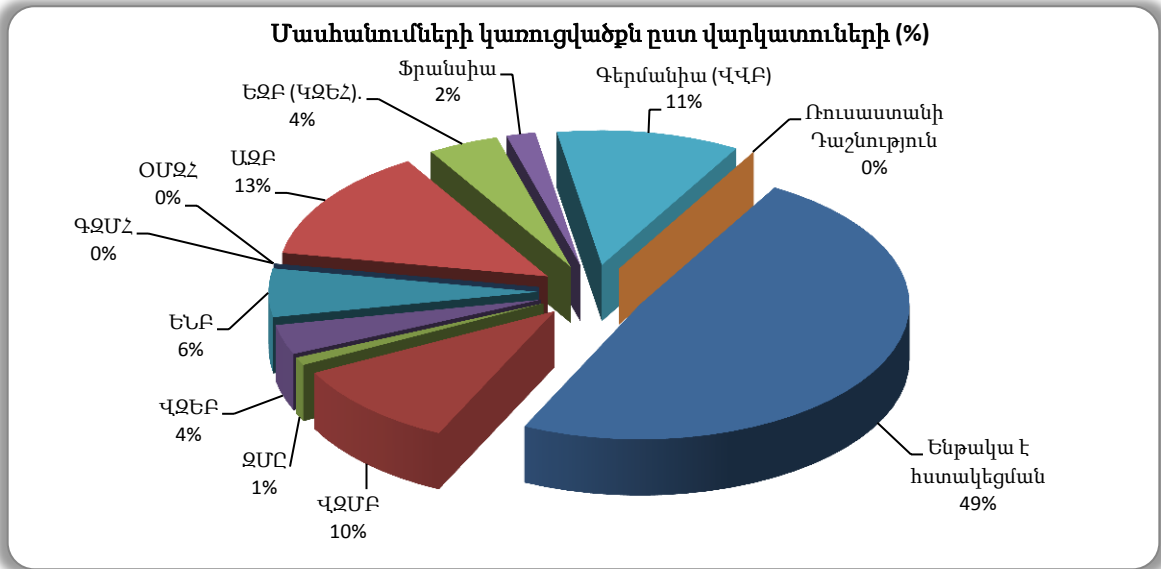
COVID 19 համավարակով պայմանավորված հետաձգվեց պետական գանձապետական պարտատոմսերի փոխանակման աճուրդային համակարգի ներդրումը 2021 թվականին: Այն նախատեսվում է իրականացնել 2022 թվականին:

Պակասուրդի ֆինանսավորումն արտաքին վարկերով

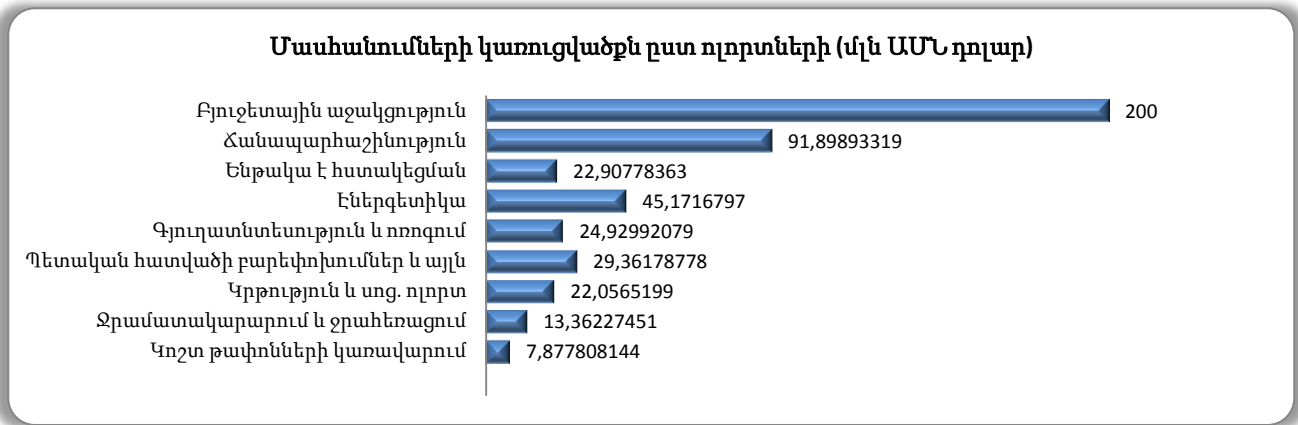
ՀՀ 2022 թվականին պետական բյուջեի պակասուրդը ֆինանսավորելու համար նախատեսվում է արտաքին վարկերի գծով կատարել 225.9 մլրդ դրամի (458 մլն ԱՄՆ դոլար) մասհանումներ²⁵: Ընդ որում մասհանումներից 127.1 մլրդ դրամը (258 մլն ԱՄՆ դոլար) նախատեսվում է կատարել նպատակային վարկային ծրագրերի գծով, իսկ մնացած 98.7 մլրդ դրամը (200 մլն ԱՄՆ դոլար):

2022 թվականի համար ծրագրավորված մասհանումների 48.7%-ի աղբյուրները ենթակա են հստակեցման, 13.5%-ը՝ Ասիական Զարգացման Բանկի վարկերի գծով, 11.4%-ը՝ Համաշխարհային Բանկի (ՎԶՄԲ և ԶՄԸ) վարկերի գծով և 11.0%-ը՝ գերմանական վարկերի գծով: Ըստ վարկատուների մասհանումների կառուցվածքը հետևյալն է.

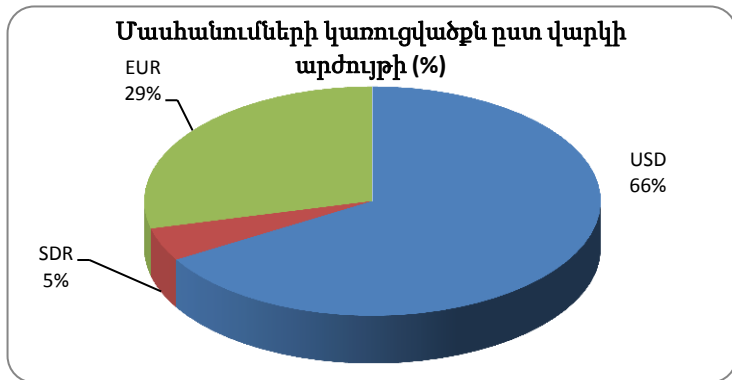
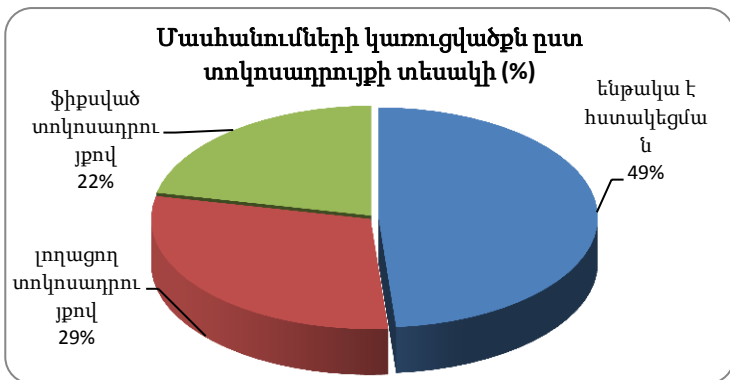
²⁵ Արտաքին վարկերի գծով պակասուրդի ֆինանսավորման և արտաքին վարկերից մասհանումների տարբերությունը պայմանավորված է համապատասխան վարկային ծրագրերի շրջանակներում բացված հատուկ հաշիվներում առկա դրամական միջոցների մնացորդներով:

Ընդհանուր առմամբ, ըստ ոլորտների մասհանումների կառուցվածքը կլինի հետևյալը.

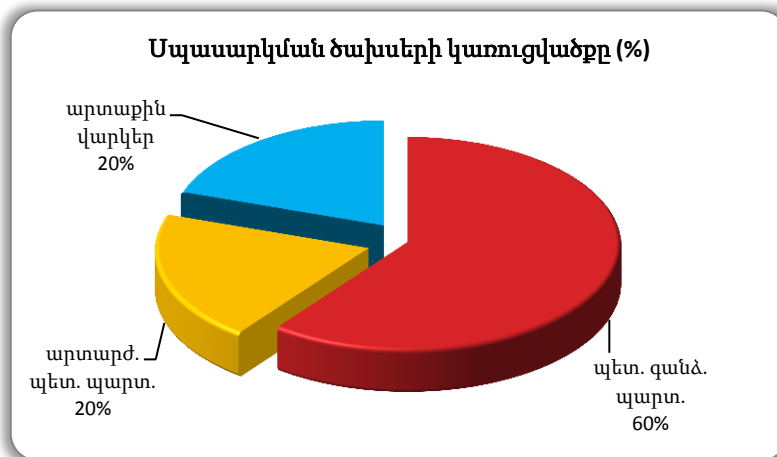
2022 թվականին մասհանումների գերակշիռ մասը (59.4%) կկատարվի ԱՄՆ դոլարով տրամադրված վարկերի գծով:

Կառավարության պարտքի մարումը և սպասարկումը

2022 թվականին կառավարության պարտքի մարման և սպասարկման համար կպահանջվի 517.2 մլրդ դրամ, որից 302.8 մլրդ դրամը կկազմեն պարտքի գծով մարումները, իսկ 214.4 մլրդ դրամը՝ տոկոսավճարները:

մլրդ դրամ	մարում	սպասարկում	ընդամենը
Պետական գանձապետական պարտավորումներ	176.0 ²⁶	129.4	304.1
Արտարժույթային պետական պարտավորումներ	-	42.4	42.4
Արտաքին վարկեր	126.8	42.6	169.4
Ընդամենը	302.8	214.4	517.2

«Կառավարության արտարժույթային պարտքի սպասարկման և մարման համար նախատեսված միջոցները փոխարկվել են «Կրամի հիմք ընդունելով 2021թ. սեպտեմբերի 1-ի դրությամբ արժույթային շուկայում ձևավորված միջին փոխարժեքները (կիրառելով համապատասխան ճշգրտման գործակից, քանի որ փաստացի վճարումները կատարվելու են գործարքի օրվա դրությամբ «Կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված վաճառքի փոխարժեքներով) և այն ենթադրությամբ, որ ԱՄՆ դոլարի 6-ամսյա LIBOR-ի դրույքաչափը 2022 թվականին միջին հաշվով կկազմի 1.0%, 6-ամսյա EURIBOR-ը՝ չի գերազանցի գրոյական մակարդակը, իսկ SDR-ի տոկոսադրույքը՝ 1.2%:

Պետական գանձապետական պարտատոմսերի մարման համար նախատեսված -- մլրդ դրամի մեջ 30 մլրդ դրամը կազմում է պարտատոմսերի հետգնումների համար ծրագրավորված գումարը:

Արտաքին վարկերի մարման և սպասարկման գծով նախատեսվում է վճարել 169.4 մլրդ դրամ (343.1 մլն ԱՄՆ դոլար): Նախատեսվող վճարումների կառուցվածքն ըստ վարկատուների հետևյալն է.

մլն ԱՄՆ դոլար	տոկոսավճար	մարում	ընդամենը
Վերակառուցման և Զարգացման Միջազգային Բանկ	18.3	16.5	34.8

²⁶ Ցուցանիշը ներառում է պետական գանձապետական պարտատոմսերի հետգնման համար նախատեսված 30 մլրդ դրամը:

մլն ԱՄՆ դոլար	տոկոսավճար	մարում	ընդամենը
Զարգացման Միջազգային Ընկերակցություն	9.3	74.7	84.0
Վերակառուցման և Զարգացման Եվրոպական Բանկ	0.7	5.3	6.0
Եվրոպական Ներդրումային Բանկ	2.3	5.8	8.1
Գյուղատնտեսության Զարգացման Միջազգային Հիմնադրամ	0.6	4.0	4.6
ՕՊԵԿ-ի Միջազգային Զարգացման Հիմնադրամ	1.8	5.1	6.9
Ասիական Զարգացման Բանկ	16.1	49.3	65.5
Եվրամիություն	2.7	-	2.7
Արժույթի Միջազգային Հիմնադրամ	5.3	5.6	10.9
Եվրասիական Զարգացման Բանկ	7.3	0.7	8.0
Գերմանիա (ՎՎԲ)	6.4	27.1	33.5
Ռուսաստանի Դաշնություն	10.8	38.6	49.4
Ֆրանսիա	1.9	7.0	8.9
ԱՄՆ	0.2	1.8	2.0
Ճապոնիա	1.8	10.6	12.3
Աբու-Դաբիի Զարգացման Հիմնադրամ	0.1	0.6	0.8
Չինաստանի Արտահանման-Ներմուծման Բանկ	0.4	1.7	2.1
ԿԲՍ Բանկ (Բելգիա)	0.0	0.6	0.6
Ռայֆայզն Բանկ (Ավստրիա)	0.1	1.0	1.1
Էոստե Բանկ (Ավստրիա)	0.1	0.8	0.9
Ենթակա է հստակեցման	0.1	-	0.1
Ընդամենը	86.3	256.8	343.1

Արտարժույթային պետական պարտատոմսերի սպասարկման ծախսերը 2022 թվականին կկազմեն 85.8 մլն ԱՄՆ դոլար՝ շրջանառության մեջ գտնվող պարտատոմսերի գծով արժեկտրոնային վճարումների համար:

2. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՎՐԱ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՎԱԾ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻՑ ՇԵՂՄԱՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՔԱՆԱԿԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

2.1. 2022 թվականին պետական բյուջեի հարկային եկամուտների վրա մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսվածից շեղման ռիսկերի ազդեցության քանակական գնահատումը

Կարճաժամկետ հատվածում հարկային եկամուտների կանխատեսվող հոսքերի վրա մակրոտնտեսական բնույթի ռիսկերի ազդեցության քանակական գնահատումը հիմնվել է ստորև նկարագրված կանխատեսումների ռիսկի և ենթադրություններից շեղումների ռիսկի վրա:

1. Կանխատեսումների ռիսկ

Սովորաբար կանխատեսումներ իրականացնելիս ի հայտ են գալիս հանգամանքներ, որոնք կապված են լինում օգտագործվող կանխատեսման մոդելների տեղայնացումից և մասնավորեցումից, տնտեսության կառուցվածքային տեղաշարժերից²⁷, նոր երևույթներից (որի վերաբերյալ նախկինում տեղեկատվությունը բացակայել է) և այլն: Այս ռիսկերն ընդունված է անվանել կանխատեսման ռիսկեր:

Հատկապես ներկա իրավիճակում՝ կորոնավիրուսի տարածման և տևողության անորոշությունների հետևանքով, տնտեսական աճի ռիսկերը գնահատվում են առավելապես դեպի ներքև, որը պայմանավորված է ճգնաժամից տնտեսության վերականգնման անորոշությունների՝ ավելի ուշ դուրս գալու ռիսկերով: Բացի այդ, մակրոտնտեսական կանխատեսումներում ներառված չեն ԱՄՀ կողմից համաշխարհային և գործընկեր երկրներ տնտեսական աճերի կանխատեսման դեպի ներքև վերանայումները, որոնք ևս մեծացնում են դեպի ներքև ռիսկերը:

Բյուջեի ծրագրի կատարման տեսանկյունից կարևորվում է ՀՆԱ-ի կանխատեսման ռիսկի գնահատումը, քանի որ բյուջեի ծրագրված սցենարի հարթ իրականացումը կախված է տնտեսությունում ստեղծված անվանական ՀՆԱ-ի մեծությունից: ՀՆԱ-ի գծով կանխատեսումների ռիսկը գնահատվել է նախորդ տարիներին պետական բյուջեների հիմքում դրվող ՀՆԱ կանխատեսված ցուցանիշների և ՀՆԱ փաստացի ցուցանիշների միջև շեղման հիման վրա: Մասնավորապես, հետճգնաժամային 2010-2019 թվականների փաստացի ՀՆԱ իրական աճերը միջին հաշվով շեղվել են կանխատեսվածից 1.9 տոկոսային կետ: Այս պարագայում, հաշվի առնելով կանխատեսվածից ցածր ՀՆԱ ձևավորման վերոնկարագրյալ ռիսկերի գերակշռությունը՝ որպես ռիսկ է դիտարկվել ՀՆԱ իրական աճի կանխատեսված մակարդակից 1.9 տոկոսային կետով ավելի ցածր մակարդակի ձևավորումը:

ՀՆԱ-ի միջնաժամկետ կանխատեսումներից փաստացիի շեղումները նախաճգնաժամային 2003-2008 թվականների համար եղել են 7.1-ից 9.0-ը տոկոսային կետ, իսկ հետճգնաժամային 2010-2019 թվականների համար՝ 2.0-ից 2.6 տոկոսային կետ: Այս պարագայում, հաշվի առնելով կանխատեսվածից ցածր ՀՆԱ-ի ձևավորման վերոնկարագրյալ ռիսկերի գերակշռությունը, որպես ռիսկ է դիտարկվել ՀՆԱ-ի իրական աճի կանխատեսվածից 2.0 տոկոսային կետով ավելի ցածր ցուցանիշի ձևավորումը 2022 թվականին:

²⁷Սա որոշակիորեն կապված է նաև մոդելների սպեցիֆիկացիաների հետ, քանի որ ժամանակային շարքերի վրա հիմնված մոդելներն իրենց մեջ ներառում են տնտեսության նախորդ ժամանակահատվածի զարգացումների տեղեկատվությունը, իսկ կանխատեսվող տարում ի հայտ եկող տնտեսության կառուցվածքային տեղաշարժը միայն կարող է ներառվել հաջորդ տարվա կանխատեսումների մոդելներում:

Արդյունքում, ՀՆԱ նվազման ռիսկի ազդեցությունը հարկային եկամուտների վրա 2022 թվականի համար գնահատվում է 11.9 մլրդ ՀՀ դրամ ֆինանսական պահանջի ավելացման ուղղությամբ:

2. Ենթադրություններից շեղումների ռիսկ

ՄԺԾԾ հիմքում դրվող կանխատեսումները կառուցվում են որոշակի ենթադրությունների հիման վրա, որոնք էլ իրենց հերթին կախված են արտաքին գործոններից (օրինակ, ներքին տնտեսության գնաճը՝ միջազգային շուկաների գների կանխատեսվող վարքագծից): Սակայն միշտ չէ, որ այդ ենթադրությունները կանխատեսվող հորիզոնում իրականություն են դառնում՝ կապված ՀՀ կառավարության և ՀՀ ԿԲ-ի կառավարման դաշտից դուրս ի հայտ եկող երևույթների հետ (օրինակ՝ նավթի համաշխարհային գների հնարավոր փոփոխությունները):

Ենթադրություններից շեղումների ռիսկ է նաև ԵԱՏՄ անդամ պետությունների տնտեսական զարգացումները: Միաժամանակ, ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտներում մաքսատուրքերի մասնաբաժինը կարող է փոփոխվել նոր պետությունների ԵԱՏՄ-ին անդամակցությունից:

2.1. Գնաճի շեղման հնարավոր չափը

Գնաճի ցուցանիշի շեղման հնարավոր չափ է դիտարկվում ՀՀ ԿԲ-ի կողմից դրամավարկային քաղաքականության ծրագրում (գնաճի հաշվետվություններում) ներկայացվող գնաճի նպատակային ցուցանիշի կենտրոնական արժեքից շեղման առավելագույն չափը:

ՀՀ ԿԲ-ի կողմից միջնաժամկետ հորիզոնում կանխատեսվում է գնաճի կայունացում նպատակային ցուցանիշի շուրջ: Կանխատեսված ցուցանիշից գնաճի շեղման ռիսկերը միջնաժամկետ հորիզոնում գնահատվում են հավասարակշռված՝ գնաճի կանխատեսվող արժեքից դեպի ներքև՝ 1.5 տոկոսային կետի չափով և դեպի վերև շեղումը՝ 1.5 տոկոսային կետի չափով:

Գնաճի շեղման ռիսկը կարող է ազդեցություն ունենալ ՀՀ պետական բյուջեի և՛ եկամտային, և՛ ծախսային կատարողականների վրա՝ անուղղակի հարկերի, ինչպես նաև ապրանքների և ծառայությունների գծով ծախսերի ուղղությամբ: Գնանկումային պայմաններում հարկերից մուտքերը կկրճատվեն և ընդհակառակը:

Արդյունքում, գների նվազման ռիսկի ազդեցությունը հարկային եկամուտների վրա 2022 թվականի համար գնահատվում է 3.4 մլրդ ՀՀ դրամ ֆինանսական պահանջի ավելացման ուղղությամբ:

2.2. Փոխարժեքի շեղման հնարավոր չափը

ՀՀ ԿԲ-ն և ՀՀ ՖՆ-ն փոխարժեքի կանխատեսումներ չեն իրականացնում և մակրոտնտեսական քաղաքականությունն իրականացվում է լողացող փոխարժեքի սկզբունքի հիման վրա, ընդ որում, յուրաքանչյուր տարվա պետական բյուջեի ցուցանիշների կանխատեսումների հիմքում դրվում է փոխարժեքի անփոփոխ (որոշակի պահի դրությամբ) մակարդակ: Սակայն փոխարժեքի տատանումները կազդեն ներմուծումից ՀՀ պետական բյուջե մուտքագրվող հարկային եկամուտների վրա:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ պատմականորեն և՛ արժևորման, և՛ արժեզրկման ուղղությամբ փոխարժեքի տատանումների բացարձակ շեղման միջին չափը կազմել է շուրջ 4.0 տոկոս՝ որպես ռիսկ է դիտարկվել ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի առավելագույնը 4.0% արժեզրկումը:

Արդյունքում, փոխարժեքի 4.0 տոկոսով արժեզրկման ռիսկի դրսևորման դեպքում, այլ հավասար պայմաններում, 2022 թվականին կարելի է ապահովել հարկային եկամուտների 12.2 մլրդ ՀՀ դրամ լրացուցիչ մուտք:

2.3. Ներմուծման գծով ռիսկի հնարավոր չափը

Քանի որ մաքսային սահմանին ներմուծումից գանձվող անուղղակի հարկերը էական կշիռ ունեն պետական բյուջեի ընդհանուր հարկային եկամուտներում, անհրաժեշտ է գնահատել նաև ներմուծման հնարավոր նվազման պարագայում հարկային եկամուտների նվազման ռիսկի չափը: Հետզհետամային տարիներին պետական բյուջեում ներմուծման գծով կանխատեսումների շեղման միջին բացարձակ չափը սահմանվում է 11.8%-ի միջակայքում, ինչն էլ հաշվի է առնվել այս գործոնի ազդեցությունը գնահատելու համար: 2022 թվականի համար ծրագրվածից 11.8% պակաս ներմուծման ռիսկի դրսևորման պայմաններում հարկային եկամուտների վրա ազդեցությունը գնահատվում է 21.9 մլրդ ՀՀ դրամ՝ ֆինանսական պահանջի ավելացման ուղղությամբ:

Ամփոփելով վերը նկարագրված կանխատեսումների ռիսկի և ենթադրություններից շեղումների ռիսկի գնահատականները, միջնաժամկետ հորիզոնում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների վրա մակրոտնտեսական ցուցանիշների՝ իրական ՀՆԱ-ի աճի, գնաճի, փոխարժեքի տատանողականության և ներմուծման ռիսկերի ազդեցության քանակական ամփոփ գնահատականները ներկայացվում են ստորև.

Աղյուսակ 17. Հարկային եկամուտների վրա մակրոտնտեսական կանխատեսումների և ենթադրությունների ռիսկերի ազդեցություն²⁸

Ռիսկի տեսակը	Ազդեցության գնահատականը, մլրդ ՀՀ դրամ
	2022
Ռիսկերի առանձին հանդես գալու պայմաններում	
1. Կանխատեսվածից 2.0 տոկոսային կետով ավելի ցածր իրական ՀՆԱ-ի աճ	-11.9
2. 1.5 տոկոսային կետով ավելի ցածր գնաճի ռիսկ	-3.4
3. Փոխարժեքի առավելագույնը 4.0 տոկոսով արժեզրկման ռիսկ	12.2
4. Ներմուծման 11.8 տոկոսով նվազման ռիսկ	-21.9
Վերոնշյալ ռիսկերի միաժամանակյա հանդես գալու պայմաններում	-27.0

Այսպիսով, գնահատվում է, որ հարկային եկամուտների վրա ազդող վերոնշյալ ռիսկերի միաժամանակյա ի հայտ գալու պարագայում հարկային եկամուտների ծրագրված մակարդակից շեղումը 2022 թվականին կկազմի շուրջ 27.0 մլրդ ՀՀ դրամ:

²⁸ ՀՆԱ, ներմուծման, փոխարժեքի և գների գծով հավանական ռիսկերի քանակային գնահատականը ստացվել է՝ հիմք ընդունելով այս գործոնների պատմական շարժի բացարձակ միջին սխալը:

Հարկային եկամուտների վրա առանձին ռիսկերի ազդեցության չափի վերաբերյալ պատկերացում են տալիս նաև ստորև ներկայացվող զգայունության գնահատականները, սակայն այս դեպքում դիտարկվում է հարկային եկամուտների աճի վրա ազդող գործոնների աճերի 1% փոփոխության ազդեցությունը, ինչը ներկայացված է հարկային եկամուտների զգայունության աղյուսակում:

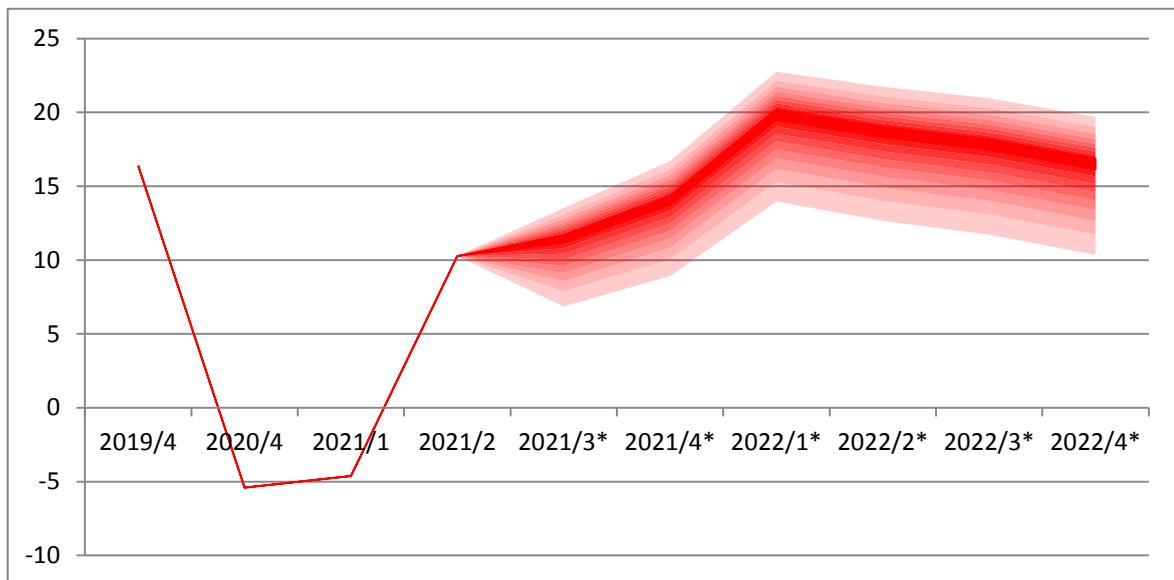
Աղյուսակ 18. Հարկային եկամուտների զգայունությունը հիմնական տնտեսական գործոնների նկատմամբ, տոկոս

	ՀՆԱ	Գնաճ	Փոխարժեք	Ներմուծում
Միջին տարեկան ազդեցություն	0.22	0.11	0.16	0.06

Ինչպես երևում է աղյուսակից, հարկերի հավաքագրման առումով առավել էական գործոններ են հանդիսանում ՀՆԱ-ի և փոխարժեքի փոփոխությունները:

Հարկային եկամուտների կանխատեսումների հետ կապված անորոշությունների և ռիսկերի հաշվեկշռի վերաբերյալ գնահատականներն իրենց արտացոլումն են գտել ստորև ներկայացվող հարկային եկամուտների հավանականային բաշխման գծապատկերում և համապատասխան աղյուսակում (տես՝ Գծապատկեր 2.1 և Աղյուսակ 20)²⁹: Հավանականային բաշխման գրաֆիկի կառուցման ժամանակ օգտագործվել է աղյուսակ 18-ում գնահատված ամբողջական ռիսկերի միաժամանակյա հանդես գալու պայմաններում ի հայտ եկող բացասական ռիսկերը:

Գծապատկեր 2.1. Հարկային եկամուտների տարեկան աճի տեմպերի կանխատեսումների հավանականային բաշխումը³⁰, տոկոս

Կանխատեսումների բաշխման հավանականություններն առավել պարզորոշ երևում են ստորև բերվող աղյուսակում:

²⁹Հարկային եկամուտների գծով ռիսկերի ազդեցության գնահատականը կառուցվել է ՀՀ ֆինանսների նախարարության ռիսկերի գնահատման համակարգի ներքո կառուցված մոդելի հիման վրա:

³⁰Հավանականային կանխատեսման գրաֆիկի կառուցման ընդհանուր մեթոդաբանությունը ներկայացված է Ներդիրում:

Աղյուսակ 19. Հարկային եկամուտների կանխատեսումների հավանականային բաշխումը

Հարկային եկամուտների աճի միջակայքը	Հարկային եկամուտների աճի՝ տվյալ միջակայքում ձևավորվելու հավանականությունը			
	2022-I	2022-II	2022-III	2022-IV
8-12 տոկոս	0.02	0.04	0.07	0.14
12-16 տոկոս	0.17	0.26	0.33	0.43
16-20 տոկոս	0.50	0.53	0.51	0.39
20-24 տոկոս	0.31	0.16	0.08	0.02

Աղյուսակ 20-ի առաջին սյունը ներկայացնում է հարկային եկամուտների աճի միջակայքերը, իսկ 2-ից 5-րդ սյուները՝ նշված միջակայքերից յուրաքանչյուրում այդ աճի ձևավորվելու հավանականությունները՝ ըստ եռամսյակային կանխատեսումների: Համաձայն գնահատականների, 2022 թվականին առաջին երեք եռամսյակներում 16-20% միջակայքում և չորրորդ եռամսյակում 20-24% միջակայքում գտնվելու հավանականություններն ամենաբարձրն են, (Գծապատկեր 2.1-ում այն մուգ կարմիր է, իսկ Աղյուսակ 20-ում՝ հոծ նշումով):

Ներդիր

Իրական ՀՆԱ-ի և հարկային եկամուտների կանխատեսումների հավանականային բաշխման գծապատկերի կառուցումը

Իրական ՀՆԱ-ի և հարկային եկամուտների կանխատեսումների հավանականային բաշխումը ներկայացնող գծապատկերները ցույց են տալիս տնտեսության զարգացման ապագա ընթացքի վերաբերյալ կառավարության գնահատականները՝ տնտեսական աճի ծրագրային ցուցանիշների վերաբերյալ, ինչպես նաև հարկային եկամուտների հավաքագրման կանխատեսվող ընթացքը:

Կանխատեսումների հավանականային բաշխման գծապատկերի կառուցման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է նրանով, որ բոլոր կանխատեսումները ինչ-որ չափով անորոշ են: Կարևոր է հաշվի առնել ոչ միայն կոնկրետ կանխատեսված արժեքները, այլ նաև բոլոր այն վերոնշյալ ռիսկերը, որոնց արդյունքում կարող են շեղումներ առաջանալ իրական ՀՆԱ-ի կանխատեսումների և հարկերի կանխատեսումների կենտրոնական արժեքներից: Հիմնվելով միայն կետային կանխատեսումների վրա հնարավոր չէ բավարար չափով տեղեկատվություն ներկայացնել դրանց հետ կապված անորոշությունների և դրանց աղբյուրների վերաբերյալ: Այդ պատճառով կարևորվում է որոշակի վստահության միջակայքի կառուցման խնդիրը, որը թույլ կտա գնահատել իրադարձությունների զարգացման հավանական ընթացքը: Իրական ՀՆԱ-ի և հարկերի կանխատեսումների հավանականային բաշխման ներկայացված գծապատկերները հիմնվում են Անգլիայի բանկի կողմից մշակված մեթոդաբանության վրա և հաշվի է առնում կանխատեսումների հավանականային բաշխման ասիմետրիկության առկայությունը:

Հայաստանի համար իրական ՀՆԱ-ի և հարկերի աճի կանխատեսումների բաշխման գծապատկերները կառուցվել են երեք չափորոշիչների հիման վրա.

1. կենտրոնական արժեքները, 2. անորոշության չափը (դիսպերսիան), որը ստանալու համար հիմք են հանդիսացել փաստացի պատմական շարքերի կանխատեսումային սխալները և 3. ռիսկերի հարաբերական հաշվեկշիռը՝ անհամաչափության գործակցի գնահատման նպատակով:

Ունենալով կանխատեսված կենտրոնական արժեքները, անորոշության չափը (ցրվածքը) և ռիսկերի հաշվեկշիռը՝ կառուցվել են իրական ՀՆԱ-ի և հարկերի կանխատեսումների հավանականային բաշխման գրաֆիկները 2022 թվականի համար (տես՝ Գծապատկեր 2.1):

ՀՆԱ-ի և հարկերի կանխատեսման գծապատկերներում կենտրոնական մուգ (կարմիր) ավելի նեղ միջակայքը ներառում է նաև կանխատեսման կենտրոնական սցենարը (կանխատեսված արժեքները): Որքան հավանականային կանխատեսումները հեռանում են կենտրոնական սցենարից, այնքան ավելի ցածր է դառնում դրանց իրագործման հավանականությունը, ինչը գծապատկերում արտահայտվում է ավելի թույլ գունավորմամբ: Ներկայացված բաշխումը սիմետրիկ չէ, քանի որ ապագայի համար առկա են տնտեսական աճի և հարկերի կենտրոնական կանխատեսումից ավելի ցածր մակարդակների ձևավորման ռիսկեր:

2.2. Պետական բյուջեի վրա մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսվածից շեղման ռիսկերի ազդեցության ընդհանուր գնահատականը և դրանց մեղմման հնարավորությունները

Կանխատեսումներում մեծ ուշադրություն է դարձվում նաև պետական բյուջեի ծախսերի պլանավորված մակարդակների ապահովումը խաթարող ռիսկերին, որոնք կարող են հանգեցնել լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջի առաջացման:

Աղյուսակ 20. ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների և ծախսերի, ինչպես նաև այլ հոսքերի գծով ռիսկերի ընդհանուր ազդեցությունը³¹. (ֆինանսավորման պահանջ՝ - պահանջի մեծացում, + պահանջի նվազում), մլրդ ՀՀ դրամ

Մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսվող ռիսկեր	2022
1. Կանխատեսվածից 2.0 տոկոսային կետով ավելի ցածր իրական ՀՆԱ-ի աճ	-11.9
2. 1.5 տոկոսային կետով ավելի ցածր գնաճի ռիսկ	5.3
3. Փոխարժեքի առավելագույնը 4.0 տոկոսով արժեզրկման ռիսկ	6.1
4. Ներմուծման 11.8 տոկոսով նվազման ռիսկ	-21.9
Ընդամենը	-22.4

³¹ Ընդհանուր ազդեցության գնահատականը հիմնված է մակրոտնտեսական ռիսկերի առանձին հանդես գալու ենթադրության վրա:

Աղյուսակ 21-ում ցույց են տրված գնահատված լրացուցիչ ռիսկերը, որոնք կհանգեցնեն լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջի առաջացման: Ակնհայտորեն երևում է, որ գնաճի տատանումների հետևանքով կնվազի նախատեսված ֆինանսավորման պահանջը և համապատասխանաբար կփոփոխվեն նաև պետական բյուջեի ծախսերը՝ նվազման ուղղությամբ:

Հաշվի առնելով մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսվող մակարդակից վերոնշյալ հնարավոր շեղումների ռիսկերի գնահատականները՝ ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների հավաքագրման և ծախսերի կատարման տեսանկյունից 2022 թվականին ՀՀ պետական բյուջեի դեֆիցիտի լրացուցիչ ֆինանսավորման պահանջը կկազմի շուրջ 22.4 մլրդ ՀՀ դրամ կամ ՀՆԱ-ի 0.3%-ը:

3. ԱՅԼ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՀՀ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ ՀԵՏ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ

Կանխատեսումներ: Աղյուսակ 23-ում ներկայացված է ՀՀ ֆինանսների նախարարության և այլ կառույցների կողմից ՀՀ տնտեսական աճի 2021-2022թթ. կանխատեսումների համեմատականը: Նշված կառույցներից մի մասի կողմից 2021թ. ՀՀ տնտեսական աճի կանխատեսումները տարվա ընթացքում վերանայվել են աճի ուղղությամբ: Այսպես՝ ՀՀ կենտրոնական բանկը, Ֆիթչ վարկանիշային կազմակերպությունը և Արժույթի միջազգային հիմնադրամը 2021թ. ՀՆԱ կանխատեսվող ցուցանիշը սեպտեմբեր ամսին բարձրացրել են 0.8-5.5 տոկոսային կետով՝ կանխատեսելով համապատասխանաբար 5.4%, 5.5% և 6.5% տնտեսական աճ: Համաշխարհային բանկը հունիսին ևս վերանայել է իր կանխատեսումները դեպի վերև՝ կանխատեսելով 3.4% տնտեսական աճ: Ըստ Մուդիս վարկանիշային կազմակերպության օգոստոս ամսվա կանխատեսումների՝ 2021թ. սպասվում է 4.5% տնտեսական աճ: 2021թ. ՀՀ տնտեսական աճի ավելի բարձր կանխատեսումները պայմանավորված են ինչպես ՀՀ, այնպես էլ աշխարհի տնտեսությունների վերջին զարգացումներով:

Աղյուսակ 21. ՀՀ ՖՆ և այլ կառույցների կողմից ՀՀ տնտեսական աճի կանխատեսումները (%)

	2021	2022
ՀՀ ֆինանսների նախարարություն (2021 սեպտեմբեր)	6.5	7.0
ՀՀ ֆինանսների նախարարություն (2021 հուլիս)	6.0	5.2
ՀՀ կենտրոնական բանկ (2021 սեպտեմբեր)	5.4	-
ՀՀ կենտրոնական բանկ (2021 հունիս)	4.6	2.8
Արժույթի միջազգային հիմնադրամ (2021 սեպտեմբեր)	6.5	4.5
Արժույթի միջազգային հիմնադրամ (2021 ապրիլ)	1.0	3.5
Ֆիթչ (2021 սեպտեմբեր)	5.5	5.3
Ֆիթչ (2021 մարտ)	3.2	4.0
Մուդիս (2021թ. օգոստոս)	4.5	7.5
Համաշխարհային բանկ (2021 հունիս)	3.4	4.3
Համաշխարհային բանկ (2021 հունվար)	3.1	4.5

Աղբյուրը՝ համապատասխան կառույցների հրապարակումներ

4. ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ԵՎ ԱՅԼ ՈԼՈՐՏՆԵՐՈՒՄ ԳՈՐԾՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆԸ

Ներածություն

Հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման բարելավման նպատակով Ասիական զարգացման բանկի հետ համատեղ մշակվել է ֆիսկալ ռիսկերի կառավարման բարելավման 2019-2023 թվականների ճանապարհային քարտեզը, որով նախանշված նպատակների իրականացման համար կատարվել է նաև ենթակառուցվածքային և այլ ոլորտների կազմակերպությունների (Ընկերություններ) գործունեությանն առնչվող հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատում: Այս համատեքստում, զուգահեռաբար, իր գործուն աջակցությունն է ցուցաբերել նաև Արժույթի միջազգային հիմնադրամը:

Հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման նպատակը

Հարկաբյուջետային ռիսկերի այս գնահատման նպատակն է ֆինանսական վիճակի վերլուծության միջոցով գնահատել Ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վատթարացման հավանականությունը, որը կարող է հանգեցնել պետական բյուջեից Ընկերություններին չնախատեսված փոխառությունների, սուբսիդիաների տրամադրման, սեփական կապիտալի համալրման կամ այլ վճարումներ կատարելու անհրաժեշտության, ինչպես նաև Ընկերությունների կողմից պետական բյուջե կանխատեսված շահութաբաժինների, ստացված վարկային միջոցների օգտագործման դիմաց հաշվարկված տոկոսների չվճարման և մայր գումարների չմարման:

Հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանություն

Ընկերությունների կողմից ներկայացված ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման համար կիրառվել է Արժույթի միջազգային հիմնադրամի (ԱՄՀ) կողմից հրապարակված՝ «Կորպորատիվ հատվածից առաջացող ֆիսկալ ռիսկերի կառավարման ուղեցույց»-ում (այսուհետ՝ ԱՄՀ ուղեցույց), ինչպես նաև Ասիական զարգացման բանկի խորհրդատուի հետ մշակված և ՀՀ ֆինանսների նախարարի 14.09.2018թ. N439-Ա հրամանով հաստատված «Ֆիսկալ ռիսկերի գնահատման ձեռնարկ»-ում ներկայացված մեթոդաբանությունը³², ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 06.11.2020թ. «Պետություն-մասնավոր գործընկերության ծրագրերի գծով Հայաստանի Հանրապետության պայմանական պարտավորությունների հաշվարկման և գնահատման մեթոդաբանությունը սահմանելու մասին» N1785-Լ որոշմամբ սահմանված մեթոդաբանությունը:

Պետական և համայնքային մասնակցությամբ ընկերությունների պորտֆելի նկարագրություն

2020թ. տարեկան տվյալների հիման վրա ֆինանսատնտեսական դիտարկումներ է իրականացրել ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի, ՀՀ նախարարությունների, դրանց ենթակա

³² Ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վատթարացման հավանականությունը կանխատեսելու համար հաշվարկվել է միջազգայնորեն այդ նպատակով ընդունված է. Ալթմանի «Z-միավոր» կոչվող հսկիչ ցուցանիշը: Զուգահեռաբար Ընկերությունների ֆինանսական հուսալիության մասին լրացուցիչ տեղեկատվության ստացման, ինչպես նաև «Z-միավոր»-ի ստուգաճշտման համար կիրառվել են լրացուցիչ ֆինանսական գործակիցներ (շահութաբերության, իրացվելիության, վճարունակության հաշվարկման համար), որոնք արտացոլում են կապը Ընկերությունների ֆինանսական հաշվետվությունների տարբեր հոդվածների միջև:

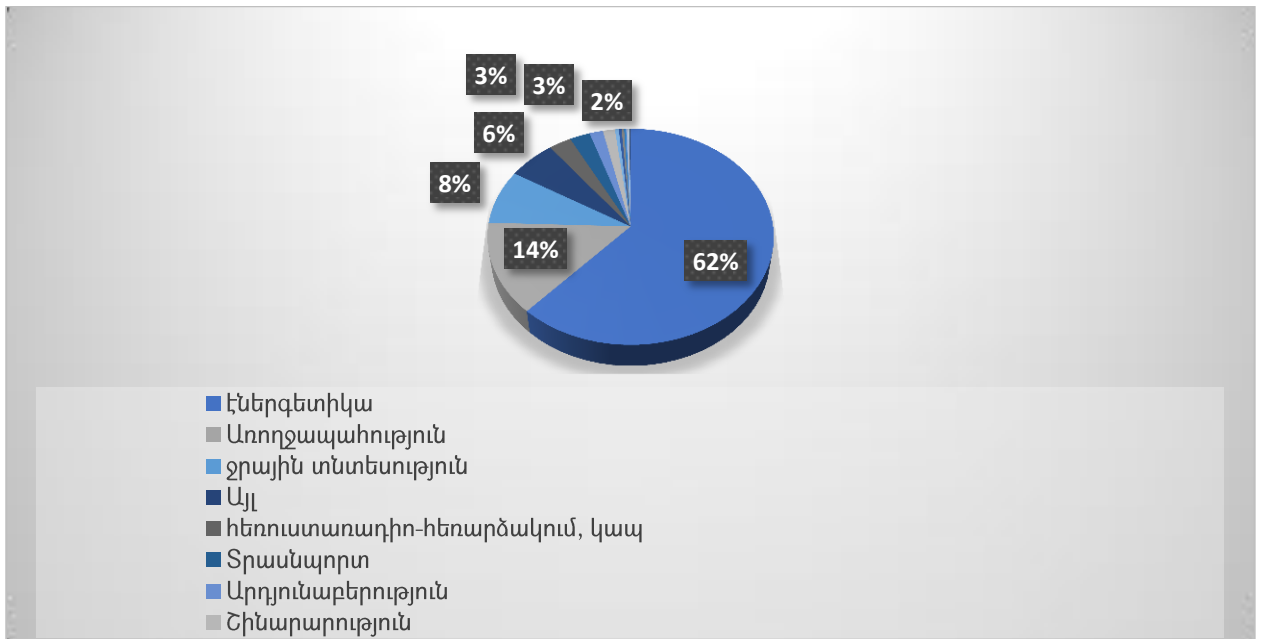
մարմինների, ՀՀ մարզպետարանների՝ թվով 24 գերատեսչությունների, ինչպես նաև Երևանի քաղաքապետարանի և ՀՀ հանրային հեռարձակողի խորհուրդի ենթակայության ընդհանուր թվով 206 ընկերություններ, որոնց սեփական կապիտալի հանրագումարը կազմել է 252.4 մլրդ ՀՀ դրամ, իսկ ակտիվները՝ 752.5 մլրդ ՀՀ դրամ: 2020թ. ընթացքում այդ ընկերություններից վնասով աշխատել են թվով՝ 64 (2019թ. դիտարկված ընկերություններից վնասով աշխատել են թվով 48-ը):

2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ գործունեության դադարեցման կամ վերակազմակերպման գործընթացում են գտնվել թվով 15 ընկերություն: Ընկերությունների 61%-ը (թվով՝ 126 ընկերություն) գործում են տարածքային կառավարման մարմինների ենթակայությամբ, որոնց ակտիվների հանրագումարը կազմում է ընդհանուր դիտանցված ընկերությունների 10%-ը):

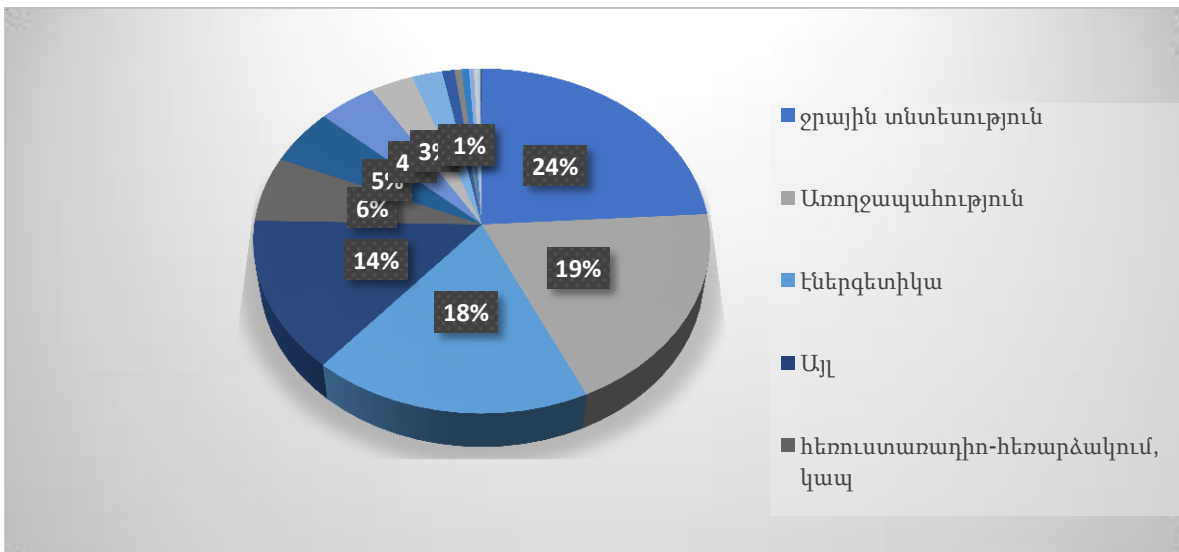
Աղյուսակ 1. Պետական և համայնքային մասնակցությամբ ընկերությունները՝ ըստ կառավարող մարմինների

ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	14
ՀՀ պետական գույքի կառավարման կոմիտե	13
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	13
ՀՀ վարչապետի աշխատակազմ	5
ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն	6
ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	7
ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն	5
ՀՀ բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության նախարարություն	8
ՀՀ քաղաքացիական ավիացիայի կոմիտե	3
ՀՀ հանրային հեռարձակողի խորհուրդ	3
ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարություն	1
ՀՀ արդարադատության նախարարություն	1
ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարություն	1
Երևանի քաղաքապետարան	48
ՀՀ Շիրակի մարզպետարան	20
ՀՀ Լոռու մարզպետարան	14
ՀՀ Գեղարքունիքի մարզպետարան	8
ՀՀ Կոտայքի մարզպետարան	8
ՀՀ Սյունիքի մարզպետարան	7
ՀՀ Արարատի մարզպետարան	6
ՀՀ Արմավիրի մարզպետարան	5
ՀՀ Տավուշի մարզպետարան	3
ՀՀ Վայոց Ձորի մարզպետարան	3
ՀՀ Արագածոտնի մարզպետարան	2
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	206

Գծապատկեր 1. Պետական և համայնքային մասնակցությամբ ընկերությունների ակտիվներն ըստ ոլորտների՝ 752.5 մլրդ ՀՀ դրամ

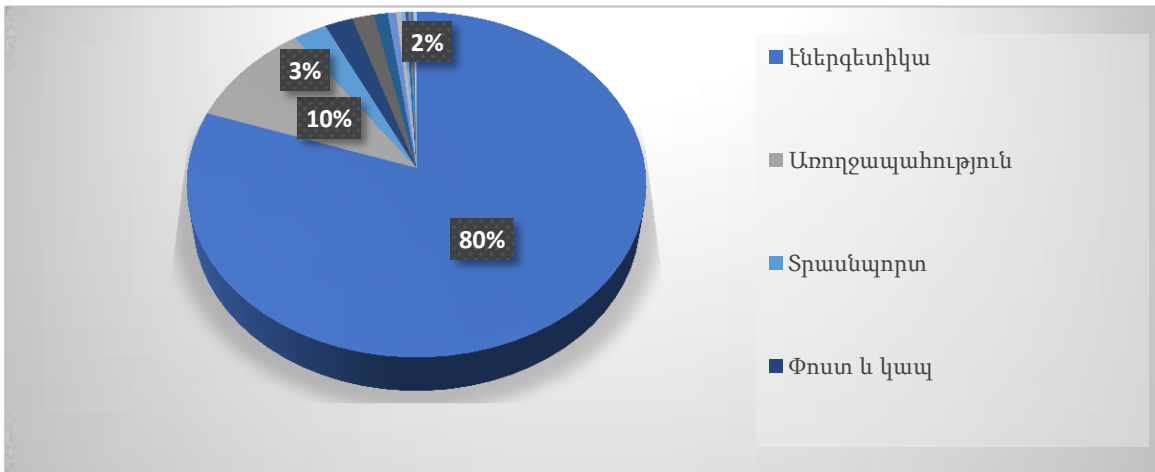

Գծապատկեր 2. Պեղական և համայնքային մասնակցությամբ ընկերությունների սեփական կապիտալը, ըստ ոլորտների՝ 252.4 մլրդ ՀՀ դրամ

Ինչպես երևում է վերը ներկայացված գծապատկերից առավել էական սեփական կապիտալ ունեցող ընկերությունները գործում են էներգետիկայի, առողջապահության և ջրային ոլորտներում:

Գծապատկեր 3. Պեղական և համայնքային մասնակցությամբ ընկերությունների պարտավորությունները, ըստ ոլորտների՝ 522.0 մլրդ ՀՀ դրամ

2020 թվականի վերջի դրությամբ դիտարկված ընկերությունների հանրագումարային պարտավորությունները կազմել են ՀՆԱ ի 8.4%-ը, պարտավորություններից 71%-ը վարկեր են, ինչն իր հերթին կազմում է ՀՆԱ-ի 6%-ը: Գծապատկերի տվյալներից ակնհայտ է, որ պարտավորությունների բաշխվածությունն ըստ ոլորտների արտացոլում է էներգետիկայի ոլորտի զգալի գերակշռումը: Այդ ոլորտի ընկերությունների պարտք/սեփական կապիտալ գործակիցը 2020թ. արդյունքներով կազմում է 3.4: Վարկային պարտավորությունների հետ կապված անհրաժեշտ է նշել, որ էներգետիկայի ոլորտի ընկերությունները չունեն ժամկետանց վարկային պարտավորություններ: Ընդ որում «Երևանի ԶԷԿ», «Բարձրավոլտ էլեկտրական ցանցեր» և «Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» ՓԲԸ-ները հանդիսանում են միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա պետությունների աջակցությամբ իրականացվող նպատակային վարկային ծրագրերի շրջանակներում ենթավարկային պայմանագրերով այդ ոլորտին տրամադրված վարկային միջոցների խոշորագույն ստացողներից: Միաժամանակ, այդ ընկերությունները նաև գեներացնում են պետական և համայնքային մասնակցությամբ ընկերությունների եկամուտների զգալի մասը՝ 54%-ը (աղյուսակ 2):

Աղյուսակ 2 Պեղական մասնակցությամբ ընկերությունների եկամուտները՝ ըստ ոլորտների մին դրամ

Ոլորտ	2018	2019	2020	Տեսակարար կշիռ % (2020)
Էներգետիկա	122,451	108,707	117,775	54%
Առողջապահություն	65,862	76,135	67,667	31%
Կրթություն	1,924	2,035	1,997	1%
Հեռուստառադիոհեռարձակում, կապ	8,534	8,675	8,385	4%
Փոստային կապի ազգային օպերատոր	6,864	7,919	8,227	4%
Ուղևորափոխադրում	4,622	7,888	2,692	1%
Ընդամենը	229,170	228,678	218,796	

ՀԱՐԿԱԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՌԻՍԿԵՐ ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՂ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Աղյուսակ 3 *Բյուջեային վարկեր և երաշխիքներ ունեցող ՊՄԸ ցուցանիշները*

մլն դրամ

Ընկերության անվանումը	Բյուջեային վարկեր և երաշխիքներ	Իրացումից Հասույթ		Զուտ շահույթ		Կուտակ ված շահույթ	Պարտավորություններ	Ֆինանսական կարգավիճակ
		2020թ.	2019	2020	2019			
«Երևանի ջերմաէլեկտրակենտրոն» ՓԲԸ	129,066	74,975	77,310	1,262	(11,972)	(28,463)	154,154	Միջին
«Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» ՓԲԸ	113,634	22,655	29,410	(1,363)	(12,797)	17,494	138,842	Էական
«Բարձրավոլտ էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ	62,871	7,699	7,505	2,439	(10,575)	3,911	116,006	Ցածր
«Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ	9,214	1,909	2,029	18	(839)	1,442	10,346	Ցածր
«Կարեն Դեմիրճյանի անվան Երևանի մետրոպոլիտեն» ՓԲԸ	5,363	4,805	1,094	790	(1,220)	557	10,178	Ցածր
«Ռադիոհզուտության արտադրության կենտրոն» ՓԲԸ	2,196		89	(386)	(272)	(1,734)	4,548	Էական
«Երջաղյուս» ՓԲԸ	254	2,108	2,158	205	230	471	955	Էական
«Համո Բեկնազարյանի անվան «Հայֆիլմ» կինոստուդիա» ՓԲԸ	153	9	13	(25)	(28)	(110)	182	Էական
«Ավտոմատիկա» ՓԲԸ	89	-	9	(57)	(34)	(321)	249	Էական

Աղյուսակ 4 *Խոշոր պարտավորություններ ունեցող պետական և համայնքային մասնակցությամբ ընկերությունների ցուցանիշները*

մլն դրամ

Անվանում	Պարտավորություններ			Ակտիվներ			Սեփական կապիտալ	
	2019	2020		2019	2020		2019	2020
«Երևանի ջերմաէլեկտրակենտրոն» ՓԲԸ	145,619	154,154	30%	148,776	143,878	19%	3,157	(10,276)
«Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» ՓԲԸ	129,767	138,842	27%	177,642	173,541	22%	47,875	34,698
«Բարձրավոլտ էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ	93,894	116,006	22%	119,756	131,268	17%	25,862	15,262
«Կարեն Դեմիրճյանի անվան Երևանի մետրոպոլիտեն» ՓԲԸ	10,125	10,178	2%	16,104	14,936	2%	5,979	4,759
«Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ	9,107	10,346	2%	13,809	14,190	2%	4,702	3,844
«Հայփոստ» ՓԲԸ	10,427	11,248	2%	24,342	24,621	3%	13,915	13,373
«Ծաղկաձորի գլխավոր մարզահամալիր» ՓԲԸ	8,607	-	0%	8,646	-	0%	39	-
«Հայաստանի հանրային հեռուստառնկերություն» ՓԲԸ	5,680	4,198	1%	8,840	7,810	1%	3,160	3,612
«Վ. Ա. Ֆանարջյանի անվան ուռուցքաբանության ազգային կենտրոն» ՓԲԸ	6,150	4,064	1%	6,150	6,893	1%	2,969	2,829
«Նաիրիտ-2» ՓԲԸ	6,110	6,117	1%	15,284	14,609	2%	9,174	8,492
«Նորք Մարաշ» բժշկական կենտրոն ՓԲԸ	5,741	6,321	1%	5,822	5,542	1%	80	(779)
«Ռադիոհզուտության արտադրության կենտրոն» ՓԲԸ	2,889	4,548	1%	2,470	3,857	0%	(419)	(691)
«Արտաշատի բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ	2,483	18	0%	2,404	2,539	0%	2,383	1,988

«Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ	2,454	8,265	2%	11,617	17,378	2%	9,163	9,113
«Պրոֆեսոր Ռ. Օ. Յոյանի անվան արյունաբանական կենտրոն» ՓԲԸ	2,126	1,927	0%	6,446	6,158	1%	4,320	4,231
«Հայավտոկայան» ՓԲԸ	1,246	1,243	0%	1,339	1,366	0%	93	123
«Շտապբուժօգնություն» ՓԲԸ	1,811	1,630	0%	3,520	3,244	0%	1,709	1,613
«Շիրակացու ճեմարան» միջազգային գիտակրթական համալիր ՓԲԸ	1,698	1,555	0%	2,307	2,354	0%	609	799
«Փարկինգ Սիրի Սերվիս» ՓԲԸ	1,744	1,034	0%	1,020	933	0%	(723)	(102)
Ընդամենը	504,076	522,325		818,641	777,154			

Ճգնաժամային տարվա ազդեցությամբ պայմանավորված՝ արտարժույթով արտահայտված պարտավորությունների առկայության պարագայում՝ փոխարժեքի տատանումը հանգեցրել է պարտավորությունների վերագնահատման և համապատասխանաբար փոխարժեքային տարբերությունից վնասների, որոնք արտահայտվել են շահութաբերության կտրուկ անկմամբ: Միաժամանակ, չնայած ճգնաժամային տարվա ազդեցությանը՝ արձանագրվել է հասույթի ավելացում՝ էներգետիկայի և առողջապահության ոլորտներում:

Հաջորդիվ ներկայացված են խոշոր կուտակված վնասներ ունեցող պետական բաժնեմասնակցությամբ ընկերությունները:

Աղյուսակ 5 *Առավելագույն կուտակված վնաս արձանագրված պետական մասնակցությամբ ընկերությունների ցուցանիշները* մլն դրամ

Ընկերության Անվանում	Կուտակված վնաս		Իրացումից հասույթ		Ջուտ շահույթ		Պարտավորություններ	
	2020		2019	2020	2019	2020	2019	2020
«Ջրառ» ՓԲԸ	(34,676)	44%	1,277	1,271	(3,093)	(893)	365	385
«Երևանի ցերմաէլեկտրակենտրոն ՓԲԸ	(28,463)	36%	74,975	77,310	1,262	(11,972)	145,619	154,154
«Արմենիկում» ՓԲԸ	(1,427)	2%	89	37	(13)	(8)	1,523	1,526
«Փարկինգ Սիրի Սերվիս» ՓԲԸ	(2,303)	3%	376	374	(175)	(156)	1,744	1,034
«Ռադիոհիզոտոպների արտադրության կենտրոն» ՓԲԸ	(1,734)	2%	-	89	(386)	(272)	2,889	4,548
«Երևանի ավտոբուս» ՓԲԸ	(2,012)	3%	1,958	874	(260)	(817)	1,004	2,518
«Երևանի ոսկերչական գործարան» ՓԲԸ	(1,737)	2%	29	18	(141)	(108)	166	165
«Համո Բեկնազարյանի անվան «Հայֆիլմ» կինոստուդիա» ՓԲԸ	(110)	0%	9	13	(25)	(28)	495	182
«Նաիրիտ-2» ՓԲԸ	(1,391)	2%	6	-	(348)	(682)	6,110	6,117
«Գյումրու բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ	(559)	1%	1,687	1,580	4	(82)	1,169	1,276
«Նորք Մարաշ» բժշկական կենտրոն ՓԲԸ	(1,262)	2%	4,945	4,989	39	(951)	5,741	6,321
«Ավտոմատիկա» ՓԲԸ	(321)	0%	-	9	(57)	(34)	338	249
«Ալավերդու բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ	(198)	0%	643	575	26	5	750	672

2019 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ էական կուտակված վնաս էին արձանագրել մասնավորապես ջրային ոլորտի ընկերությունները: Այդ ոլորտի մասով արձանագրված վնասի

առաջացման պատճառները հիմնականում պայմանավորված են ՀԾԿ-ի կողմից դեռևս 2007թ. հաստատված սակագներով, որոնց հաշվարկների մեջ ներառված չեն ամորտիզացիոն մասհանումները: 2020 թվականին տեղի է ունեցել այդ ընկերությունների միացման ձևով վերակազմավորում, ինչը նվազեցրել է հնարավոր ֆիսկալ ռիսկերը: Անհրաժեշտ է նշել նաև, որ ջրային ոլորտի ընկերությունները չեն ունեցել ժամկետանց վարկային պարտավորություններ, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության կողմից բյուջետային երաշխիքներ չեն ստացել:

2020 թվականի արդյունքներով որոշ խոշոր ընկերությունների հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման համար կիրառված ֆինանսական գործակիցների ամփոփ արդյունքները և պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմաները ներկայացված են ստորև աղյուսակում:

Աղյուսակ 6 Պեդական մասնակցությամբ ընկերությունների ֆինանսական գործակիցները

Ընկերության անվանումը	Ծախսերի վերականգնման գործակից		Չուտ շահույթի մարժա(%)		Պարտքի սպասարկման գործակից		Վերաֆինանսավորման գործակից		Z- միավոր	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
«Երևանի ջերմաէլեկտրակենտրոն ՓԲԸ	1.06	1.08	1.68	(15.49)	0.12	0.28	2.78	6.74	(0.67)	(1.44)
«Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» ՓԲԸ	0.84	0.87	(11.13)	(43.51)	4.58	0.29	(6.41)	3.65	8.37	7.73
«Բարձրավոլտ էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ	1.42	1.60	49.15	(133.6)	0.20	0.21	2.06	2.11	1.11	0.32
«Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ	1.05	1.25	0.94	(41.37)	0.03	0.02	0.28	0.24	1.20	0.60
«Կարեն Դեմիրճյանի անվան Երևանի մետրոպոլիտեն» ՓԲԸ	1.21	0.95	22.68	(44.18)	0.03	0.10	0.68	3.22	1.58	0.27
«Ռադիոհիդրոտուայների արտադրության կենտրոն» ՓԲԸ	0.54	0.40	-	(305.8)	-	-	(0.00)	(0.09)	(2.40)	(1.96)
«Համո Բենազարյանի անվան «Հայֆիլմ» կինոստուդիա» ՓԲԸ	0.31	0.42	(268.4)	(218.7)	-	-	(2.89)	95.32	8.74	7.53
«Գյումրու բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ	1.01	0.97	0.21	(5.18)	(0.16)	0.30	3.94	(10.36)	3.20	2.68
«Ջրառ» ՓԲԸ	0.43	0.71	(242.3)	(70.3)	0	-	(0.07)	(0.13)	169.37	157.9
«Վանաձորի բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ	0.81	0.87	(4.31)	(6.77)	-	-	2.40	4.70	2.33	2.25
«Հայավտոկայարան» ՓԲԸ	0.88	1.20	(16.59)	13.50	-	0.87	0.64	1.04	0.54	1.03
Թույլատրելի սահմանային նորմա	Առնվազն 1		Առնվազն 8%		Առավելագույնը 0.5		Առավելագույնը 1		Ապահով գոտի Z>2.6, Գորշ գոտի 1.1<Z<2.6, Ծանր գոտի Z<1.1	

Ինչպես երևում է վերը ներկայացված աղյուսակից, սնանկացման կանխատեսման Ալթմանի Z-միավորը վկայում է «Երևանի ջերմաէլեկտրակենտրոն», «Բարձրավոլտ էլեկտրական ցանցեր», «Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր», «Կարեն Դեմիրճյանի անվան Երևանի մետրոպոլիտեն», «Ռադիոհիդրոտուայների արտադրության կենտրոն» և «Հայավտոկայարան» ՓԲԸ-ների ֆինանսական վիճակի վատթարացման նշանակալի հավանականության մասին (գործակիցը գտնվում է սահմանված գորշ գոտում՝ Z<1.1):

Սակայն պետք է հաշվի առնել, որ զուտ շահույթի մարժան դիտարկված ընկերություններում հիմնականում եղել է բացասական, պայմանավորված փոխարժեքային տատանումներից

առաջացած վնասներով, այնինչ ծախսերի վերականգման գործակիցը միջազգային պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորման գերազանցում է «Երևանի ջերմաէլեկտրակենտրոն», «Բարձրավոլտ էլեկտրական ցանցեր», «Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ-ներում, իսկ շարունակաբար ցածր է «Ռադիոհիդրոտոպների արտադրության կենտրոն» և «Համո Բեկնազարյանի անվան «Հայֆիլմ» կինոստուդիա» ՓԲԸ-ներում: Հաշվի առնելով «Ռադիոհիդրոտոպների արտադրության կենտրոն» ՓԲԸ-ի Ալթմանի Z միավորը և լրացուցիչ գործակիցները՝ կարելի է ենթադրել այդ ընկերության հետ կապված ֆիսկալ ռիսկերի նյութականացման բարձր հավանականության մասին:

Էներգետիկայի ոլորտի մասնավոր ընկերություններ

Հաշվետու ժամանակաշրջանում (2020թ.) էներգետիկայի ոլորտի դիտանցման ենթարկված մասնավոր ընկերությունների (թվով 4 Ընկերություններ) հիմնական գործունեությունից ստացված հանրագումարային եկամուտները նախորդ ժամանակաշրջանի (2019թ.) նկատմամբ ավելացել են 13.0 մլրդ դրամով և կազմել 476.1 մլրդ դրամ:

Հաշվետու ժամանակաշրջանում Ընկերությունների հանրագումարային ծախսերը կազմել են 451.7 մլրդ դրամ՝ նախորդ ժամանակաշրջանի 436.3 մլրդ դրամի դիմաց կամ ավել 15.4 մլրդ դրամով (3.5%-ով):

Ընկերությունների 476.1 մլրդ դրամ ընդհանուր եկամուտների և 451.7 մլրդ դրամ ընդհանուր ծախսերի արդյունքում հաշվետու ժամանակաշրջանում գործառնական շահույթը կազմել է 24.4 մլրդ դրամ:

Աղյուսակ 7 *Էներգետիկայի ոլորտի մասնավոր ընկերությունների հանրագումարային զույր շահույթը/վնասն ըստ տարիների*

հազ. դրամ

Մասնավոր ընկերություններ	2018թ.	2019թ.	2020թ.
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	16,154,475.0	14,830,506.0	(9,130,092.0)
1. «Հրազդան ԶԷԿ» ԲԲԸ	2,835,161.0	2,382,469.0	(745,127.0)
2. «Գազպրոմ Արմենիա» ՓԲԸ	14,920,000.0	524,000.0	(701,000.0)
3.«Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» ՓԲԸ	(12,353,723.0)	159,937.0	(3,107,451.0)
4. «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ	10,753,037.0	11,764,100.0	(4,576,514.0)

Անհրաժեշտ է նշել, որ ընկերությունները չունեն ժամկետանց վարկային պարտավորություններ: Ընդ որում «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» և «Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» ՓԲԸ-ները հանդիսանում են միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա պետությունների աջակցությամբ իրականացվող նպատակային վարկային ծրագրերի շրջանակներում ենթավարկային պայմանագրերով ոլորտին տրամադրված վարկային միջոցների խոշորագույն ստացողներից:

Ընկերությունները ներգրավված չեն այնպիսի տեղական կամ միջազգային դատական վարույթներում, որոնք կարող են էական ազդեցություն ունենալ այդ Ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վրա:

Ընկերությունների հարկաբյուջետային ռիսկերի գնահատման համար կիրառված ֆինանսական գործակիցների ամփոփ արդյունքները և պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմաները ներկայացված են աղյուսակում:

Աղյուսակ 8 *Էներգետիկայի ոլորտի մասնավոր ընկերությունների հանրագումարային ֆինանսական գործակիցները*

Ցուցանիշ	2018թ.	2019թ.	2020թ.	Թույլատրելի սահմանային նորմա
Ծախսերի վերականգնման գործակից	1.1	1.1	1.1	Առնվազն 1
Զուտ շահույթի մարժա(%)	3.7	3.2	(1.9)	Առնվազն 8%
Արագ իրացվելիության գործակից	2.8	2.8	2.0	Առնվազն 1
Դեբիտորական պարտքերի շրջանառություն (օր)	54.6	57.9	67.7	Առավելագույնը 60 օր
Պարտքի սպասարկման գործակից	0.1	0.1	0.1	Առավելագույնը 0.5
Վերաֆինանսավորման գործակից	1.0	0.7	1.8	Առավելագույնը 1
Z միավոր	1.23	1.4	0.2	Ապահով գոտի՝ $Z > 2.6$, Գորշ գոտի՝ $1.1 < Z < 2.6$, Ծանր գոտի՝ $Z < 1.1$:

Ինչպես երևում է աղյուսակից հաշվետու ժամանակաշրջանում սնանկացման կանխատեսման Ալթմանի Z-միավորը վկայում է Ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վատթարացման բարձր հավանականության մասին ($Z=0.2$ գտնվում է սահմանված ծանր գոտում $Z < 1.1$):

Ստուգաճշտող լրացուցիչ ֆինանսական վեց գործակիցներից երեքը չեն համապատասխանում միջազգային պրակտիկայում ընդունված թույլատրելի սահմանային նորմային և վկայում են ֆինանսական վիճակի վատթարացման բարձր հավանականության մասին:

Զուտ շահույթի մարժան բնութագրում է բիզնեսի գործառնական արդյունավետությունը: Հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ այս ցուցանիշը ցուցաբերել է նվազման դինամիկա և բավականին ցածր է պրակտիկայում կիրառվող նվազագույն նորմայից, ինչը պայմանավորված է արտարժույթային տատանումներից կրած վնասներով:

Վերաֆինանսավորման գործակիցը հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ ժամանակաշրջանի նկատմամբ ավելացել է 1.1 կետով և կազմել է 1.8, որը փաստում է, որ որոշ Ընկերություններ ի վիճակի են գործառնություններից ստացվող դրամական հոսքերի հաշվին կատարել իրենց ընթացիկ պարտավորությունները:

Հաշվի առնելով, որ հաշվետու ժամանակաշրջանում Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականությունը գնահատող Z-միավորը վկայում է Ընկերությունների ֆինանսական ծանր վիճակի հավանականության մասին ($Z=0.2$), իսկ լրացուցիչ վեց գործակիցներից երեքը չեն համապատասխանում միջազգային պրակտիկայում կիրառվող շեմային մակարդակին, հետևաբար Ընկերությունների ֆինանսական վիճակի վատթարացման հավանականությունը նշանակալի է, ինչը կարող է ֆիսկալ ռիսկերի նյութականացման

պատճառ դառնալ, օրինակ ՀՀ պետական բյուջեից ընկերություններին չնախատեսված փոխառությունների տրամադրում և/կամ պետական բյուջեից ընկերություններին նախատեսված վարկային միջոցների օգտագործման դիմաց հաշվարկված տոկոսների չվճարում:

ՀԱՄԱՌՈՏ ԱԿՆԱՐԿ

ՍՊԵՑԻՖԻԿ ՖԻՍԿԱԼ ՌԻՍԿԵՐԻ ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Սպեցիֆիկ ֆիսկալ ռիսկերն առաջանում են պայմանական պարտավորությունների կամ այլ անորոշ իրադարձությունների նյութականացման արդյունքում: Այդ իրադարձություններից յուրաքանչյուրը կարող է ենթադրել անհապաղ և/կամ շարունակական ծախսեր՝ պայմանավորված կառավարության բացահայտ պարտավորություններով (պարտավորություններ, որոնք ունեն իրավական կամ պայմանագրային հիմք) կամ թաքնված պարտավորություններով, որոնք սահմանված չեն որևէ օրենքով կամ պայմանագրով:

Ստորև կատարված ուսումնասիրությունն արտացոլում է սպեցիֆիկ ֆիսկալ ռիսկերի ընդգրկումն շրջանակը, որի համար հիմք է հանդիսացել ԱԶԲ-ի հետ համատեղ մշակված ֆիսկալ ռիսկերի կառավարման բարելավման 2019-2023 թվականների ճանապարհային քարտեզը:

Պետություն-մասնավոր գործընկերության (ՊՄԳ) ձևաչափով գործող պայմանագրերից բխող պայմանական պարտավորությունների վերլուծություն

Վերլուծության են ենթարկվել ստորև ներկայացված ՊՄԳ ձևաչափով գործող թվով երեք ընկերությունների պայմանագրերը, ինչպես նաև էլեկտրաէներգիայի գնման երեք խոշոր պայմանագրերը (որոնք նույնպես հանդիսանում են պայմանական պարտավորությունների աղբյուր, քանի որ պարունակում են երաշխավորած գնման պայմաններ):

Ստորև ներկայացվում է նշված 6 ընկերությունների վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվություն:

Աղյուսակ 9 **Գործող ՊՄԳ և ԷԳՊ պայմանագրերը**

Անվանում	Ոլորտ	Սկիզբ	Ավարտ	Պայմանական պարտավորությունների հարկաբյուջետային ռիսկի կարգավիճակը
«Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ	Տրանսպորտ	2008թ.	2038թ.	Նշանակալի
«Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ	Ջրամատակարարում և կեղտաջրերի հեռացում	2016թ.	2031թ.	Նշանակալի
«Արմենիա միջազգային օդանավակայաններ» ՓԲԸ	Տրանսպորտ	2002թ.	2032թ.	Նշանակալի
«Քոնթուր Գլոբալ հիդրո կասկադ» ՓԲԸ (Որոտան ՀԷԿ), ԷԳՊ	Էներգետիկա	2016թ.*	2038թ.	Նշանակալի
«Արմփաուեր» ՓԲԸ, ԷԳՊ	Էներգետիկա	2019թ.*	2041թ.	Միջին
«Էֆարվի Մասրիկ» ՓԲԸ, Մասրիկ-1 արևային ֆոտովոլտային էլեկտրակայան, ԷԳՊ	Էներգետիկա	2021թ.*	2041թ.	Միջին

*գործարքի ֆինանսական պայմանների բավարարման տարի. ԷԳՊ պայմանագրերի փաստացի տևողությունը կազմում է մինչև 25 տարի՝ սկսած ստորագրման տարվանից:

ՊՄԳ պայմանագրերի վերլուծության արդյունքում նյութականացման ռիսկի աստիճանը հիմնականում նշանակալի է համարվել ՊՄԳ բոլոր պայմանագրերի համար, հաշվի առնելով, որ

ճգնաժամը տարբեր ազդեցություններ է ունենում ընկերությունների դրամական հոսքերի վրա, ինչն իր հերթին մեծացնում է պայմանագրի վերաբանակցման (պայմանագրերում անհաղթահարելի ուժի ազդեցության և տնտեսական հավասարակշռության վերաբերյալ դրույթների հետևանքով) կամ պայմանագրի վաղաժամ դադարեցման (ԷԳՊ դեպքում՝ վաղաժամ հետ գնման) ռիսկերը: Իսկ շինարարության փուլում գտնվող ծրագրերի («Արմփաուեր» ՓԲԸ և «Էֆարվի Մասրիկ» ՓԲԸ) պարագայում ճգնաժամը հանգեցրել է էական ուշացումների, ինչն իր հերթին կարող է բարձրացնել էական գերաճախսեր ունենալու ռիսկը:

«Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ

ՀՀ կառավարության 07.02.2008թ. N83-Ա որոշման հիման վրա Հայաստանի Հանրապետության, «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ի և «Ռուսական երկաթուղիներ» ԲԲԸ-ի միջև 13.02.2008թ. կնքվել է «Հայկական երկաթուղու համակարգը «Ռուսական երկաթուղիներ» ԲԲԸ կողմից ստեղծված «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ փոխանցելու մասին» կոնցեսիոն պայմանագիրը:

Ծառայությունների ծավալները և երթուղիները համաձայնեցվում են յուրաքանչյուր տարի՝ հաջորդող տարվա համար, հետևաբար պայմանագրի ֆինանսական տարբեր բաղադրիչների ապագա մակարդակները բարդ է կանխատեսել:

Կոնցեսիոն պայմանագիրը ներառում է վնասի սուբսիդավորում ուղևորափոխադրման ոչ շահութաբեր ուղղությունների համար, ինչն էլ նյութականացել է յուրաքանչյուր տարի: Սակայն, ըստ պայմանագրի, վճարման ենթակա գումարների առավելագույն չափը սահմանափակվում է կոնցեսիոնների կողմից վճարման ենթակա տարեկան կոնցեսիոն վճարի չափով: Համաձայն առկա պատմական տեղեկատվության, կոնցեսիոն պայմանագրի սկզբից ի վեր որևէ այլ պայմանական պարտավորության նյութականացում տեղի չի ունեցել:

Կոնցեսիոն պայմանագիրը նախատեսում է նաև փոխհատուցումներ մի շարք դեպքերում, որոնց նյութականացման ռիսկի հավանականությունն ավելանում է՝ պայմանավորված համավարակի հետ կապված ճգնաժամով: Այդպիսի դեպքերից են՝

- Օրենսդրության անբարենպաստ փոփոխություն,
- Անհաղթահարելի ուժի ազդեցության մեղմման ծախսեր,
- Անհաղթահարելի ուժի ազդեցության հետևանքով պայմանագրի վաղաժամ դադարեցման հետ կապված վճարումներ,
- Կոնցեդենտի կողմից պարտավորությունների չկատարման հիմքով պայմանագրի վաղաժամ դադարեցման վճարներ,
- Փոխադարձ համաձայնությամբ պայմանագրի վաղաժամ դադարեցման վճարներ:

Կոնցեսիոն պայմանագրի վաղաժամ դադարեցման մասով պայմանական պարտավորությունները հիմնականում չափելի են և դրանց առավելագույն ազդեցությունը վատագույն սցենարի դեպքում ներկայում գնահատվում է մոտ 100 մլրդ ՀՀ դրամ³³, ընդ որում այդ հնարավոր գումարը կոնցեսիոն գործունեության ընթացքում աճում է՝ հաշվի առնելով պայմանագրի պայմանները:

Կոնցեսիոն պայմանագրի ֆիսկալ ռիսկայնության կարգավիճակը մինչև համավարակը գնահատվում էր միջին, իսկ համավարակի հետ կապված ճգնաժամով պայմանավորված՝

1 Կիրառվել է Ասիական Զարգացման Բանկի կողմից մշակված մեթոդաբանությունը՝ ինչպես և սույն փաստաթղթում ներկայացվող այլ հաշվարկների դեպքում:

նշանակալի, չնայած նրան, որ ընկերությունը 2018թ. համեմատ 2019թ. կրկնապատկել է շահույթը, իսկ 2020թ. արձանագրել է նույնիսկ ավելի բարձր շահույթ՝ ի հեճուկս բեռնափոխադրման ծավալների աճի և այլ գործոնների (վնասաբեր ուղևորափոխադրման գործառնություններն էականորեն նվազել են 2020թ., իրականացվել է նաև ակտիվների վաճառք): 2021 թվականի առաջին կիսամյակի բեռնափոխադրումների ֆիզիկական ծավալները 3% գերազանցում են 2019 թվականի նույն ժամանակաշրջանը՝ պայմանավորված ներքին բեռնափոխադրումների ծավալների ավելացմամբ 16%-ով, արտաքին ապրանքաշրջանառության նվազման պարագայում: Իսկ ուղևորափոխադրումների քանակը նույնն է, ինչ 2019 թվականի առաջին կիսամյակում:

Ֆիսկալ ռիսկի կարգավիճակը նշանակալի է՝ հիմնվելով պայմանագրում ճգնաժամային ժամանակաշրջանի կարգավորումներով, ինչպես նաև անավարտ վերաբանակցություններով:

«Վեոլիա ջուր» ՓԲԸ

21.11.2016թ. ՀՀ կառավարության և «Վեոլիա Օ Կոմպանի Ժեներալ Դեզ Օ» կոմանդիտային բաժնետիրական ընկերության և «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ-ի (այսուհետ՝ Ընկերություն) միջև կնքվել է «Երևան Ջուր», «Հայջրմուղկոյուղի», «Լոռի-ջրմուղկոյուղի», «Շիրակ-ջրմուղկոյուղի» և «Նոր Ակունք» փակ բաժնետիրական ընկերությունների կողմից օգտագործվող ու պահպանվող ջրային համակարգերի և այլ գույքի վարձակալության պայմանագիր՝ 15 տարի ժամկետով (Վարձակալական պայմանագիր):

Վարձակալական պայմանագրի շրջանակներում առկա են մի շարք նշանակալի պայմանական պարտավորություններ, այդ թվում.

- Վարձակալի կողմից պարտադիր կապիտալ աշխատանքների ծրագրի շրջանակից դուրս այլ աշխատանքների իրականացման դեպքում Վարձատուի կողմից համապատասխան գումարի փոխհատուցում,
- Բազային սակագնի երաշխիք, որն արդեն երկու անգամ կիրառվել է՝ ներառյալ վարձակալական վճարի կրճատում (արդեն երկու անգամ կիրառվել է),
- Վարձակալական պայմանագիրը պարունակում է վերաբանակցությունների և վաղաժամկետ դադարեցման բազմաթիվ դեպքեր: Առաջիկայում Վարձակալական պայմանագրի վաղաժամկետ դադարեցման ռիսկը համարվել էր ցածր՝ առնվազն մինչև 2025թ., ինչը պայմանավորված էր մինչև կորոնավիրուսի համավարակն իրականացված՝ պայմանագրի վերաբանակցմամբ: Պայմանագրի վաղաժամ դադարեցման գծով պայմանական պարտավորությունը մասնակի չափելի է և գնահատվել է 74.6 մլրդ դրամ՝ միջանկյալ սցենարի դեպքում, որտեղ նման վճարումը չի կարող գերազանցել ապագա ակնկալվող վարձակալական վճարների գումարը:

Մինչև COVID-19 համավարակը, Վարձակալական պայմանագրի գծով պայմանական պարտավորությունների ֆիսկալ ռիսկի կարգավիճակը գնահատվել է միջին, սակայն հաշվի առնելով թարմացված տեղեկատվությունը՝ հարկաբյուջետային ռիսկի կարգավիճակը ներկայում նշանակալի է: Դա պայմանավորված է դեբիտորական պարտավորությունների հավաքագրման ցուցանիշների վատթարացմամբ և իրավաբանական անձանցից հասույթների 14% նվազմամբ, ինչը հանգեցրել է գործառնական շահույթի 8% նվազման:

«Արմենիա Միջազգային Օդանավակայաններ» ՓԲԸ

Կոնցեսիոն պայմանագիրը գործում է 2002թ-ից՝ Երևանի «Զվարթնոց» օդանավակայանի համար, իսկ 2007թ-ից ներառում է նաև Գյումրու «Շիրակ» օդանավակայանը: Մայր ընկերությունը աշխարհի օդանավակայանների խոշորագույն օպերատորներից է՝

«Կորպորասիոն Ամերիկա Ս.Ա.» ընկերությունն, որը ցուցակված է Նյու Յորքի ֆոնդային բորսայում:

Խումբը մինչև 2019 թվականը շահութաբերության բարձր ցուցանիշներ ուներ, իսկ ՀՀ-ի դուստր ձեռնարկությունը եղել է ամենաարդյունավետներից մեկը:

Պայմանագիրը Կոնցեսիոներին հնարավորություն է տալիս միակողմանիորեն երկարացնել կոնցեսիայի տևողությունը:

Հաշվի առնելով ընկերության բարձր շահութաբերությունը՝ պայմանագրի վաղաժամ դադարեցման պայմանական պարտավորությունը և ընկերության բիզնես ռիսկը գնահատվել են ցածր: Սակայն իրավիճակը փոխվել է պայմանավորված համավարակով, քանի որ աշխարհում օդանավակայանների ոլորտը ճգնաժամից առավել տուժածներից մեկն է:

Ընկերությունը ստիպված եղավ հայցել պայմանագրի ֆինանսական քովենանթի չեղարկում, որը բավարարվեց ֆինանսավորողի կողմից:

«Կորպորասիոն Ամերիկա Ս.Ա.» ընկերության համախմբված դրամական մնացորդները շարունակել են նվազել 2020 թվականի դեկտեմբերի վերջից հետո՝ չնայած ստացված փոխհատուցումների և վարկերի վերակառուցման համաձայնագրերի: Այս ցուցանիշը կարող է վկայել այն մասին, որ Խումբը անհրաժեշտության դեպքում չի կարողանա աջակցել «ԱՄՕ» ՓԲԸ-ին:

Ինչպես երևում է Հայաստանի ուղևորափոխադրումների վիճակագրությունից, գործառնական արդյունքների բարելավումը, շարունակվել է 2-րդ եռամսյակում (ուղևորների գրեթե 80% աճ 1 -ին եռամսյակի համեմատ), սակայն թվերը էականորեն ցածր են 2019 նախաճգնաժամային տարվա համեմատ (մոտ 2 անգամ պակաս առաջին կիսամյակի համար):

Բեռնափոխադրումների ծավալները ևս շարունակում են վերականգնվել և առաջին կիսամյակում դրանց ծավալը հասել է 2019թ. մակարդակի 87%-ին: 2020թ. վերջին եռամսյակն արդեն ցույց էր տվել դրական EBITDA, 2021 թվականի առաջին եռամսյակում արձանագրվեց մոտ 35% EBITDA մարժա՝ ինչպես եկամուտների աճի, այնպես էլ ծախսերի խնայողության շնորհիվ: 2021թ. երկրորդ եռամսյակում միտումն էլ ավելի է բարելավվել՝ EBITDA- ի մոտ 49% մարժա և, արդյունքում՝ դրական զուտ եկամուտի ցուցանիշ:

Կանխիկի մնացորդը 2021 թվականի երկրորդ եռամսյակում աճել է՝ առաջին եռամսյակի համեմատ, կազմելով 27.8 մլն ԱՄՆ դոլար, ինչը համադրելի է 2021 թվականի պարտքի սպասարկման հետ, որը վարկերի վերակառուցման արդյունքում բարձր չէ: Կանխիկի մնացորդն այժմ շատ մոտ է 2022 թվականին պարտքի սպասարկման գծով սպասվող վճարումներին:

Պայմանավորված Քովիդ-19 «դելտա շտամմի» տարածմամբ պահպանվում է անորոշությունը ընկերության վարկի սպասարկման գծով վճարումները կատարելու կարողության վերաբերյալ այն ժամանակաշրջանում, երբ, համաձայն վարկային համաձայնագրի փոփոխության, կվերսկսվեն մայր գումարի մարումները: Ժամանակավորապես նվազել է ռիսկն առ այն, որ միջազգային սինդիկացված վարկի շրջանակներում վարկատուները կարող են դեֆոլտ հայտարարել և արագացնել վարկի հետվճարումը և հաշվի առնելով, որ ընկերության բաժնետոմսերը և ակտիվները գրավադրված են ի օգուտ վարկատուների, ՀՀ կառավարությունը կարող է պարտավորված լինել ստանձնելու վարկի մարումը: Պայմանագրի վաղաժամ դադարեցման դեպքում առկա են այլ, ավելի մեծ պարտավորություններ, որոնք սակայն չափելի չեն: Վերը նշված հանգամանքներից ելնելով, սույն ՊՄԳ պայմանագրի գծով պայմանական պարտավորությունների ֆիսկալ ռիսկի կարգավիճակը նշանակալի է:

«Քոնթուր Գլոբալ հիդրո կասկադ» ՓԲԸ

Ընկերությունը հանդիսանում է հիդրոէլեկտրաէներգիայի արտադրության առանցքային համալիր, նախկինում պետական մասնակցությամբ ընկերություն էր, որը մասնավորեցվել և վաճառվել է էլեկտրաէներգիայի արտադրությամբ զբաղվող «Քոնթուր Գլոբալ» խոշոր միջազգային խմբին: Ընկերությունն իր ամբողջ հզորությունը և փաստացի արտադրված էլեկտրաէներգիան վաճառում է «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ-ին (ՀԷՏ)՝ ՀԾԿԿ կողմից հաստատված սակագներով: ՀԷՏ ընկերությունը պարտավոր է գնել արտադրված ամբողջ էլեկտրաէներգիան, իսկ չգնելու դեպքում՝ վճարել փոխհատուցում, որը մինչ այժմ չի կիրառվել: Ամենախոշոր պայմանական պարտավորությունը դա պետության կողմից հիմնական միջոցների հետգնման պարտավորությունն է, որոնց արժեքը 2019թ. վերջին կազմել է 90.1 մլրդ դրամ, սակայն հիմնական միջոցների ավելացման հետևանքով այն կդառնա 99.6 մլրդ դրամ:

Նշենք նաև, որ ընկերությունը ներկայում մարում է Վերականգնման վարկերի բանկից (KfW) Եվրոյով ստացված վարկը, ինչպես նաև 3 այլ ՄՖՀ-ներից, այդ թվում՝ Միջազգային ֆինանսական կորպորացիայից, ԱՄՆ դոլարով ստացված վարկեր (մյուս երկու վարկերը կապված են Նիդերլանդների և Գերմանիայի կառավարությունների հետ), որոնք տրամադրվել են թե մինչ մասնավորեցումը և թե մասնավորեցումից հետո: Հարկ է նկատել նաև, որ 2020թ. ԱՄՆ դոլարի և Եվրոյի փոխարժեքները դրամի նկատմամբ աճել են:

2019թ. ընկերության գործունեությունը եղել է շահութաբեր: Սակայն, 2020թ. COVID-19 համավարակի հետևանքով տնտեսական ակտիվության կտրուկ նվազման հետ մեկտեղ, ընկերությունն արձանագրել է շատ ավելի ցածր հասույթի մակարդակ (մոտ 25 տոկոս կրճատում), ինչը խիստ ազդեցություն է ունեցել ընկերության գործունեության վրա (ցածր գործառնական շահույթի մակարդակ, դրամական հոսքերի և փոխառու կապիտալից ստացվող եկամտի նվազում): Ի լրումն, ավելացան նաև արտարժույթի փոխարժեքի հետ կապված վնասները՝ ԱՄՆ դոլարի և Եվրոյի նկատմամբ արժեզրկման հետևանքով, ինչը հանգեցրեց պարտքի սպասարկման առավել մեծ ծախսերի: Արդյունքում, 2020թ. զուտ վնասները գերազանցել են հասույթը և ընկերությունն արձանագրել է սեփական կապիտալի բացասական մակարդակ՝ չնայած բաժնետերերի կողմից հավելյալ սեփական կապիտալի ներարկմանը: Ընկերությունը շարունակում է սպասարկել իր վարկերը՝ շնորհիվ բաժնետերերի հավելյալ աջակցության, որոնք տրամադրվել են ավելի քան 10 մլրդ դրամ ծավալով արտակարգ աջակցության վարկ (համարժեք է ընկերության 2020թ. հասույթին):

Հասույթի գեներացումը պետք է բարելավվի 2021թ., սակայն վերականգնման տեմպի մասով դեռևս անորոշություն կա: Ֆիսկալ ոլորտի կարգավիճակը նշանակալի է՝ հաշվի առնելով ընկերության ֆինանսական վիճակը և այն փաստը, որ ընկերությանը չեն բավարարում հաստատված սակագները: Ամեն դեպքում, մեղմացուցիչ գործոն է նաև այն, որ բաժնետերերը, որոնք հանդիսացել և 2020թ. ընթացքում շարունակել են հանդիսանալ շահութաբեր ընկերությունների խումբ, 2020թ. ընթացքում աջակցել են ընկերությանը:

«Ռենկո Ս.Պ.Ա.» և «Արմփաուեր» ՓԲԸ (Երևանի նոր ՋԷԿ)

Ընկերությունը Երևան քաղաքում կառուցում է ջերմային էլեկտրակայան, հանդիսանում է աշխարհում էլեկտրաէներգիայի արտադրության խոշոր գործունեություն իրականացնող իտալական Ռենկո էներգետիկական խմբի և գերմանական Սիմենս խմբի դուստր ընկերություն: Ծրագիրը գտնվում է շինարարության փուլում: Ծրագրի գնահատված արժեքը կազմում է մոտ 300 միլիոն ԱՄՆ դոլար, որի 70 տոկոսը ֆինանսավորվում է ՄՖԿ վարկի միջոցով: Կոնցեսիայի ժամկետը կազմում է 20 տարի՝ սկսած առևտրային շահագործման մեկնարկից, որը նախատեսվում է 2022թ.: 2020թ. վերջի դրությամբ, ավարտված էին ծրագրի աշխատանքների

75 տոկոսը, իսկ 2021թ. մարտի վերջի դրությամբ՝ 78 տոկոսը: Փաստացի, COVID-19 համավարակի հետևանքով, շինարարության մասով եղել է 168 օր ուշացում, սակայն ընկերության կողմից ձեռնարկված վերջին միջոցները թույլ են տալիս նշված ուշացումը կրճատել 45 օրով: Այս ուշացումից առաջացող գերաճախսերը գնահատվում են 6 մլն ԱՄՆ դոլար, իսկ կայանի շահագործման հանձնումը կհետաձգվի առնվազն 4 ամսով: Ենթադրվում է, որ հավելյալ ծախսերը ծածկվելու են բաժնետերերի կամ լրացուցիչ պարտքի ներգրավման միջոցով:

Հիմնական պայմանական պարտավորությունը ՀՀ կառավարության կողմից պարտավորությունների չկատարման հետևանքով պայմանագրի վաղաժամ դադարեցման դեպքում կայանի հետգնման պարտավորությունն է (նյութականացման դեպքերն են՝ օտարումը, բռնագրավումը, զավթումը, կառավարությանն առնչվող անվճարունակության դեպքի տեղի ունենալը, պայմանագրի շրջանակներում պետության կողմից տրված հավաստիացումների և երաշխիքների էական խախտումը, ծրագրի կառուցման կամ շահագործման՝ Կառուցապատողի կարողության վրա էականորեն և անբարենպաստ կերպով ազդող օրենսդրական փոփոխությունը): Առաջին տարվանից հետո, պայմանական պարտավորության գումարին կավելանա 15 տոկոս հավելավճար՝ ի հավելումն ներդրման գումարի, իսկ այնուհետև գումարը կնվազի տարեկան 4 տոկոսով:

Առկա է նաև պետության կողմից երաշխավորված՝ ՀԷՑ ընկերության պարտավորություն՝ գնել արտադրված ամբողջ էլեկտրաէներգիան, իսկ չգնելու դեպքում՝ վճարել փոխհատուցում, սակայն այդ պայմանական պարտավորությունը դեռևս չի գործում, քանի որ կայանը դեռ շահագործման չի հանձնվել:

Քանի որ ծրագիրն այլևս հնարավոր չէ դադարեցնել կամ էլ ծրագրի իրականացումը ստանձնելու դեպքում պետությունը ստիպված կլինի այն ավարտին հասցնել, ապա ներկայումս պայմանական պարտավորությունը սահմանափակվում է ներդրման 300 մլն ԱՄՆ դոլար գումարով: Առևտրային շահագործման մեկնարկից հետո այդ գումարը ժամանակավորապես կբարձրանա:

Հաշվի առնելով COVID-19 համավարակը, որը հանգեցրել է աշխատանքների էական ուշացման, ինչպես նաև ապագայում վաճառվելիք էլեկտրաէներգիայի հնարավոր ծավալների շուրջ անորոշության (ինչը բարձրացնում է վերը նշված ՀԷՑ-ի պարտավորության ռիսկայնությունը), ծրագրի ֆիսկալ ռիսկի կարգավիճակը գնահատվում է միջին:

«Մասրիկ-1» արևային ֆոտովոլտային կայան

Այս նախագծի շրջանակներում կառուցվում է առաջին ամենամեծ արևային էլեկտրակայանը՝ 55 Մվտ դրվածքային հզորությամբ: Այն պատկանում է La Providencia և FRV իսպանական մասնագիտացված խմբերին և ֆինանսավորվում է IFC-ի, EBRD-ի և Ֆինլանդիայի կառավարության վարկային միջոցներով: Ծրագրի ընդհանուր արժեքը 50.2 մլն ԱՄՆ դոլար է: Ֆինանսական փակումը տեղի է ունեցել 2020թ. հուլիսին, իսկ աշխատանքները նախատեսվում է ավարտել 2022թ-ին:

Նախագծի իրականացման արդյունքում առկա են մի շարք պայմանական պարտավորություններ, մասնավորապես արտադրվող էլեկտրաէներգիայի համար գնման երաշխիք ՀՀ կառավարության կողմից, և անբարենպաստ իրադարձությունների դիմաց լրացուցիչ հատուցման իրավունք, որը կարող է առաջանալ միայն շինարարության ավարտից մեկ տարվա ընթացքում:

Հիմնական պայմանական պարտավորությունը գործարքի ֆինանսական կայացումից հետո վաղաժամ դադարեցումն է՝ ՀՀ կառավարության գործողությունների հետևանքով, տարբեր հիմքերով (ա) Կառավարությունը չի կատարում իր կողմից պարտավորություն հանդիսացող որևէ վճար, (բ) որևէ պետական մարմնի կողմից էքսպրոպրիացիայի կամ հարկադիր ձեռքբերման է ենթարկվել ծրագրի տարածքը, կայանը, գ) Կառավարությանը վերաբերող անվճարունակության դեպք, դ) Օրենքի փոփոխություն կամ անբարենպաստ պայմանի դեպք, որը վերացված կամ փոփոխված չէ 180 (մեկ հարյուր ութսուն) օրվա ընթացքում և անհնար է դարձնում կայանի կառուցումը կամ շահագործումը: Կառուցապատողի կողմից. ե) Կառավարության կողմից Համաձայնագրի ցանկացած այլ էական խախտում, եթե այդ խախտումը չի վերացվել 180 օրվա ընթացքում:

Կիրառելի բանաձևը թույլ է տվել հաշվարկել առավելագույնը 26.2 մլրդ ՀՀ դրամի փոխհատուցում, որն այնուհետև կնվազի շինարարության ավարտից հետո: Ինչպես նշվեց, այլ պայմանական պարտավորությունները դեռ չեն կարող չափվել:

Հաշվի առնելով Covid-19 համավարակի հետևանքներից բխող անորոշությունների ներկա համատեքստը և հովանավորների ֆինանսական վիճակի ու շինարարության առաջընթացի կարգավիճակի վերաբերյալ տեղեկատվության բացակայությունը, նախագծի ֆիսկալ ռիսկի կարգավիճակը դասակարգվում է միջին:

2020թ. դեկտեմբերի դրությամբ ՊՄԳ ծրագրերի գծով պայմանական պարտավորությունների ամփոփ աղյուսակ

Աղյուսակ 10 Պայմանական պարտավորությունների ամփոփ հաշվարկ

մյն դրամ

Ծրագրի անվանում	Այլ ՊՊ	Վաղաժամ դադարեցում	Ընդհանուր ՊՊ	ՀՆԱ նկատմամբ %
«Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ		100,024.0	100,024.0	1.6
«Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ	18,200.0	74,585.0	92,785.0	1.5
«Արմենիա միջազգային օդանավակայաններ» ՓԲԸ	35,776.0	Առկա չէ	35,776.0	0.6
«Քոնյուր Գլոբալ հիդրո կասկադ» ՓԲԸ		99,600.0	99,600.0	1.6
«Արմփաուեր» ՓԲԸ		156,000.0	156,000.0	2.5
«Էֆարվի Մասրիկ» ՓԲԸ		26,169.0	26,169.0	0.4
Ընդամենը	53,976.0	456,378.0	510,354.0	8.26

Հաշվարկը հիմնված է 2020թ. վերջին արդեն իսկ մշակված պարտավորությունների տվյալների բազայի թարմացված տարբերակի վրա:

2021 թվականի հունիսի 18 կառավարության որոշմամբ հաստատվել է Հայաստանում արդյունաբերական մասշտաբի «Այգ-1» արևային ֆոտովոլտային ծրագրի շրջանակում կազմակերպված մրցույթի ընթացակարգի արդյունքները՝ հաղթող ճանաչելով «Աբու Դաբի Ֆյուչեր Էներջի Քոմփանի» ՀԲԸ («Մասդար»): Ծրագրի իրականացման շուրջ կնքվելու է կառավարության աջակցության համաձայնագիր, ֆինանսական կայացման վերջնաժամկետ է սահմանվում 2022 թվականի դեկտեմբեր ամիսը:

Բնական և մարդածին աղետներից առաջացող ֆիսկալ ռիսկեր

Աղետների ռիսկերը կարող են ունենալ հիմնականում բնական պատճառներ, հատկապես՝ հիդրոդերևութաբանական (ջրհեղեղներ, կարկտահարություն, ցրտահարություն, երաշտ, փոթորիկ), երկրաֆիզիկական (երկրաշարժ, հրաբխի ժայթքում, սողանք), կենսաբանական (համաճարակներ և պանդեմիաներ, սանիտարական այլ ճգնաժամեր), տիեզերական (հեռահաղորդակցության և էլեկտրաէներգետիկ խափանումների հանգեցնող արեգակնային փոթորիկներ): Սակայն, կարող են լինել նաև այլ պատճառներ, հատկապես՝ տեխնոլոգիական, բնատեխնածին:

2019թ. բնական աղետների (կարկտահարություն և ցրտահարություն) հետևանքով վնասվել է 15698 հա ցանքատարածություններ, որոնց հասցված ընդհանուր վնասը կազմել է 9,578 մլն դրամ: 50-100% տուժած հողօգտագործողներին տրամադրվել է 437.0 մլն դրամ գումարի փոխհատուցում: 2020թ. տեղի ունեցած բնական աղետների հետևանքով կրած վնասի փոխհատուցում չի նախատեսվել, քանի որ պետական աջակցության միջոցով իրականացվում է գյուղատնտեսության ոլորտում ապահովագրական համակարգի ներդրման փորձնական ծրագիր:

2021թ. գյուղատնտեսական տարվա համար ապահովագրվող մշակաբույսերի ցանկը և ծրագիրն ընդգրկող մարզերի շրջանակն ընդլայնվել է՝ ներառելով կարտոֆիլ, սալոր և ձմերուկ/սեխ մշակաբույսերը: 2021 թվականի մարտի 31-ի դրությամբ ապահովագրական ընկերությունները կնքել են 2581 ապահովագրական պայմանագիր, ապահովագրավճարը կազմել է շուրջ 439.3 մլն դրամ, որից սուբսիդավորված գումարը՝ շուրջ 256.6 մլն դրամ: Կնքված պայմանագրերի արդյունքում ապահովագրված այգիների և ցանքատարածությունների մակերեսը կազմել է 3952 հա: Գյուղատնտեսության ապահովագրության պայմանագրերի կնքման գործընթացը շարունակվում է: 2021թ. ՀՀ պետական բյուջեով միջոցառման համար նախատեսվող գումարի չափը կկազմի է 500 մլն դրամ:

Հայաստանը նաև մեծապես ենթարկվում է երկրաշարժի ռիսկի՝ ինչպես ցույց է տվել 1988թ. Սպիտակի երկրաշարժը: Երևանի տարածաշրջանը սեյսմազետների կողմից համարվում է բարձր ռիսկի գոտի, մասնավորապես՝ Գառնու խզվածքի պատճառով, և այստեղ առկա է խոշոր, ավերիչ երկրաշարժերի պատմություն: Այդ տարածքում խոշոր երկրաշարժը կարող է ծանր մակրոտնտեսական հետևանքներ ունենալ: Հայաստանը պատմականորեն խոցելի է եղել երկրաշարժերի տեսանկյունից: 1988թ. տեղի ունեցած վերջին ավերիչ երկրաշարժի հետևանքով երկրի հյուսիսային շրջաններում պատճառված տնտեսական վնասները կազմել են մոտավորապես 15-20 մլրդ ԱՄՆ դոլար: Նշված վնասները գերազանցում էին նախկին Հայկական ԽՍՀ ՀՆԱ-ն:

Համաձայն աղետների ռիսկի կառավարման վերաբերյալ ԱԶԲ 2014թ. զեկույցի, Երևանում 7.0 բալ ուժգնությամբ երկրաշարժի հետևանքով կարող է զոհվել մինչև 300 հազար մարդ, ինչը պայմանավորված է ոչ համարժեք, խորհրդային ժամանակաշրջանի մեծաթիվ շենքերի, հատկապես՝ խոշոր բազմաբնակարան շենքերի առկայությամբ:

Նախնական ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ տնտեսական վնասները կարող են կազմել մինչև ՀՆԱ 100 տոկոսը (Համաշխարհային Բանկ և ԱԶԲ):

Համաձայն Հայաստանում աղետների ռիսկի ֆինանսավորման վերաբերյալ Համաշխարհային բանկի 2017թ. զեկույցի, փաստ է, որ Սպիտակի երկրաշարժի հետևանքներից վերականգնումը շարունակելու ուղղությամբ ծախսեր իրականացվում էին

առնվազն մինչև 2015թ.: Ակնհայտ է, որ խոշոր երկրաշարժի համար Հայաստանի ֆիսկալ ճկունությունը փոքր է, հետևաբար առավել քան անհրաժեշտ են նման իրադարձության ազդեցությունը (զոհեր, տնտեսական ու ֆիսկալ ազդեցություններ) նախօրոք նվազեցնելուն ուղղված՝ ռիսկերի կրճատման բոլոր ջանքերը, հատկապես՝ շենքերի արդիականացումը և ամրացումը, որի համար հնարավոր են ցածր ծախսատարությամբ լուծումներ և որի մասով Հայաստանն ունի փորձառություն:

2016թ. մեկնարկել է «Սեյսմիկ անվտանգության բարելավման ծրագիրը», որը նախատեսված է ավարտել 2024 թվականի մայիս ամսին:

Ծրագիր շրջանակներում ընդգրկված են 46 դպրոցներ, որոնցից փաստացի կառուցվել և հանձնվել է շահագործման 6 դպրոց, 1 դպրոց գտնվում է շահագործման հանձման գործընթացում, 12 դպրոցներ գտնվում են շինարարության փուլում, 2 դպրոցների նախագծային աշխատանքները ավարտվել են, 13 դպրոցներ գտնվում է նախագծման տարբեր փուլերում, 2 դպրոցների համար իրականացվում է շենքերի տեխնիկական վիճակի ուսումնասիրության աշխատանքներ, ևս 10 դպրոցների ուղղությամբ դեռևս աշխատանքներ չեն կատարվում:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է անվտանգ կրթական պայմաններ ստեղծել 19800 աշակերտների համար, ինչը կազմում է պետական դպրոցներում սովորող աշակերտների 5%:

ՀՀ 2021թ. պետական բյուջեով ծրագրի իրականացման համար նախատեսված է 4.1 մլրդ դրամ:

Կենսաբանական վտանգների առումով, ինչպես այլ երկրներում, այնպես էլ ՀՀ-ում, Covid-19 համավարակի տարածումը՝ չնայած վաղ ձեռնարկված միջոցառումներին այն տարբեր կասկադային ազդեցությունների միջոցով վերածվեց տնտեսական և սոցիալական ճգնաժամի՝ 2020թ. տեղի ունեցած տնտեսական անկմամբ: Կորոնավիրուսային համավարակի տնտեսական ու սոցիալական հետևանքների չեզոքացման համար 2020թ. և 2021թ. նախատեսվել է համապատասխանաբար՝ 71.8 մլրդ ՀՀ դրամ և 23.7 մլրդ ՀՀ դրամ:

Պետության դեմ իրականացվող դատական վարույթներից առաջացող ֆիսկալ ռիսկեր

ՀՀ ՖՆ մասնակցությամբ պետության դեմ քննվող հայցերի քանակը 2021թ. մայիսի դրությամբ կազմում է 917, մոտ 11.7 մլրդ ՀՀ դրամի, 1.6 մլն ԱՄՆ դոլարի, 606.4 հազ. եվրոյի և 3.6 մլն չեխական կրոն հայցագնով:

Բացի վերը նշված հայցերից, առկա են առավել նշանակալի այլ հայցեր՝ ընդդեմ ՀՀ Պետական եկամուտների կոմիտեի: Ներկայացված հայցերով ՀՀ դատարաններում վիճարկվում է 2943 դատական գործ՝ մոտ 126.8 մլրդ դրամ գումարի չափով:

Միջազգային արբիտրաժային դատարաններում ընդդեմ Հայաստանի Հանրապետության ներկայացված հայցերի թիվը վեցն է՝ մոտ 152.6 մլրդ ՀՀ դրամ հայցագնով (գնահատված լինելու դեպքում գումարը ներառում է արբիտրաժային ծախսեր և տոկոսներ):

2019-2021թթ. կոմունիկացված ՄԻԵԴ գործերով դիմումատուների թիվը կազմում է 40, իսկ պահանջած գումարները՝ մոտ 6.5 մլրդ ՀՀ դրամ:

Բոլոր կառույցներում ներկայացված հայցերի հանրագումարը կազմում է մոտ 300 մլրդ դրամ:

Անհրաժեշտ է նշել, որ ռիսկի իրական մակարդակը շատ ավելի ցածր է, քանի որ հայցվորները ոչ բոլոր գործերն են հաղթում, իսկ հաղթելու պարագայում վճռով հաճախ սահմանվում են ավելի փոքր գումարներ:

Հնարավոր բնապահպանական պարտավորությունների հետևանքով առաջացող ֆիսկալ ռիսկեր

ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության (ՇՄՆ) քարտեզագրման արդյունքում առկա է մոտ 2500 սողանքային տարածքներ և ներկայում խնդրի լուծման ֆինանսավորման աղբյուր դիտարկվում է ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդը: Թունավոր թափոնների տեղամասերի հետ կապված ռիսկերից խուսափելու նպատակով նշված տարածքներում հանքարդյունաբերական գործունեության թույլտվություններ չեն տրամադրվում:

ՇՄՆ նույնականացրել է հնարավոր բնապահպանական պարտավորություններ ենթադրող 44 տեղամասեր, որոնք առաջացել են դեռևս խորհրդային ժամանակաշրջանում, հիմնականում հանքարդյունաբերական ծագումով: Վերականգնման նպատակով ՇՄՆ կողմից առաջնահերթ են համարվել 10 վայրեր, որից 2019թ. վերականգնել է միայն մեկ տեղամաս, իսկ 2020թ. նման աշխատանքներ չեն իրականացվել: ՇՄՆ նաև իրականացնում է ջրի խորքային հորերի որակի ուսումնասիրություններ՝ հնարավոր ռիսկերը բացահայտելու նպատակով:

Այսպիսի հնարավոր պարտավորությունները չափազանց բարդ է նախապես հաշվարկել, սակայն կարևորագույն խնդիրը՝ վերականգնման կարիք ունեցող տեղամասերի նույնականացումն ու մանրակրկիտ ուսումնասիրությունն է՝ ծախսերի նախնական հաշվարկներ կատարելու նպատակով: Այս առնչությամբ ՇՄՆ բարձրացրել է 4 առաջնահերթ խնդիրները.

- Սևանա լճի ջրածածկ և ճահճապատ անտառտնկարկների մաքրում: Մաքրման աշխատանքներն ընթանում են սկսած 2005թ.: ՇՄՆ հաշվարկների համաձայն 2021-2023թթ. ժամանակահատվածի համար պահանջվում է 706.0 մլն դրամ, որից 264 մլն դրամը՝ 2021թ.:

- Սևանա լճից մինչև 1901.5 մետր բացարձակ նիշում գտնվող շենքեր-շինությունների քանդման (ապամոնտաժման) աշխատանքներ: Սևանա լճի մակարդակի բարձրացման հետևանքով քանդման ենթակա են դարձել 68520 մ² ընդհանուր մակերեսով 1697 շենքեր և շինություններ: 2021 և 2022թթ. նախատեսվող աշխատանքների մոտավոր արժեքը կազմում է 1.464 մլն դրամ:

- Ընդերքօգտագործման թափոնների լքված/տիրազուրկ տեղամասերի և օբյեկտների ռեկուլտիվացիայի նախագծային փաթեթների մշակման աշխատանքներ: Սա առնչվում է վերը նշված հին, շրջակա միջավայրն աղտոտող հանքարդյունաբերական և հարակից ոլորտների 44 տեղամասերին, որոնք ներառում են պոչամբարները: Վտանգավոր և առաջնահերթ համարվող 10 տեղամասերի ամբողջական մաքրման և ռեկուլտիվացիայի ծրագրի մոտավոր արժեքը գնահատվել է 2.216 մլն դրամ:

- Անտառվերականգնման և անտառապատման աշխատանքներ՝ անկախության ձեռքբերմանը հաջորդած ճգնաժամային տարիների ընթացքում անտառների մասշտաբային հատումների փոխհատուցմանն ու սողանքների ռիսկի կրճատմանն օժանդակելու նպատակով: Այս ուղղությամբ աշխատանքները մեկնարկվել են դեռևս 2013թ., սակայն մասշտաբային բնույթ են ստացել 2020թ.՝ հաջորդող տարիների համար սահմանված հավակնոտ և աճող թիրախներով: 2021-2024թթ. ծրագրի համար հաշվարկվել է 3.368 մլն դրամ: Սահմանվել է վերջնական

թիրախ՝ ՀՀ անտառածածկ տարածքը մինչև 2050թ. հասցնել ավելի քան 20 տոկոսի, (ենթադրելի է, որ անհրաժեշտ կլինի ներգրավել լրացուցիչ միջազգային ֆինանսավորում):

Այսպիսով, բնապահպանական վերականգման ծախսերի ընդհանուր գնահատված գումարը ներկայում կազմում է մոտ է 7.8 մլրդ դրամ, սակայն ծախսերը կարող են էականորեն ավելի բարձր լինել և աստիճանաբար ավելանալ՝ հաշվի առնելով մոտակա տարիների համար պլանավորած տարեկան հատկացումների ոչ համարժեք ծավալը՝ պահանջելով կատարման համար երկար տարիներ:

Ֆինանսական համակարգից առաջացող ֆիսկալ ռիսկեր

Վերջին տարիների ընթացքում, ՀՀ ԿԲ կողմից վերահսկվող առևտրային բանկերն զգալիորեն կապիտալացվել են և ներկայում ունեն հասանելի կապիտալի և լիկվիդայնության բուֆերներ: Ֆինանսական համակարգը բավականին ամուր է խիստ շուկերի դիմակայելու տեսանկյունից: ՀՀ տնտեսությունը 2020թ. կրել է միմյանց հաջորդած երկու շուկերի՝ համավարակի և ռազմական դրության ազդեցությունները: Վերջիններս մարտահրավերներ են ստեղծել նաև ֆինանսական համակարգի համար, որոնք էականորեն տարբերվում են նախորդ բոլոր ճգնաժամերի մարտահրավերներից:

Բանկային համակարգի կապիտալի համարժեքության և իրացվելիության անհրաժեշտ մակարդակը 2020թ. ընթացքում պահպանվել է: Վարկավորման արձանագրված աճի և նյութականացված ռիսկերի կլանման պայմաններում կապիտալի համարժեքության ցուցանիշի նվազումը չափավոր է եղել:

Մակրոարտոդենցիալ քաղաքականության միջոցառումներն առավելապես ուղղված են եղել բանկային համակարգի՝ աճող ռիսկերին դիմակայելու ունակության ամրապնդմանը և ֆինանսական միջնորդության անընդհատության ապահովմանը: Տնտեսության վարկավորման անընդհատությունը և սահունությունն ապահովելու նպատակով ՀՀ ԿԲ ազդակներ է փոխանցել բանկերին ձևավորված կապիտալի բուֆերներն օգտագործելու հնարավորության վերաբերյալ: Միևնույն ժամանակ, կապիտալի հակացիկլիկ բուֆերի մակարդակը պահպանվել է անփոփոխ՝ 0% մակարդակում: Իրացվելիության պահանջարկի շուկերին դիմակայելու նպատակով ՀՀ ԿԲ-ն բանկերին տրամադրել է անհրաժեշտ դրամային և արտարժույթային իրացվելիություն՝ իր գործիքակազմի միջոցով: Տարվա ընթացքում բոլոր բանկերը պահպանել են համախմբված բուֆերի սահմանված մակարդակը՝ ռիսկերը կլանվել են պահանջվածից բարձր կապիտալի առկայության հաշվին:

2020թ. բանկային համակարգն աշխատել է շահույթով, այնուամենայնիվ դրսևորված ռիսկի հնարավոր հետևանքները հնարավոր է արտացոլվեն են նաև 2021 թվականի ընթացքում՝ վարկային ռիսկի բարձրացված մակարդակով, և դրան ուղղորդող փոխարժեքային ռիսկով:

Բանկերում խնդիրների ծագման հետևանքով Ավանդների հատուցումը երաշխավորող հիմնադրամին (երաշխավորում է մինչև 16 մլն ՀՀ դրամ՝ տեղական արժույթով ավանդների համար, և մինչև 7 մլն ՀՀ դրամ՝ արտարժույթային ավանդների համար ֆինանսական միջոցների տրամադրման անհրաժեշտության ռիսկը ներկայում, թերևս, ուղղակի սահմանափակ է, սակայն անորոշությունների մակարդակը մնում է բարձր՝ ինչպես նշվում է ՀՀ ԿԲ ֆինանսական կայունության հաշվետվությունում:

Բյուջետային վարկավորման ուսումնասիրություն

ՀՀ պետական բյուջեից, միջազգային կազմակերպություններից և օտարերկրյա պետություններից ներգրավված վարկային միջոցների հաշվին 31.07.2021թ. դրությամբ

տրամադրված բյուջետային վարկերի և ենթավարկերի չմարված մասի ընդհանուր գումարը կազմել է 499.0 մլրդ ՀՀ դրամ, որն հիմնականում ուղղվել է ենթակառուցվածքային ոլորտին:

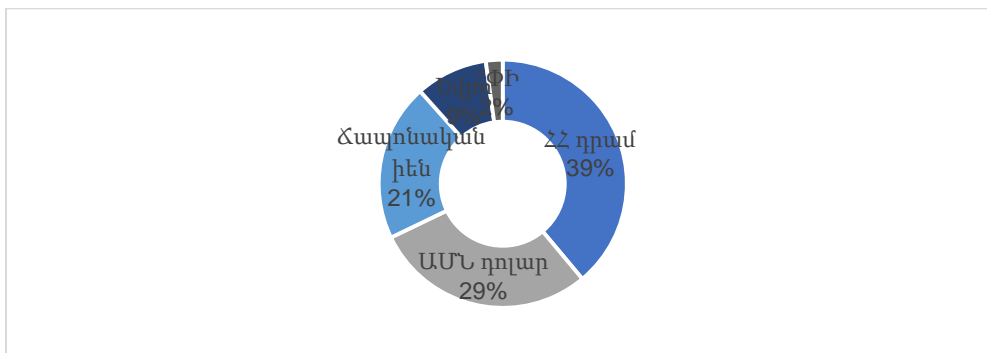
Ընդհանուր առմամբ 58 վարկառուների տրամադրվել է 98 միավոր վարկ:

2021թ. հուլիսի 31-ի դրությամբ ՀՀ կառավարության տրված վարկերի կառուցվածքում միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա պետությունների աջակցությամբ իրականացվող նպատակային վարկային ծրագրերի շրջանակներում ենթավարկային պայմանագրերով կազմակերպություններին տրամադրված բյուջետային վարկերի չմարված մասը (մնացորդը) կազմել է մոտ 233.0 մլրդ ՀՀ դրամ կամ տրամադրված ընդհանուր վարկային պորտֆելի 47%-ը:

Ընդհանուր վարկային պորտֆելում ՀՀ դրամով տրամադրված վարկերը կազմել են 39% կամ 194.2 մլրդ ՀՀ դրամ, ԱՄՆ դոլարով՝ 144.5 մլրդ ՀՀ դրամ կամ 29%, Եվրոյով՝ 46.9 մլրդ ՀՀ դրամ կամ 9%, ճապոնական իենով՝ 102.5 մլրդ ՀՀ դրամ կամ 21%: (տես գծապատկերը):

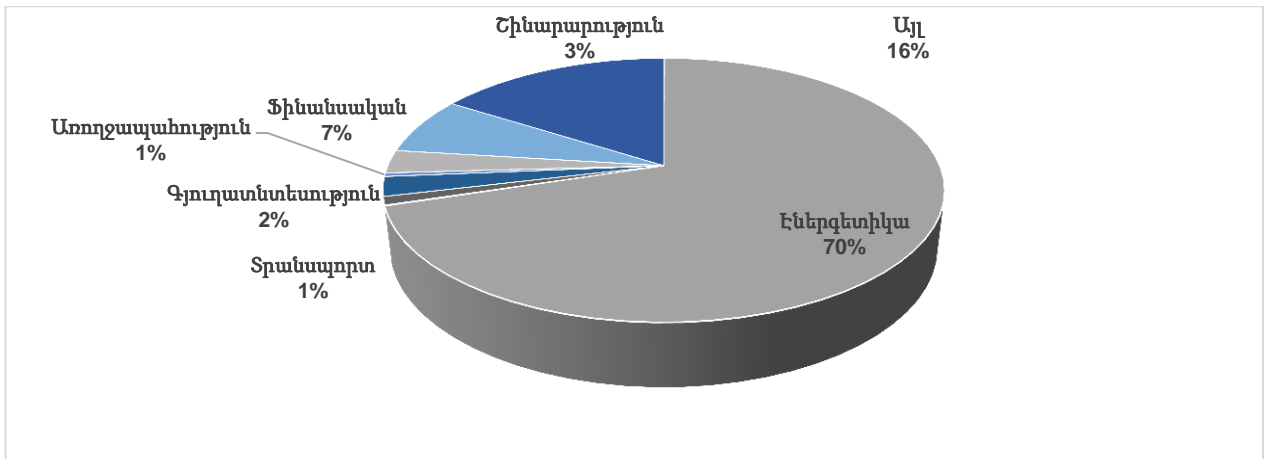
Ակնհայտ է, որ պորտֆելը պարունակում է փոխարժեքի էական ռիսկեր, քանի որ տրամադրված վարկերի գերակշիռ մասը՝ 61%-ը ներգրավված է արտարժույթով, իսկ վարկառուների եկամուտները հիմնականում ՀՀ դրամով են: Այնուամենայնիվ, նախորդ տարվա համեմատ պորտֆելի վարկային ռիսկը որոշակի նվազման միտում է ունեցել՝ պայմանավորված դրամային վարկերի ընդհանուր գումարի ավելացմամբ:

Գծապատկեր 4 31.07.2021 դրությամբ վարկերի արժույթային կազմը

Ենթակառուցվածքային ոլորտում տրամադրված վարկերի չմարված մասի մեջ մեծ տեսակարար կշիռ ունեն էներգետիկայի ոլորտի վարկերը՝ 349.9 մլրդ ՀՀ դրամ (97.8%): Տրանսպորտի ոլորտին բաժին է ընկել 5.0 մլրդ ՀՀ դրամ, գյուղատնտեսության ոլորտին՝ 11.9 մլրդ ՀՀ դրամ (տես գծապատկերը):

Գծապատկեր 5 Վարկերի բաշխվածությունն ըստ ոլորտների

Տրամադրված վարկերից 78.6% ապահովված են գրավով (հող, շինություն և այլն), իսկ 21.4%-ը կազմում են գրավով չապահովված վարկերը: Վերջիններս պետական ծրագրերի իրականացմանը կամ պետական մասնակցությամբ ընկերություններին ուղղված միջոցներն են: Վարկային պորտֆելի 17%-ը վերակառուցված վարկեր են:

5. 2022 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Նախաբան.

Արդյունավետ հարկաբյուջետային քաղաքականություն մշակելու և իրականացնելու տեսանկյունից հարկային ծախսերի գնահատականը խիստ կարևոր է, քանի որ հարկային ծախսերի գնահատմամբ ամբողջականացվում է պետության կողմից իրականացվող՝ եկամուտների վերաբաշխման գործառույթի շրջանակներն ու արդյունավետությունը:

Հարկային ծախսերի գնահատականի վերաբերյալ տեղեկատվությունը թափանցիկ և շահառուների տարբեր խմբերի համար հասանելի դարձնելու նպատակով, որոշ երկրներ այդ տեղեկատվությունը ներառում են առաջիկա տարվա համար մշակվող բյուջեի բացատրագրում:

Հայաստանի Հանրապետությունում առաջին անգամ հարկային ծախսերի մեծությունը գնահատվել է 2015թ. համար, որը ներառվել է «2015 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի բացատրագրում՝ որպես առանձին հավելված:

Հարկային ծախսերը.

Հայաստանի Հանրապետության գործող օրենսդրությամբ «Հարկային ծախս» հասկացությունը սահմանված չէ: Բովանդակային առումով, հարկային ծախսերը գործող հարկային արտոնությունների հետևանքով պետական բյուջե չգանձվող (պակաս գանձվող) հարկային եկամուտներն են կամ այդ եկամուտների չափով պետության կրած այլընտրանքային ծախսերն են, քանի որ հարկային ծախսերը հանգեցնում են համապատասխան գումարի չափով բյուջետային ծախսերի կրճատման: Ընդ որում, ի տարբերություն պետական բյուջեի ծախսերի, որոնք ենթակա են խորքային վերլուծության, մոնիտորինգի ու հսկողության, հարկային ծախսերը հաճախ պատշաճ ձևով չեն վերահսկվում: Արդյունքում, նվազում է հանրային ֆինանսների կառավարման արդյունավետությունն ու թափանցիկությունը, սահմանափակվում են պետության վերաբաշխիչ գործառույթի շրջանակները: Այդ իսկ պատճառով հարկային ծախսերի պարբերաբար գնահատումը հանգուցային նշանակություն ունի պետության հարկաբյուջետային քաղաքականության տեսանկյունից:

Հաշվետվությամբ ընդգրկվող ժամանակահատվածը, հարկային ծախսերի գնահատման համար օգտագործված տեղեկատվությունը և ընտրված մեթոդաբանությունը.

Սույն հաշվետվությամբ գնահատված են 2022 թվականի հաշվետու տարվա հարկային ծախսերը:

Գնահատման համար տեղեկատվական հիմք են հանդիսացել 2020 թվականի հաշվետու տարվա համար ՀՀ վիճակագրական կոմիտեի կողմից իրապարակված հիմնական մակրոտնտեսական տվյալները, ինչպես նաև ՀՀ ՊԵԿ տեղեկատվական բազայում առկա՝ տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից ներկայացված հաշվետվությունների տվյալները, որոնք ենթարկվել են որոշակի ճշգրտումների՝ կապված 2022 թվականի համար կանխատեսվող համապատասխան տվյալների հետ:

Հաշվետվության մեթոդաբանության հիմքում դրված են ՀՆԱ-ի ճյուղային կառուցվածքի (հարկունակ և ոչ հարկունակ մասերի) ուսումնասիրության մակրոտնտեսական մոտեցումները, 2020 թվականին վերաբերող ԱԱՀ-ի, շահութահարկի և շրջանառության հարկի հաշվարկներով՝

ԱԱՀ-ի և շահութահարկի արտոնությունների, ինչպես նաև ԱԱՀ-ով հարկվող շեմի ուսումնասիրության արդյունքները:

Հաշվետվության կազմման համար ընտրվող մեթոդաբանության տեսանկյունից շատ կարևոր է նաև «Հարկային ծախս» հասկացության հստակ սահմանումը և հարկային ծախսերի շրջանակի ճիշտ որոշումը: Այս առումով, հատկանշական է այն, որ գործող հարկային օրենսդրությամբ նախատեսված՝ հարկման արտոնյալ պայմաններ ենթադրող ոչ բոլոր կարգավորումները կարելի է դիտարկել որպես հարկային ծախսեր (օրինակ՝ եկամտային հարկով հարկման նպատակով համախառն եկամտից նվազեցվող եկամուտները)՝ անգամ եթե դրանց կիրառության արդյունքում կրճատվում են տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից վճարվող հարկերը: Հարկային ծախսերի շրջանակի որոշման համար հաշվի է առնվել «Հենանիշային հարկ» հասկացությունը, որն իրենից ներկայացնում է հարկերի այն հանրագումարը, որը կվճարվեր պետական բյուջե տնտեսության մեջ ձևավորվող ողջ հարկման բազան հարկելու պարագայում: Այս համատեքստում հարկային ծախսերը որոշվել են որպես հենանիշային հարկերի և փաստացի պետական բյուջե վճարվող հարկերի տարբերություն: Հարկային ծախսերի գնահատումը՝ որպես հենանիշային հարկերի ու պետական բյուջե փաստացի գանձվող հարկերի տարբերություն, ընդունված մոտեցում է նաև միջազգային պրակտիկայում: Ընդ որում, հատկանշական է այն, որ միջազգային պրակտիկայում հենանիշային հարկերի կամ այլ կերպ ասած՝ հարկային նշաճողի միասնական կամ սպառիչ սահմանում չկա: Երկրների մի մասում, օրինակ, հարկային ծախսերը սահմանվում են որպես օրենսդրությամբ նախատեսված դրույթներ, որոնց կիրառությունը հանգեցնում է պետական եկամուտների կրճատման հարկային նշաճողի կամ նորմի (այսինքն՝ հարկի հաշվարկման հիմնական սկզբունքի) կիրառության համեմատությամբ: Հարկային ծախսերի սահմանման ընդհանուր սկզբունքն այն է, որ դրանք ունեն սահմանափակ կիրառության շրջանակ: Օրենսդրության այնպիսի դրույթներ, որոնցից կարող է օգտվել հարկ վճարողների մեծամասնությունը, դիտվում են որպես ընդհանուր կանոնի՝ հարկային նորմի մաս և չեն որակվում որպես հարկային ծախսեր: Կան երկրներ, որտեղ ընդհանրապես հարկային ծախսերի կամ հենանիշային հարկի կամ հարկային նշաճողի սահմանումներ չկան: Այս երկրներում, օրենսդրության առանձնահատուկ դրույթները (օրինակ, ազատումներ կամ հարկման նվազեցված դրույքաչափեր) դիտվում են որպես բազային հարկային համակարգի մաս, այլ ոչ թե որպես հարկային ծախս: Ընդհանուր առմամբ, ձեռնարկատիրական գործունեության հետ կապված ազատումները երկրների այս խմբում չեն դիտարկվում որպես հարկային ծախսեր: Երրորդ խումբ երկրներում հարկային ծախսերը սահմանվում են որպես հարկային համակարգի առանձին դրույթներ, որոնք նվազեցնում են տնտեսական միավորի հարկային պարտավորությունները՝ որոշակի քաղաքականության նպատակներին հասնելու և ոչ թե առավել արդյունավետ և տնտեսապես չեզոք եղանակով եկամուտներ ստանալու նպատակով:

Հաշվետվության շրջանակներում գնահատվել են ավելացված արժեքի հարկին, շահութահարկին և եկամտային հարկին վերաբերող հիմնական (ընդգրկուն) հարկային արտոնությունների ու ավելացված արժեքի հարկի չհարկվող շեմի կիրառության հետևանքով պետական բյուջե չգանձվող (պակաս գանձվող) հարկային եկամուտները: Սույն հաշվետվությամբ մեր կողմից կատարվող ուսումնասիրություններն ու գնահատականներն առավել ընդգրկուն և տարբերակված լինելու նպատակով՝ ընդլայնվել են գնահատվող ԱԱՀ-ի և շահութահարկի հարկային արտոնությունների տեսակները, այդ թվում՝ հիմնվելով հարկ

վճարողների կողմից հարկային մարմին ներկայացված հարկային հաշվարկներով արտացոլված տվյալների վրա:

Հարկային ծախսերի մասին հաշվետվությունների կազմման ու ներկայացման միջազգային փորձը.

Հարկային ծախսերի մասին հաշվետվությունների կազմման ու ներկայացումը ընդունված ու տարածված գործելակերպ է Եվրոպական Միության ու Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության անդամ երկրների մեծ մասում:

Հարկային ծախսերի վերաբերյալ առաջին հաշվետվությունները կազմվել են 1960-ական թվականների վերջերին Գերմանիայում և Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում: 1970-ական թվականների վերջին հարկային ծախսերի մասին հաշվետվություններ սկսեցին կազմվել նաև Ավստրիայում, Կանադայում, Իսպանիայում և Միացյալ Թագավորությունում:

Հարկային ծախսերի տարեկան հաշվետվությունները կազմվում և հրապարակվում են հարկային արտոնությունների կիրառության արդյունքում չգանձվող հարկային եկամուտների մեծությունը ուշադրության կենտրոնում պահելու, հարկային արտոնությունների շրջանակի վերանայման վերաբերյալ քաղաքական որոշումներ կայացնելու, ինչպես նաև հարկաբյուջետային քաղաքականության թափանցիկությունն ու Կառավարության հաշվետվողականությունն ապահովելու նպատակով:

Ավստրիայում, Բելգիայում, Ֆրանսիայում, Գերմանիայում, Պորտուգալիայում, Իսպանիայում և Միացյալ Թագավորությունում հարկային ծախսերի մասին հաշվետվությունների կազմումն ու հրապարակումը կարգավորվում է օրենքով: Նշյալ հաշվետվությունները ուղղակիորեն կապված են պետական բյուջեի հետ, իսկ դրանց կազմումը բյուջետային գործընթացի կարևոր բաղկացուցիչներից է:

Հարկային ծախսերի մասին հաշվետվությունների կազմումն ու ներկայացումը հիմնականում կատարվում է տարեկան պարբերականությամբ, թեև կան երկրներ, որոնք այս հաշվետվությունները կազմում և ներկայացնում են երկու կամ երեք տարին մեկ անգամ:

Հարկային ծախսերի մասին հաշվետվության կազմման ու ներկայացման անհրաժեշտությունը Հայաստանի Հանրապետությունում.

Սույն փաստաթուղթը Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացվող բյուջետային գործընթացի շրջանակներում հարկային ծախսերի գնահատման ութերորդ հաշվետվությունն է: Թեև մեր երկրի օրենսդրությամբ հարկային ծախսերի մասին հաշվետվություն կազմելու և ներկայացնելու պահանջ նախատեսված չէ, այդուհանդերձ կարևորելով այսպիսի փաստաթղթերի դերը հանրային ֆինանսների կառավարման թափանցիկության անհրաժեշտ մակարդակի ապահովման գործում՝ Կառավարությունը մտադիր է հարկային ծախսերի մասին ամենամյա հաշվետվությունների կազմումն ու ներկայացումը դարձնել բյուջետային գործընթացի կարևոր բաղկացուցիչ:

Մյուս կողմից, հարկային ծախսերի մասին այսպիսի փաստաթղթի կազմումը հնարավորություն կընձեռի առավել համապարփակ ձևով գնահատել գործող հարկային արտոնությունների արդյունավետությունը, դրանց հետագա կիրառության նպատակահարմարությունը կամ հարկային արտոնությունները կրճատելու հնարավորություններն ու սահմանափակումները:

Բացի այդ, հարկային ծախսերի գնահատմամբ Կառավարությունը ընդհանրացնում է երկրի ռեսուրսային ներուժի վերաբերյալ պատկերացումները, ինչը շատ կարևոր է՝ գնահատելու համար Կառավարության առջև դրված համակարգային խնդիրների լուծման եղանակները:

Հարկային ծախսերի հաշվետվության ներկայացման կարևորությունը հարկային արտոնությունների շրջանակը վերանայելու տեսանկյունից.

Հայաստանյան հարկային համակարգի ձևավորման ու զարգացման ողջ ընթացքում հարկային օրենսդրությամբ նախատեսված են եղել տարբեր հարկային արտոնություններ, որոնց շրջանակը հարկային քաղաքականության իրականացման տարբեր փուլերում, կախված տնտեսության զարգացման տեմպերից, առաջնահերթություններից ու մարտահրավերներից, մշտապես վերանայվել է: Որոշ հարկային արտոնություններ ժամանակավոր բնույթ են ունեցել (օրինակ՝ օտարերկրյա ներդրումներով ռեզիդենտ կազմակերպությունների՝ շահութահարկի գումարի նվազեցման արտոնությունը) և կողմնորոշված են եղել քաղաքականության իրականացման որևէ ժամանակահատվածում կոնկրետ խնդիրների լուծմանը: Որոշ հարկային արտոնություններ, որոնք տրվել են դեռևս հարկային համակարգի ձևավորման ամենավաղ փուլերում, շարունակվում են կիրառվել մինչև այժմ, քանի որ դրանց կիրառության պատճառներն ու հիմնավորումները արդիական են նաև մեր օրերում (օրինակ՝ գյուղատնտեսական արտադրանքի իրացումից ստացվող եկամուտների համար նախատեսված՝ շահութահարկից ու եկամտային հարկից ազատման արտոնությունները):

Ընդհանուր առմամբ, ինչպես նախկինում, այնպես էլ ներկայումս հարկային օրենսդրությամբ նախատեսված հարկային արտոնությունները կարելի է խմբավորել երեք հիմնական խմբերում՝

- 1) սոցիալական ուղղվածություն ունեցող հարկային արտոնություններ,
- 2) ոլորտային հարկային արտոնություններ,
- 3) գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավմանն ու ակտիվության բարձրացմանն ուղղված հարկային արտոնություններ:

Սոցիալական ուղղվածություն ունեցող հարկային արտոնությունների կիրառության հիմնական նպատակը առողջապահական, կրթական ու գիտական նշանակության որոշ ծառայությունների մատուցումն ու ապրանքների մատակարարումը ավելացված արժեքի հարկից ազատելն է, ինչը, այլ հավասար պայմաններում հնարավորություն է ընձեռում նշյալ ապրանքներն ու ծառայությունները ձեռք բերել համեմատաբար ցածր գներով:

Ոլորտային հարկային արտոնությունների կիրառությունը պայմանավորված է հիմնականում ազգային տնտեսության երկարաժամկետ և կայուն զարգացման տեսանկյունից տնտեսության որոշ ոլորտների զարգացման գերակայություն համարելը: Դրանք հիմնականում այն ոլորտներն են, որոնք ավանդաբար ձևավորել են ազգային տնտեսության նկարագիրը (ուսկերչություն, զբոսաշրջություն, գորգագործություն և այլն): Այս առումով, Կառավարությունը տարբեր գործիքներով (այդ թվում՝ հարկային արտոնությունների կիրառությամբ) օժանդակում է այդ ոլորտներում գործող տնտեսավարող սուբյեկտներին,

Գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավմանն ու ակտիվության բարձրացմանն ուղղված հարկային արտոնությունների կիրառության հիմնական նպատակը տնտեսավարող սուբյեկտների համար առավել նպաստավոր հարկային միջավայրի ձևավորումը և ազգային տնտեսության մրցունակության բարձրացումն է:

Վերոնշյալ հարկային արտոնությունների կիրառության հետևանքով առաջացող՝ հարկային եկամուտների կորստի՝ հարկային ծախսերի գնահատման հաշվետվությունների կազմումը, ներկայացումը և գործադիր ու օրենսդիր իշխանության մարմիններում դրանց քննարկումը կարևոր քայլ է հարկային արտոնությունների շրջանակի հնարավոր վերանայման քաղաքականության իրականացման ճանապարհին:

Այս իմաստով, առաջիկա տարիներին հարկային ծախսերի նման գնահատականները հիմք են հանդիսանալու հարկային արտոնությունների շրջանակի վերանայման, հարկման բազայի ընդլայնման ու ամրապնդման քաղաքականություն իրականացնելու համար, ինչը հնարավորություն կընձեռի աստիճանաբար բարելավել հարկեր/ՀՆԱ հարաբերակցությունը և ամրապնդել հարկման հորիզոնական արդարության սկզբունքը: Հարկային քաղաքականության այս ուղղության նպատակը, ըստ էության, հարկման ոլորտում խտրականությունը նվազագույնի հասցնելը և պետական բյուջեի հարկային եկամուտների արդարացի վերաբաշխումն ապահովելն է:

Միաժամանակ, ակնհայտ է, որ գործող արտոնությունների շրջանակի վերանայումը կնշանակի կտրուկ փոփոխել այդ արտոնություններից օգտվողների ձեռնարկատիրական ու տնտեսական գործունեության պայմանները և ազգային տնտեսության ներդրումային միջավայրը ընդհանրապես: Այս առումով, հարկային արտոնությունների շրջանակի վերանայումը պետք է իրականացվի բավարար զգուշավորությամբ՝ խուսափելու համար հնարավոր ցնցումներից ու տնտեսության վրա բացասական հետևանքներից, և հետևողականությամբ, քանի որ հարկային արտոնությունների շրջանակի վերանայումը լրացուցիչ ռեսուրսներ կենտրոնացնելու և դրանք տնտեսության հետագա զարգացմանն ուղղելու հնարավորություն կընձեռի: Մասնավորապես, նախքան հարկային արտոնությունների կրճատումը պետք է մանրամասն ուսումնասիրվեն գործող հարկային արտոնությունների կիրառության բոլոր դրական ու բացասական կողմերը, այդ թվում՝ ինչպես պետության, այնպես էլ այդ արտոնություններից օգտվողների տեսանկյունից, համադրվեն արտոնությունների կիրառության օգուտներն ու վնասները, բացահայտվեն արտոնությունների վերանայման հնարավոր ազդեցությունները պետական բյուջեի հարկային եկամուտների, ազգային տնտեսության տնտեսական ակտիվության, գործարար ու ներդրումային գրավչության, երկրի սոցիալ-տնտեսական վիճակի, տնտեսական մրցակցության, գնաճային ճնշումների և այլ կարևոր ցուցանիշների վրա: Վերոնշյալը նաև նշանակում է, որ առաջիկա տարիներին հարկային քաղաքականության շրջանակներում շեշտադրումը կատարվելու է հատկապես այն արտոնությունների վերանայման վրա, որոնց ազդեցությունը ազգային տնտեսության զարգացման տեսանկյունից գնահատվում է ցածր և որոնց կիրառության նպատակահարմարությունը չի հիմնավորվում «ծախսեր-օգուտներ» վերլուծությունների արդյունքներով: Այսինքն, բոլոր այն հարկային արտոնությունները, որոնց կիրառության արդյունքում սպառողների ու տնտեսավարող սուբյեկտների համար ստեղծվող «օգուտները» համարժեք չեն պետության կրած «ծախսերին» (պետության կորցրած հարկային եկամուտներին), պետք է աստիճանաբար կրճատվեն: Քաղաքականության այսպիսի մոտեցումը հիմնավորվում է ֆինանսական ռեսուրսներ կենտրոնացնելու՝ պետության սահմանափակ ներուժը առավել արդյունավետ և առավել հասցեական ձևով օգտագործելու նպատակադրումով, քանի որ հարկային արտոնությունների տրամադրմամբ, պետությունը, ըստ էության, զրկվում է լրացուցիչ հարկային եկամուտներ հավաքագրելու և զարգացման, սոցիալական, բնապահպանական, առողջապահական կամ այլ հանրօգուտ նպատակներով լրացուցիչ ծրագրեր իրականացնելու հնարավորություններից: Արդյունքում պետության կարևորագույն

գործառույթներից մեկը՝ եկամուտների վերաբաշխման գործառույթը, ամբողջությամբ և հասցեական ձևով չի իրականացվում:

Հարկային ծախսերի գնահատականները ըստ հարկատեսակների ու արտոնությունների հիմնական տեսակների.

Սույն հաշվետվությամբ ներկայացված է հարկային արտոնությունների հետևանքով պետական բյուջե չգանձվող (պակաս գանձվող) հարկային եկամուտների մակրոտնտեսական գնահատականը՝ տնտեսության այն ոլորտների մասով, որոնք օգտվում են հարկային արտոնություններից: Միաժամանակ, գնահատվել են մի քանի այլ հարկային արտոնությունների (ոչ ոլորտային նշանակության) կիրառության հետևանքով պետական բյուջեի հարկային եկամուտների կորուստները: 2022 թվականի հարկային ծախսերի գնահատականը ներառում է նաև ԱԱՀ-ի հաշվարկով արտացոլված մի շարք այլ հարկային արտոնությունների գնահատականները:

Գնահատման արդյունքների համաձայն, հարկային ծախսերի տարեկան մեծությունը կազմել է 503,301 մլն. դրամ, ինչը 52,226 մլն. դրամով կամ 11.6 տոկոսով ավելին է, քան նախորդ տարվա գնահատականը: Ավելացված արժեքի հարկի գծով հարկային ծախսերը գնահատվել են 363,296 մլն. դրամ, ինչը 365 մլն. դրամով կամ 0.1 տոկոսով ավելին է, քան նախորդ տարվա գնահատականը: Շահութահարկի գծով հարկային ծախսերը գնահատվել են 78,931 մլն. դրամ, ինչը 7,192 մլն. դրամով կամ 10.0 տոկոսով ավելին է, քան նախորդ տարվա գնահատականը: Այս գնահատականում ներառված է նաև 1,500 մլն. դրամի չափով ՏՏ ոլորտի արտոնությունների գնահատականը, որը ներառված չի եղել նախորդ գնահատականում: Եկամտային հարկի գծով հարկային ծախսերը գնահատվել են 61,075 մլն. դրամ, ինչը 44,669 մլն. դրամով կամ 2.7 անգամ ավելին է, քան նախորդ տարվա գնահատականը: Այս գնահատականում ներառված է նաև 4,091 մլն. դրամի չափով ՏՏ ոլորտի արտոնությունների և 38,005 մլն. դրամի չափով հիպոտեկային վարկերի տոկոսների սպասարկման համար վարկառուներին և համավարկառուներին վերադարձված եկամտային հարկի գումարների գնահատականները, որոնք ներառված չեն եղել նախորդ գնահատականում:

1. ԱԱՀ-ի գծով հարկային ծախսերը.

Ավելացված արժեքի հարկի գծով հարկային ծախսերի մեծությունը տնտեսության տարբեր ոլորտների ու առանձին հարկային արտոնությունների միջև բաշխվում է հետևյալ կերպ.

- 1) գյուղատնտեսություն՝ 18,444 մլն. դրամ,
- 2) առողջապահություն՝ 77,801 մլն. դրամ,
- 3) կրթություն՝ 28,521 մլն. դրամ,
- 4) ֆինանսներ և ապահովագրություն՝ 69,255 մլն. դրամ,
- 5) խաղատների գործունեություն, շահումով խաղերի (այդ թվում՝ ինտերնետ շահումով խաղերի), տոտալիզատորի և ինտերնետ տոտալիզատորի կազմակերպում՝ 44,589 մլն. դրամ,
- 6) ոսկու և թանկարժեք քարերի իրացում՝ 3,783 մլն. դրամ,
- 7) մարդասիրական օգնություն՝ 4,471 մլն. դրամ,
- 8) պարարտանյութերի իրացում՝ 5,043 մլն. դրամ,
- 9) ջրօգտագործողների ընկերությունների կողմից ոռոգման ջրի օտարում՝ 1,977 մլն. դրամ,

10) սուբսիդիաների, սուբվենցիաների և դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում իրականացվող՝ ապրանքի մատակարարում, աշխատանքի կատարում և (կամ) ծառայության մատուցում՝ 1,011 մլն. դրամ,

11) ազատ տնտեսական գոտու կազմակերպչին և ազատ տնտեսական գոտու շահագործողին ծառայությունների մատուցում, ազատ տնտեսական գոտու կազմակերպչի և ազատ տնտեսական գոտու շահագործողի համար աշխատանքների կատարում, ազատ տնտեսական գոտու տարածքում ապրանքների մատակարարում՝ 169 մլն. դրամ,

12) օրենսգրքով սահմանված վերը չնշված այլ արտոնություններ՝ 47,412 մլն. դրամ*

13) այլ օրենքներով տրված արտոնություններ՝ 335 մլն. դրամ:

* *ավելացված արժեքի հարկի գծով հարկային ծախսերի մեծությունը գնահատելիս՝*

• ավելացված արժեքի հարկի զրոյական դրույքաչափի կիրառությունը չի դիտվել որպես հարկային ծախս, քանի որ այն հիմնականում կիրառվում է արտահանվող ապրանքների իրացման գործարքների համար, որոնց մասով ավելացված արժեքի հարկի զրոյական դրույքաչափի կիրառությունը միջազգային պրակտիկայում ընդունված մոտեցում է, և հետևաբար, այդ գործարքներից ավելացված արժեքի հարկի հաշվարկային մեծությունը չի կարող համարվել հենանիշային հարկ,

• հաշվարկներում չեն ներառվել նաև ներդրումային ծրագրերի շրջանակներում ներմուծվող ապրանքների մասով մաքսային մարմինների կողմից հաշվարկվող ավելացված արժեքի հարկի գումարները, որոնց վճարման ժամկետը հետաձգվում է օրենքով սահմանված համապատասխան ժամկետներով՝ հաշվի առնելով այն, որ ավելացված արժեքի հարկի գումարների վճարման ժամկետի հետաձգումը միայն ժամանակային ազդեցություն է ունենում պետական բյուջեի հարկային եկամուտների մեծության վրա,

• հաշվարկներում չեն ներառվել նաև այն ապրանքների ներմուծման համար ավելացված արժեքի հարկի հաշվարկային գումարները, որոնք ներառված են «Կազմակերպությունների և անհատ ձեռնարկատերերի կողմից ներմուծվող՝ ակցիզային հարկով հարկման ոչ ենթակա այն ապրանքների ցանկը հաստատելու մասին, որոնց ներմուծումն ազատված է ավելացված արժեքի հարկից» ՀՀ օրենքով հաստատված ցանկում, քանի որ այդ ապրանքների մասով, տնտեսական գործունեության հետագա փուլերում կարող են ձևավորվել ավելացված արժեքով հարկման բազաներ, որոնցից ավելացված արժեքի հարկը հաշվարկվում և վճարվում է օրենքով սահմանված կարգով:

Այսպիսով, 2022 թվականի ԱԱՀ-ի գծով գնահատված հարկային ծախսերը կազմում են 363,296 մլն. դրամ*:

* *Տրված գնահատականում ներառված է նաև ԱԱՀ-ի շեմի կիրառության հետևանքով ԱԱՀ-ի գծով հարկային եկամուտների հաշվարկային կորուստը, որը սույն հաշվետվությունում ներկայացվում է առանձին գնահատմամբ և կազմում է 47,655 մլն. դրամ, ինչպես նաև միկրոբիզնեսին տրված հարկային արտոնությունների մասով ԱԱՀ-ի գծով հարկային եկամուտների հաշվարկային կորուստը, որը սույն հաշվետվությունում ներկայացվում է առանձին գնահատմամբ և կազմում է 12,830 մլն. դրամ:*

II. *Շահութահարկի գծով հարկային ծախսեր.*

Շահութահարկի գծով հարկային ծախսերը գնահատվել են 78,931 մլն. դրամի չափով*։ Շահութահարկի գծով հարկային արտոնությունները գնահատվել են հետևյալ հիմնական ուղղություններով.

1) գյուղատնտեսություն՝ 51,757 մլն. դրամ, այդ թվում՝ կազմակերպությունների շահույթից՝ 3,103 մլն. դրամ, և ֆիզիկական անձանց (ԱԶ-ների) շահույթից՝ 48,653 մլն. դրամ,

2) հարկվող շահույթի նվազեցման արտոնություններ, բացառությամբ՝ գյուղատնտեսության՝ 3,864 մլն. դրամ,

3) շահութահարկի նվազեցման արտոնություններ՝ 36 մլն. դրամ,

4) ԱԱՀ-ի շեմ՝ 17,156 մլն. դրամ,

5) միկրոբիզնես՝ 4,619 մլն. դրամ,

6) SS ոլորտի արտոնություններ՝ 1,500 մլն. դրամ:

**Մինչև 2020 թվականը հարկային ծախսերի գնահատականներում ֆիզիկական անձանց (ԱԶ-ների) շահույթի գծով հարկային ծախսերը ներառված էին եկամտային հարկի բաժնում:*

III. Եկամտային հարկի գծով հարկային ծախսեր.

Եկամտային հարկի գծով հարկային ծախսերը գնահատվել են 61,075 մլն. դրամի չափով, այդ թվում՝ եկամտային հարկի գծով հարկային ծախսերը գնահատվել են գյուղատնտեսության վարձու աշխատողների աշխատանքի վարձատրության մասով, ինչպես նաև միկրոբիզնեսի մասով՝ 4,838 մլն. դրամի չափով:

IV. ԱԱՀ-ի շեմի գծով հարկային ծախսերը.

ԱԱՀ-ի շեմի գծով հարկային ծախսերը գնահատվել են 64,811 մլն. դրամի չափով*, այդ թվում՝

ԱԱՀ՝ 47,655 մլն. դրամ,

Շահութահարկ՝ 17,156 մլն. դրամ:

**ԱԱՀ-ի շեմի գծով հարկային ծախսերի գնահատման համար ԱԱՀ-ի շեմն ընդունվել է 115.0 մլն. դրամ:*

V. Միկրոբիզնեսի գծով հարկային ծախսերը.

Միկրոբիզնեսի գծով հարկային ծախսերը գնահատվել են 22,287 մլն. դրամի չափով*, այդ թվում՝

ԱԱՀ՝ 12,830 մլն. դրամ,

Շահութահարկ՝ 4,619 մլն. դրամ,

Եկամտային հարկ՝ 4,838 մլն. դրամ:

Ընդհանուր հարկային ծախսը գնահատվել է 503,301 մլն. դրամի չափով, ինչը 2022 թվականի համար կանխատեսված հարկային եկամուտների և ՀՆԱ-ի նկատմամբ կազմում է համապատասխանաբար՝ 27.3 և 6.4 տոկոս:

Վերլուծության ամփոփ արդյունքները ներկայացված են ստորև.

մլն. դրամ

Հ/Հ	Հարկային ծախսերի տեսակը	Հարկային ծախսերի չափը	Կշիռը հարկային եկամուտների մեջ	Կշիռը ՀՆԱ-ի մեջ
1	ԱԱՀ-ի գծով, այդ թվում՝	363,296	19.70%	4.62%
1.1.	գյուղատնտեսություն	18,444	1.00%	0.23%
1.2.	առողջապահություն	77,801	4.22%	0.99%
1.3.	կրթություն	28,521	1.55%	0.36%
1.4.	ֆինանսներ և ապահովագրություն	69,255	3.76%	0.88%
1.5.	ԱԱՀ-ի շեմ	47,655	2.58%	0.61%
1.6.	խաղատների գործունեություն, շահումով խաղերի (այդ թվում՝ ինտերնետ շահումով խաղերի), տոտալիզատորի և ինտերնետ տոտալիզատորի կազմակերպում	44,589	2.42%	0.57%
1.7.	ոսկու և թանկարժեք քարերի իրացում	3,783	0.21%	0.05%
1.8.	մարդասիրական օգնություն	4,471	0.24%	0.06%
1.9.	պարարտանյութերի իրացում	5,043	0.27%	0.06%
1.10.	ջրօգտագործողների ընկերությունների կողմից ոռոգման ջրի օտարում	1,977	0.11%	0.03%
1.11.	սուբսիդիաների, սուբվենցիաների և դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում իրականացվող՝ ապրանքի մատակարարում, աշխատանքի կատարում և (կամ) ծառայության մատուցում	1,011	0.05%	0.01%

1.12.	ազատ տնտեսական գոյու կազմակերպչին և ազատ տնտեսական գոյու շահագործողին ծառայությունների մատուցումը, ազատ տնտեսական գոյու կազմակերպչի և ազատ տնտեսական գոյու շահագործողի համար աշխատանքների կատարումը, ազատ տնտեսական գոյու տարածքում ապրանքների մատակարարում	169	0.01%	0.00%
1.13.	Օրենսգրքով սահմանված վերը չնշված այլ արտոնություններ	47,412	2.57%	0.60%
1.14.	այլ օրենքներով տրված արտադրություններ	335	0.02%	0.00%
1.15.	Միկրոբիզնես	12,830	0.70%	0.16%
2	Շահութահարկի գծով, այդ թվում՝	78,931	4.28%	1.00%
2.1.	գյուղատնտեսություն, այդ թվում՝	51,757	2.81%	0.66%
2.1.1.	կազմակերպությունների շահույթից	3,103	0.17%	0.04%
2.1.2.	ֆիզիկական անձանց (Ա/Ձ-ների) շահույթից	48,653	2.64%	0.62%
2.2.	հարկվող շահույթի նվազեցման արտոնություններ, բացառությամբ՝ գյուղատնտեսության	3,864	0.21%	0.05%
2.3.	շահութահարկի նվազեցման արտոնություններ	36	0.00%	0.00%
2.4.	ԱԱՀ-ի շեմ	17,156	0.93%	0.22%
2.5.	Միկրոբիզնես	4,619	0.25%	0.06%
2.6.	SS ոլորտի արտոնություններ	1,500	0.08%	0.02%
3	Եկամտային հարկի գծով, այդ թվում՝	61,075	3.31%	0.78%

3.1.	գյուղատնտեսության ոլորտի աշխատողների աշխատավարձ	14,141	0.77%	0.18%
3.2.	Միկրոբիզնես	4,838	0.26%	0.06%
3.3.	Հիպոտեկային վարկերի տոկոսների սպասարկման համար վերադարձված եկամտային հարկ	38,005	2.06%	0.48%
3.4.	SS ոլորտի արտոնություններ	4,091	0.22%	0.05%
Ընդամենը		503,301	27.30%	6.40%

ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐ

Աղյուսակ 1. 2018-2022թթ պեղական բյուջեի ամփոփ ցուցանիշները (մլրդ դրամով).....	90
Աղյուսակ 2. 2022թ ակնկալվող արտաքին օժանդակությունն ըստ բնույթի.....	93
Աղյուսակ 3. ՀՀ 2022 թվականի պեղական բյուջեի նախագծի հաշվարկներում կիրառված փարադրամների փոխարժեքները ՀՀ դրամով.....	93
Աղյուսակ 4. ՀՀ 2018-2022թթ. պեղական բյուջեների դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրները (մլն դրամ).....	95
Աղյուսակ 5. Ընդհանուր և առաջնային դեֆիցիտները (%-ով ՀՆԱ-ի նկատմամբ) 2022թ.....	95
Աղյուսակ 6. 2018-2022թթ փաստացի/կանխատեսումային բյուջեային եկամուտները (մլրդ դրամներով).....	96
Աղյուսակ 7. 2018-2022թթ փաստացի/կանխատեսումային պաշտոնական դրամաշնորհները (մլրդ դրամներով).....	103
Աղյուսակ 8. Այլ եկամուտների կազմում հաշվառվող եկամտաբեասակների գծով ՀՀ 2018-2022թթ փաստացի/կանխատեսումային ցուցանիշները (մլրդ դրամներով).....	104
Աղյուսակ 9. 2018-2022թթ ընթացիկ և ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի փոփոխության և հարաբերակցության միտումները.....	108
Աղյուսակ 10. 2018-2022թթ ընթացիկ ծախսերի ֆինանսավորման կառուցվածքը ըստ փոխադրական դասակարգման.....	110
Աղյուսակ 11. ՀՀ պեղական բյուջեից համայնքներին տրվող հատկացումների վերաբերյալ.....	111
Աղյուսակ 12 2018-2022թթ. ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ֆինանսավորման կառուցվածքը ըստ արտաքին և ներքին աղբյուրների	112
Աղյուսակ 13. ՀՀ 2018-2022թթ պեղական բյուջեների ծախսերը՝ ըստ ոլորտների (մլն դրամ).....	114
Աղյուսակ 14. Տնտեսական ոլորտի 2018-2022թթ. բյուջեային ծախսերը (մլն դրամ).....	116
Աղյուսակ 15. Սոցիալական ոլորտի 2018-2022թթ. բյուջեային ծախսերը (մլն դրամ).....	117
Աղյուսակ 16. Արտաքին աղբյուրներից 2022թ. ստացվելիք միջոցների (վարկերի և պաշտոնական դրամաշնորհներ) հաշվին ֆինանսավորվող ծախսերը	119

Աղյուսակ 17. Հարկային եկամուտների վրա մակրոտնտեսական կանխատեսումների և ենթադրությունների ռիսկերի ազդեցություն 200

Աղյուսակ 18. Հարկային եկամուտների զգայունությունը հիմնական տնտեսական գործոնների նկատմամբ, տոկոս 201

Աղյուսակ 19. Հարկային եկամուտների կանխատեսումների հավանականային բաշխումը..... 202

Աղյուսակ 20. ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների և ծախսերի, ինչպես նաև այլ հոսքերի գծով ռիսկերի ընդհանուր ազդեցությունը. (Ֆինանսավորման պահանջ՝ - պահանջի մեծացում, + պահանջի նվազում), մլրդ ՀՀ դրամ..... 203

Աղյուսակ 21. ՀՀ ՖՆ և այլ կառույցների կողմից ՀՀ տնտեսական աճի կանխատեսումները (%) 205

ԳԾԱՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Գծապատկեր 1. ՀՀ 2018-2022թթ հարկային եկամուտները և պետական փուրքերը (մլրդ դրամով) և կշիռը ՀՆԱ-ի նկատմամբ.....	98
Գծապատկեր 2. 2018-2022թթ. ընթացիկ և ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով գործառնությունների փոփոխության և հարաբերակցության միտումները.	108
Գծապատկեր 3. 2017-2021թթ. ընթացիկ ծախսերի ֆինանսավորման ըստ տնտեսագիտական դասակարգման կառուցվածքի ծախսերի հարաբերակցությունը ՀՆԱ-ի նկատմամբ.....	109
Գծապատկեր 4. 2018-2022 թթ. ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի ֆինանսավորման կառուցվածքը.....	112
Գծապատկեր 5. 2018-2022թթ. ծախսերի համեմատականը.....	114
Գծապատկեր 6. 2018-2022 թթ. վարկային, դրամաշնորհային միջոցների հաշվին ֆինանսավորումը, կշիռը ՀՆԱ-ում, կշիռը ընդամենը ծախսերում.....	118